

ΑΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΜΕΤΑΛΟΥ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΑΠΑΝΤΑ

ΕΚΔΟΣΙΣ «ΩΦΕΛΙΜΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ»

**ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΑΠΑΝΤΑ**

8

Χριστὸν εἰσοικισάμενος ἐν τῇ ψυχῇ Σου
διὰ τῆς καθαρᾶς Σου πολιτείας,
τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς,
Ἱεροφάντα Βασίλειε,
ποταμούς ἀνέδλυσας
θογμάτων εὐσεβῶν τῇ Οἰκουμένῃ·
ἐξ ὧν ποτιζόμενος
ὁ πιστὸς τῆς Ἐκκλησίας λαὸς
καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων,
τὴν χάριν προσφέρει
τῷ δοξάσαντι τὴν μνήμην Σου
εἰς αἰῶνα αἰῶνος.

(Α' Ἰδιόμελον Λιτῆς τῆς α' Ἰανουαρίου. Ἦχος Γ'. Ποίημα Γερμανοῦ).

Ὁ Ἅγιος Βασίλειος

Τοιχογραφία 15^{ης} αἰ., διὰ χειρὸς Θεοφάνους τοῦ Κρητός. Εὐρίσκεται εἰς τὴν δεξιάν πλευράν τῆς Κόγχης τοῦ Ἱεροῦ Βήματος τῆς Ἱ. Μ. Μεγίστης Λαύρας ἐν Ἀγίῳ Ὄρει. Ὁ Ἅγιος, ὡς λειτουργῶν Ἀρχιερεὺς, κρατεῖ Εὐχητάριον, εἰς τὸ ὅποιον διακρίνεται ἡ ἀρχὴ τῆς Εὐχῆς τῆς θ. Λειτουργίας: «Οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων τῆς σαρκικαῆς ἐπιθυμίας καὶ ἡδοναῖς προσέρχεσθαι...».

ΑΙ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑΙ ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ

Πλήν τῶν γνωστῶν, αἱ κάτωθι:

ΒΕΠΕΣ=Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων. Ἐκδόσις τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Ἀθῆναι.

Court.=**Courtonne.** Ἡ παραπομπὴ γίνεται εἰς τὴν ἀντίστοιχον σελίδα τῆς Ἐπιστολῆς τῆς ἐκδόσεώς του, περὶ ἧς βλ. 1 MBA, Εἰσαγωγή, σ. 42 καὶ 43.

Defer.=**Deferrari.** Ὡς ἀνωτέρω.

Ἐπιστ.=Ἐπιστολὴ — αἱ: μόνον τοῦ Μ. Βασιλείου τῆς παρούσης ἐκδόσεως.

Εἰς τὴν παραπομπὴν π.χ. Ἐπιστ. 30, 15: ὁ πρῶτος ἀριθμὸς ἀναφέρεται εἰς τὴν 30ὴν Ἐπιστολὴν καὶ ὁ δεύτερος εἰς τὸν 15ον στίχον, ἐνῷ εἰς τὴν παραπομπὴν Ἐπιστ. 38, 2, 11: ὁ πρῶτος ἀριθμὸς ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἐπιστολὴν, ὁ δεύτερος εἰς τὴν § (παράγραφον) καὶ ὁ τρίτος εἰς τὸν στίχον τῆς § ἐκείνης, κ.ο.κ.

ΘΗΕ=Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία. Ἐκδόσις Μαρτίνου, Ἀθῆναι.

L—S=Λεξικὸν Liddell — Scott — Κωνσταντινίδου.

M.B.=Μέγας Βασίλειος.

1—7 MBA=Τόμοι «Μεγάλου Βασιλείου Ἀπαντα» τῆς παρούσης ἐκδόσεως.

P.G.=**Patrologiae Graecae...** (Migne).

ΠΧ=Παναγιώτης Χρήστου. Ἡ παραπομπὴ γίνεται εἰς τὴν ἀντίστοιχον Ἐπιστολὴν τῶν 3 πρώτων τόμων τῆς Σειρᾶς ΕΠΕ (=Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας), τῶν «Πατερικῶν Ἐκδόσεων Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», Θεσσαλονίκη.

Σ ύ μ β ο λ α τ ῶ ν κ ω δ ί κ ω ν τοῦ κειμένου βλ. σ. 152.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

M*. K.*

Ἐπιστολή	269	Παρηγορητική πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ Ἀρινθαίου	17	153
»	270	Χωρὶς ἐπιγραφὴν, περὶ ἀπαγωγῆς (κόρης)	21	155
»	271	Πρὸς τὸν φίλον Εὐσέβιον, συστατικὴ ὑπὲρ τοῦ πρεσβυτέρου Κυριακοῦ	24	156
»	272	Πρὸς τὸν μάγιστρον Σωφρόνιον	26	158
»	273	Χωρὶς ἐπιγραφὴν, χάριν τοῦ Ἡρα	30	160
»	274	Πρὸς τὸν μάγιστρον Ἡμέριον	31	161
»	275	Χωρὶς ἐπιγραφὴν, χάριν τοῦ Ἡρα	32	161
»	276	Πρὸς τὸν Ἀρμάτιον τὸν μεγαλύτερον	32	162
»	277	Πρὸς τὸν λόγιον Μάξιμον	34	163
»	278	Πρὸς τὸν Οὐαλεριανὸν	36	165
»	279	Πρὸς τὸν ἑπαρχὸν Μόδεστον	37	165
»	280	Πρὸς τὸν ἑπαρχὸν Μόδεστον	38	166
»	281	Πρὸς τὸν ἑπαρχὸν Μόδεστον	39	167
»	282	Πρὸς κάποιον ἐπίσκοπον	40	168
»	283	Πρὸς κάποιαν χήραν	41	168
»	284	Πρὸς τὸν «κινσίτωρα», περὶ τῶν μοναχῶν	43	169
»	285	Χωρὶς ἐπιγραφὴν, περὶ προστασίας τῆς Ἐκκλησίας (ἀπὸ τῆς φορολογίας)	44	170
»	286	Πρὸς τὸν ἀρχιφύλακα	45	170
»	287	Χωρὶς ἐπιγραφὴν, περὶ τιμωρίας (παρὰ νόμου)	47	171
»	288	Χωρὶς ἐπιγραφὴν, περὶ τιμωρίας (παρὰ νόμου)	47	172
»	289	Χωρὶς ἐπιγραφὴν, χάριν συκοφαντουμένης παρθένου	48	173
»	290	Πρὸς τὸν Νεκτάριον	52	175
»	291	Πρὸς τὸν χωρεπίσκοπον Τιμό-		

(*) Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν σελίδα τῆς Μεταφράσεως (M) καὶ ὁ δευτέρος εἰς τὴν σελίδα τοῦ Κειμένου (K).

	ΘΕΟΝ	55	177
	Πρὸς τὸν Παλλάδιον	59	179
>	293 Πρὸς τὸν Ἰουλιανὸν	61	180
>	294 Πρὸς τοὺς Φῆστον καὶ Μάγνον	63	181
>	295 Πρὸς τοὺς μοναχὰς	65	182
>	296 Πρὸς κάποιαν χήραν	67	184
>	297 Πρὸς κάποιαν χήραν	68	184
>	298 Χωρὶς ἐπιγραφὴν, πρὸς κάποιον εὐλαβῆ ἄνδρα	69	185
>	299 Πρὸς τὸν «κηνσίτωρα»	70	186
>	300 Πρὸς τὸν πατέρα κάποιου σπουδαστοῦ, παρηγορητικὴ	72	187
>	301 Παρηγορητικὴ	76	189
>	302 Πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ Βρίσωνος παρηγορητικὴ	79	192
>	303 Εἰς ἓνα κόμητα τῶν Πριθάτων	81	194
>	304 πρὸς τὸν Ἀθούργιον	82	194
>	305 Ἀγνώστου παραλήπτου. Ἐγγραφὴ πρὸς χάριν ἐναρέτων τινῶν ἀνδρῶν	82	195
>	306 Πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Σεβαστείας	84	195
>	307 Ἀγνώστου παραλήπτου	85	196
>	308 Ἀγνώστου παραλήπτου		
	Αἷτημα προστασίας	86	197
>	309 Ἀγνώστου παραλήπτου. Ὑπὲρ ἑνὸς πτωχοῦ	87	198
>	310 Ἀγνώστου παραλήπτου. Πρὸς χάριν συγγενῶν του	88	199
>	311 Πρὸς τὸν πρωτεύοντα	89	199
>	312 Πρὸς ἓνα κηνσίτωρα	89	200
>	313 Πρὸς ἓνα κηνσίτωρα	90	200
>	314 Ἄνευ παραλήπτου. Δι' ἓνα ἰκέτη	91	201
>	315 Ἄνευ παραλήπτου. Διὰ κάποιαν συγγενῆ	92	202
>	316 Ἀγνώστου παραλήπτου. Διὰ κάποιον ταλαιπωρημένον	93	203
>	317 Ἀγνώστου παραλήπτου. Διὰ κάποιον πτωχόν	93	203
>	318 Ἀγνώστου παραλήπτου. Διὰ		

	κάποιον συμπατριώτην του . . .	94	204
>	319 Ἀγνώστου παραλήπτου. Διὰ κάποιον ξένον	95	205
>	320 Ἀγνώστου παραλήπτου. Χαί- ρετισμός	96	205
>	321 Πρὸς Θέκλαν	97	206
>	322 Ἀγνώστου παραλήπτου. Πρὸς ἓνα φίλον διὰ τὴν συνεορτάσῃ τὸ Πάσχα	98	207
>	323 Πρὸς τὸν Φιλάργιον τὸν ἀρκη- νόν	99	208
>	324 Πρὸς τὸν Πασίνικον τὸν ἱατρὸν	100	209
>	325 Πρὸς τὸν Μαγνινανόν	101	210
>	326 Ἀγνώστου παραλήπτου. Ἐξ ἀ- φορμῆς μιᾶς νοθεσίας	102	211
>	327 Ἀγνώστου παραλήπτου. Παρη- γορητικὴ	103	211
>	328 Πρὸς τὸν Ὑπερέχιον	104	212
>	329 Πρὸς τὸν Φουλέριον	104	212
>	330 Ἀνεπίγραφος	104	213
>	331 Ἀνεπίγραφος	105	213
>	332 Καὶ αὕτῃ ἀνεπίγραφος	105	213
>	333 Εἰς ἓνα νοτάριον	106	214
>	334 Πρὸς καλλίγραφον	106	214
>	335 Ὁ Βασίλειος πρὸς Λιθάνιον	107	215
>	336 Ὁ Λιθάνιος πρὸς Βασίλειον	109	215
>	337 Ὁ Βασίλειος πρὸς Λιθάνιον	112	217
>	338 Ὁ Λιθάνιος πρὸς Βασίλειον	113	218
>	339 Ὁ Βασίλειος πρὸς Λιθάνιον	115	219
>	340 Ὁ Λιθάνιος πρὸς Βασίλειον	117	220
>	341 Ὁ Λιθάνιος πρὸς Βασίλειον	119	222
>	342 Ὁ Βασίλειος πρὸς Λιθάνιον	120	222
>	343 Ὁ Λιθάνιος πρὸς Βασίλειον	120	223
>	344 Ὁ Βασίλειος πρὸς Λιθάνιον	121	223
>	345 Ὁ Βασίλειος πρὸς Βασίλειον	122	224
>	346 Ὁ Λιθάνιος πρὸς Βασίλειον	124	225
>	347 Ὁ Λιθάνιος πρὸς Βασίλειον	125	226
>	348 Ὁ Βασίλειος πρὸς Λιθάνιον	125	226
>	349 Ὁ Λιθάνιος πρὸς Βασίλειον	126	227
>	350 Ὁ Βασίλειος πρὸς Λιθάνιον	127	228
>	351 Ὁ Βασίλειος πρὸς Λιθάνιον	128	228

»	352	Ὁ Λιβάνιος πρὸς Βασίλειον ..	129	229
»	353	Ὁ Βασίλειος πρὸς Λιβάνιον ..	129	229
»	354	Ὁ Λιβάνιος πρὸς Βασίλειον ..	130	230
»	355	Ὁ Λιβάνιος πρὸς Βασίλειον ..	130	230
»	356	Ὁ Βασίλειος πρὸς Λιβάνιον ..	131	231
»	357	Ὁ Λιβάνιος πρὸς Βασίλειον ..	131	231
»	358	Ὁ Λιβάνιος πρὸς Βασίλειον ..	132	232
»	359	Ὁ Βασίλειος πρὸς Λιβάνιον ..	132	232
»	360	(Ἀπόσπασμα) Ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ (M.B.) πρὸς τὸν Ἰουλιανὸν τὸν παραβάτην ...	133	233
»	361	Πρὸς τὸν Ἀπολινάριον	134	233
»	362	Ὁ Ἀπολινάριος πρὸς τὸν Βασίλειον	137	235
»	363	Πρὸς τὸν Ἀπολινάριον	140	237
»	364	Πρὸς τὸν Βασίλειον ὁ Ἀπολινάριος	141	238
»	365	Ὁ Βασίλειος πρὸς τὸν ἑνδοξὸν βασιλέα Θεοδοσίον	143	239
»	366	Ὁ Βασίλειος πρὸς τὸν μοναχὸν Οὐρθίκιον περὶ ἐγκρατείας ...	145	241

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 269 (ΣΞΘ' — CCLXIX)¹

ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗ², ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΖΥΓΟΝ ΤΟΥ
ΑΡΙΝΘΑΙΟΥ³

1. "Ὅ,τι θεθαίως ἤρμοξε καὶ ἐχρειάζετο διὰ τὴν κα-
τάστασίν σου ἦτο τὸ νὰ παρειαυρισκόμεθα ἡμεῖς οἱ ἴδιοι
καὶ νὰ συμμετείχομεν εἰς τὰ γεγονότα. Διότι τοιοῦτο-
τρόπως ἄφ' ἑνὸς θὰ εἶχομεν καταπραῦνει τὴν ἰδικήν μας
λύπην καὶ ἄφ' ἑτέρου θὰ εἶχομεν ἐκπληρώσει τὸ πρὸς
τὴν σεμνότητά σου καθήκον τῆς παρηγορίας. Ἐπειδὴ δ-

1. Ἐγράφη περὶ τὸ τέλος τοῦ 377 ἢ ἀρχῆς 378.

2. Ὡς ἔχομεν ἀναφέρει εἰς τὴν πρώτην παρομοίαν «παρειαυρητικήν» Ἐ-
πιστολήν τοῦ Μ. Β. (βλ. 1 ΜΒΑ, σ. 71 - 72, σημ. 76), αἱ Ἐπιστολαὶ αὐ-
ταὶ ἔχουν πολλὰ τὰ κοινὰ πρὸς τὸ ρητορικὸν εἶδος τῶν Ἐπιταφίων λόγων.
Αἱ ἀρκεταὶ δὲ σχετικῶς τοιαῦται Ἐπιστολαὶ τοῦ Μ. Β. θὰ ἐλεγέ τις ὅτι
εἶναι αἱ πρῶται ἐκ τῶν ἀρίστων (Ἐπιστ.: 5, 6, 28, 29, 62, 206, 300, 301
καὶ 302).

3. Πρὸς τὸν «στρατηλάτην» (στρατηγόν) Ἀρινθαῖον ὁ Μ. Β. ἔχει γρά-
ψαι καὶ τὴν Ἐπιστ. 179 (βλ. 5 ΜΒΑ, σ. 34, σημ. 76). Ὑπῆρξε δὲ οὗτος
γενναϊότατος ὄχι μόνον κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ κράτους Γότθων, τοὺς ὁποίους
τὸ 355 κατετρόπωσεν ἰδίᾳ πρωτοβουλίᾳ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀ-
ληθοῦς πίστεως Ἀρειανῶν, ἐλέγξας μετ' ἄλλων στρατηγῶν ἐπὶ Ἀρειανισμοῦ
καὶ αὐτὸν τὸν Οὐάλεντα (Ξ. ἀ. καὶ παρὰ Defer.). Τὸ 372 διετέλεσεν
ἑπὶ αὐτοῦ. Τὸ ὄνομα τῆς συζύγου τοῦ Ἀρινθαίου εἶναι ἀγνωστὸν.

- 5 μως πλέον τὸ σῶμα μου δὲν ἀντέχει εἰς πολὺ μακρινὰς μετακινήσεις, κατέφυγον εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν διὰ μέσου τῆς ἐπιστολῆς, ὥστε νὰ μὴ φανῶμεν ὅτι εἴμεθα ξένοι πρὸς τὰς τὰ συμβάντα.

- 10 Ἄλλὰ ποῖος ὄντως δὲν ἐστέναξε (διὰ) τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον; Ἡ ποῖος εἶναι τὸσον λιθοκάρδιος, ὥστε νὰ μὴ χύσῃ θερμὰ δάκρυα δι' αὐτόν; Ἄλλ' ἐμὲ κατέλαβεν ἀκόμη μεγαλύτερα θλίψις καθὼς ἐσκεπτόμην ἀφ' ἐνὸς τὰς ἰδιαιτέρως εἰς ἐμὲ τιμὰς τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἀφ' ἐτέρου τὴν γενικὴν προστασίαν (καὶ βοήθειαν ἐκ μέρους του) τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ.

- 15 Ἐν τούτοις ὁμῶς ἐσκέφθημεν ὅτι, ἀφοῦ ἦτο ἄνθρωπος καὶ ἀφοῦ ἐξεπλήρωσεν εἰς τὸν παρόντα θίον τὰς ὑποχρεώσεις του⁴, εἰς τὸν κατάλληλον καιρὸν προσελήφθη καὶ πάλιν ἀπὸ τὸν κυβερνήτην τῶν ἀνθρωπίνων Θεόν. Αὐτὰ ἀκριβῶς ἀφοῦ θὰ σκέπτεται καὶ ἡ φρόνησίς σου, παρακαλοῦμεν ν' ἀντιμετωπίζῃ μὲ ἡρεμίαν τὸ συμβᾶν καί, ὅσον εἶναι δυνατόν, νὰ ὑπομένῃ μὲ μετριοφροσύνην τὴν συμφοράν. Ἀσφαλῶς ἄλλωστε καὶ ὁ (παρελθὼν) χρόνος εἶναι ἀρκετός, ὥστε νὰ ἔχῃ καταπραῖνει τὴν καρδίαν σου καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν δημιουργίαν τῶν ὀρθῶν σκέψεων.

- 20 Ἄλλ' ὁμῶς μᾶς ἐμβάλλει εἰς ὑποψίαν ἡ ὑπερβολικὴ φιλανδρία σου καὶ ἡ πρὸς ὅλους καλωσύνη σου, μήπως τέλος πάντων ὑποκύψῃς εἰς τὸν πόνον, ἐπειδὴ, λόγῳ τοῦ τρυφεροῦ (καὶ συναισθηματικοῦ) χαρακτήρος σου, ἐπληγώθῃς βαθέως ἀπὸ τὴν λύπην. Διὰ τοῦτο πάντοτε θεβαίως εἶναι χρήσιμος ἡ διδασκαλία⁵ τῶν Γραφῶν, ἰδικαιτέρως ὁμῶς εἰς παρομοίας περιστάσεις. Ἐνθυμήσου λοιπὸν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Κτίστου μας, ἕνεκα τῆς ὁποίας

4. Πρβλ. Πράξ. 13, 36 : «... ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας...», περὶ τοῦ Δαβὶδ.

5. Εἰς τὸ κείμεν. «διδασκάλιον» (ἢ «διδασκαλεῖον», κατὰ τοὺς κώδ. VC), νοεῖται δὲ περισσότερον ἢ Α.Γ. ὡς «χώρος» ἐξ οὗ δύναται τις νὰ ἀντλήσῃ πᾶν καλὸν καὶ ἀναγκαῖον μάθημα καὶ παράδειγμα. Πρβλ. Β' Τιμ. 3, 16 : «πᾶσα Γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὡφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν...».

25 ὅλοι ὅσοι προήλθομεν ἀπὸ τὴν γῆν πάλιν εἰς τὴν γῆν ἐπιστρέφομεν⁶ καὶ κανεῖς δὲν εἶναι τόσον μέγας, ὥστε νὰ φανῇ ἀνώτερος ἀπὸ τὴν διόλυσιν (τοῦ θανάτου).

2. Ἀσφαλῶς λοιπὸν ὑπῆρξε καλὸς καὶ μέγας ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος ἀνὴρ καὶ εἶχεν ἴσῃν μὲ τὴν ἀνδρείαν τοῦ σώματος τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς, τὸ ὁμολογῶ καὶ ἐγώ, χωρὶς θεβαίως νὰ παρουσιάξῃ (κάποιαν) ὑπερβολὴν (καὶ διαφορὰν) εἰς καθὲν ἐκ τῶν δύο⁷. Ἄλλ' ὅμως (ὑπῆρξε καὶ αὐτὸς) ἄνθρωπος καὶ (διὰ τοῦτο) ἀπέθανεν, ὅπως ὁ Ἀδάμ⁸, ὅπως ὁ Ἀβελ, ὅπως ὁ Νῶε, ὅπως ὁ Ἀβραάμ, ὅπως ὁ Μωυσῆς⁹, ὅπως οἰοσθήποτε ἄλλος, τὸν ὁποῖον θὰ ἠδύνασο ν' ἀναφέρῃς ἐξ ὧν μετέχουν τῆς ἰδίας φύσεως.

5 Ἄς μὴ ἀγανακτῶμεν λοιπὸν διότι τὸν ἐστερήθημεν. Τοῦναντίον, διότι ἐξ ἀρχῆς ἐζήσαμεν μαζί του, ἅς εὐχαριστῶμεν Ἐκεῖνον ὁ Ὅποῖος μᾶς συνέζευξεν. Διότι τὸ ὅτι θεβαίως ἐστερήθης ἀνδρὸς εἶναι εἰς σέ κοινὸν (πάθημα) μὲ τὰς ἄλλας γυναῖκας, ἐνῶ διὰ τοιαύτην συμβίωσιν δὲν νομίζω ὅτι (κάποια) ἄλλῃ γυνὴ δύναται ἐξ ἴσου 10 νὰ ὑπερηφανεύεται. Δηλαδὴ πράγματι ὡς ἐν ὑπόδειγμα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐπλάσεν ὁ Δημιουργὸς μας τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, εἰς τρόπον ὥστε (φυσικῶ τῷ λόγῳ) ὅλοι μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστρέφοντο πρὸς αὐτόν, κάθε δὲ γλῶσσα διηγείτο τὸν βίον του, ἐνῶ οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ ἦσαν κατώτεροι (διὰ τὴν παράστασιν) τῆς (πραγματικῆς) ἀξίας του, ἀλλὰ καὶ οἱ ἱστοριογράφοι,

6. Πρβλ. Γεν. 3, 19 : «...ἕως τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης, ὅτι γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ» ἀλλὰ καὶ τὴν ὥραίαν Εὐχὴν (Α', τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Κυριακῆς τῆς Πεντηκοστῆς) : «...πρὶν ἡμῶς εἰς τὴν γῆν ἀποστρέψαι, ἀξιῶσιν πρὸς Σὲ ἐπιστρέψαι...»!

7. Τὴν φράσιν τοῦ καιμένου «οὐ μενούν» (Βενεθ. «οὐμενοῦν») ἐχων ὁ π ε ρ θ ο λ ῆ ν ε ἰ ς ἐ κ α τ ε ρ ο ν· ὁ Π. Χρήστου καὶ οἱ ξένοι ἐκδόται παρερμηνεύουν. Ὁ πρῶτος ἔχει : «καὶ μάλιστα ὑπερέβαλλεν ὁλους καὶ εἰς τὰ θῆς».

8. Ρωμ. 5, 14 : «ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι Μωυσέως...». Ὁ Ἀδάμ ἀναφέρεται ὡς ὁ π ρ ο π ᾶ τ ω ρ, οἱ δὲ λοιποὶ καὶ ὡς δίκαιοι καὶ φιλόθεοι ἄνδρες, πλὴν ὅμως ἀποθνόντες!

15 όταν διηγούνται τὰ πολεμικά του ἀνδραγαθήματα, κα-
ταντούν νά γίνονται ἀπίστευτοι ὡς προκειμένου περὶ μύ-
θων. Διὰ τοῦτο οὔτε ἤθελον οἱ πολλοὶ νά πιστεύσουν εἰς
τὴν φήμην ἢ ὁποία ἐκυκλοφόρει τὴν λυπηράν ἐκείνην εἴ-
δησιν, ἀλλ' οὔτε καὶ νά δέχονται (ν' ἀκούσουν) ὅτι ἀπέ-
θανεν ὁ Ἀρινθαῖος.

Ἄλλ' ὁμως ἔπαθε (καὶ αὐτὸς) ὅ,τι θά συμβῇ καὶ
εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἥλιον⁹. (Ναί) ἔχει
20 ἀπέλθει (πλέον), ἀφοῦ ἐτελείωσε (τὴν ζωὴν του) λαμ-
πρῶς, χωρὶς νά καμφθῇ ἀπὸ τὸ γῆρας, χωρὶς νά ἐλαττω-
σῃ κάτι ἀπὸ τὴν λαμπρότητά του. Δηλαδή ὑπῆρξεν ἀφ'
ἐνὸς μέγας εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου μέ-
γας καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν, καθ' ὅτι δὲν ἔχασε τίποτε ἀπὸ
τὴν παρούσαν λαμπρότητά του ὡς πρὸς τὴν ἐλπιζομένην
δόξαν, χάρις εἰς τὸ ὅτι ἐκαθάρισε τελείως κάθε κηλὶδα
τῆς ψυχῆς (του) μὲ τὸ λουτρὸν τῆς ἀναγεννήσεως¹⁰ μό-
25 λης κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του ἀπὸ τὴν ζωὴν (αὐτὴν).

Ἐπειδὴ λοιπὸν δι' αὐτὰ καὶ σὺ ὑπῆρξες εἰς αὐτὸν
συντελεστής καὶ συνεργός¹¹, πρέπει νά ἔχῃς (δι' αὐτὸ)
τὴν μεγίστην παρηγορίαν καὶ νά μεταφέρῃς τὴν ψυχὴν
(σου) ἀπὸ τὰ παρόντα εἰς τὴν φροντίδα διὰ τὰ μέλλον-
τα, ὥστε νά καταξιωθῇς μὲ τὰ ἀγαθὰ ἔργα (σου) νά
φθάσῃς εἰς τὸν ἴδιον μὲ αὐτὸν τόπον τῆς ἀναπαύσεως.
30 Λυπήσου ἐξ ἄλλου τὴν γερόντισσαν μητέρα σου, λυπή-
σου τὴν νεαράν θυγατέρα σου, εἰς τὰς ὁποίας ἔχεις μεί-

9. Πρβλ. Β' Πέτρ. 3, 10 - 13* Ψαλμ. 101, 26 - 27* ἀλλὰ καὶ Ἐπιστ.
6, 2, 24 - 34 (Βλ. 1 ΜΒΑ, σ. 78).

10. Εἰς τὸ καίμ. «λουτρὸν παλιγγενεσίας» (Τίτ. 3, 5), ὡς καλεῖται τὸ
ἅγιον Βάπτισμα. Ὡς γνωστὸν, κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα πολλοὶ πιστεύοντες
εἰς Χριστὸν ἀνέβαλον νά βαπτισθοῦν προτιμώντες τὴν ὥριμον ἡλικίαν, εἰς τὴν
ὁποίαν ἀνῆκον συνήθως οἱ πλείστοι τῶν Κατηχομένων.

11. Ἐννοεῖται προφανῶς ὅτι, ἐνθ' ὃ Ἀρινθαῖος ἐβαπτίσθη ὀλίγον πρὸ
τοῦ θανάτου, καίτοι καὶ πρότερον ἐπίστευε καὶ ἔζη ὡς Χριστιανός, ἡ σύ-
ζυγός του ἦτο ἤδη Χριστιανὴ καὶ συνετέλεσεν εἰς τὸν χριστιανικὸν καταρ-
τισμὸν τοῦ συζύγου της. Ὅσοι σύζυγοι καὶ μητέρες ὁμοιάζουν εἰς τοῦτο
πρὸς τὴν «ὁμόζυγον Ἀρινθαίου» εἶναι ὄντως «μεγάλαι» καὶ ἀληθινὰ ὑποδεί-
γματα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως (2, 11).

35 νει ἡ μόνη πρὸς παρηγορίαν (των)¹². Γίνε παράδειγμα ἀνδρείας εἰς τὰς ἄλλας γυναῖκας καὶ κανόνισε τὸν πόνον τοιουτοτρόπως, ὥστε μήτε νὰ τὸν ἀποβάλῃς ἀπὸ τὴν καρδίαν σου μήτε νὰ καταποθῇς ἀπὸ τὴν λύπην. Τέλος δὲ στρέψε τὸ θέλημα πρὸς τὸν μέγαν μισθὸν (χάριν) τῆς ὑπομονῆς¹³, τὸν ὅποιον ἔχει ὑποσχεθῇ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χρῆστος κατὰ τὴν ἀνταπόδοσιν ὧσων θὰ ἔχωμεν ζήσει (καὶ πράξει εἰς τὸν θίον μας)¹⁴.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 270 (ΣΟ' — CCLXX)¹⁵ΧΩΡΙΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΝ¹⁶, ΠΕΡΙ ΑΠΑΓΩΓΗΣ (ΚΟΡΗΣ)¹⁷

Λυποῦμαι πάρα πολὺ διότι δὲν σὰς βλέπω δι' ὅσα εἶναι ἀπηγορευμένα οὔτε ν' ἀγανακτῇτε οὔτε νὰ δύνασθε νὰ σκεφθῇτε ὅτι αὐτὴ ἡ διαπραχθεῖσα ἀπαγωγὴ εἶναι παρανομία καὶ τυραννία εἰς θάρος τοῦ ἰδίου τοῦ θίου καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἀλλὰ καὶ προσβολὴ εἰς θάρος (γενικῶς) τῶν «ἐλευθέρων» γυναικῶν^{17α}. Διότι γνωρίζω

12. Πρὸλ. Ἐπιστ. 6, 2, 35 - 36: «Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἐκεῖνο εἰπεῖν ἰσχυρὸν ἔχω, φεῖσαι τοῦ ἁμοζόγου* ἀλλήλοις ἔστέ παραμυθία» (βλ. 1MBA, σ. 179). Παρηγορητικὸς λόγος ὡς ἰσχυρὸς.

13. Ὁ μισθὸς εἶναι ὅντως «μέγας» καὶ «πολὺς»: ἡ σωτηρία (Ματθ. 10, 22), ἡ βασιλεία καὶ συμβασιλεία (Ματθ. 25, 34* Β' Τιμ. 2, 12) καὶ ἡ μακαριότης (Ἰακ. 1, 12 καὶ 5, 11).

14. Πρὸλ. Ματθ. 16, 27* Ρωμ. 2, 6.

15. Ἐγράφη μετὰ τὴν (Β' Κανονικὴν) Ἐπιστ. 199, εἰς τοὺς Κανόνας 22 καὶ 30 τῆς ὁποίας ἀναφέρεται, καὶ ἄρα μετὰ τὸ 374. Εἰς τὴν ἀδστηρότητα τοῦ ὅρους ἡ Ἐπιστ. ὁμοιάζει πρὸς τὴν 61 (βλ. 3 MBA, σ. 32).

16. Ἀπεθύνεται εἰς Καππαδόκην (βλ. στ. 7) ἐπίσκοπον τῆς δικαιοδοσίας του, ἀφοῦ τὸν διατάσσει ν' ἀφορίσῃ τοὺς ἐνόχους (στ. 10 - 16). Φαίνεται δὲ ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀναφορᾶς εἰς τὴν Ἐπιστ. 199 ὅτι ὁ Μ. Β. ἐκονοποίησε καὶ εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν τοῦ τῶς Κανονικᾶς του Ἐπιστολᾶς.

17. Βλ. στ. 9. Ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον γενικώτερον πρὸλ. καὶ τὰς Ἐπιστ. 287, 288 καὶ 289, μετὰ τῶν ἐκεῖ σχολίων.

17α. Καθ' ἡμᾶς ἐνταῦθα ἐννοοῦνται «αἱ ἐλεύθεραι γυναικες» (χῆραι καὶ παρθένοι) καὶ ὅχι «οἱ ἐλεύθεροὶ ἄνθρωποι», ὡς ἠγνόησαν οἱ ξένοι ἐκδ. καὶ ὁ Π. Χ. Καθ' αὐτὸ δὲ «ἐλεύθεραι» ὠνομάζοντο αἱ χῆ-

- 5 καλῶς ὅτι, ἐάν τοιαύτην γνώμην εἴχετε ὅλοι (σας), τίποτε δὲν θὰ ἡμποδίζε προ πολλοῦ ἡ συνήθεια αὐτοῦ τοῦ καικοῦ νὰ ἐξη ἐκδιωχθῇ ἀπὸ τὴν πατρίδα μας¹⁸.

Λοιπὸν, ἀνάλαθε εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν ζῆλον χριστιανικόν¹⁹ καὶ κινήσου²⁰ (ἐνεργῶν) ἀνταξίως (καὶ ἀναλόγως) πρὸς τὸ ἀδίκημα²¹. Καὶ τὴν μὲν κόρην ὅπου-

ραι, ὥς μὴ ὑπεξοῦσαι καὶ ἄρα ἐλεύθεραι νὰ ὑπανδρευθοῦν. (Πρβλ. Ρωμ. 7, 3. Βλ. καὶ 1 ΜΒΑ, σ. 116, σημ. 293, ὥς καὶ Καν. 41, 5 ΜΒΑ, σ. 116). Πρὸς «ἐλευθέρας» (= χήρας) ἀπευθύνονται αἱ Ἐπιστολαί: 10, 107, 174, 283, 296 καὶ 297. Σήμερον δέ, ὥς γνωστόν, «ἐλεύθεροι, - αἱ» ἀνομάζονται οἱ - αἱ ἄγαμοι.

18. Τὸ καταλληλότερον ἐν προκειμένῳ σχόλιον θὰ ἦτο ἡ σύστασις μελέτης τῆς περιόδου αὐτῆς καὶ ὅλης τῆς Ἐπιστολῆς μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ πνεύματος αὐτοκριτικῆς, μάλιστα ὑπὸ τῶν κληρικῶν καὶ δὴ τῶν ἐπισκόπων, ἀλλὰ καὶ τῶν καταχόντων ὑπεύθυνον θέσιν Χριστιανῶν. Πρέπει δὲ νὰ τονισθῇ ὅτι: ἔχι μόνον τὸ καθήκον τοῦ «προσταθεῖν τῶν ἀδικουμένων» (στ. 18), ἀλλὰ κυρίως ἡ πίστις καὶ σταθερὰ ἀπόφασις ἀντιπαράθεως καὶ πάλης τοῦ Χριστιανοῦ πρὸς τὸ οὐλοῦν ποτε μορφῆς «κακόν» ἀπαίτει ὅπως οὗτος διατελῇ ἐν ἐγγρηγόρσει καὶ «ἀγανακτῆσαι καὶ λογισμῷ» - σοφίᾳ (στ. 2) καὶ «ζήλῳ» (στ. 8) πρὸς καταπολέμησιν καὶ συντριβὴν τοῦ «κακοῦ». Διότι τὸ «κακόν», κατὰ τὸν Μ. Β., ἐμφανίζεται καὶ ὑπάρχει **ἅ π ο υ κ α ἰ ὅ τ ι ε ἰ λ λ ε ἰ π ε ι τ ὸ «κ α λ ὄ ν», τὸ «ἀγαθόν», καθ' ὅν τρόπον τὸ σκότος ὑπάρχει ὅπου ἄλλεῖπει τὸ φ ὅ ς. Αἰτίαν λοιπὸν «μεγίστης λύπης» (στ. 1) πρέπει νὰ προκαλῇ εἰς τὸν ἀληθινὸν Χριστιανὸν ἡ κακῶς ἐννοουμένη ἀνοχή, ἡ ἡττοπάθεια καὶ ἀπάθεια τῶν Χριστιανῶν πρὸ τοῦ δημοσίου ἰδίᾳ ὁρῶντος «κακοῦ», ἐνῷ ἡ παρουσία τῶν πρέπει νὰ εἶναι «καταλυτικὴ» τοῦτου. Διότι «εἰς τοῦτο ἐφανέρωθη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἵνα λύσῃ (= καταλύσῃ, καταργήσῃ) τὰ ἔργα τοῦ Διαβόλου» (Α' Ἰωάν. 3, 8). Ἀλλὰ καὶ ὁ κατὰ χάριν υἱὸς Θεοῦ καὶ ἀδελφὸς Χριστοῦ — Χριστιανὸς πρέπει πρωτίτως καὶ κυρίως νὰ εἶναι **π α ν τ ο τ ι ν ὸ ς π ο λ ἑ μ ι ο ς καὶ ν ι κ η τ ῆ ς τ ο ὗ Κ α κ ο ὗ - Δ ι α β ὄ λ ο υ**. (Πρβλ. καὶ Ἀποκ. 6, 2).**

19. Καὶ τὸν ἀληθῆ «ζῆλον» πολλάκις οἱ ἄνθρωποι θεωροῦν καὶ κατηγοροῦν ὥς «οὐ κατ' ἐπίγνωσιν» (Ρωμ. 10, 2) καὶ ὥς φανατισμόν, πλὴν διὰ νὰ συγκαλύψουν ἢ τὴν ἀγνοίαν ἢ τὴν ἀδιαφορίαν ἢ καὶ τὴν ἐμπάθειάν των.

20. Χαρακτηριστικὸν τὸ ρῆμα: «**κ ι ν ῆ θ η τ ι**»!

21. Γενικῆς ἰσχύος Κανὼν Δικαίου καὶ Ἠθικῆς. Ὁ Θεουκιδὴς θὰ εἴλεγε: «κολάσατε δὲ ἀξίως καὶ τοὺς ἄλλοις... παρὰδειγμα σαφὲς καταστήσατε...» (Ἰστορ. Γ', 40, 7)· «ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι» (Α' Τιμ. 5, 20).

- 10 δῆποτε καὶ ἂν τὴν εὐρύς, πᾶρε (τὴν) ὀπίσω «παντὶ σθένει»²² καὶ ἀπόδωσέ τιν ἐς τοὺς γονεῖς (τῆς)²³, ἐνῶ τὸν ἴδιον ἐκεῖνον (ἀπαγωγέα) ἀπομάκρυνέ τον ἀπὸ τὰς (κοινὰς) προσευχὰς (τῆς Ἐκκλησίας) καὶ ἀφόρισέ τον δημοσίως. Ἐπίσης ὄσους συνέτρεξαν μαζί του (κατὰ τὴν ἀπαγωγήν), συμφώνως πρὸς τὸν πρό τιнос διατυπωθέντα ἀπὸ ἡμᾶς Κανόνα²⁴, ἀπομάκρυνέ τους ἐπὶ τριετίαν ἀπὸ τὰς (κοινὰς) προσευχὰς. Ἀλλὰ καὶ τὴν κώμην ἢ ὁποῖα ὑπεδέχθη τὴν ἀπαγχεῖσαν (κόρην) καὶ τὴν ἐκράτησε (πλησίον τῆς) ἢ ἀληθῶς ἠγωνίσθη ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ
- 15 αὐτὴν μεθ' ὅλου τοῦ λαοῦ²⁵ ἀπομάκρυνε ἀπὸ τὰς προσευ-

22. Εἰς τὸ καίμ. «πάσῃ εὐτανίᾳ» ἐννοεῖται δὲ τὸ (καλῶς ἐννοούμενον) σθένος — μετὰ σταθερᾶς ἀποφάσεως καὶ ἐπιμονῆς.

23. Περὶ τοῦτου ἀναλυτικώτερον ὁμιλεῖ ὁ Μ. Β. εἰς τὸν Κανόνα 22 (βλ. 5 M B A, σ. 106. Πρβλ. καὶ Καν. 24, 25 καὶ 26, ἔ. ἀ., σ. 108 - 109). Περὶ ὁ π ε ξ ο υ σ ῖ ο υ (ἀλλ' ἐλευθέρως) κόρης καὶ δοῦλης ὁμιλεῖ ὁ Μ. Β. εἰς τοὺς Καν. 38, 40 καὶ 42 (ἔ. ἀ., σ. 115 - 116), ἡ δὲ περὶ τούτων κρίσις ἀνήκει πάντοτε εἰς τοὺς γονεῖς ἢ κηδεμόνας καὶ κυρίους τῶν.

24. Βλ. σημ. 15 καὶ 16. Εἰς τὸν καθ' αὐτὸ «περὶ ἀπαγωγέων» Καν. 22 ὡς ἐπιτίμιον ὀρίζεται τὸ τῆς πορνείας, ἤτοι τέσσαρα ἔτη (τὸ 1ον πρόσκλησις, τὸ 2ον ἀκρόασις, τὸ 3ον ὑπόπτωσις καὶ τὸ 4ον οὐστιασις. Περὶ τῶν τεσσάρων τούτων «τάξεων μετανοούντων» βλ. 6 M B A, σ. 91, σημ. 468). Ἀλλ' εἰς τὸν Καν. 30 («περὶ ἐπιτιμίου ἀπαγωγέων», βλ. 5 M B A, σ. 111 - 112) ὀρίζεται τριετία, ἅρα ὁ Μ. Β. ρητῶς ἀναφέρεται εἰς τοῦτον, πλὴν ἀνευ καθορισμοῦ τάξεων.

25. Ὁ οἰκογενειακὸς ἀφορισμὸς («πανοικί») καὶ ὁ καθολικὸς τῆς κώμης («πανδημί») εἶναι μέτρον γενικώτερον ἀποβλέπον εἰς τὸν περιορισμὸν καὶ τὴν ἐξάλειψιν τοῦ κακοῦ (βλ. στ. 6 - 7). Ἡ διαρκεία ὁμῶς τοῦ τοιοῦτου ἀφορισμοῦ θὰ ἦτο μᾶλλον μικρά καὶ πάντως ὄχι τριετής, ὥς ἡ ἀφορῶσα εἰς τοὺς ἀμέσως ἐνόχους.

Ἰσως ὁμῶς διερωτηθῇ κανεῖς κατὰ πόσον ἰσχύουν ἢ κατὰ πόσον δύνανται νὰ ἐφαρμόζωνται τ' ἀνωτέρω εἰς ἀναλόγους περιπτώσεις σὴ μερὸν, ὅτε οἱ Χριστιανοὶ - Ὁρθόδοξοι εὗρισκονται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν κοινωνικοπολιτικῶν συνθηκῶν τῶν λεγομένων Χριστιανῶν - αἰρετικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀδιαφόρων θρησκευτικῶς ἢ καὶ ἀπίστων. Ἡ ἀπάντησις εἶναι ὅτι ἡ εὐαγγελικὴ - χριστιανικὴ Ἠθικὴ καὶ οἱ διασφαλίζοντες αὐτὴν Ἱ. Κανόνες δὲν ἐπιδέχονται ἀλλοιώσεις, ὅτε πρέπει νὰ συγχέωνται καὶ

χάς, διὰ νὰ μάθουν ὅλοι, ἀφοῦ θεωροῦν ὡς ὄφιν, ὡς κά-
ποιο ἄλλο θηρίον, κοινὸν δηλαδὴ ἐχθρὸν τὸν ἀπαγωγέα,
τοιουτοτρόπως (πλέον) νὰ τὸν ἐκδιώκουν καὶ νὰ προστα-
τεύουν ὄσους ἀδικοῦνται.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 271 (ΣΟΑ' — CCLXXI) 26

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΦΙΛΟΝ ΕΥΣΕΒΙΟΝ²⁷, ΣΥΣΤΑΤΙΚΗ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ²⁸

Ἄφοῦ ἔφθασα εἰς τὴν πόλιν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀναχώ-
ρησίν σου, πόσον ἐλυπήθην διότι δὲν σέ ἐπέτυχον! Ἀλλὰ

νὰ παρερμηνεύονται ἀναλόγως πρὸς τὰ ἡλλοιωμένα ἰσως ἦθη τῶν ἐκά-
στοτε Χριστιανῶν. Ἐν τούτοις ἀπόκειται εἰς τοὺς ὑπευθύνους τῆς Ἐκ-
κλησίας ἐκάστοτε νὰ «κανονίζουν» τοὺς «πεπιωκότας» Χριστιανούς ἐφαρ-
μόζοντας μετὰ διακρίσεως ἀνάλογον «οἰκονομίαν», ὅπου αὕτη εἶναι δυ-
νατὴ καὶ ἐφ' ὅσον ἡ παράστασις ὀφείλεται εἰς ἀγνοίαν ἢ καὶ ἀδυναμίαν,
πλὴν ὅμως ὑπάρχει διάθεσις καὶ προσπάθεια ἐπανόδου εἰς τὴν «ἀκρίθει-
αν» καὶ κανονικὴν τάξιν.

26. Ἐγράφη μᾶλλον μεταξὺ 371 - 74, ἀλλ' ἰσως καὶ τὸ 378.

27. Καθ' ἡμᾶς ἐνταῦθα φίλος - «ἐταῖρος» εἶναι ὁ γνωστὸς φιλιταὸς
τοῦ Μ.Β. Ἅγιος Εὐσέβιος, ἐπίσκοπος Σαμοσατών, ἀποδέκτης γενόμενος
τῶν περισσοτέρων Ἐπιστ. τοῦ Μ.Β. πρὸς ἓν πρόσωπον (βλ. 2 ΜΒΑ, σ.
47, Ἐπιστ. 27, σημ. 11). Οἱ λοιποὶ μελετηταὶ τῆς Ἐπιστ. οὐδένα ὑπαι-
νιγμὸν κάμνουν περὶ Εὐσεβίου Σαμοσατών, πλὴν τῆς συναριθμήσεως τῆς
Ἐπιστ. ὑπὸ τοῦ Court. ἐν τῇ Εἰρετηρίῳ (τόμ. III, σ. 233) μετὰ τῶν
λοιπῶν πρὸς τὸν Εὐσεβίον, οὐδὲν ὅμως λέγοντος ἐν σχολίῳ. Καὶ ὅτι μὲν
ὁ παραλήπτης τῆς Ἐπιστ. εἶναι ἐπίσκοπος, ἐξάγεται μᾶλλον σα-
φῶς ἐκ τῶν στ. 21 - 32, ἐνθα δεδαισθῆναι ὑπὸ τοῦ Μ.Β. τὸ ἐγκυρον
τῆς χειροτονίας τοῦ πρεσβυτέρου Κυριακοῦ καὶ συνιστᾶται ὡς δεκτὸς εἰς
«κοινωνίαν» παρὰ τοῦ Εὐσεβίου. Τὰ δὲ περὶ συμμαθητείας κλπ. (στ. 5 - 9),
ἐν μόνῃ τῇ Ἐπιστ. ταύτῃ ἀναφερόμενα, δὲν εἶναι διὰ τοῦτο ἀπίθανα, καθ' ὅτι
ὁ Εὐσεβίος ἐγένετο ἐπίσκοπος ἐνωρίς, περὶ τὸ 361. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μ.Β.
ὁμιλεῖ περὶ «βαρέος γήρατος» του, ἡ Ἐπιστ. πρέπει νὰ ἐγράφη μετὰ τὴν
ἐπιστροφὴν τοῦ Εὐσεβίου ἐκ τῆς εἰς Θράκην ἐξορίας του τὸ Φθινόπωρον
τοῦ 378.

28. Καὶ ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα τοῦ πρεσβυτέρου Κυριακοῦ ὑπάρχει
ἀμφισβήτησις, πλὴν πρέπει μᾶλλον νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὸν πρεσβύτερον Κυ-

τί χρειάζεται ν' ἀναφέρω κἄν τοῦτο εἰς ἄνδρα ὁ ὁποῖος
δὲν ἔχει ἀνάγκην (τοιούτου ἐξηγητικοῦ) λόγου, ἀλλ' ἐκ
πεύρας γνωρίζει (αὐτὸ) ἕνεκα τοῦ ὅτι ἔχει πάθει παρό-
μοια; Πόσον ἀληθῶς θὰ ἤξιζε δι' ἐμὲ νὰ ἴδω τὸν καθ' ὅ-
5 λα ἄριστον Εὐσέβιον καὶ νὰ τὸν ἐναγκαλισθῶ, ἀλλὰ καὶ
μὲ τὴν μνήμην νὰ ἐπιστρέψω πάλιν εἰς τὴν νεότητά καὶ
νὰ ἐνθυμηθῶ ἐκείνας τὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας ἀ-
κόμη καὶ τὸ δωμάτιον (ἦτο εἰς ἡμᾶς) ἐν καὶ ἡ ἐστία μία
καὶ ὁ παιδαγωγὸς ὁ ἴδιος καὶ ἡ ἄνεσις καὶ ἡ σπουδὴ καὶ
ἡ ἀπόλαυσις καὶ ἡ πτωχεία καὶ τὰ πάντα εἰς ἡμᾶς ἦσαν
ἐξ ἴσου (κοινά) μεταξύ μας! * Ἀρά γε φαντάζεσαι πό-
10 σον θεωρῶ πολῦτιμον ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ ἀναμνησθῶ μὲ
τὴν συνάντησίν σου καί, ἀφοῦ ἀποξύσω τὸ βαρὺ τοῦτο
γῆρας, νὰ νομίσω ὅτι ἔχω γίνεи ἀπὸ γέρων πάλιν νέος;

* Ἀλλ' ἐκείνων θεθαίως ἡ ἀπόλαυσις μοῦ ἐξέφυγεν,
ἐνῶ τὸ νὰ ἴδω διὰ μέσου ἐπιστολῆς τὴν λογιότητά σου
καὶ κατὰ τὸν δυνατὸν τρόπον νὰ παρηγορήσω τὸν ἑαυ-
τόν μου, δὲν τὸ ἐστερήθην, χάρις εἰς τὴν εὐκαιρίαν (ἐπι-
15 κοινωνίας) μὲ τὸν αἰδεσιμώτατον συμπρεσβύτερον Κυ-
ριακόν. Τοῦτον ὅμως ἐντρέπομαι νὰ τὸν συνιστῶ καὶ κα-
θιστῶ γνωστὸν εἰς σέ ἀφ' ἑαυτοῦ μου, μήπως τέλος πάν-
των φανῶ ὅτι κάμνω κάτι παράξενον παρουσιάζων εἰς
σέ τὰ ἰδικά σου καὶ (μάλιστα τὰ ἐξ αὐτῶν) ἐπιλεκτά.
Ἐπειδὴ ὅμως πρέπει νὰ εἴμαι ἀφ' ἑνὸς μάρτυς τῆς ἀλη-
θείας καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ χαρίζω εἰς ὅσους εἶναι συνδε-
δεμένοι πνευματικῶς (μαζὶ μου) τὰ μέγιστα ἐξ ὧν μοῦ
20 ἀνήκουν, (διὰ τοῦτο) τὸ μὲν ἄψογον τῆς χειροτονίας τοῦ
ἀνδρὸς νομίζω ὅτι εἶναι φανερόν καὶ εἰς σέ. Ἀλλ' ὅμως
ἐπιθεβαιῶν τούτο καὶ ἐγώ, καθ' ὅτι δὲν γνωρίζω εἰς
θάρος του καμμίαν συκοφαντίαν ἐκ μέρους ὧν ἐπιτί-
θενται ἐναντίον ὧν, καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν φοβοῦνται τὸν

ριακόν τῆς (Α' Κανονικῆς) Ἐπιστ. 188, Καν. 10 (5 MBA, σ. 55 - 56).

Φαίνεται δηλ. ὅτι ὁ Κ. δὲν παρέμεινε τελικῶς εἰς Μίνθωνα, ἀλλ' ἀφ' οὗ
ἀνεγνωρίσθη ἡ χειροτονία του, μετέβη εἰς Σαμόσατα. Καίτοι δὲ εἰς τὴν
σημ. 51 τῆς Ἐπιστ. 114 (4 MBA, σ. 26) γράφεται ὅτι ὁ ἐκεῖ ἀναφερό-
μενος Κυριακὸς εἶναι ἄγνωστον ἂν ταυτίζεται πρὸς τὸν Κ. τῶν Ἐπιστ.
271 καὶ 323, καθ' ἡμᾶς τοιοῦτος ταυτισμὸς πρέπει ν' ἀποκλείεται.

- Κύριον, μολονότι θεθαίως καὶ ἂν εἶχε γίνεαι κάτι ἐκ μέ-
 25 ρους αὐτῶν, πάλιν δὲν θὰ ἦτο ἀνάξιος ὁ ἀνὴρ. Οἱ ἐχθροὶ
 δηλαδὴ τοῦ Κυρίου ἐπιθεθαίωνουν μᾶλλον τοὺς θαυμάσιους
 τῆς ἱερωσύνης ἐκείνων τοὺς ὁποίους συμβαίνει νὰ πολε-
 μοῦν παρὰ ἀφαιροῦν κάτι ἀπὸ τὴν χάριν ἢ ὁποία ὑπάρ-
 χει εἰς αὐτοὺς ὡς δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Πλὴν
 ὁμως, ὅπως εἶπον, οὔτε κἂν ἐπενοήθη κάτι εἰς θάρος
 30 τοῦ ἀνδρός. Ἐπομένως ὡς πρεσβύτερον ἀπογον καὶ συν-
 δεδεμένον μὲ ἡμᾶς καὶ ἄξιον παντὸς σεβασμοῦ, τοιοῦτο-
 τρόπως νὰ θεωρῇς ἄξιον νὰ τὸν θλέπης, τόσον πρὸς ὠφέ-
 λειάν σου, ὅσον καὶ πρὸς χάριν μας.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 272 (ΣΟΒ' — CCLXXII)²⁹

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΝ ΣΩΦΡΟΝΙΟΝ⁽³⁰⁾

1. Μοῦ ἀνέφερεν ὁ διάκονος Ἀκτίακος³¹ ὅτι κά-
 ποιοι σὲ ἔκαμον νὰ αἰσθανθῇς λύπην ἐναντίον μας, καθ' ὅ-
 σον μᾶς ἐσυκοφάντησαν ὅτι δῆθεν δὲν δισκείμεθα εὐνοϊ-
 κῶς πρὸς τὴν ἐξοχότητά σου. Ἄλλ' ἐγὼ δὲν ἠπόρησα
 διότι ὑπάρχουν μερικοὶ κόλακες, οἱ ὁποῖοι περιβάλλουν
 ἕνα τόσον μέγαν ἄνδρα. Ἄλλωστε εἶναι κάπως φυσικὸν
 5 εἰς τὸ περιβάλλον τῶν μεγάλων ἀξιοματίων νὰ φυτρῶ-
 νουν ὡς παράσιτα αὐτοὶ οἱ ἀνελεύθεροι ὑπηρέται. Διότι
 οὗτοι, ἕνεκα τοῦ ὅτι στεροῦνται κάποιοι ἰδιοῦ των ἀ-
 γαθοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου δύνανται νὰ γίνουν γνωστοί, συγ-
 κροτοῦν (καὶ παρυσιάζου) τοὺς ἑαυτοὺς των μὲ τὰ
 ξένα κακὰ. Καθὼς δηλαδὴ ἡ νόσος τοῦ σίτου ἐρυσίθη
 εἶναι μία φθορὰ ἢ ὁποία γεννᾶται εἰς τὸν ἴδιον τὸν σῖτον,

29. Εἶναι ἡ τελευταία πρὸς τὸν Σωφρόνιον Ἐπιστ. καὶ μᾶλλον ἐγρά-
 φη τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς ἐπιγείου ζωῆς τοῦ Μ. Β., ἦτοι τὸ 378.

30. Περί τοῦ Σ., ἐπάρχου Κων)σταντινουπόλεως καὶ Καππαδόκου τὴν καταγω-
 γήν, βλ. σημ. 254, εἰς Ἐπιστ. 76 (3MBA, σ. 72), ὡς καὶ σημ. 90, εἰς
 Ἐπιστ. 32 (2MBA, σ. 65).

31. Ἀγνωστος ἄλλοθεν, μᾶλλον δὲ ἐκ τῆς περιφερ. τῆς Καππαδο-
 κίας καὶ συνεργὸς τοῦ Μ.Β.

10 τοιουτοτρόπως καὶ ἡ κολακεία, ἐνῶ ὑποκρίνεται τὴν φι-
λίαν, εἶναι καταστροφή τῆς φιλίας. Λοιπὸν, δὲν ἠπόρη-
σα, ὥς ἀνέφερα, διότι μερικοί, ὅπως ἀκριβῶς (βομβοῦν)
οἱ κηφήνες γύρω ἀπὸ τὰ σμήνη (τῶν μελισσῶν), τοιου-
τοτρόπως καὶ αὐτοὶ θορυβοῦν γύρω ἀπὸ τὴν ἐνδοξον καὶ
ἀξιοθαύμαστον οἰκίαν σου.

Τοῦναντίον, τὸ ἐξῆς (κυρίως) μοῦ ἐφάνη ἐκπληκτι-
κὸν καὶ ἐντελῶς παράλογον, τὸ ὅτι δηλαδὴ σύ, ἄνθρω-
πος ἰδιαίτερος διακρινόμενος διὰ τὸν σοβαρὸν σου χα-
ρακτῆρα, ἠνέχθης νὰ τείνης εἰς αὐτοὺς (προσεκτικὰ) καὶ
15 τὰ δύο ᾧτα³² καὶ νὰ παραδεχθῇς συκοφαντίαν εἰς θά-
ρος ἐμοῦ, ὁ ὁποῖος, μολοντί ἡγάπησα πολλοὺς ἀπὸ τὴν
παιδικὴν ἡλικίαν μέχρι τὸ γῆρας τοῦτο, ὅμως δὲν γνω-
ρίζω νὰ προετίμησα εἰς τὴν φιλίαν κανένα ἄλλον ἀπὸ
τὴν ἰδικὴν σου τελειότητα. Διότι θεθαίως, καὶ ἂν ἀκόμη
δὲν μὲ ἔπειθε τὸ λογικόν^{32α} νὰ σὲ ἀγαπῶ, ἕνα τοιοῦτον
(ἐπίσημον καὶ ἐνάρετον ἄνδρα), θὰ ἦτο ὑπεραρκετὴ ἡ
ἀπ' αὐτῆς τῆς παιδικῆς ἡλικίας συνήθεια (εἰς τὴν φιλίαν
μας) διὰ νὰ μὲ προσκολλήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν σου. Γνωρί-
20 ζεις ἄλλωστε πόσῃν δύνανται ἔχει δ' αὐτὸν φιλικὸν δεσμόν
ἡ συνήθεια. Ἐὰν ὅμως (παρὰ ταῦτα) δὲν παρουσιάζω
κανὲν ἄξιον τεκμήριον αὐτῆς τῆς διαθέσεώς μου, συγ-
χώρησέ μου τὴν ἀδυναμίαν (αὐτήν). Διότι ἀσφαλῶς
οὔτε καὶ σὺ ὁ ἴδιος δὲν ἐπιζητεῖς ἐκ μέρους μου κάποια
πρᾶξις ἀποδεικτικὴν τῆς εὐνοίας (μου πρὸς σέ), ἀλλὰ
προφανῶς διάθεσιν ἡ ὁποία ἐπιθυμεῖ (καὶ εὐχεται) μα-
ζὶ σου τὰ ἄριστα. Εἴθε λοιπὸν ποτὲ νὰ μὴ κατέλθῃ τόσον
25 πολὺ ἡ ἐξοχότης (καὶ ἡ εὐτυχία) σου, ὥστε νὰ χρειάζε-
ται κάποιαν εὐεργεσίαν ἀπὸ τόσον μικροῦς, ὅπως εἶμαι
ἐγώ.

2. Πῶς λοιπὸν ἐπρόκειτο ἐγὼ νὰ εἶπω ἢ νὰ πράξω

32. Πρὸς ταῦτα σφέστερα εἰς Ἐπιστ. 24, στ. 41 - 43, βλ. 1 MBA, σ. 152 - 53, σημ. 419. Τὸ παράδειγμα ἐκ τοῦ Πλουτάρχου, Βίος Ἀλεξάνδρου, 42, 2.

32α. Εἰς τὸ καίμ. «ὁ λόγος», ὅστις ἐνταῦθα δυνατόν νὰ σημαίῃ «τὴν φήμην».

5 κάτι ἐναντίον σου εἰς τὴν ὑπόθεσιν³³ τοῦ Μεμνονίου³⁴; Διότι αὐτὰ μοῦ ἀνέφερεν ὁ διάκονος. Ἐξ ἄλλου πῶς ἦτο δυνατόν νά προτιμήσω ἀπὸ τὴν ἰδικὴν σου φιλίαν³⁵ τὴν εὐπορίαν τοῦ Ὑμητίου, ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος κατασπαταλᾷ τὴν περιουσίαν (του); Ἀλλὰ δὲν εἶναι τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ἀληθές, οὔτε ἐλέχθη οὔτε διεπράχθη ἀπὸ ἐμὲ κάτι τὸ ἀντίθετον. Ἴσως ὁμῶς νά ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς μερικoὺς θορυβοποιoὺς ὁ ἐξῆς λόγος μου: «ἐάν θεβαίως ἔχη ἀποφασίσῃ ὁ ἄνθρωπος (αὐτός)³⁶ νά πραγματοποιη-

33. Ἡ κυρία ὑπόθεσις τῆς Ἐπιστ., ὅχι πλήρως σαφής, εὑρίσκεται κατωτέρω, § 2. Γενικώτερον ὅμως θέμα τῆς Ἐπιστ. εἶναι ἡ ἀληθὴς φιλία καὶ τὰ «παράσιτα» αὐτῆς κολακαῖα - συκοφαντία. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μ. Β. ὁμιλῶν περὶ τῆς εἰλικρινοῦς φιλίας του πρὸς τὸν φίλον του Σωφρόνιον ὑποστηρίζει ἀκριδῶς τὴν πιστότητα τῆς πρὸς αὐτὸν φιλίας του, ὁ παπικὸς Courtonne θεωρεῖ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Μ.Β. ὑπερβολικoὺς καὶ κολακευτικoὺς μᾶλλον παρὰ εἰλικρινεῖς καὶ ταπεινοῦς. Ἀλλ' ἡ ἀμφισβήτησις αὕτη τοῦ Court. ἀντικρούεται ἐκ τοῦ συνόλου τῶν «φιλικῶν» ἐν γένει Ἐπιστολῶν τοῦ Ἀγίου, καθὼς καὶ ἐκ τῆς ἀδιαμφισβήτητου ἀρετῆς καὶ ἀγιότητός Του, ὥστε ν' ἀναγκάζεται κανεὶς νά ὑπανθυμίῃ ὅτι ἀκριδῶς ὑπάρχει σκοπιμότης εἰς τὰς τοιαύτας κρίσεις τῶν παπικῶν περὶ τοῦ Μ.Β., ἐπειδὴ ἐκφράζεται δυσμενῶς, πλὴν ἀληθῶς, περὶ τοῦ πάπα (Ἐπιστ. 215, 18 - 20, βλ. 6 MBA, σ. 85, σημ. 408 Ἐπιστ. 239, §2, 9 - 12, βλ. 7 MRA, σ. 50 - 51, σημ. 183 καὶ 185).

34. Τόσον ὁ Μεμνόνης, ἴσως φορολογικὸς ὑπάλληλος, ὅσον καὶ ὁ Ὑμητίος εἶναι ἄγνωστοι ἄλλοθεν καὶ μᾶλλον Καισαρεῖς. Εἰς διευθέτησιν δὲ ὑποθέσεως μᾶλλον περιουσιακῆς τοῦ Ὑμ. ἡ θέσις - λόσις τοῦ Μ. Β. φαίνεται ὅτι ἔθιγε συμφέροντα φίλων - κολάκων τοῦ Σωφρονίου, οἵτινες καὶ ἐπεκαλοῦντο τὸ ὄνομα του ὑπὲρ αὐτῶν. Τότε ὁ Μ. Β. εἶπε τοὺς λόγους τῶν στ. 8 - 15, τοὺς ὁποῖους ὅμως ἐκαίνοι διέστρεψαν συκοφαντήσαντες τὸν Μ.Β. πρὸς τὸν Σ.

35. Εἰς τὸ καίρι. ὑπάρχει ἡ γραφὴ «τῆς σῆς οἰκίας» ἀντὶ μᾶλλον «οἰκειώσεως», ἣν ἔχουν οἱ κώδ. PL², ἣν καὶ προτιμῶμεν. Ἀλλὰ καὶ ἡ γραφὴ «οἰκίας» δὲν ἀλλοιώνει κατ' οὐσίαν τὸ νόημα, τὸ ὅποιον ἐν προκειμένῳ ἀφορᾷ εἰς τὸ περιέχον ἀντὶ τοῦ περιεχομένου.

36. Δηλ. ὁ Σωφρόνιος, εἰς τὸν ὅποιον τελικῶς θὰ παρεπέμπετο ἡ ὑπόθεσις.

- ση τὴν γνώμην του, εἴτε θορυβήσετε σεις εἴτε ὄχι, θὰ γίνου-
 10 νουν ὅπωςδὴποτε ὅσα ἐπιδιώκει, καίτοι σεις θὰ φωνα-
 σκῆτε ἢ θὰ σιωπᾶτε. Ἐάν ὁμως ἔχη ἀλλάξει γνώμην, μὴ
 διασύρετε τὸ σεβαστὸν ὄνομα τοῦ φίλου μας, μήτε ὑπὸ
 τὸ πρόσχημα διήθεν τοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὸν προστά-
 την σας νὰ προσπαθῆτε ν' ἀποκομίσετε κάποιο κέρδος
 15 πρὸς χάριν σας ἀπὸ ἐκεῖνα ἀκριβῶς, τὰ ὁποῖα ἐπισείετε
 ὡς φοβερὰ καὶ ἀπειλητικά». Ἐξ ἄλλου πρὸς τὸν ἴδιον
 τὸν συντάκτην τῶν διαθηκῶν³⁷ οὔτε ὁ ἴδιος οὔτε μέσω
 ἄλλου εἶπον εἴτε ἀσήμαντον εἴτε σπουδαῖον λόγον δι'
 αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν.

3. Καὶ εἰς αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ ἀπιστῆς, ἐκτὸς ἐάν
 μὲ θεωρῆς ὡς ἐντελῶς παρὰλογον ἢ ὅτι περιφρονῶ τὴν
 μεγάλην ἀμαρτίαν τοῦ ψεύδους. Τὸυναντίον, σὺ ὁ ἴδιος
 ἄφησε ἐντελῶς ἀκόμη καὶ τὴν ὑποψίαν περὶ ἡμῶν σχετι-
 κῶς μὲ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ
 θεωρῆς τὴν ἰδικὴν μου ἀπέναντί σου διάθεσιν ἀνωτέραν
 5 ἀπὸ κάθε συκοφαντίαν μιμούμενος (εἰς τοῦτο) τὸν Ἀλέ-
 ξανδρον³⁸. Οὗτος δηλαδὴ ὅταν ἔλαβε κάποιαν ἐπιστολὴν
 εἰς θάρος τοῦ ἱατροῦ του³⁹, ὅτι διήθεν ἐσκέπτετο ἐναντίον
 του (δηλητηριασμόν), ἐπειδὴ συνέβη αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν
 στιγμὴν νὰ πάρη φάρμακον διὰ νὰ πῇ, τόσον πολὺ δὲν
 ἔδωσε πίστιν εἰς τὸν συκοφάντην, ὥστε συγχρόνως ἀνε-
 γίνωσκε τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἔπινε τὸ φάρμακον. Διὰ τοῦ-
 10 το λοιπὸν ἔχω τὴν ἀξίωσιν νὰ θεωρῶ τὸν ἑαυτὸν μου

37. Δηλ. τὸν συμβολαιογράφον, ἀνώνυμον ἐν προκειμένῳ.

38. Ἐνν. ὁ Μ. Ἀλέξανδρος. Τὸ περιστατικὸν ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος, Βίος Ἀλεξ., 19,3.

39. Πρόκειται περὶ τοῦ ἱατροῦ καὶ φίλου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Φιλίππου τοῦ Ἀκαρνᾶνος, ὅστις καὶ ἔσωσε τὸν Ἀλέξανδρον ἐκ σφοδροῦ πυρετοῦ προελθόντος κατόπιν λουτροῦ ληφθέντος ἐν τῷ ποταμῷ Κύνῳ τῆς Κιλικίας. Τὴν ἐπιστολὴν εἶχε γράψει ὁ Παρμενίων πιστεύσας εἰς συκοφαντικὰς εἰδήσεις, ὅτι διήθεν ὁ Φίλιππος εἶχε δωροδοκηθῇ ὑπὸ τοῦ Δαρείου. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος, οὐδόλως ἐπηρεασθεὶς, διὰ μὲν τῆς ἀρισταρᾶς χειρὸς ἐνεχείρισε τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν ἱατρὸν πρὸς ἀνάγνωσιν, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἐκράτει τὴν κύλικα καὶ κατέπινε τὸ φάρμακον! (Βλ. ΜΕΕ, τόμ. ΚΓ', σ. 9506' καὶ Ἱστορ. Ἑλλήν. Ἐθνους, «Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν», τόμ. Δ', σ. 76).

καθόλου ὀλιγώτερον τίμιον ἀπὸ οἰονδήποτε ἐκ τῶν δια-
 σήμων ὥς πρὸς τὴν φιλίαν, καθ' ὅσον οὔτε συνελήφθην
 κάποτε ὅτι ἐσφαλὼν εἰς τὴν φιλίαν, ἀλλὰ καὶ διότι ἐλα-
 θὼν ἀπὸ τὸν Θεόν μου τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης, ὥς πρὸς
 τὴν ὁποῖαν εἶμαι (ἀπέναντί σου) χρεώστης, ὅχι μόνον ἔ-
 νεκα τῆς κοινῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀλλὰ καὶ διότι σὲ
 ἀναγνωρίζω ἰδιαιτέρως ὥς εὐεργέτην τόσον τοῦ ἑαυτοῦ
 15 μου, ὅσον τῆς πατρίδος (μας).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 273 (ΣΟΓ' — CCLXXIII)⁴⁰

ΧΩΡΙΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΝ⁴¹, ΧΑΡΙΝ ΤΟΥ ΗΡΑ⁴²

Ἐπειδὴ εἶμαι τελείως πεπεισμένος ὅτι ἡ τιμιότης σου
 μᾶς ἀγαπᾷ τόσον πολὺ, ὥστε τὰ συμφέροντα εἰς ἡμᾶς
 νὰ τὰ θεωρῇ ἰδικὰ της, (διὰ τοῦτο) συνιστῶ εἰς τὴν ὑπέ-
 ροχον καλοκαγαθίαν σου τὸν λίαν σεβαστὸν ἀδελφόν
 μας Ἦραν, τὸν ὁποῖον δὲν ἀποκαλοῦμεν ἀδελφόν μας
 5 ἔνεκα κάποιας συνηθείας, ἀλλ' ἔνεκα τῆς τελειότη-
 τος καὶ ἀνυπερβλήτου φιλικῆς του διαθέσεως. Σὲ πα-
 ρακαλῶ λοιπὸν ἀφ' ἑνὸς νὰ τὸν προσέξης φιλικῶς καὶ
 ἀφ' ἑτέρου νὰ τοῦ προσφέρῃς τὴν δυνατὴν εἰς σὲ ὑποστή-
 ρixin εἰς ὅ,τι χρειάζεται τὴν μεγαλοψυχίαν σου, εἰς τρό-
 πον ὥστε εἰς τὰ πολλὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ἔχω ἤδη δοκιμά-
 10 σαι ἐκ μέρους σου, νὰ δύναμαι νὰ ὑπολογίζω καὶ αὐτὴν
 ἐδῶ τὴν εὐεργεσίαν.

40. Ἐγράφη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Μ.Β. καὶ ἴσως τὸ 377.

41. Ἡ ἀνωνυμία τῶν παραληπτῶν ἐνίοτε ὀφείλεται εἰς τὸν φόβον
 μήπως αἱ ἐπιστολαὶ περιέλθουν εἰς χεῖρας ἐχθρῶν. Γενικῶς δὲ αἱ ἐπι-
 γραφαὶ ὀφείλονται κυρίως εἰς τοὺς συλλογεῖς τῶν Ἐπιστ.

42. Τὸ ὄνομα τοῦ παιδικοῦ τούτου φίλου τοῦ Μ.Β. ἀπαντᾷ μόνον
 εἰς τὴν παροῦσαν καὶ τὰς ὁμοίας δύο ἐπομένως συστατικὰς ὑπὲρ αὐτοῦ Ἐ-
 πιστολάς. Ὁ Ἦρας ἐσυκοφαντεῖτο ὅπ' ἐχθρῶν του, πλὴν ἄγνωστον ὑπὸ
 τίνων καὶ διατί.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 274 (ΣΟΔ' — CCLXXIV)⁴³ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΝ ΗΜΕΡΙΟΝ⁴⁴

"Οτι ἡ φιλία καὶ οἰκειότης μου πρὸς τὸν λίαν σεβαστὸν ἀδελφὸν Ἦραν ἤρχισεν ἀπὸ τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας καὶ παρέμεινε μέχρι τὸ γῆρας μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τὸ γνωρίζεις ὁ ἴδιος καλλίτερον ἀπὸ κάθε ἄλλον. Ἀλλ' ἐπίσης καὶ τὴν ἀγάπην τῆς ἐξοχότητός σου μᾶς ἐχάρισεν ὁ Κύριος ἀπὸ τότε περίπου, ἅφ' ὅτου καὶ ἐπέτρεψε τὴν μεταξὺ μας⁴⁵ γνωριμίαν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν (οὗτος) ἔχει ἀνάγκην τῆς προστασίας σου, σὲ παρακαλῶ καὶ θερμῶς σὲ ἱκετεύω, χάρις εἰς τὴν παλαιάν σου εὐνοίαν ἀπέναντί μας καὶ ἐν ὧσιν τῆς ἀνάγκης ἡ ὁποία τώρα μᾶς πιέζει, τόσον πολὺ νὰ δώσης προσοχὴν καὶ νὰ θεωρήσης ὡς ἰδικήν σου τὴν ὑπόθεσίν του, ὥστε νὰ μὴ χρειασθῇ οὗτος καμμίαν ἄλλην ὑποστήριξιν, ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς ἡμᾶς ἀφοῦ κατορθώσῃ ὅλα ὅσα ἐπιθυμεῖ. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν εἰς τὰς πολλὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἔχομεν δοκιμάσει ἐκ μέρους σου, θὰ δυνάμεθα νὰ ὑπολογίζωμεν καὶ αὐτὴν ἐδῶ, τὴν ὁποίαν δεχόμεθα μὴ θεωροῦντες ἄλλην μεγαλυτέραν δι' ἡμᾶς οὔτε περισσότερον συμφέρουσαν.

43. Βλ. σημ. 40.

44. Ἄγνωστος ἄλλοθεν ἀνώτατος πολιτικὸς ἀξιωματοῦχος (=μάγιστρος). Ἐπάρχει καὶ ἡ γραφὴ Ἰμέριος, ὅστις μᾶλλον εἶναι διάφορος τοῦ σοφιστοῦ Ἰμερίου (γέν. 315), διδασκάλου τοῦ Μ.Β. εἰς Ἀθήνας.

45. Δηλ. μεταξὺ Μ.Β. καὶ Ἦρα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 275 (ΣΟΕ' — CCLXXV)

ΧΩΡΙΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΝ, ΧΑΡΙΝ ΤΟΥ ΗΡΑ

Με τὴν εὐμενῇ σου διάθεσιν πρὸς τὸν λίαν σεβαστὸν ἀδελφόν μας Ἦραν τρόπον τινά προέλαβες (καὶ ὑπεδέχθης) τὰς ἐκ μέρους μας παρακλήσεις καὶ ἐφάνης πρὸς αὐτὸν ὑπέρτερος τῆς ἐπιθυμίας του, τόσον μὲ τὰς ὑπερβολικὰς τιμὰς τὰς ὁποίας ἐδειξες πρὸς αὐτόν, ὅσον καὶ μὲ τὰς ἐξυπηρετήσεις εἰς κάθε περίστασιν.

- 5 Ἄλλ' ὅμως καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ δὲν δυνάμεθα νὰ ὑπομείνωμεν σιωπηλοὶ τὴν κατὰστασίν του, παρακαλοῦμεν τὴν ἐξοχὸν τιμιότητά σου κάτι νὰ προσθέσῃ καὶ πρὸς χάριν μας εἰς τὸ πρὸς τὸν ἄνδρα (τοῦτον) ἐνδιαφέρον καὶ νὰ τὸν ἀποστείλῃ ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα ἰσχυρότερον (καὶ ὑπέρτερον) ἀπὸ τὴν (συκοφαντικὴν) προσβολὴν ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν του. Διότι τώρα τοῦλάχιστον δὲν εὐρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸν στόχον τῶν βελῶν τοῦ φθόνου,
- 10 καθ' ὅσον πολλοὶ ἐπιχειροῦν νὰ τοῦ ταράξουν τὴν γαλήνην τοῦ θίου του. Ἐναντι δὲ αὐτῶν (τῶν συκοφαντῶν) θὰ εὐρώμεν μίαν καὶ μόνην ἀκατάλυτον ἀσφάλειαν, ἐὰν δηλαδὴ σὺ ὁ ἴδιος θελήσῃς νὰ θέσῃς ὑπεράνω τοῦ ἀνδρὸς τὴν (προστατευτικὴν σου) χεῖρα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 276 (ΣΟΣ' — CCLXXVI)

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΡΜΑΤΙΟΝ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΝ⁴⁶

Ἀκόμη καὶ ὁ κοινὸς εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νόμος τοὺς πρεσβυτέρους εἰς τὴν ἡλικίαν τοὺς θεωρεῖ κοι-

46. Βλ. σημ. 40, 41 καὶ 42. Κατὰ τὸν κώδ. V: «τῷ αὐτῷ», δηλ. «Ἡμερίῳ», κατὰ δὲ τοὺς LC: «ἀνεπίγραφος τῷ αὐτῷ».

47. Ἐγράφη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Μ.Β.

48. Ὁ Ἀρμάτιος οὗτος, καλούμενος «μέγας» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ μεγαλύτερου - πρεσβυτέρου πρὸς διάκρισιν ἐκ τοῦ ἡμιονόμου υἱοῦ του, εἶναι ἀγνωστος ἄλλοθεν. Ἐκ τῆς Ἐπιστ. μαρθάνομεν ὅτι δὲν ἦτο Χριστιανός, διὸ καὶ ἡ εἰς Χριστὸν προσχώρησις τοῦ υἱοῦ του ἀλόπησεν αὐτόν. Ἡ Ἐπιστ. τοῦ Μ.Β., καίτοι σύντομος, εἶναι χαρακτηριστικὴ διὰ τὴν λεπτότητα, ἀλλὰ καὶ πειστικότητα αὐτῆς.

- νους πατέρας, ἐνῶ ὁ ἰδιαιτέρος ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν ἡ-
 μᾶς τοὺς γέροντας μᾶς τοποθετεῖ εἰς τὴν θέσιν τῶν γονέ-
 ων διὰ τοὺς νεωτέρους. Συνεπῶς μὴ με θεωρήσης ὡς ἀ-
 ναρμόδιον μῆτε ὡς ἀσχολούμενον ἐξω ἀπὸ τὰ ὠρισμέ-
 5 να (καὶ νόμιμα καθήκοντά μου), ἐὰν χάριν τοῦ παιδιοῦ
 σου μεσολαθῶ ἐγὼ πρὸς σέ. Τοῦτου λοιπὸν τὴν ὑπακοὴν
 νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ τὴν ἀπαιτῆς εἰς τὰ ἄλλα (διά-
 φορα) ζητήματα, καθ' ὅτι εἶναι ὑπόλογος (εἰς σέ) ὡς
 πρὸς τὸ σῶμα, τὸσον κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον, ὅσον καὶ
 κατὰ τὸν πολιτικὸν τοῦτον, ἐπὶ τῇ θάσει τοῦ ὁποῦ κυ-
 βερνώμεθα. Ὡς πρὸς τὴν ψυχὴν ὁμως, ἐφ' ὅσον τὴν ἔφε-
 ρεν ἐκ θείας πηγῆς ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον, πρέπει νὰ
 νομίζωμεν ὅτι ὑπέκειται εἰς ἄλλον καὶ ὅτι ὀφείλονται ἀ-
 10 πὸ αὐτὴν εἰς τὸν Θεὸν τὰ πρῶτα ἐξ ὅλων τῶν καθηκόν-
 των.

- Ἀφοῦ λοιπὸν (οὗτος) ἐξέλεξε τὸν Θεὸν ἡμῶν τῶν
 Χριστιανῶν, τὸν ἀληθινόν, ἀντὶ τῶν πολλῶν ἰδικῶν σας
 (θεῶν), οἱ ὅποιοι λατρεύονται με ὑλικά σύμβολα, μὴ ὀρ-
 γίζεσαι ἐναντίον του. Τὸναντίον μάλιστα, πρέπει καὶ νὰ
 15 θαυμάζῃς τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς του, διότι ἀκόμη καὶ
 ἀπὸ τὸν φόβον καὶ τὴν πατρικὴν ὑπακοὴν ἔκρινε προτι-
 μότερον τὸν στενὸν δεσμόν του με τὸν Θεὸν μέσῳ τῆς ἀ-
 ληθοῦς ἐπιγνώσεως καὶ τοῦ ἐναρέτου θείου. Ἀσφαλῶς δέ
 θὰ σέ κάμψῃ καὶ ἡ ἰδία ἡ φύσις (ὡς πατέρα), ἀλλὰ καὶ
 ὁ πρᾶος καὶ ἡμερος χαρακτήρ σου πρὸς ὅλους δὲν θὰ
 σέ ἀφήσῃ καθόλου νὰ λυπηθῇς ἐξ αἰτίας του. Ἐξ ἄλλου
 20 ὅπωςδὴποτε δὲν θὰ περιφρονήσῃς οὔτε τὴν ἰδικὴν μας
 μεσιτείαν ἢ μᾶλλον τῆς πόλεώς σου τὴν μεσιτείαν, ἢ ὅ-
 ποία γίνεται διὰ μέσου ἡμῶν. Διότι οἱ συμπολιταὶ σου⁴⁹,
 χάρις εἰς τὴν πρὸς σέ στοργὴν καὶ τὰς προσευχάς (των)
 νὰ σοῦ χαρισθοῦν ὅλα τὰ ἀγαθὰ, νομίζουν ὅτι καὶ σὲ τὸν
 ἴδιον ἔχουν (ἤδη) ὑποδεχθῇ ὡς Χριστιανόν· τὸσον πολὺ
 τοὺς κατέστησε περιχαρεῖς κάποια φήμη ἢ ὅποια ἐφθα-
 σεν ἐξαίφνης εἰς τὴν πόλιν.

49. Εἰς τὸ καίμενον ἢ ἀναφορ. ἀντων.: «ἡ» (σὴ πόλις) = οἱ συμπο-
 λῖται σου. Ὁ δὲ κῶδ. C ἔχει τὴν γραφὴν: «οἱ».

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 277 (ΣΟΖ' — CCLXXVII)⁵⁰ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΟΓΙΟΝ ΜΑΞΙΜΟΝ⁵¹

Μοῦ ἀνέφερεν ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς Θεότακνος⁵² σχε-
 τικῶς μὲ τὴν σεμνότητά σου καί, καθὼς περιέγραφε ζω-
 ηρῶς μὲ τὸν λόγον τὸν χαρακτῆρα τῆς ψυχῆς σου, μοῦ
 ἔδημιούργησε τὸν πόθον τῆς συναντήσεώς σου. Μάλιστα
 τόσον πολὺ ἠναίψε τὴν πρὸς σέ στοργήν μου, ὥστε, ἐάν
 δὲν ἐπ' ἐξόμην ἀπὸ τὸ γῆρας καὶ δὲν ἐκρατούμην ἀπὸ τὴν
 5 σύντροφον ἀσθένειαν καὶ δὲν ἤμην δεμένος μὲ μυρίας
 φροντίδας διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, τίποτε δὲν θὰ μὲ ἐκράτει
 νὰ ἔλθω ὁ ἴδιος πλησίον σου.

Πράγματι, δὲν εἶναι ὄντως μικρὰ ὠφέλεια εἰς (προ-
 ερχόμενος) ἀπὸ μέγαν οἶκον καὶ ἐνδοξον γένος νὰ προσ-
 χωρήσῃ εἰς τὸν εὐαγγελικὸν θίον καὶ πρῶτον μὲν νὰ χα-
 λινώσῃ μὲ τὸν (σώφρονα) λογισμὸν τὸ νεανικὸν φρόνη-
 μα, ἔπειτα δὲ μὲ τὸν λογισμὸν (ἐπίσης) νὰ δουλαγωγῇ
 10 σὴν τὰ (διάφορα) πάθη τῆς σαρκός, ἀλλὰ καὶ νὰ πολι-
 τευθῇ μὲ ταπεινοφροσύνην ἐμπρέπουσαν εἰς Χριστιανόν,
 ὁ ὁποῖος σκέπτεται διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὡς εἶναι φυσικόν,
 ἀπὸ τοῦ προῆλθε καὶ τοῦ θὰ ὑπάγῃ. Διότι ἡ σκέψις (τοῦ
 ἀνθρώπου) περὶ τῆς φύσεώς (του) καταπραῖνει (καὶ πε-
 ριορίζει) ἅψ' ἐνὸς τὴν φλόγῳσιν τῆς (ἐμπαθοῦς) ψυχῆς
 (του) καὶ ἅψ' ἐτέρου ἀπομακρύνει τὴν ὑπεροψίαν καὶ κά-
 15 θε προπετῇ φιλαυτίαν καὶ γενικῶς καθιστᾷ αὐτὸν μαθη-
 τὴν τοῦ Κυρίου, ὁ Ὅποιος εἶπε: «μάθετε ἅπ' Ἐμοῦ ὅτι
 πρῶτος εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ»^{52α}.

50. Ἐγγραφή κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Μ.Β.

51. Ὁ Μάξιμος οὗτος εἶναι διάφορος τοῦ ὁμωνύμου φιλοσόφου τῆς Ἐπιστ. 9, πρέπει δὲ νὰ εἶχε τελειώσει προσφάτως τὰς σπουδὰς αὐτοῦ, μᾶλλον ρητορικὰς - νομικὰς (πρὸλ. στ. 25), ἂν μὴ ἦτο εἰσαεὶ φοιτητῆς (στ. 10: «τὴν νεότητά» καὶ στ. 17: «φίλτατε παῖδων». Φαίνεται δὲ ὅτι «ἀπὸ ρίξης ἀλλοτρίας», ἐξ εἰδωλολατρίας, εἶχε προσχωρήσει εἰς τὸν Χρι-
 στιανισμὸν (στ. 36).

52. Ἄγνωστος ἄλλοθεν, ἀλλὰ «καλὸς καὶ ἀγαθός», κοινὸς δὲ φίλος τοῦ Μ.Β. καὶ τοῦ Μαξίμου.

52α. Ματθ. 11, 29. Εἰς τὸ καίμ. ἡ γραφὴ «πραγῶς».

20 Ἀληθῶς, φίλτατε νέε, τὸ μόνον περισπούδαστον καὶ ἀξιέπαινον εἶναι τὸ διαρκές (καὶ αἰώνιον) ἀγαθόν. Καὶ τοῦτο εἶναι ἡ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ τιμὴ. Τούναντίον, αὐτὰ ἐδῶ τὰ ἀνθρώπινα (ἀγαθὰ) εἶναι ἀσθενέστερα ἀπὸ τὴν σκιάν καὶ ἀπατηλότερα ἀπὸ τὰ ὄνειρα. Διότι καὶ ἡ νεότης τρέχει καὶ χάνεται ταχύτερον ἀπὸ τὰ ἑαρινὰ ἀνθῆ, ἀλλὰ καὶ ἡ σωματικὴ ὠραιότης καὶ ὠριμότης μαραίνεται εἴτε ἀπὸ τὴν ἀσθενείαν εἴτε ἀπὸ τὸν χρόνον. Ἐπίσης ὁ πλοῦτος εἶναι ἀπιστος, ἐνῶ ἡ δόξα εἶναι εὐμετάβλητος, καθὼς καὶ αἱ ἐνασχολήσεις εἰς τὰς διαφόρους τέχνας λαμβάνουν τέλος μὲ τὸν (περιωρισμένον τοῦτον) χρόνον τῆς ἐπιγείου ζωῆς⁵³. Ἀλλὰ καὶ ὅ,τι οἱ πάντες θεωροῦν περυσπούδαστον, οἱ ρητορικοὶ λόγοι, ἔχουν τὴν χάριν ἐνόσω (μόνον) ἀκούονται. Ἀντιθέτως, ἡ ἀσκήσις τῆς ἀρετῆς εἰς μὲν τὸν κάτοχόν της εἶναι πολύτιμον ἀπόκτημα, εἰς ὅσους δὲ συναντοῦν (καὶ εὐρίσκουν) αὐτὴν εἶναι τὸ θερπνότερον θέαμα⁵³. Αὐτὰ δὲ (τὰ ἀγαθὰ τῆς ἀρετῆς) ἐὰν φροντίξης (νὰ ἀποκτήσης), θὰ καταστήσης τὸν ἑαυτὸν σου ἄξιον κληρονόμον τῶν ἀγαθῶν τὰ ὁποῖα ἔχουν ὑποσχεθῇ καὶ ἐπιφυλάσσονται ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου.

30 Μὲ ποῖον ὁμῶς τρόπον θὰ φθάσης εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀγαθῶν (τῆς ἀρετῆς) καὶ πῶς θὰ ἡδύνασο νὰ διατηρήσης τὰ ἀποκτηθέντα, ἀπαιτεῖ μακροτέραν ἀνάπτυξιν ἀπὸ ὅ,τι ἐπιτρέπει ἡ παρούσα ἀφορμὴ (καὶ εὐκαιρία)

53. Πρβλ. τὰ τῆς Νεκρωσίου Ι. Ἀκολουθίας: «...πάντα σκιᾶς ἀσθενέστερα, πάντα ὀνείρων ἀπατηλότερα...» (Α' Ἰδιόμ., Ἡχ. Α')· «ὡς ἄνθος μαραινέται, καὶ ὡς ὄναρ παρέρχεται...» (Β' Ἰδιόμ., Ἡχ. Β')· «...οὐ παραμένει ὁ πλοῦτος, οὐ συνοδεύει ἡ δόξα...» (Γ' Ἰδιόμ., Ἡχ. Γ'). Παράλληλα δὲ πρὸς τὰ τῶν στ. 19 - 27, ἀλλ' ἐκτενέστερα ἀναφέρει ὁ Μ. Β. εἰς τὴν πραγματείαν του «Πρὸς τοὺς νέους ὅπως ἂν ἐξ ἐλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων», § 2 κ. ἐξ., ἵνα καταλήξῃ, ὡς καὶ εἰς τὴν παρούσαν Ἐπιστ., εἰς τὸ «κτῆμα ἐς αἰ», τὴν ἀρετὴν, λέγων: «Τὰ μὲν ἄλλα τῶν κτημάτων οὐ μᾶλλον τῶν ἐχόντων ἢ καὶ οἰτινοσοῦν τῶν ἐπιτυχόντων ἐστίν, ὥσπερ ἐν παιδιᾷ κόβων τῆδε κάκεισε μεταβαλλόμενα· μόνῃ δὲ κτημάτων ἡ ἀρετὴ ἀναφαίρετον καὶ ζῶντι καὶ τελευτήσαντι παραμένουσα.» § 5, 44 - 48. Βλ. εἰς ἡμετέραν μελέτην: Μεγάλου Βασιλείου, «Πρὸς τοὺς νέους...», Εἰσαγωγή - καίμενον - μετάφρασις - σχόλια..., ὑπὸ Βασ. Γ. Μπιλάλη, Ἐκδόσεις «Γρηγόρη», Ἀθῆναι 1966, σ. 47.

35 τοῦ λόγου^{53α}. Ἐσκέφθην πάντως ἔστω καὶ αὐτὰ ν' ἀπευθύνω (πρὸς σέ) ἐξ ἀφορμῆς ὧσων ἤκουσα ἀπὸ τὸν ἀδελφὸν Θεότεκνον, ὁ ὁποῖος εὐχομαι πάντοτε θεβαίως νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν, ἰδιαίτερος ὅμως εἰς τοὺς περὶ σοῦ λόγους του, ὥστε νὰ δοξάζεται περισσότερο ὁ Κύριος ἔνεκα σοῦ, διότι, καίτοι προερχόμενος ἀπὸ ρίζαν ξένην, εἶσαι κατάρμεστος ἀπὸ τοὺς πολυτίμους καρπούς τῆς εὐσεβείας.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 278 (ΣΟΗ' — CCLXXVIII)⁵⁴ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΝ⁵⁵

Ἐγὼ θεβαίως ἐπεθύμουν νὰ ἴδω τὴν εὐγένειάν σου ὅταν ἐφθασα εἰς τὴν Ὀρφανήν⁵⁶. Διότι ἤλπιζον ὅτι, ἐφ' ὅσον κατοικεῖς εἰς τὰ Κορσάγαινα⁵⁷, δὲν θὰ ἐδυσκολεύεσο νὰ μεταβῆς μέχρις ἡμῶν εἰς τὰ Ἀττάγαινα⁵⁸, ὅπου συνεκροτοῦμεν σύνοδον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπέτυχον τὴν συγκρότησιν ἐκείνης τῆς συνόδου, ἐπεθύμουν νὰ σέ ἴδω

53α. Πρὸβλ. καὶ ἔ. ἀ., σ. 10, § 2, στ. 13 - 15. Θὰ ἤθνατο δὲ τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ παροῦσα Ἐπιστ. ἀποτελεῖ συντομωτάτην περίληψιν τῆς ἀνωτέρω πραγματείας τοῦ Μ.Β., διό καὶ θύναται ἐπίσης νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς «Πρὸς νέον παραίνεσις», ἀλλὰ «γνωστὸν» νέον.

54. Ἐγγραφή κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Μ.Β. καὶ ἴσως κατὰ τὸ θέρος τοῦ ἔτους 372, ἐφ' ὅσον θὰ ὑπῆρχε συσχετισμὸς χρονικὸς καὶ τοπικὸς τῆς παροῦσης Ἐπιστ. πρὸς τὰς ἐπομ. 282, 283 καὶ τούτων πρὸς τὴν Ἐπιστ. 95 (βλ. 3 ΜΒΑ, σ. 110, πανήγυρις Φαργαμοῦς, σὴμ. 433).

55. Προφανῶς διάφορος τοῦ ὁμωνύμου ἐπισκόπου Ἰλλυριῶν (Ἐπιστ. 91, 3 ΜΒΑ, σ. 96). Καὶ ὁ παρὼν ὅμως ἴσως ἦτο κληρικὸς, καθ' ὅτι ἀνευ μνείας ἰδιαίτερας εἰδοποιήσεως ἐπρεπε νὰ γνωρίζῃ τόπον καὶ χρόνον τοπικῆς συνόδου, ἴσως δὲ καὶ πανηγύρεως, εἰς τὴν περιοχὴν του, πρᾶγμα φυσικώτερον δι' ἓνα κληρικόν.

56. Κώμη ἢ πόλις τῆς ὁρεινῆς («ἐν τῷ ὄρει», στ. 5) Μικρ. Ἀρμενίας.

57. Εἰς τὴν γειτονικὴν περιοχὴν τοῦ Πόντου.

58. Βλ. σὴμ. 56.

- 5 εἰς τὴν ὀρεινὴν περιοχὴν. Πάλιν δηλαδή ἡ ἐκεῖ πλησίον εὐρισκομένη Εὐησος⁵⁹ (μοῦ) ἐπέτεινε τὴν ἐλπίδα τῆς συναντήσεώς (σου). "Όταν ὁμως ἀπέτυχον καὶ εἰς τὰ δύο, ἀπεφάσισα νὰ γράψω, διὰ νὰ μοῦ κάμῃς τὴν τιμὴν νὰ μὲ ἐπισκεφθῇς, ἅφ' ἑνὸς διὰ νὰ ἐκπληρώσῃς τὸ καθήκον ὡς νέος ἐπισκεπτόμενος γέροντα καὶ ἅφ' ἑτέρου διὰ νὰ λάθῃς μέσῳ τῆς συναντήσεως καὶ κάποιαν συμβουλὴν ἀπὸ ἡμᾶς, ἅφ' ὅσον ἔχεις μὲ ὠρισμένους εἰς τὴν Καισάρειαν ζητήματα, τὰ ὁποῖα χρειάζονται τὴν ἰδικὴν μας μεσολάθεσιν πρὸς διευθέτησίν των. Ἐάν λοιπὸν δὲν σοῦ εἴναι δύσκολον, μὴ διστάσῃς καθόλου νὰ μᾶς ἐπισκεφθῇς.
- 10

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 279 (ΣΟΘ' — CCLXXIX)⁶⁰
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΠΑΡΧΟΝ ΜΟΔΕΣΤΟΝ⁶¹

- "Αν καὶ πολλοὶ εἶναι ὅσοι μεταφέρουν ἐπιστολάς ἐκ μέρους μας πρὸς τὴν τιμιότητά σου, ἐν τούτοις νομίζω ὅτι, λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς ἐκτιμήσεώς σου ἀπέναντί μας, τὸ πλῆθος τῶν ἐπιστολῶν (μας) δὲν προσευνεῖ καμμίαν ἐνόχλησιν εἰς τὴν ἐξοχότητά σου. Δι' αὐτὸ προθύμως ἔδωσα καὶ εἰς αὐτὸν τὸν (ἐπιφέροντα) ἀδελφὸν τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν, ἐπειδὴ γνωρίζω ὅτι καὶ αὐτὸς θὰ ἐπιτύχῃ ὅλα ὅσα ἐπιδιώκει, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς θὰ θεωρηθῶ-
- 5

59. Ἐπίσης π. τῆς ὀρεινῆς Μικρ. Ἀρμενίας ἦτο καὶ ἡ Εὐησος, περὶ τῆς ὁποίας βλ. καὶ Ἐπιστ. 251, εἰς 7MBA, σ. 82, σημ. 342.

60. Ἐγγράφῃ μᾶλλον μετὰ τὸ 372, εἶναι δὲ συστατικῆ.

61. Πρόκειται περὶ τοῦ γνωστοῦ ἐπαρχοῦ ἢ ὑπάρχου, ἦτοι πρωθυπουργοῦ τοῦ Κράτους, Μόδεστου (βλ. 1MBA, σ. 28 καὶ σημ. 86), ὅστις ὡς ἐντολοδόχος τοῦ Ἀρειανοῦ Οὐάλεντος ἐπίσπε καὶ ἠπειλῆσε τὸ 370 τὸν Μ. Β. διὰ νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὸν Ἀρειανισμόν, πλὴν εἰς μάτην. Τούναντίον, ἡ σθεναρὰ καὶ μνημειώδης ἀπάντησις καὶ ἡ βλῆ στάσις τοῦ Μ.Β. μετέτρεψαν τὸν Μόδεστον εἰς θαυμαστὴν τοῦ Ἀγίου, τὰς εὐχὰς τοῦ ὁποίου ἐζητεῖται. Πρὸς τὸν Μόδεστον ὁ Μ. Β. ἀπέστειλεν εἰς Ἐπιστ., τὰς ὅπ' ἀρ. 104, 110, 111, 279, 280 καὶ 281. Εἰς ταύτας ὁ Μ. Β. γράφει πρὸς τὸν Μ. μετὰ πολλῆς ἐκτιμήσεως, εὐγενείας, ἀλλὰ καὶ «φιλικότητος», χωρὶς ὁμως οὕτω νὰ θέλῃ ἀπλῶς νὰ κολακεύσῃ ἕνα ἄρχοντα, ὡς νομίζει ὁ παπικὸς Court., εἰς ἄλλο μᾶλλον ἀποδλεπὼν (βλ. σημ. 33).

μεν ἐκ μέρους σου μεταξύ τῶν εὐεργετῶν (σου), διότι προσφέρομεν εὐκαιρίας ἀγαθοεργιῶν εἰς τὴν ἀγαθὴν σου προαίρεσιν.

10 Λοιπόν, τὸ μὲν ζήτημα διὰ τὸ ὅποιον χρειάζεται τὴν ὑποστήριξίν σου θὰ σοῦ τὸ ἀναφέρῃ ὁ ἴδιος, ἐάν τὸν κρίνης ἄξιον νὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃς μὲ εὐμενὲς θλέμμα καὶ νὰ τοῦ δώσῃς θάρρος, ὥστε νὰ ἀρθρώσῃ λέξιν ἐνώπιον τῆς μεγάλης σου καὶ ὑψηλῆς ἐξουσίας. Ἡμεῖς δὲ διὰ τῆς ἐπιστολῆς ἐκθέτομεν τὸ ἰδικόν μας (ζήτημα), ὅτι δηλαδὴ τὴν ὠφέλειαν ἣ ὁποία θὰ γίνῃ εἰς αὐτὸν τὴν θεωροῦμεν ἰδικήν μας, μάλιστα διότι οὗτος ἐσηκώθη ἀπὸ τὰ Τύανα⁶² καὶ ἦλθεν εἰς ἡμᾶς (ἀκριβῶς) δι' αὐτό, μὲ τὸν σκοπὸν δηλαδὴ ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ κάποιον μέγα πλεονέκτημα, 15 ἐάν θὰ ἠδύνατο νὰ προβάλῃ (ἐνώπιόν σου) τὴν ἐπιστολήν μας ὡς «ἰκετηρίαν»⁶³ (ράβδον καὶ μεσιτείαν).

Ἐπομένως, διὰ νὰ μὴ διαψευσθῇ ἀφ' ἑνὸς οὗτος εἰς τὰς ἐλπίδας του καὶ ἡμεῖς ἀφ' ἑτέρου ν' ἀπολαύσωμεν τὴν συνηθισμένην τιμὴν, ἀλλὰ καὶ ὁ δικός σου ζῆλος διὰ τὰ καλὰ νὰ ἱκανοποιηθῇ καὶ μὲ τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν, (σέ) παρακαλοῦμεν νὰ τὸν δεχθῇς εὐμενῶς καὶ νὰ συγκαταριθμηθῇ 20 εἰς τοὺς στενοτάτους φίλους σου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 280 (ΣΠ' — CCLXXX)

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΠΑΡΧΟΝ ΜΟΔΕΣΤΟΝ⁶⁴

Ἄν καὶ εἶναι τολμηρὸν ν' ἀπευθύνωμεν πρὸς ἓνα τὸσον σπουδαῖον ἄνδρα μέσω τῶν ἐπιστολῶν παρακλήσεις ἰκετῶν (ζητούντων) βοήθειαν, ὅπωςδὴποτε ὅμως ἡ ἡδὴ ἐκδηλουμένη ἐκ μέρους σου τιμὴ ἀπέναντί μας ἀφαιρεῖ

62. Ἡ γνωστὴ πόλις τῆς Ν.Δ. Καππαδοκίας, ἐπὶ τῶν βορείων ὁριζῶν τοῦ Ταύρου. (Βλ. καὶ 1 ΜΒΑ, Εἰσαγ., σ. 28).

63. Κατὰ κυριολεξίαν σημαίνει «ἰκετηρία» ράβδον ἢ ἰ. κλάδον ἐλαίας ὡς συμβόλων ἰκεσίας. Βλ. λ. «ἰκεσία» εἰς Ἐπιστ. 111, στ. 5, πρὸς τὸν αὐτὸν Μόδεστον, εἰς 4ΜΒΑ, σ. 19, σημ. 26^α. Εἰς τὸ apparatus δὲ τοῦ κειμένου ὑπάρχει ἡ ὀρθότερα καὶ ὁμοία πρὸς τὴν παροῦσαν γράφῃ «ἰκετηρίας» (Κώδ. LC). Βλ. καὶ ἐπομ. Ἐπιστ. 280, στ. 9.

64. Βλ. σημ. 60 καὶ 61.

ἀπὸ τὴν καρδίαν μας τὴν δειλίαν, ὥστε μετὰ πολλοῦ
 θάρρους νὰ γράφωμεν εἰς σὲ χάριν ἀνθρώπων συγγε-
 νῶν μας ἅφ' ἑνὸς καὶ ἅφ' ἑτέρου ἀξίων τιμῆς λόγῳ τῆς
 5 ἐναρέτου διαγωγῆς των. Μάλιστα ὁ ἐπιδότης τῆς παρού-
 σης μας ἐπιστολῆς κατέχει δι' ἐμέ θέσιν υἱοῦ.

Ἐπειδὴ λοιπὸν (οὗτος) ἔχει ἀνάγκην μόνον ἀπὸ τὴν
 ἰδικὴν σου εὐμενῇ διάθεσιν, διὰ νὰ τοῦ γίνη ὅ,τι ἐπιδιώ-
 κει, κρίνε ἀξίον νὰ δεχθῆς τὴν ἐπιστολήν μου, τὴν ὁποί-
 αν ὡς «ἱκετηρίαν»⁶⁵ (ράβδον καὶ μεσιτείαν) σοῦ προ-
 βάλλει ὁ προμνησθεὶς, καὶ νὰ τοῦ δώσης τὴν εὐκαιρίαν
 10 νὰ ἐκθέσῃ τὰ ζητήματά του καὶ νὰ συνομλήσῃ μὲ ὁ-
 σους δύνανται νὰ τὸν βοηθήσουν. Οὕτως ὥστε λοιπὸν μὲ
 τὴν ἐντολήν σου ταχέως νὰ ἐπιτύχῃ οὗτος ὅ,τι ἐπιδιώκει.
 ἀλλὰ καὶ ἐγὼ νὰ δύναμαι νὰ ὑπερηφανεύωμαι ὅτι μοῦ
 ἔχει δοθῇ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τοιοῦτος προστάτης,
 ὁ ὁποῖος τοὺς συγγενεῖς μου τοὺς θεωρεῖ ἰδικούς του ἱ-
 15 κέτας καὶ πρόσφυγας (ζητοῦντας βοήθειαν καὶ προσ-
 τασίαν).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 281 (ΣΠΑ' — CCLXXXI)

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΠΑΡΧΟΝ ΜΟΔΕΣΤΟΝ⁶⁶

Διατηρῶ εἰς τὴν μνήμην μου τὴν μεγάλην σου τιμὴν
 (πρὸς ἐμέ), ὅτι δηλαδὴ μαζὶ μὲ τὰς ἄλλας σου δωρε-
 ᾶς μοῦ ἔδωκες καὶ τὸ θάρρος ν' ἀπευθύνω ἐπιστολάς
 πρὸς τὴν ἐξοχότητά σου. Κάμνω λοιπὸν χρῆσιν τῆς δωρε-
 ᾶς καὶ ἐπωφελοῦμαι τῆς λίαν φιλανθρώπου (αὐτῆς) χά-
 5 ριτος, ἅφ' ἑνὸς μὲ τὸ νὰ εὐχαριστῶ τὸν ἑαυτὸν μου δια-
 λεγόμενος μὲ ἕνα τόσο σπουδαῖον ἄνδρα καὶ ἅφ' ἑτέ-
 ρου μὲ τὸ νὰ δίδω τὴν εὐκαιρίαν καὶ εἰς τὴν ἐξοχότητά
 σου νὰ μᾶς τιμᾷ μὲ τὰς ἀποκρίσεις (τῆς).

Ἐπειδὴ λοιπὸν παρεκάλεσα τὴν καλωσύνην σου χά-

65. Βλ. σημ. 63.

66. Βλ. σημ. 60 καὶ 61.

- 10 ριν τοῦ φίλου μας Ἑλλαδίου⁶⁷, τοῦ προκρίτου, ἀφοῦ δηλ. ἀπαλλαγῇ οὗτος ἀπὸ τὰ καθήκοντα τοῦ φορολογικοῦ ἐφόρου, νὰ δυνηθῇ νὰ ὑπηρετήσῃ τὰ κοινὰ τῆς πατρίδος μας, καὶ ἐκρίθην ἄξιος (νὰ τύχῃ) μιᾶς εὐμενοῦς ἀπαντήσεως, ἀνανεώνω (τώρα) τὴν ἰδίαν μεσιτείαν καὶ σὲ ἱκετεύω θερμῶς ν' ἀποσταλῇ διαταγὴ εἰς τὸν διοικητὴν τῆς ἐπαρχίας νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸ θάρος (αὐτό).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 282 (ΣΠΒ' — CCLXXXII)⁶⁸

ΠΡΟΣ ΚΑΠΟΙΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ

Ὅταν δὲν καλῆσαι, κατηγορεῖς, καὶ ὅταν καλῆσαι, δὲν ὑπακούεις. Ἀλλ' ἀπὸ τὴν δευτέραν (αὐτὴν) στάσιν σου φανερώνεις ὅτι καὶ τὴν προηγουμένην δικαιολογί-

67. Πρόκειται περὶ τοῦ κόμητος Ἑλλαδίου τῶν Ἐπιστ. 107 καὶ 109 (βλ. 4 M B A, σ. 15 καὶ 17, σημ. 13). Κατὰ τὸν Π. Χρήστου, καίτοι ἀμαρτρώως, «πρόκειται προφανῶς περὶ τοῦ Ἑλλαδίου, ὁ ὁποῖος διεδέχθη τὸν Βασίλειον εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπικὴν ἔδραν τῆς Καισαρείας τὸ 379» (σχόλ. εἰς τὴν παροῦσαν Ἐπιστ.). Περὶ τοῦ Ἑλλαδίου ἀρχιεπ. Καισαρ. βλ. εἰς Θ Η Ε, στ. 590β - 591α. Ἐφ' ὅσον ὁμοῦ καὶ πέρα τοῦ 372 ὁ Ἑλλάδιος ἦτο λαϊκός, κατὰ δὲ τὸν Σφζό-μενον (ἔ. ἀ.) καὶ ἔγγαμος, ἴσως τὸ μέχρι τοῦ 379 διάστημα νὰ ἦτο μικρὸν διὰ μίαν τοιαύτην προαγωγὴν καὶ θέσιν. Μάλιστα οἱ Ἅγιοι Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Νύσσης ἐκφράζονται κάπως δυσμενῶς περὶ τοῦ Ἑλλαδίου ἀρχιεπ. Καισ. (ἔ. ἀ.), ἐνθ' ὁ κόμης Ἑλλάδιος ὑπῆρξε φίλος καὶ συνεργός τοῦ Μ. Β., χωρὶς δεδαίως ν' ἀποκλείεται διὰ τοῦτο κάποια «διαφορά» πρὸς τοὺς Ἁγίους Γρηγο-ρίους μετὰ ταῦτα.

68. Ἐγράφη κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Μ. Β. καὶ μᾶλλον σχε-τίζεται χρονικῶς καὶ τοπικῶς πρὸς τὰς Ἐπιστ. 282, 283, ἴσως δὲ καὶ πρὸς τὴν Ἐπιστ. 95 (βλ. προηγ. σημ. 54). Ἰσως δηλ. νὰ μὴ πρόκηται περὶ προσκλή-σεως εἰς τὴν πανήγυριν τῶν Ἀγ. Μαρτύρων Εὐφυλίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ (7 Σεπτ., βλ. 7 M B A, σ. 88, σημ. 383), ὥς ἀναφέρει ὁ ΠΧ, ὅστις μάλιστα χα-ρακτηρίζει τὴν Ἐπιστ. «δηρησιακὴν» πρόσκλησιν, ἐνθ' αὕτη εἶναι προσωπικὴ καὶ ἰδιότυπος· ἀλλὰ περὶ προσκλήσεως εἰς τὴν σύνοδον κυρίως εἰς Φαργαμοὺν Μικρ. Ἀρμενίας, ὅπου κατὰ τὰ μέσα Ἰουνίου ἐπανηγυρίζετο ἐπίσης μνήμη «πε-ριφανῶν Μαρτύρων» (βλ. Ἐπιστ. 95, στ. 15 - 18, 3 M B A, σ. 110).

αν σου τὴν ἑκάμες ψευδῶς. Διότι δὲν θὰ εἶχες ἔλθει, ὅπως φαίνεται ἐκ τῶν πραγμάτων, οὔτε τότε, ἐὰν εἶχες κληθῇ. Ὑπάκουσε λοιπὸν τώρα, ὅτε σὲ καλοῦμεν, καὶ μὴ γίνεσαι πάλιν (ἄφρων καὶ) ἀγνώμων, ἐφ' ὅσον γνωρίζεις ὅτι ὅποιος δίδει ἐπὶ πλεόν ἄφορμὴν εἰς κατηγορίαν (του) ἐπιβεβαιώνει τὴν κατηγορίαν καὶ ἡ δευτέρα ἄφορμὴ κατηγορίας καθιστᾷ αὐτὴν περισσότερον ἀξιόπιστον ἀπὸ τὴν προηγουμένην. "Ἐπειτα σὲ παρακαλῶ πάντοτε ν' ἀνέχεσαι ἡμᾶς. Ἄλλ' ἐφ' ὅσον δὲν ἀνέχεσαι ἡμᾶς, ὁπωσδήποτε δὲν εἶναι δίκαιον νὰ περιφρονήσης τοὺς Μάρτυρας, εἰς (τὸν ἑορτασμόν) τῆς μνήμης τῶν ὁποίων καλεῖσαι νὰ λάβῃς μέρος. Κάμε λοιπὸν τὴν χάριν πρωτίστως θεβαίως καὶ εἰς τοὺς δύο⁶⁹. Ἐὰν ὅμως αὐτὸ δὲν τὸ κρίνης καλόν, τοῦλάχιστον κάμε τὴν χάριν εἰς τοὺς τιμιωτέρους.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 283 (ΣΠΓ' — CCLXXXIII)⁷⁰ΠΡΟΣ ΚΑΠΟΙΑΝ ΧΗΡΑΝ^{70α}

Ἐν πρώτοις ἐλπίζομεν ὅτι θὰ εὕρωμεν κάποιαν κατάλληλον ἡμέραν διὰ τὴν συνοδὸν μετὰ ἀπὸ ἐκείνας αἱ ὁποῖαι πρόκειται νὰ ὀρισθοῦν ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὴν ὀρεινὴν περιοχὴν. Ἄλλος ὅμως χρόνος συναντήσεως, ἔξω ἀπὸ ἐ-

69. Ἐνν. «ἐμὲ τὸν καλοῦντα καὶ τοὺς Μάρτυρας», τοὺς καὶ προτιμητέους ὡς «τιμιωτέρους» (στ. 10).

70. Βλ. σημ. 54. Ἰσως δηλ. πρόκειται περὶ τῆς ὀρεινῆς Μικρ. Ἀρμενίας (πρβλ. φράσιν «ἐν τῇ ὄρει», Ἐπιστ. 278, στ. 5, καὶ «κατὰ τὴν ὀρεινὴν», στ. 2 τῆς παρούσης), ὡς καὶ περὶ τῆς ἐν αὐτῇ ὑπὲρ σύγκλησιν τοπικῆς συνόδου. Τόσον δὲ εἰς τὴν Ἐπιστ. 278, ὅσον καὶ εἰς τὴν παρούσαν θαυμάζει κανεὶς τὴν «ποιμαντικὴν ἐπιστήμην» τοῦ Μ. Β., ὅστις ἐπ' εὐκαιρίᾳ γενικωτέρων ζητημάτων ἐνθυμεῖται τὰς κατὰ τόπους προσωπικὰς περιπτώσεις πνευματικῶν του τέκνων. Ἐφ' ὅσον δὲ δὲν καθίστατο εἰς αὐτὸν δυνατὴ ἡ ἐπιδιωκομένη προσωπικὴ ἐπικοινωνία, τότε ἀπέφυγεν εἰς τὴν δι' ἐπιστολῶν τοιαύτην.

70α. Βλ. σημ. 17α.

5 κείνον τῆς λειτουργίας τῆς συνόδου, δὲν μᾶς φαίνεται ὅτι θὰ παρουσιασθῇ, ἐκτὸς ἂν ὁ Κύριος οἰκονομήσῃ κατὰ ἔξω ἀπὸ ὅσα ἐλπίζομεν. "Αλλωστε πρέπει νὰ εἰκάσῃς τοῦτο ἐκ τῶν ἀτομικῶν σου ἀσχολῶν. Διότι, ἂν εἰς τὴν εὐγένειάν σου, μολοντί φροντίζει διὰ μίαν (ψυχὴν), ὑπάρχει τόσον πλήθος μερμινῶν, πόσας ἀσχολίας νομίζεις ὅτι ἔχομεν ἡμεῖς κάθε ἡμέραν;

10 "Εξ ἄλλου τὸ ὄνειρόν σου νομίζω ὅτι καθαρώτερον φανερώνει ὅτι θεθαίως θὰ πρέπη νὰ φροντίξῃς κάπως διὰ τὴν μελέτην (καὶ θεωρίαν) τὴν ψυχικὴν καὶ (ὅτι θὰ πρέπη) ἐκείνους (τοὺς ψυχικοὺς) ὀφθαλμοὺς νὰ περιποιῆσαι, μὲ τοὺς ὁποίους εἶναι φυσικὸν νὰ βλέπεται ὁ Θεός. "Εφ' ὅσον ἐπίσης ἔχεις τὴν παρηγορίαν ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς, δὲν θὰ ἔχῃς ἀνάγκην οὔτε ἀπὸ ἡμᾶς οὔτε ἀπὸ κάποιον ἄλλον, διὰ νὰ ἀντιλαμβάνεσαι τὰ καθήκοντά σου, διότι θὰ ἔχῃς ἐπαρκῆ τὴν ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νοουθεσίαν καὶ κοθοδηγίαν διὰ τὴν ὠφέλειάν σου⁷⁰⁶.

706. Προφανῶς ἡ γνώμη - συμβουλὴ τοῦ Μ. Β. τῶν στ. 12 - 15 οὐδόλως συνιστᾷ «προσωπικόν» τρόπον ἀναγνώσεως καὶ ἐρμηνείας τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὥς συμβαίνει τοῦτο ἰδίᾳ ἐν τῇ Προτεσταντισμῷ, ἀλλὰ γενικῶς ἰσχύουσιν προτροπὴν μελέτης τῆς Ἁγ. Γραφῆς πρὸς φωτισμὸν καὶ διακρίσιν τῶν πρακτέων ὑπὸ τοῦ Χριστιανοῦ. "Ενθ' λοιπὸν πάντες οἱ Χριστιανοὶ ὑποχρεοῦνται νὰ μελετοῦν, εἰ δυνατόν, καθημερινῶς καὶ ἐπαρκῶς τὴν Ἁγ. Γραφήν (πρβλ. τὸν ὑπερόχον σχετικὸν Παλμόν 118), ἐν τούτοις πρέπει νὰ ἐλέγχουν τὴν μελέτην καὶ κατανόησιν - ἐρμηνείαν τῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀθθεντικῶν ἐρμηνειῶν τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἥτοι τῶν Ἁγίων Πατέρων, μὴ χρησιμοποιοῦντες ἐκδόσεις Ἁγ. Γραφῆς καὶ σχετικὰ ἐξηγητήματα ἀδιακρίτως τῶν αἰρετικῶν παπικῶν - καθολικῶν καὶ προτεσταντῶν καὶ μάλιστα τῶν Χιλιαστῶν. Ὑπάρχει θηλ. βᾶσιμος κίνδυνος εἰς διδλία γενικῶς ἐκδεδομένα ὑπὸ αἰρετικῶν νὰ ὑπάρχουν ἀδιάκριτοι καὶ μεθοδικαὶ προβολαὶ αἰρετικῶν δοξασιῶν, καθῶς καὶ συστάσεις ποικίλων διδλίων, μάλιστα «εὐθηνῶν» ἢ «θωρεᾶν» προσφερομένων, χάριν προσηλυτισμοῦ! Ἡ πνευματικὴ ἀσφάλεια ἐπιβάλλει νὰ ἐρωτᾷ ὁ Ὁρθόδοξος Χριστιανὸς εἰδήμονα Πνευματικὸν ἢ θεολόγον, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ νὰ συζητῇ τὰς σχετικὰς ἀπορίας του.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 284 (ΣΠΔ' — CCLXXXIV)⁷¹ΠΡΟΣ ΤΟΝ «ΚΗΝΣΙΤΩΡΑ»⁷², ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ⁷³

Ἐχω τὴν ἐντύπωσιν ὅτι κάποιος κανονισμὸς ἔχει ἤδη τεθῆ ἔν ισχύϊ ἐκ μέρους τῆς τιμιότητός σου χάριν τῶν μοναχῶν, ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται νὰ ζητήσωμεν ἡμεῖς δι' αὐτοὺς καμμίαν ἰδικαίτεραν χάριν, ἀλλὰ νὰ τοὺς εἶναι ἀρκετὸν τὸ νὰ δύνανται ν' ἀπολαύσουν τὴν γενικὴν πρὸς ὅλους φιλανθρωπίαν (σου).

- Ἄλλ' ὅμως, ἐπειδὴ νομίζω ὅτι ἐπιβάλλεται καὶ ἐγὼ
 5 νὰ φροντίζω τὸ κατὰ δύναμιν διὰ τὰ ζητήματα αὐτά, ἀπευθύνω τὴν παροῦσαν, εἰς τὴν τελείαν σύνεσίν σου. (Παρακαλῶ λοιπόν), αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἤδη ἀπὸ καιρὸν ἀφ' ἑνὸς ἐγκατέλειψαν τὴν (κοσμικὴν) ζωὴν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐνέκρωσαν τὸ σῶμα των, ὥστε μὴτε μὲ χρήματα μὴτε μὲ σωματικὴν ὑπηρεσίαν νὰ δύνανται νὰ προσφέρουν κάτι
 10 χρήσιμον εἰς τὸ δημόσιον, νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τοὺς φόρους. Διότι ἀληθῶς, ἐφ' ὅσον θεβαίως συμβαίνει νὰ πολυτεύωνται συμφώνως πρὸς τὴν ὑπόσχεσιν (καὶ ἐκλογὴν των), οὔτε χρήματα ἔχουν οὔτε σώματα (ἰδικὰ των), καθ' ὅτι τὰ μὲν χρήματα τὰ ἐξώδευσαν εἰς ἐλεημοσύνην τῶν ἐνδεῶν, τὰ δὲ σώματα τὰ κατέτριψαν (καὶ ἔλειωσαν) μὲ τὰς νηστείας καὶ τὰς προσευχάς. Γνωρίζω ὅμως

71. Ἐγράφη κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Μ.Β. καὶ μάλλον περὶ τὸ τέλος αὐτῆς.

72. Δηλ. τὸν Ἐφορον. (Περὶ τῆς λ. 6λ. 3 ΜΒΑ, Ἐπιστ. 83, σ. 81, σημ. 305).

73. Τὸ θέμα τῆς παροῦσης Ἐπιστ. ἀφορᾷ εἰς πὸν λεγόμενον «κεφαλικόν» φόρον, ἐνθ' ὃ τῆς ἐπομένης 285 ἀφορᾷ γενικώτερον εἰς τὴν μοναστηριακὴν παρουσίαν. Εἰς τὰ πνευματικὰ πάντως καὶ δεβαίως ὀρθὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Μ.Β. ἔκτοτε καὶ ἰδίᾳ μετὰ τούτα προστέθησαν καὶ ἰσχύουν καὶ ἕτεροι ἰσχυροὶ διὰ τὸ κράτος λόγοι φορολογικῆς ἀπαλλαγῆς, ἢ ποικίλη δηλ. προσφορὰ φιλανθρωπίας καὶ κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης ὑπὸ τῶν Μοναστηρίων, ἀλλὰ καὶ ἀνεκτιμήτων πολιτιστικῶν καὶ ἐθνικῶν ὑπηρεσιῶν, αἵτινες καὶ θὰ πρέπη ἀκριβῶς ν' ἀποτελοῦν τὸ μέτρον κρίσεως καὶ ρυθμίσεως τῆς ἔναντι τῶν Μοναστηρίων καὶ τῆς Ἐκκλησίας κρατικῆς ἐκάστοτε πολιτικῆς.

- καλῶς ὅτι ὅσους διάγουν μίαν τοιαύτην ζωὴν θὰ σεθασθῇς περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο καὶ θὰ θελήσης νὰ
 15 τοὺς κάμης ἰσχυροὺς θοηθοὺς σου, ὥστε διὰ τῆς εὐαγγελικῆς διαγωγῆς των νὰ ἐξευμενίσουν (παρακαλοῦντες) τὸν Κύριον (πρὸς χάριν σου).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 285 (ΣΠΕ' — CCLXXXV)⁷⁴

ΧΩΡΙΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΝ, ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ (ΑΠΟ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ)

- Ὁ ἴδιος ὁ οἰκονόμος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀσχολούμενος μὲ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν κτημάτων της εἶναι ὁ ἐπιδότης εἰς σέ τῆς παρούσης ἐπιστολῆς, ὁ ἀγαπητὸς (πνευματικὸς) υἱὸς (μου) τάδε⁷⁵. Εἰς τοῦτον κάμε τὴν
 5 χάριν ὡς πρὸς ὅσα ἀναφέρει εἰς τὴν κοσμιότητά σου νὰ δώσης τόσον παρρησίαν λόγου, ὅσον καὶ προσοχὴν δι' ὅσα σέ διαθεβαιώσῃ, ὥστε τοῦλάχιστον ἀπὸ τώρα (καὶ εἰς τὸ ἐξῆς) νὰ δυνηθῇ ἡ Ἐκκλησία ν' ἀναλάβῃ καὶ ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν πολυκέφαλον αὐτὴν ὕδραν⁷⁶ (τῆς φορολογίας). Διότι ἡ περιουσία τῶν πτωχῶν⁷⁷ εἶναι τοιαύτη, ὥστε (χρειάζεται) ἡμεῖς πάντοτε ν' ἀναζητήσωμεν
 10 τὸν ἐνοικιαστὴν της, καθ' ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐξοδεύει περισσότερα παρὰ κερδίζει κάτι ἀπὸ τὰ κτήματά (της).

74. Ἐγγραφή κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Μ.Β. Βλ. καὶ σηνμ. 73.

75. Καὶ ἡμεῖς σήμερον ἐπιδίδοντες συστατικὰς ἐπιστολάς ἀρκούμεθα εἰς τὴν φράσιν «ὃ ἐπιφέρων τὴν παρούσαν», χωρὶς μνεῖαν τοῦ ὀνόματος, τὸ ὁποῖον, ἐννοεῖται, θ' ἀναφέρῃ διὰ ζώσης εἰς τὸν ἀποδέκτην ὁ κομιστὴς «ἐπιφέρων».

76. Παρομοίωσις τῆς φορολογίας πρὸς τὸ μυθικὸν ἔνυδρον τέρας, τὴν Λερναίαν Ὑδραν, ἣτις ἔφερε ἐννέα κεφαλὰς καὶ κατώκει εἰς τὰ ἔλη τῆς λίμνης Λέρνης, παρὰ τὰς ὑπώρειας τοῦ ὄρους Ποντίνου καὶ τὴν κόμην Μύλοι τοῦ Ἀργούς.

77. Οὕτω καὶ εἰς τὸ καίμ., καλοῦνται δὲ «πτωχοί» ἐνταῦθα οἱ μοναχοί, ὡς ὁμοῦ καὶ ἐν γένει οἱ «ἐκκλησιαστικοί», ὁπότε θὰ πρόκειται περὶ κτημάτων τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας προερχομένων ἐκ δωρεῶν - ἀφιερωμάτων.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 286 (ΣΠΞ' — ΟCΛΧΧΧΝΙ)⁷⁸ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΡΧΙΦΥΛΑΚΑ⁷⁹

Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐνταῦθα πανήγυριν⁸⁰ εὐρέθησαν μερικοὶ κακοποιοί, οἱ ὅποιοι, παρὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ἔκλειψαν εὐτελῇ ἐνδύματα πτωχῶν⁸¹ ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ ἐνδύουν μᾶλλον παρὰ νὰ ἐκδύουν, θεβαίως τοὺς συνέλθον οἱ ὑπεύθυνοι τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας. Ἄλλ' ἐγώ, ἐπειδὴ ἐνόμισα ὅτι προσωπικῶς σὲ ἐνδιαφέρει ἡ κράτησις τῶν τοιούτων, καθ' ὅτι ἀσχολεῖσαι μὲ τὰ δημόσια πράγματα, σοῦ γράφω, διὰ νὰ σοῦ γνωρίσω ὅτι τὰ ἀδικήματα τὰ ὁποῖα γίνονται εἰς τὰς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ λαμβάνουν τὴν πρέπουσαν διόρθωσιν ἀπὸ ἡμᾶς καὶ νὰ μὴ ἐνοχλοῦνται καθόλου μὲ αὐτὰ οἱ δικασταί⁸².

Διὰ τοῦτο (λοιπὸν) καὶ τὰ κατασχεθέντα κλοπιμαῖα τῶν, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ἡ εἰς χεῖρας σου εὕρισκομένη (ἥδη) καταστάσις καταγραφῆς καὶ τὸ ἐνώπιον δ-

78. Βλ. σημ. 74.

79. Εἰς τὸ καίμ. «Κομενταρησίω», λατ. *Commentariensis*. Οὗτος ἦτο ἐπεύθυνος ἐπὶ τῶν κρατουμένων, ἔχων τὴν ἀναφορὰν αὐτοῦ εἰς τὸν κόμητα (στ. 19), ἀνώτερον δικαστικόν.

80. Εἰς τὸ καίμ. «ἐν τῇ συνόδῳ τῇδε». Ἡ λ. δὲ «σύνοδος» σημαίνει πανήγυριν, ἀλλὰ καὶ τοπικὴν σύνοδον, ἀγνώστων ὅμως ὄντων ἐν προκειμένῳ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου αὐτῶν. Τὸ πιθανώτερον εἶναι νὰ πρόκηται περὶ τῆς ἐν Καισαρείᾳ πανηγύρεως ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἀγ. Μάρτυρος Εὐφυχίου (7 Σεπτ., βλ. ἀνωτ. σημ. 68).

81. Ὑπὸ τὴν κοινὴν ἔννοιαν, ἀπλῶν προσκνητῶν - πανηγυριστῶν. Πρβλ. καὶ σημ. 77.

82. Πρβλ. Α' Κορ. 6, 1 - 8: «...οὐκ ἐνὶ ἐν ὑμῖν (τοῖς Χριστιανοῖς) σοφὸς οὐδὲ εἰς θεοῦ δυνήσεται διακρίναι ἀναμέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ...» (στ. 5). Ἰδίᾳ ὁ ἐπίσκοπος ἔκρινε διαφορὰς τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἱερεῖς γενικῶς, μάλιστα δὲ οἱ Πνευματικοί. Ὁ Μ.Β. ἀκολουθεῖ τὸ θεῖον - ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον, ἀλλ' ἀναφέρεται νομοτύπως καὶ εἰς τὰ ἀρμόδια κρατικὰ ὄργανα. Ὡς γνωρίζων δηλ. καὶ τὴν σχετικὴν πολιτικὴν διαδικασίαν λαμβάνει ὅλα τὰ μέτρα, μήπως ἀκριβῶς χρειασθῇ ὑπὸ τῶν κρατικῶν δικαστικῶν ὀργάνων ἀνάληψις τῆς υποθέσεως.

- λων τῶν παρόντων γενόμενον ἀντίγραφον αὐτῆς, διέταξα νά κρατηθοῦν, καὶ ἄλλα μὲν νά φυλαχθοῦν διὰ τοὺς μέλλοντας νά ἐμφανισθοῦν (κατόχους των), ἄλλα δὲ νά παραδοθοῦν εἰς τοὺς παρόντας (κατόχους των). Ἀντιθέτως, οἱ δρᾶσται (διέταξα) νά ἐλευθερωθοῦν σωφρονισθέντες «ἐν παιδείᾳ καὶ νοῦθεσίᾳ Κυρίου»^{82α}, καθ' ὅτι νομίζω ὅτι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ θὰ τοὺς κάμωμεν καλλιτέρους ὁ ἄ τὸ μέλλον. Διότι ὅσα δὲν κάμνουν αἱ τιμωρία τῶν δικαστηρίων, αὐτὰ ἔχομεν διαπιστώσει πολλάκις ὅτι κατορθώνουν τὰ ἐμπνέοντα σεβασμὸν καὶ φόβον κρίματα τοῦ Κυρίου.
- 15 Ἐὰν ὁμως φαίνεται εἰς σέ καλὸν ὅτι καὶ δι' αὐτοὺς πρέπει νά γίνῃ ἀναφορά εἰς τὸν κόμητα, ἐμπιστευόμεθα τόσον πολὺ εἰς τὴν Δικαιοσύνην καὶ εἰς τὴν εὐθυκρισίαν
- 20 τοῦ ἀνδρός, ὥστε σοῦ ἐπιτρέπομεν νά πράξῃς ὡς θέλεις.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 287 (ΣΠΖ' — CCLXXXVII)⁸³

ΧΩΡΙΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΝ, ΠΕΡΙ ΤΙΜΩΡΙΑΣ
(ΠΑΡΑΝΟΜΟΥ)⁸⁴

Δυσκολομεταχειρίστος φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ ὑπόθεσις σχετικῶς μὲ τὸν τάδε. Διότι δὲν γνωρίζομεν πῶς νά μεταχειρισθῶμεν ἓνα τόσον πολὺβουλον καὶ εὐμετάβλητον χαρακτηῖρα, ὁ ὁποῖος, ὅπως δυνάμεθα νά εἰκασώμεν ἐξ ὧν βλέπονται, εὐρίσκεται ἐν ἀπογνώσει. Ὅταν λοιπὸν καλῇται διὰ ν' ἀνακριθῇ, δὲν πειθαρχεῖ. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐμφανισθῇ, ἔχει τόσῃν πολυλογίαν καὶ τόσον πολὺ ὀρκί-

82α. Ἐφεσ. 6, 4.

83. Ἐγράφη μεταξὺ 370 - 378, ἀπευθύνεται δὲ ἡ Ἐπιστ. πρὸς τινα ἐκκλησιαστικὴν κοινότητα καὶ μᾶλλον πρὸς τοὺς ὑπευθύνους αὐτῆς κληρικούς.

84. Ὁ τεθεὶς ὑπὸ τῶν συλλογέων τίτλος «ἐπὶ ἐκδικηταῖς» πρέπει ν' ἀφεῶρα καὶ εἰς τὴν ἐπομένην παρομοίαν Ἐπιστ. 288, ἣ ὁποία φέρει τὸν αὐτὸν τίτλον, ἂν καὶ ὀρθότερος θὰ ἦτο ὁ τίτλος «ἐπὶ ἐκδικήσει» (= περὶ τιμωρίας - παρανόμου). Ὡς πρὸς τὸ θέμα καὶ περιεχόμενον πρβλ. καὶ Ἐπιστ. 270, 288 καὶ 289, μετὰ τῶν ἐκεῖ σχολίων.

- 5 ζεται, ὥστε νά μᾶς κάμνη νά προτιμῶμεν ν' ἀπαλλαγῶ-
μεν τό ταχύτερον ἀπ' αὐτόν. Μάλιστα τὸν εἶδον πολλάς
φοράς ἀκόμη καί ν' ἀντιστρέψῃ τὰς κατηγορίας ἐναντί-
ον τῶν κατηγορῶν (του). Καί γενικῶς δὲν ὑπάρχει μετα-
ξὺ τῶν ὄντων τὰ ὁποῖα τρέφει ἡ γῆ καμμία φύσις τόσον
10 ποικιλότροπος καί εὐμετάβλητος εἰς κακίαν, ὅσον ἡ φύ-
σις τοῦ ἀνθρώπου τούτου, καθὼς ἐκ μικρᾶς πείρας δι-
νάμεθα νά σχηματίζωμεν κρίσιν περὶ αὐτοῦ⁸⁵. Διὰ τί λοι-
πὸν μὲ ἐρωτᾶτε καί δὲν πείθεσθε νά ὑποφέρετε τὰς ἐκ
μέρους τοῦ ἀδικίας ὡς κάποιαν θεομηνίαν; Χάριν δὲ τοῦ
νά μὴ μολύνεσθε ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά του εὐρισκόμενοι
εἰς ἐπικοινωνίαν μαζί του, ν' ἀποχωρισθῇ οἰκογενειακῶς
ἀπὸ τὰς (κοινάς) προσευχάς καί ἀπὸ κάθε ἄλλην ἐπικοι-
νωσίαν μὲ τοὺς κληρικοὺς⁸⁶. Ἴσως τοιουτοτρόπως, ἀ-
φοῦ γίνῃ ἀντικείμενον ἀποφυγῆς, νά ἐντραπῇ⁸⁷ (καί δι-
15 ορθωθῇ).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 288 (ΣΠΗ' — CCLXXXVIII)⁸⁸ΧΩΡΙΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΝ, ΠΕΡΙ ΤΙΜΩΡΙΑΣ
(ΠΑΡΑΝΟΜΟΥ)⁸⁹

“Ὅσους δὲν σωφρονίζουν τὰ κοινὰ ἐπιτίμια οὔτε ὁ ἀ-
ποκλεισμός ἀπὸ τὰς (κοινάς) προσευχάς ὁδηγεῖ (αὐ-
τούς) εἰς μετάνοιαν, (τούτους) εἶναι ἀνάγκη νά ὑπο-
βάλλωμεν εἰς τοὺς κανόνας οἱ ὁποῖοι ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν

85. Πράγματι, ἡ ἐκ τῆς κακίας διειστραμμένη ἀνθρωπίνη φύσις ὁ-
περβαίνει τὴν τῶν θηρίων, τῶν ὁπῶν ἡ «κακία» εἶναι ὁπωσδήποτε πε-
ριορισμένη.

86. Πρὸβλ. τὰ περὶ ἀφορισμοῦ τοῦ ἀπαγωγέως τῆς Ἐπιστ. 270 μετὰ
τῶν ἐκεῖ σχολίων, καίτοι μᾶλλον πρόκειται περὶ ἄλλης περιπτώσεως.

87. Β' Θεο. 3,14 καί Α' Κορ. 5,1 κ. ἐξ. Ὁ «ἀφορισμός» ἢ ἡ «ἀ-
κοινωνησία» εἶναι ὄντως ἰσχυρά παιδαγωγικά μέτρα, ὥστε ἡ παρ - εκ - τρο-
πή, ἔστω διὰ λόγους κοινωνικῆς εὐαισθησίας, νά μετατραπῇ εἰς «ἐν - τρο-
πήν» καί εἰς ἐπιστροφὴν εἰς τὴν κανονικὴν ὁδὸν καί τάξιν.

88. Ἐγράφη μετὰ 370 - 78.

89. Βλ. σημ. 84.

- Κύριον. Διότι ἔχει γραφή: «ἐὰν ὁ ἀδελφός σου ἁμαρτή-
 ση, ἔλεγγέ τον (ἰδιαιτέρως) μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ (μό-
 νου). Ἐὰν δὲν σὲ ἀκούσῃ, πᾶρε (μαζί σου καὶ) κάποιον
 5 ἄλλον. Ἐὰν ὅμως μήτε τοιουτοτρόπως ἀκούσῃ, ἀνάφερε
 (σχετικῶς) εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐὰν δὲ παρακούσῃ καὶ
 τὴν Ἐκκλησίαν, ἅς εἶναι δι' ἐσὲ πλέον ὅπως ὁ εἰδωλολά-
 τρης καὶ ὁ τελώνης»⁹⁰.

- Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ἴδιον ἔγινε καὶ μὲ αὐτὸν ἐδῶ. Κα-
 τηγορήθη διὰ πρώτην φοράν, ἔπειτα ἠλέγχθη ἐνώπιον
 ἑνὸς καὶ δευτέρου (προσώπου), τὴν δὲ τρίτην φοράν ἐνώ-
 πιον τῆς Ἐκκλησίας. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐντόνως διεμαρτυρή-
 10 θημεν εἰς αὐτὸν καὶ δὲν ἐδέχθη (συμμόρφωσιν), ἅς εἶναι
 εἰς τὸ ἐξῆς ἀφωρισμένος. Ἐπίσης ἅς ἀνακοινωθῇ εἰς ὁ-
 λόκληρον τὴν κώμην ὅτι πρέπει νὰ μὴ γίνεταί δεκτὸς εἰς
 κάθε σχέσιν κοινωνικὴν καὶ θιαυτικὴν, εἰς τρόπον ὥστε,
 ἐξ αἰτίας τῆς μὴ συναναστροφῆς μας μαζί του, νὰ γίνῃ
 οὗτος τελεία τροφή εἰς τὸν Διάβολον⁹¹.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 289 (ΣΠΘ' — CCLXXXIX)⁹²

ΧΩΡΙΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΝ, ΧΑΡΙΝ ΣΥΚΟΦΑΝΤΟΥΜΕΝΗΣ
 ΠΑΡΘΕΝΟΥ⁹³

Ἐπειδὴ προσωπικῶς κρίνω ὅτι εἶναι ἰσοβάθμιον ἁ-
 μάρτημα τόσον τὸ ν' ἀφήνῃ κανεὶς ἀνεπιτιμῆτους ὄσους
 ἁμαρτάνουν, ὅσον καὶ νὰ ὑπερβαίνει τὴν ὀρισμένην τιμω-
 ρίαν, ἐπέβαλον εἰς αὐτὸν ἐδῶ τὴν κατὰ τὴν γνώμην μου

90. Ματθ. 18, 15 - 18. Πρβλ. καὶ σημ. 87.

91. Πρβλ. Α' Τιμ. 1, 20: «... οὕς παρέδωκα τῷ Σατανᾷ, ἵνα παι-
 δευθῶσι μὴ βλασημεῖν» καὶ Α' Κορ. 5, 5: «παράδοθαι τὸν τοιοῦτον τῷ
 Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυ-
 ρίου». Σαφῶς δηλαδὴ ὁ σκοπὸς τοῦ ἀφορισμοῦ εἶναι παιδευτικὸς καὶ σω-
 στικὸς, καθὼς καὶ τῶν λοιπῶν ἐλαφροτέρων ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτιμίων.
 Ἡ «παιδεία» — παιδεμός, ἡ «ἐντροπή» καὶ ὁ «ὄλεθρος τῆς σαρκός»,
 ἦτοι ἡ ταλαιπωρία ἐκ νόσων κλπ. εἶναι ἰσχυρὰ φάρμακα πρὸς μετάνοιαν
 καὶ διόρθωσιν. Ἀπαιτεῖται ὅμως μεγίστη προσοχή εἰς τὸν ἐν γένει τρό-
 πον χορηγίας τῶν φαρμάκων τούτων, ὥστε εἰς περιπτώσεις σκληρόνσεως
 καὶ πωρώσεως τὴν εὐθύνην νὰ ὑπέχη ἀκεραία ὁ ἐπιτιμώμενος καὶ ὅχι οἱ
 ἐπιτιμῶντες.

92. Ἐγράφη μεταξὺ 370 - 78.

93. Ὁ τίτλος τῶν συλλογῶν: «περὶ γυναικὸς καταπονουμένης» εἶναι

ἐπιβαλλομένην τιμωρίαν, ἀφοῦ δηλαδή τὸν ἀφώρισα ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπικοινωνίαν. Ἐπίσης προέτρεψα τοὺς ἀδικηθέντας νὰ μὴ ζητήσουν οἱ ἴδιοι νὰ λάβουν ἐκδίκησιν, ἀλλὰ ν' ἀφήσουν τὴν ἀνταπόδοσιν εἰς τὸν Κύριον⁹⁴. Ἐπομένως, ἐὰν ὑπῆρχε κάποια ὠφέλεια ἀπὸ τὰς συμβουλὰς μου, τότε, ὅτε ὠμίλησα προφορικῶς, θὰ εἰσηκουόμην μὲ μεγαλυτέραν ἀξιοπιστίαν παρ' ὅσον θὰ ἡδύναντο νὰ συγκινήσουν αἱ ἐπιστολαί (μου). Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἤκουσα πολλοὺς λόγους οἱ ὅποιοι ἔχουν θαυρύτητα⁹⁵, καὶ τότε ἐσιώπησα, καθὼς καὶ τῶρα δὲν νομίζω ὅτι εἶναι πρέπον εἰς ἐμέ νὰ συζητήσω περὶ τῶν ἰδίων ζητημάτων.

«Ἐγὼ λοιπόν, λέγει (ἡ παρθένος)⁹⁶, περιεφρόνησα ἄνδρα καὶ παιδοποιίαν καὶ κόσμον, διὰ νὰ ἐπιτύχω τὸ μοναδικὸν τοῦτο, τὴν εὐαρέστησιν (καὶ τιμὴν) πλησίον

ἀρίστος, καίτοι ρητῶς ἀναφέρεται ὅτι αὕτη ἦτο παρθένος ἀπεριωμένη τῷ Θεῷ. Διὰ τοῦτο καὶ προτιμῶμεν τὸν τίτλον «περὶ συκοφαντουμένης παρθένου». Ἐὰν αὕτη ἦτο καὶ «κωνονική» - μοναχή, δὲν εἶναι σφῆς, τῆς φράσεως τῶν στ. 46 - 47, περὶ «κοινῆς ζημίας τῆς ὑπολήψεως τοῦ κλήρου», λεγομένης ἱσως καὶ περὶ τῆς εὐθύνης αὐτοῦ ὡς φρουροῦ τῆς ἡθικῆς ὑπολήψεως τῶν Χριστιανῶν καὶ ὅχι διότι ἡ παρθένος ὡς «μοναχή» ἀνῆκεν εἰς τὸν Κλήρον, ὡς ὑποστηρίζει ὁ Π. Χ.

94. Ρωμ. 12, 19. Ἡ περίπτωση ἀναφέρθη εἰς τὸν Μ.Β. ὑπὸ τῆς ἐιδίως τῆς παρθένου, ἡ ὁποία ἦδη εἶχε καταφύγει καὶ εἰς τὰ κρατικά δικαστήρια. Ὁ Ἅγιος, συμφώνως πρὸς καθιερωμένην ἀρχὴν του, ἠθέλησε νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, διὸ καὶ ἀφώρισεν ἅψ' ἐνὸς τὸν συκοφάντην, ἅψ' ἐτέρου δὲ συνεβόλευσε τὴν παρθένον νὰ παρατηρηθῇ τῆς ἀξιόσεως αὐτῆς νὰ λάβῃ ἐκδίκησιν μέσῳ τῆς κρατικῆς Δικαιοσύνης. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἐκείνη δὲν ἐπαίσθη καὶ ἦδη εἶχαν ὀρισθῇ δικασμός τῆς υποθέσεως, διὸ καὶ ἐκ τοῦ περιβάλλοντος τοῦ συκοφάντου κάποιος ἐζητήσας τὴν πρέμυσιν τοῦ Μ.Β. ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἡ Ἐπιστολὴ ἀποτελεῖ ἀκριβῶς ἀπάντησιν πρὸς τὸν ἄγνωστον μερολαβητήν, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ Ἅγιος ἐκθέτε: διὰ ποίους λόγους, παρὰ τὴν ἀνωτέραν ἀρχὴν του, δὲν δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ ἐνόχου. Παρὰ ταῦτα ὅμως, λέγει, ἂν συμβῇ ἀναβολὴ τις τῆς δικαιοσύμης τῆς υποθέσεως, θὰ παραστῇ καὶ ὁ ἴδιος, πλὴν ἀνωφαλῶς, ἅψ' ὅσον δὲν θὰ πεισθοῦν οἱ ἐνδιαφερόμενοι.

95. Οὕτω καὶ εἰς τὸ κείμενον. Πρέπει δὲ νὰ ἐννοήσωμεν ὡς λόγους ἔχοντας «θαυρύτητα» μᾶλλον τὰ πικρὰ παράπονα τῆς παρθένου ἀκόμη καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Μ.Β.

96. Οἱ λόγοι τῆς παρθένου ἀποδιδόμενοι ὑπὸ τοῦ Μ.Β. εἰς λόγον εὐ-

15 τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ πλησίον τῶν ἀνθρώπων νὰ εἶμαι ἀξία καλῆς ὑπολήψεως⁹⁷. Κάποτε ὁμως κάποιος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν παιδικὴν τοῦ ἡλικίαν ἔχει ἀνατραφῇ με-
 20 τὰς διαφθορὰς οἰκῶν, με ἀποτομίαν καὶ με τὴν συνηθι-
 σμένην τοῦ ἀναίδειαν εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μας. Κατὰ
 τὴν σύντομον λοιπὸν καὶ ἀπροσδόκητον αὐτὴν συνάντη-
 σιν (ἀπλῶς) τὸν ἐγνωρίσαμεν, καθ' ὅτι ἡσθανόμην ἐντρο-
 πὴν νὰ τὸν ἐκδιώξω ἀμέσως, τόσον ἀπὸ ἄγνοιαν τοῦ χα-
 ρακτῆρος καὶ τῶν σκοπῶν του, ὅσον καὶ ἀπὸ κάποιαν
 ἀπειρόκακον αἰδημοσύνην (καὶ δειλίαν)^{97α}.

20 (Ἄλλ' ἐκεῖνος) ἔφθασεν εἰς τοιοῦτο σημεῖον ἀσεβεί-
 ας καὶ αὐθαδεΐας, ὥστε ἀφ' ἐνὸς νὰ γεμίσῃ ὁλόκληρον
 τὴν πόλιν με συκοφαντίας εἰς θάρος μου καὶ ἀφ' ἑτέρου
 νὰ με στηλιτεύσῃ με κάποιαν δημοσίαν προκήρυξιν, τὴν
 ὅποιαν ἀνήρτησεν εἰς τὰς ἐξωτερικὰς θύρας τῆς ἐκκλη-
 σίας. Μολοντί ὁμως δι' αὐτὰ ὑπέστη κάποιαν νομικὴν
 25 κύρωσιν, ἐπανῆλθε πάλιν καὶ ἀνενέωσε τὰς συκοφαντίας
 του. Καὶ πάλιν ἐγέμισεν ἀπὸ κακολογίας εἰς θάρος μου
 ἡ ἀγορά, τὰ γυμνάσια, τὰ θέατρα, αἱ οἰκίαι ὅσων λόγῳ
 τῆς ὁμοίας ζωῆς τὸν ἐδέχοντο. Τοιουτοτρόπως δὲν κατέ-
 στη καθόλου δυνατὸν εἰς ἐμὲ νὰ διακρίνωμαι χάρις εἰς
 τὸν ἀνώτερον θίον μου, ὡς ἔπρεπε, (καὶ τοῦτο) ἐξ αἰτίας
 τῶν αἰσχίστων διαδόσεων, διότι εἶχον γίνεαι εἰς ὅλους διά-
 σημος διὰ τὴν (δῆθεν) ἀκόλαστον διαγωγὴν (μου).

Ἐνεκα τούτων, λέγει (ἡ παρθένος), ἄλλοι μὲν εὖ-
 χαριστοῦνται εἰς τὰς συκοφαντίας, λόγῳ τοῦ ὅτι ἐκ φύ-
 σεως χαίρουν οἱ ἄνθρωποι διὰ τὰς κακολογίας· ἄλλοι

θόν καὶ μετὰ ἐναργείας παρέχουν τὴν ἐντύπωσιν ἀμέσου ἀκρόασις τῆς ἐν
 πλήρει ἀγχαντήσε: διατελοῦσης παρθένου.

97. Ἡ ἀναφορὰ τοῦ δευτέρου τούτου λόγου δὲν σημαίνει καὶ ἀποδο-
 χὴν αὐτοῦ ἐκ μέρους τοῦ M.B., ὅστις ἐν προκειμένῳ μεταφέρει ἀπλῶς τὴν
 ἀντίληψιν μιᾶς Χριστιανῆς μὲν, πλὴν ἐχούσης καὶ τὴν κοινὴν - λαϊκὴν
 νοοτροπίαν περὶ ἡθικῆς. Πρβλ. καὶ κατωτέρω τοῦς στ. 26 - 27.

97α. Μολοντί οἱ λόγοι οὗτοι προδίδουν καὶ τινὰ «ἀφέλειαν» ἐκ μέ-
 ρους τῆς κόρης, ἐν τούτοις δικαιολογοῦνται, ἐφ' ὅσον μάλιστα ὁ ἀναιδὴς
 ἐκεῖνος συκοφάντης θὰ ᾔητο συμπολίτης καὶ ἴσως γνωστός ὑπὸ γενικὴν ἐν-
 νοιαν, ὅχι ὁμως καὶ ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς προθέσεις του.

30 δὲ λέγουσιν θεθαίως ὅτι λυποῦνται, ἀλλὰ δὲν συμπονοῦν ἄλλοι πάλιν πείθονται ὅτι εἶναι ἀληθεῖς αἱ κακολογίαι. ἐνῶ ἄλλοι εὐρίσκονται εἰς ἀμφιβολίαν, ἐπειδὴ δίδουν προσοχὴν εἰς τοὺς πολλοὺς ὄρκους του.

Τοῦναντίον, δὲν ὑπάρχει κανεὶς ὁ ὁποῖος νὰ με συμπο-
 νῇ, ἀλλ' ὄντως τώρα ἡσθάνθησιν ὅτι εἶμαι ἔρημος καὶ θρη-
 νῶ τὸν ἑαυτὸν μου, διότι (δὲν ἔχω) οὔτε ἀδελφὸν οὔτε
 35 φίλον οὔτε συγγενὴ οὔτε δοῦλον οὔτε ἐλεύθερον, δὲν ἔ-
 χω κανένα παντελῶς ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος νὰ με συμπονή.
 Δι' αὐτὸ καὶ, ὅπως εἶναι φυσικόν, διαπιστώνω ὅτι μόνη
 ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀθλιωτέρα (γυνή) τῆς πόλεως, εἰς τὴν ὁποί-
 αν (πόλιν) ὑπάρχει τόση πολλὴ σπάνις ἀνθρώπων οἱ ὁ-
 ποῖοι νὰ μισοῦν τὴν πονηρίαν⁹⁸. Ἄλλ' οὗτοι δὲν φαντά-
 ζονται ὅτι ἡ προσβολὴ ἡ ὁποία γίνεται μεταξὺ συμπολι-
 τῶν προχωρεῖ κυκλικῶς καὶ κάποτε θὰ φθάσῃ καὶ εἰς
 αὐτοὺς τοὺς ἰδίους⁹⁹.

40 Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολὺ ἀκόμη συγκινητικώτερα με ἀ-
 περίγραπτα δάκρυα ἀφοῦ διηγῆθῃ (ἡ παρθένος) εἰς ἐ-
 μέ, ἀπεχώρησε χωρὶς οὔτε ἐμέ (τὸν ἴδιον) ν' ἀφήσῃ ἐλεύ-
 θερον ἀπὸ τὰς μομφάς (τῆς). Διότι (ἔλεγεν), ἐνῶ θὰ ἔ-
 πρεπε νὰ συμπάσχω μαζί της πατρικῶς, μένω ἀδιάφο-
 ρος ἐνώπιον ἐνὸς τόσοῦ μεγάλου κακοῦ καὶ δεικνύω φι-
 45 λοσοφικὴν ἀπάθειαν διὰ τὰ ξένα παθήματα. «Ναί, δὲν με
 προτρέπει νὰ περιφρονήσω τὴν ἀπώλειαν τῶν χρημά-
 των οὔτε νὰ ὑπομείνω τοὺς σωματικούς πόνους, ἀλλὰ νὰ
 ζημιωθῶ εἰς τὴν ἰδίαν τὴν ὑπόληψιν, ἡ προσβολὴ τῆς ὁ-
 ποίας καταντᾷ κοινὴ ζημία τοῦ Κλήρου»¹⁰⁰.

“Ὅ,τι λοιπὸν θέλεις ν' ἀπαντήσω εἰς αὐτὰ τὰ λόγια,
 κρίνε το μόνος σου, ὦ θαυμάσιε, καθ' ὅτι ὁ ἴδιος ἔχω
 λάβει τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ παραδίδω εἰς τὰς (κρατικὰς)

98. Εἰς τὸ κείμεν. τὸ ἐπιθ. «μισοπόνηρος» κατὰ τὴν πρώτην καὶ κυριο-
 λεκτικὴν τοῦ ἔννοιαν, καθ' ὅτι εἰς τὴν σύγχρονον λαϊκὴν γλῶσσαν, τοῦ-
 λάχιστον κατὰ περιοχὰς τινὰς, σημαίνει καὶ τὸν «κουτοπόνηρον».

99. Πρὸς τὴν ζωγραφὴν ταύτην εἰκόνα ἐφαρμοζομένην ὑπὸ τοῦ M.B.
 ἐπὶ τῆς πυρκαϊᾶς τῆς αἰρέσεως, εἰς Ἐπιστ.: 222, 9 - 15 (βλ. 6MBA,
 σ. 118)* 243, § 3, 17 - 23 (βλ. 7MBA, σ. 61)* καὶ 248, 4 - 5 (βλ.
 7MBA, σ. 79).

100. Βλ. σημ. 93.

- 50 ἄρχας τοὺς κακοποιούς, ἀλλὰ θεβαίως μήτε καὶ νὰ τοὺς ἐλευθερώνω, ὅταν παραδοθοῦν, ἐφ' ὅσον περὶ αὐτῶν παλαιόθεν ἐλέγχθη ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον (ὅτι πρέπει) νὰ φοβοῦνται τὸν ἄρχοντα διὰ τὴν πονηράν πράξιν (των). «Διότι, λέγει, δὲν φέρει εἰς μάτην τὴν μάχαιραν»¹⁰¹. Ὅπως λοιπὸν τὸ νὰ παραδίδωμεν (εἰς τὰς ἀρχὰς τοὺς κακοποιούς) δὲν εἶναι (ἔργον) φιλόανθρωπον, τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸ νὰ τοὺς ἐλευθερώνωμεν εἶναι ἔργον ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος τρέφει τὴν κακοπραγίαν. Ἴσως ὁμοίως νὰ
- 55 συμβῇ κάποια ἀναβολὴ τῆς δικασίμου τῆς ὑποθέσεως μέχρις ὅτου ἔλθωμεν καὶ ἡμεῖς προσωπικῶς, ὁπότε καὶ θ' ἀποδείξωμεν ὅτι καμμία ὠφέλεια δὲν θὰ προέλθῃ ἀπὸ ἡμᾶς, ἔνεκα τοῦ ὅτι δὲν θὰ ὑπάρχουν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θὰ πείθονται (εἰς ἡμᾶς).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 290 (ΣΗ' — CCXC)¹⁰²

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΕΚΤΑΡΙΟΝ¹⁰³

Εἶθε νὰ προκύψουν πολλὰ ἀγαθὰ εἰς ὄσους ὑποκινοῦν τὴν τιμιότητά σου εἰς τὴν συνεχῆ ἐπικοινωνίαν μαζί μας διὰ μέσου τῶν ἐπιστολῶν. Μὴ δὲ νομίσης ὅτι ἀπὸ συνήθειαν λέγονται τὰ τοιαῦτα ἐκ μέρους μας. Τούναν-

101. Ρωμ. 13, 4.

102. Ἐγγραφή μεταξὺ 370 - 78.

103. Πρὸς τὸν αὐτὸν Νεκτάριον ἀπεστάλη καὶ ἡ Ἐπιστ. 5, πρὸς δὲ τὴν σύζυγον αὐτοῦ ἡ Ἐπιστ. 6, ἀμφότεραι «παραινθητικαί» ἐπὶ τῇ θανάτῳ τοῦ νεκροῦ τέκνου αὐτῶν (βλ. 1 M B A, σ. 71 - 78). Τίς δὲ ὁ Νεκτάριος οὗτος καὶ ἂν πρέπη νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὸν μετὰ ταῦτα γνωστὸν Πατριάρχην Κων)σταῖνος καὶ Ἀγίου, βλ. ἱ. ἀ., σ. 71 - 72, σημ. 76. Τὸν ταυτισμὸν θεωρεῖ πιθανώτατον ὁ Π X, κατὰ τὸν ὁποῖον «ὁ Βασίλειος συνέληψε τὸ ζεῦγος πιθανῶς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ὁ Νεκτάριος ἐδι-κηγγορεῖτο καὶ ὅπου ὁ Βασίλειος εἶχε μεταβῇ τὸ 360 πρὸς συμμετοχὴν εἰς τὴν συγκληθεῖσαν ἐκεῖ σύνοδον». Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ Π X γράφων τ' ἀνωτέρω ὡς σφάλειν εἰς τὴν Ἐπιστ. 6 εἶχε παρῖθει τοὺς στ. 5 - 7 τῆς παρούσης Ἐπιστ., ὅτι δηλ. ὁ Μ. Β. ἐγνώριζε τὸν Ν. «ἐκ παιδός» καὶ ὅχι ἀπὸ τοῦ 360.

Θέμα δὲ τῆς Ἐπιστολῆς εἶναι ἡ ἐκλογὴ χωρεπισκόπου εἰς τινὰ πα-

5 τιον, (λέγονται) ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν διάθεσιν τοῦ ὅτι θεω-
ροῦμεν τὴν φωνὴν σου πολυτιμοτάτην. Διότι τί ἄλλο θὰ
ἠδύνατο νὰ εἶναι εἰς ἐμέ πολυτιμότερον ἀπὸ τὸν Νεκτά-
5 ριον, ὁ ὁποῖος ἤδη ἀπὸ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ὑπῆρξε γνω-
στός μας μὲ τὰ ἀρίστα προτερήματά (του), ἐνῶ τώρα
χάρις εἰς τὴν παντοειδῆ ἀρετὴν (του) ἀνῆλθεν εἰς τόσον
ὕψος ἐξοχότητος. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐξ ὅλων μου τῶν φί-
λων ὁ πλέον ἀγαπητὸς εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μοῦ μετα-
φέρει ἰδικὰς σου ἐπιστολάς.

10 Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐκλογὴν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι θὰ προΐ-
στανται τῆς περιοχῆς¹⁰⁴, ἐὰν θεοαίως θὰ κάμω κάτι διὰ
νὰ εὐαρεστήσω εἰς ἀνθρώπους ἢ νὰ ὑποχωρήσω εἰς πα-
ρακλήσεις ἢ νὰ ὑποκύψω εἰς ἐκφοβισμόν, εἶθε οὐδέποτε
νὰ τὰ κάμω αὐτά. Διότι (τότε) δὲν θὰ εἶμαι οἰκονόμος (καὶ
διαχειριστής), ἀλλὰ (ἐμπορευόμενος) κάπηλος, ὁ ὁποῖος
μεταπράττει τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ μὲ ἀνθρωπίνας φιλίας.

ριοχὴν, διὰ τὴν ὁποῖαν καὶ προέτειναν εἰς τὸν Μ.Β. ὁ Νεκτάριος γνω-
στόν καὶ ἴσως συγγενὲς εἰς αὐτὸν πρόσωπον. (Περὶ χωρεπισκόπου καὶ τῆς
δικαιοδοσίας αὐτοῦ βλ. 1ΜΒΑ, Ἐπιστ. 24, σ. 153, σμμ. 418). Φαίνεται
δὲ ὅτι ὁ ἐν λόγῳ ὑποψήφιος εἶχε δημιουργήσει κάποιαν κίνησιν ὑπὲρ ἑαυ-
τοῦ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὁ Μ.Β., ἐξ ἀφορμῆς καὶ τῆς συστάσεως τοῦ Ν.,
κρίνει γεικώτερον καὶ ἐκθέτει οὕτω τὴν πνευματικὴν καὶ «κανονικὴν» ἀ-
ποψιν ἐπὶ ἐνὸς θέματος ἰδιαίτερώς λεπτοῦ. Διὰ μίαν δὲ εἰσέτι φοράν ἐλέ-
πομεν ἐνταῦθα πῶς ἐσκέπτετο καὶ πῶς ἐνῆργει ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν
ζητημάτων ὁ ὄντως οὐρανοφάντωρ καὶ Θεοφόρος Ἅγιος Βασίλειος. Ἐπὶ
τοῦ ἰδίου θέματος, μάλιστα ὑπὸ τὴν χειρίστην μορφήν τῆς «συμμερίας», ἐ-
χομεν καὶ τὴν Κανονικὴν Ἐπιστ. 53, σχετικὴν δὲ τὴν ἐπίσης Κανονικὴν
Ἐπιστ. 54, ἀμφοτέρω σταλείσας πρὸς χωρεπισκόπους (βλ. 2ΜΒΑ, σ.
134 - 139).

104. Εἰς τὸ καίμ. ἢ λ. «συμμερία» σημαίνουσα ἐνταῦθα ἀριθμὸν τινα
κοινοπόλων, ἤτοι περιοχὴν τινα ἐκκλησιαστικῶς ὑπαγομένην ὑπὸ τὴν
δικαιοδοσίαν χωρεπισκόπου. Ὑπὸ τὴν ἑννοίαν ταύτην ἢ λ. ἀπαντᾷ εἰς τὴν
Ἐπιστ. 142, 11 (ἀποδοθείσα ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμ. Μελετίου Καλαμαρῆ
διὰ τῆς λ. «συνοδεία») καὶ εἰς τὴν παροῦσαν Ἐπιστ. Σχετικὸν σφάλμα τῶν
Βενεδ. βλ. εἰς Ρ.Γ., 32, στ. 1020 C D. Περὶ δὲ τῆς πρώτης ἐννοίας τῆς
λ. παρ' Ἀθηναίοις καὶ μετὰ ταῦτα βλ. εἰς Δημητράκου «Μέγα Λεξικὸν
Ἑλλην. Γλώσσης».

- 15 "Αλλωστε^{104α} αἱ ψῆφοι αἱ ὁποῖαι δίδονται ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων δίδονται ἐκ μέρους ὧσων δύνανται νὰ μαρτυρήσουν (καί) δι' ὅσα ἀκριβῶς θὰ εἶχον νὰ μαρτυρήσουν ἀπὸ τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐξωτερικὴν ἐκδήλωσιν (τῆς ζωῆς τοῦ ὑποψηφίου). Ἀντιθέτως, αἱ ἐκλογαὶ τῶν καταλληλοτέρων ἐμπιστεύονται ἐκ μέρους τῆς ταπεινότητός μας εἰς τὸν γνώστην τῶν μυστικῶν τῶν καρδιῶν (Θεόν). Συνεπῶς θὰ ἦτο διὰ καθένα καλλίτερον, ἀφοῦ καταθέσῃ τὴν μαρτυρίαν του, ἀφ' ἑνὸς ν' ἀπέχῃ πάσης δραστηριότητος καὶ ἀντιθέσεως (δηλωτικῆς) ὅτι συγγενεῖς του εἶναι ἐκεῖνοι χάριν τῶν ὁποίων κατέ^{9α}σε μαρτυρίαν, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ προσεύχεται εἰς τὸν Θεὸν νὰ μὴ μᾶς διαφύγῃ τὸ συμφέρον. Πράγματι, (μόνον) τοιοῦτοτρόπως δὲν θὰ κατηγορήσωμεν οὐδόλως οἰονδήποτε ἄνθρωπον διὰ τὸ ἀποτέλεσμα εἰς ἐκάστην ἀπὸ τὰς δύο περιπτώσεις, ἀλλὰ θ' ἀναγνωρίσωμεν (καὶ θ' ἀποδώσωμεν) εἰς τὸν Θεὸν τὴν εὐγνωμοσύνην δι' ὅσα ἔγιναν. Τούναντίον, ἐφ' ὅσον αὐτὰ γίνονται δι' ἀνθρωπίνων μέσων, ἀφ' ἑνὸς δὲν γίνονται πράγματι, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐμφανίζονται θεβαίως ὡς μίμησις τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὅμως ἀπέχουν πάρα πολὺ ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν ἀλήθειαν¹⁰⁵.
- 25 Ἐξ ἄλλου σκέψου ὅτι δὲν εἶναι καθόλου μικρὸς ὁ κίνδυνος ὁ ὁποῖος κρύπτεται εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος μὲ κάθε τρόπον ἀγωνίζεται διὰ νὰ ὑπερισχύσῃ τὸ ἰδικόν του (θέλημα), (ἐκ τοῦ φόβου δηλαδή) μήπως τέλος πάντων σύρωμεν (οἱ ἴδιοι) ἐπάνω μας τὴν μερίδα τῶν ἐσφαλμένων (καὶ ἁμαρτήσωμεν). Διότι θὰ ἠδύναντο νὰ διαπραχθοῦν πολλαὶ ἁμαρτίαι, ἀκόμη καὶ ἀπὸ ὅσους δὲν θὰ τὸ ἐπερίμενε κανεὶς ποτέ. Ἐνεκα τῆς ροπῆς εἰς τοῦτο τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἐπειτα (σκέψου ὅτι), ὅταν εἰς τὸν
- 30

104α. Εἰς τὸ καίμ. «Εἰ θέ». Λόγω ὅμως τοῦ μακροπεριόδου ἀπεδόθη «θετικῶς» ἡ διπλῇ ὑπόθεσις διὰ δύο περιόδων, ἡ δὲ ἀπόδοσις διὰ συμπεράσματος (Συνεπῶς...).

105. Ἀλλοίμονον, διὰ πόσους ἐκ τῶν κατὰ καιροῦ γενομένων ἐπισκόπων, καὶ μάλιστα τῶν συγχρόνων, δὲν ἰσχύουν οἱ φοβεροὶ οὗτοι λόγοι τοῦ Ἁγίου Βασιλείου! Καὶ ὅμως, οἱ ἴδιοι καὶ οἱ συνυπαθῆναι τῶν ἐμφανίζον τὴν ἐκλογὴν τῶν ὡς εὐδοκίαν καὶ ἔμπνευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐνθ' ἀρκεῖται περὶ παραχωρήσεως καὶ φρικτῆς ἀνοχῆς!

ιδιωτικόν μας θίον πολλάκις δώσωμεν εἰς τοὺς φίλους ἀρίστας συμβουλὰς, ἀκόμη καὶ ὅταν φανῶμεν ὅχι πειστικοὶ εἰς ὅσους μᾶς συμβουλευόνται, δὲν δυσαρεστούμεθα. Ἀπεναντίας, ὅπου δὲν ὑπάρχει σκέψις ἀνθρωπίνη, ἀλλ' ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ, θὰ δυσαρεστηθῶμεν, διότι δὲν προετιμήθημεν ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὰς κρίσεις τοῦ Θεοῦ; Ἐὰν ἐπομένως (τὸ ἀξιῶμα) δίδεται ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων, τί χρειάζεται νὰ τὸ ζητῇ ἀπὸ ἡμᾶς καὶ δὲν τὸ λαμβάνει ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του; Ἐὰν ὁμοῦς δίδεται ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου, θὰ ἔπρεπε νὰ προσεύχεται καὶ ὅχι νὰ λυπῇται. Εἰς δὲ τὴν προσευχὴν νὰ μὴ ζητῇ (νὰ γίνῃ) τὸ ἰδικόν του θέλημα, ἀλλὰ νὰ ἐμπιστεύεται εἰς τὸν κυθερνῆτην τοῦ συμφέροντός (μας) Θεόν.

Εἴθε λοιπὸν ὁ Ἅγιος Θεὸς ν' ἀπομακρύνῃ κάθε δοκιμὴν λυπηρῶν περιστάσεων ἀπὸ τὴν οἰκίαν σας καὶ τὸσον εἰς σὲ τὸν ἴδιον, ὅσον καὶ εἰς ὅλους τοὺς συγγενεῖς σου νὰ προσθέσῃ θίον ἄνοσον καὶ ἀθλαστὴν μὲ κάθε εὐδαιμονίαν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 291 (ΣΗΑ' — CCXCΙ)¹⁰⁶ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΩΡΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΤΙΜΟΘΕΟΝ¹⁰⁷

Τὸ νὰ γράφω ὅλα ὅσα σκέπτομαι δὲν τὸ θεωρῶ οὔτε σύμφωνον πρὸς τὰ ὅρια τῆς ἐπιστολῆς, οὔτε γενικῶς ἀρμόζον εἰς τὸ ἐπιστολικὸν εἶδος. Ἐξ ἄλλου ὁμοῦς καὶ τὸ νὰ τὰ ἀποσιωπήσω μοῦ εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον, καθ' ὅτι ἡ καρδιά μου φλέγεται ἀπὸ δίκαιον θυμὸν ἐναντίον σου. Θ' ἀκολουθήσω λοιπὸν μέσῃν ὁδόν, ἀλλὰ δηλαδὴ θὰ γράψω καὶ ἄλλα θὰ παραλείψω. Διότι θέλω νὰ σὲ ἐπιπλη-

106. Ἐγράφη μεταξὺ 370 - 78, μετὰ δὲ τὴν Ἐπιστ. 24 (βλ. 1 MBA, σ. 149 καὶ 152, σημ. 418).

107. Ὁ παραλήπτης τῆς παρούσης χωρεπίσκοπος Τιμόθεος καθ' ἡμᾶς ταυτίζεται πρὸς τὸν καὶ ἀ. ἀναφερόμενον, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ Μ. Β. συνεδέετο φιλικῶς, πλὴν μὴ κωλυόμενος διὰ τοῦτο νὰ ἐλέγξῃ καὶ ἐπιτιμήσῃ αὐτὸν ἐνεργοῦντα καὶ διάγοντα ἀντικανονικῶς. (Περὶ χωρεπισκόπου καὶ τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ βλ. ἐπίσης Ε.δ.).

ξω, ὅπως εἶναι ὀρθὸν καὶ δίκαιον¹⁰⁸, μὲ παρρησίαν Ἰσου καὶ φίλου.

- Ἄρά γε¹⁰⁹ σὺ εἶσαι ὁ Τιμόθεος ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἀπὸ τῆς παιδικῆς (του) ἡλικίας γνωρίζομεν καλῶς, ὅτι τόσον ἔτεινε πρὸς τὴν ἀκρίθειαν καὶ τὸν αὐστηρὸν ἀσκητικὸν βίον, ὥστε νὰ κατηγορηθῇ δι' ἀμετρίαν εἰς αὐτά; (Σὺ λοιπὸν τώρα), ἀφοῦ ἔπαυσες νὰ ἐξετάζης μὲ κάθε τρόπον ὅ,τι διήποτε πρέπει νὰ κάμνης, διὰ νὰ συνδεθῇς στενῶς μὲ τὸν Θεόν, προσέχεις τί φρονεῖ περὶ σοῦ ὁ δεῖνα καὶ ἔχεις κρεμασμένην τὴν ζωὴν σου ἀπὸ τὴν γνώμην τῶν ἄλλων; Καὶ ἐνῶ τὸ πῶς νὰ μὴ εἶσαι εἰς τοὺς φίλους ἀχρηστος μήτε εἰς τοὺς ἐχθροὺς καταγέλαστος τὸ σκέπτεσαι καὶ τὴν ἐντροπὴν ἐκ μέρους τοῦ πλήθους τὴν φοβεῖσαι ὥς κάτι τὸ δεινόν, ἐν τούτοις δὲν συλλογίζεσαι ὅτι, ἐνόςω ἀσχολεῖσαι μὲ αὐτά, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιλαμβάνεσαι, παραμελεῖς τὴν (προτέραν) ἀνωτέραν ζωὴν (σου);¹¹⁰

Διότι περὶ τοῦ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὐδοκιμήσῃ κανεὶς συγχρόνως καὶ εἰς τὰ δύο, δηλαδὴ καὶ εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ κόσμου τούτου καὶ εἰς τὴν κατὰ Θεὸν δια-

108. Εἰς τὸ καίμενον: «ἡ θέμις ἐστίν». Ἀντὶ ὅμως τοῦ «ἡ» ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ «εἰ» (κώδ. LCP²), τὴν ὁποῖαν προτιμοῦν οἱ Βενεδ., Defer. καὶ HX, ὅποτε ἡ ἔννοια ἀλλάσσει πρὸς: «ἐὰν εἶναι ἐπιτρεπτόν» (HX). Πρόκειται ὅμως περὶ παραδεδομένης ἐκφράσεως ἧς ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶναι «ἡ...» ἢ καὶ «ἡ θέμις ἐστίν» (= ὅπου εἶναι δίκαιον. Βλ. Λεξ. L—S καὶ Μέγ. Λεξ. Δημητράκου).

109. Εἰς τὸ καίμ. «εἰ», ὅπου εἶναι ἐρωτηματικὸν μᾶλλον ἢ ὑποθετ. (Court., II X).

110. Οἱ στ. 7 - 16 περιγράφουν κατὰ τίνος τρόπον ἐπέρχεται εἰς τὸν ἄνθρωπον μία ἀλλοίωσις - ἀλλαγὴ ἐπὶ τὰ χεῖρω διὰ μικρῶν καὶ ἀδιακρίτων ἀρχικῶς «ὑποχωρήσεων», ὥστε νὰ μὴ ἀνγνωρίζεται ἡ πρώτη καὶ ἡ ἐσχάτη «μορφὴ», διὸ καὶ ἡ συγκινητικὴ ἀπορία - ἐρώτησις: «Ἄρά γε σὺ εἶσαι... ἐκεῖνος...!». Ὁ Κύριος ὅμως δὲν θά ἐρωτήσῃ, ἀλλὰ θ' ἀποκαλύψῃ κατηγορηματικῶς: «ἔγω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτῃν ἀφῆκας. Μνημόνευε οὖν πόθεν πέπτωκας καὶ μετακινήσον καὶ τὰ πρῶτα ἐργα ποιήσον...» (Ἀποκ. 2, 4 - 5).

20 γωγὴν, εἶναι γεμάτη ἀφ' ἑνὸς ἢ θεῖα Γραφή¹¹¹ μὲ ὅσα
 μᾶς διδάσκει καὶ ἀφ' ἑτέρου καὶ ἡ ἰδίᾳ ἡ φύσις εἶναι γε-
 25 μάτη μὲ σχετικὰ παραδείγματα. Πράγματι, εἶναι ἐντε-
 λῶς ἀδύνατον εἰς τὴν φύσιν τοῦ νοῦ νὰ συλλάβῃ συγχρό-
 νως δύο νοήματα. Ἐπειτα εἰς τὰ αἰσθητήρια ὄργανα,
 δύο ἤχοι λ.χ. οἱ ὁποῖοι ἔφθασαν συγχρόνως εἰς τὰ ὦτα
 εἶναι ἀδύνατον νὰ τοὺς δεχθοῦν συγχρόνως καὶ νὰ τοὺς
 30 διακρίνουν, μολοντί ἔχομεν δύο ἀκουστικούς πόρους ἀ-
 νοικτούς. Ἐξ ἄλλου οἱ ὀφθαλμοὶ ἐὰν δὲν προσηλωθοῦν
 καὶ οἱ δύο εἰς ἓν ὀρισμένον ὁρατὸν ἀντικείμενον, δὲν δύ-
 νανται νὰ ἐκτελέσουν μὲ ἀκρίβειαν τὸ ἰδικὸν τῶν ἔργων.
 Καὶ αὐτὰ μὲν εἶναι τὰ (ἐνδεικτικὰ παραδείγματα) ἀπὸ
 τὴν φύσιν, τὰ δὲ (τοιαῦτα) ἀπὸ τὰς (Ἁγίας) Γραφάς
 δὲν εἶναι ὀλιγώτερον καταγέλαστον νὰ σοῦ διηγηθῶ ἀ-
 πὸ ὅ,τι, ὡς λέγει (ἡ παροιμία), νὰ «κομίζω γλαῦκα εἰς
 τοὺς Ἀθηναίους»¹¹².

30 Διὰ τοῖν ἀναμινύομεν τὰ ἄμικτα, δηλαδὴ τὰς
 κοσμικὰς θορυβώδεις ἀσχολίας καὶ τὴν ἀσκήσιν τῆς εὐ-
 σεβείας¹¹³; Ἡ πῶς δὲν ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τοὺς θορύ-

111. Προφανῶς πρῶτοι τάσσονται οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου, Ματθ. 6, 24: «Ὅδεις θάνατοι δυοὶ κυρίως δουλεύειν...». Πρβλ. καὶ Ματθ. 22, 21: «Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ». Ἰακ. 4, 4: «...ὅς ἂν οὖν δουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται».

112. Ἡ παροιμία ἦτο: «Γλαῦκ' Ἀθήναζε ἄγειν». («Τίς γλαῦκ' Ἀθήναζ' ἤγαγεν;» (Ἀριστοφ. Ὀρν. 301)).

113. Τοῦτο δ' Ἁγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ἐρημιτῶν τὸν Ἀποστ. Κανόνα ΠΓ' (83), χαρακτηρίζει: «μίξιν ἄμικτον καὶ τέρας ἀλλόκοτον!» (Πηδάλιον, ἐκδ. 6η, «Ἀστέρος», Ἀθήναι 1957, σ. 109, σημ. 1). Ἐπὶ τοῦ θέματος δὲ τούτου, προκείμενος θυσιολογῶς ἐσχάτως ἐξ αἰτίας τοῦ παρὰ δείγματος τοῦ παποκαϊστροφῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου Μακαρίου Γ', βλέπε, πλὴν ἄλλων, καὶ τὴν ἱστορικοκανονικὴν μελέτην τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιμ. Σπυρ. Σπ. Μπιλάλη, «Ὁ Παποκαϊστροφισμὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου», Ἱστορικοκανονικὴ θεώρησις τοῦ παποκαϊστροφισμοῦ τοῦ Μακαρίου, ἐκδ. «Ὁρθοδ. Τύπου», Ἀθήναι 1974, σσ. 183, μετὰ πλουσίας βιβλιογραφίας εἰς τὰς ἐν τέλει «παρὰπομπάς», σσ. 131 - 183, ἐνθα δ' σ. παραθέται πλῆθος σχετικῶν Ἱ. Κανόνων καὶ χωρίων Ἀγ. Πατέρων καὶ λοιπῶν ἐκδικῶν συγγραμμάτων.

35 θους αὐτοὺς καὶ τὴν πρόκλησιν ὀχληρῶν περισπασμῶν (εἰς ἡμᾶς τοὺς ἰδίους) καὶ εἰς ἄλλους, ὥστε νὰ γίνωμεν κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ μας; Καὶ πῶς δὲν ἐπιβεβαιώνομεν ἐμπράκτως τὸν σκοπὸν τῆς ἀφιερώσεως εἰς τὴν εὐσέθειαν, τὸν ὁποῖον ἀρχικῶς ἐθέσαμεν (ὡς θάσιν τῆς ζωῆς μας), οὔτε δεικνύομεν εἰς ὅσους θέλουν ν' ἀντιδροῦν ἀναιδῶς ὅτι δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτοὺς τὸ νὰ μᾶς λυποῦν, ὅταν
40 θέλουν; Ἀλλ' αὐτὰ θὰ συμβοῦν, ὅταν ἀποδείξωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἐλευθέρους ἀπὸ κάθε ἀφορμῆν. Ἀρκετὰ ὁμῶς εἶναι αὐτὰ.

Εἶθε δὲ κάποτε καὶ νὰ συναντηθῶμεν καὶ νὰ συσκεφθῶμεν ἀκριθέστερον δι' ὅσα εἶναι ὠφέλιμα εἰς τὰς ψυχὰς μας, ὥστε νὰ μὴ εὐρεθῶμεν ἀπερροφημένοι ἀπὸ τὴν
40 μέρμιναν διὰ τὰ μάταια, ὅταν μᾶς ἔλθῃ αἰφνίδιος ἡ ὥρα τῆς ἀναγκαίας ἐξόδου (ἐκ τοῦ κόσμου τούτου).

Διὰ τὰ ἀποσταλέντα (δῶρα) ἐκ μέρους τῆς ἀγάπης σου εὐχαριστήθην πολὺ. Ταῦτα ἦσαν θεθαίως γλυκύτατα καὶ ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των, ἀλλ' ἡ προσθήκη (εἰς αὐτὰ τῆς μνήμης σου) τοῦ ἀποστολέως ἐπολλαπλασίασε τὴν γλυκύτητά των. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τοῦ Πόντου (προερχόμενα δῶρα), δηλαδὴ τὰ ἀνακουφιστικά¹¹⁴ (φάρμακα βοτάνων) καὶ τὰ κηρία¹¹⁵, νὰ τὰ δεχθῆς εὐχαρίστως, ὅταν
45 τὰ ἀποστελῶμεν, διότι τῶρα δὲν μᾶς εὐρίσκοντο.

114. Εἰς τὸ κείμεν. ἢ λ. «ἀκοπα» (ἀ+κόπος), δηλ. τὰ ἀποδιώκοντα τὸν κόπον - πόνον, ἤτοι ἀναψυκτικά, δυναμωτικά ἢ τὰ μὴ κεκομμένα ἢ τετριμμένα, ἤτοι βότανα δυναμωτικά καὶ θεραπευτικά.

115. Εἰς τὸ κείμεν. «κηρούς». Ἐπρόκειτο ἢ περὶ κηρηθῶν (μελόπιτσι) ἢ περὶ κηροῦ - κηρίων.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 292 (ΣΉΒ' — CCXCII)¹¹⁶ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΛΛΑΔΙΟΝ¹¹⁷.

Τὸ ἡμῖσι τῆς ἐπιθυμίας μας τὸ ἱκανοποίησεν ὁ Ἄγιος Θεός, καθ' ὅτι ἐπέτρεψε τὴν συνάντησιν μὲ τὴν σεμνοτάτην ἀδελφὴν μας, τὴν σύζυγόν σου. Δύναται ὁμῶς νὰ μᾶς δώσῃ καὶ τὸ ὑπόλοιπον, εἰς τρόπον ὥστε, ἀφοῦ

116. Περὶ τοῦ χρόνου συγγραφῆς βλ. ἱπομένην σημείωσιν.

Τὰς ἀπὸ τῆς παρούσης καὶ ἐξῆς Ἐπιστολάς, ἤτοι 292 — 366, οἱ Βενεδ. καὶ οἱ τούτους ἀκολουθεῖντες *Defer.* καὶ *Court.* κατατάσσουσιν εἰς τὸ *τ ε τ α ρ τ ο ν μ ε ρ ο ς* τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Μαγ. Βασιλείου, ἐνθα περιλαμβάνονται αἱ μὴ χρονολογούμεναι Ἐπιστολαί, ὥς καὶ αἱ πιθανῶς μὴ ἀθηντικαὶ ἢ νόθοι (βλ. I M B A, Εἰσχ., σ. 47). Ἐκπαραλαμβάνομεν δὲ καὶ ἐνταῦθα ὅτι αἱ πιθανῶς μὴ ἀθηντικαὶ ἢ νόθοι Ἐπιστολαὶ τοῦ M.B. ἐν σχέσει πρὸς τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἀθηντικῶν καὶ γνησίων εἶναι ἐλάχιστα, (ἐφ' ὅσον δεδιώς θὰ ἀπαδεικνύοντο ἐπιστημονικῶς ὥς τοιαῦται). Τὸ δὲ μὴ ἀθηντικὸν ἢ νόθον δὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ περιεχόμενον καὶ τὰς ἰδέας, ἀλλ' εἰς τὸν συγγραφέα - ἀποστολέα καὶ τὸν παραλήπτην - ἐπιστολέα. Π.χ. περὶ τῆς γνησιότητος ἢ ἀθηντικότητος τῆς «πρὸς Χίλων» Ἐπιστ. 42 ἀπλῶς ὑπάρχουσιν ὑπόνοιαι, ὅχι δὲ ὑπὸ πάντων ἀποδεχταί, ὅτι δὲν ἐγγράφη ἢ Ἐπιστ. ὑπὸ τοῦ M.B., ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Ἀγ. Νεΐλου τοῦ Ἀσκητοῦ (+430).

117. Ἐκ τοῦ σαφὸς περιεχομένου τῆς Ἐπιστ. μανθάνομεν ὅτι ὁ παραλήπτης αὐτῆς Παλλάδιος ἦτο ἑγγαμὸς καὶ προσφάτως βαπτισθεὶς. Ἀκριβῶς δὲ ἡ παροῦσα Ἐπιστ. εἶναι συγχαρητήριος - εὐχετήριος καὶ παραινετική - συμβουλευτική πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τῇ χαρισμένῳ γεγονότι τῆς βαπτίσεως αὐτοῦ, ἀποτελοῦσα μάλιστα μίαν σύντομον μὲν, ἀλλὰ θαθεῖαν καὶ τερπνὴν ὁρθόδοξον βαπτισματολογίαν.

Ἐν τούτοις, παρὰ τὸ ἑγγαμὸν τοῦ Παλλαδίου, εἰκάζεται ὅτι μετὰ γηρεῖαν ἢ συμφωνίαν τῆς συζύγου αὐτοῦ ὁ Παλλάδιος ἐγένετο μοναχός, ταυτιζόμενος πρὸς τὸν μοναχὸν καὶ προσεχέτερον Παλλάδιον τῶν Ἐπιστ. 258 καὶ 259 (βλ. 7MBA, σ. 98, σημ. 442), τῶν ὁποίων τὸ θέμα σχετίζεται πρὸς τὴν Ἐπιστ. 295. Καθ' ὑπόθεσιν δὲ τοῦ *Defer.* ὁ Παλλάδιος ἐμεσολάβησε πρὸς εἰρήνευσιν τῶν μοναχῶν τῆς Καισαρείας καὶ τοῦ Πόντου, μερὶς τῶν ὁποίων διωφιάζοντο τὸν M.B. ὥς Ἀπολιναριστὴν, πλὴν, ὥς φαίνεται, χωρὶς ἀποτέλεσμα, διὸ καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἑλαιῶν (βλ. Ἐπιστ. 258, § 2, στ. 12 κ. ἐξ., 7MBA, σ. 98 καὶ σημ. 442).

- ἴδωμεν καὶ τὴν εὐγένειάν σου, ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὸν Θεὸν τελείαν εὐχαριστίαν¹¹⁸. Διότι κατεχόμεθα ἀπὸ πολλήν ἐπιθυμίαν (νὰ σὲ συναντήσωμεν), ἰδιαίτερώς τώρα, ὅτε, ἐπληροφορήθημεν ὅτι ἔχεις τιμηθῇ μὲ τὴν μεγάλην τιμὴν, δηλαδὴ μὲ τὸ ἀθάνατον ἔνδυμα (τοῦ Βαπτίσματος), τὸ ὁποῖον ἀφ' οὗτου περιέβαλε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μας ἐξηφάνισε τὸν (ἐδρεύοντα) εἰς τὴν σάρκα θάνατον καὶ (οὕτω) κατεπόθη τὸ θνητὸν (τῆς φύσεώς μας) μὲ τὸ ἔνδυμα τῆς ἀφθαρσίας.
- 10 Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Κύριος μὲ τὴν χάριν (Του) ἀφ' ἐνὸς σὲ ἔκαμεν ἰδικόν Του καὶ ἀφ' ἑτέρου σὲ ἀπεξένωσεν ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν, ἐνῶ ἐξ ἄλλου ἡνοιξεν (εἰς σὲ) τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ ὑπέδειξε τὰς ὁδοὺς αἱ ὁποῖαι ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἐκεῖ μακαριότητα, σὲ παρακαλοῦμεν, ὡς ἀνὴρ ὁ ὁποῖος κατὰ πολὺ ὑπερέχει ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἰς φρόνησιν, νὰ δεχθῇς τὴν χάριν μὲ περισκεψὴν καὶ νὰ γίνῃς πιστὸς φύλαξ τοῦ θησαυροῦ, ὁ ὁποῖος θὰ προσέχῃ μὲ
- 15 κάθε ἐπιμέλειαν τὴν φύλαξιν τῆς (ἐμπιστευθείσης) βασιλικῆς παρακαταθήκης. (Καὶ τοῦτο), ὥστε, ἀφοῦ διαφυ-

ῶς δ' ἀναφέρομεν εἰς τὴν ἀνωτέρω σημείωσιν, ὁ Παλλάδιος ἐγνωρίζετο ὅχι μόνον μετὰ τοῦ Ἀγ. Ἐπιφανίου Κωνσταντίας Κύπρου, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἀντήλλαξεν ἐπιστολάς (βλ. ἑ. ἀ. καὶ ΒΕΠΕΣ, τόμ. 33, σ. 89). Ἀλλ' ἐάν πραγματικὴ πρόκηται περὶ τοῦ αὐτοῦ Παλλადίου εἰς τὰς ἀνωτέρω Ἐπιστολάς, αὗται κατὰ τὸν Defer. πρέπει νὰ ἐγράφησαν κατὰ τὴν ἐξῆς σειράν: 1) Ἐπιστ. 292, πρὸ τοῦ 370 καὶ ἴσως τὸ 369· 2) Ἐπιστ. 295, ἐγγὺς τοῦ 369· 3) Ἐπιστ. 258 καὶ 259, τὸ 377.

118. Ὁ Court. ἐξ ἀφορμῆς τῶν λ. «ἡμῶν - ἐπόλοιπον» τῶν στ. 1—4 παρατηρεῖ ὅτι ἡ πληρότης τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρχει εἰς τὸ ζῆθος ἀνὴρ - γυνή. Νομίζομεν ὅμως ὅτι οὕτε ὁ M. B. εἶχε τοιοῦτόν τι εἰς τὸν νοῦν τοῦ γράφοντος ἀνωτέρω, ἀλλ' οὕτε καὶ ἡ Ἀγία Γραφή διδάσκει τοῦτο. Πληρότης ὑπάρχει εἰς ἕκαστον ἀνθρώπινον πρόσωπον, εἴτε ἀνὴρ εἴτε γυνή εἶναι τοῦτο, καθ' ὅτι ἕκαστον ἀνθρώπινον πρόσωπον, ἀνεξαρτήτως φύλου, εἶναι πλήρης εἰκὼν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ἡ «εἰκὼν» δὲ αὕτη δὲν ἔγκειται εἰς τὸ σῶμα - φῶλον, ἀλλ' εἰς τὴν ψυχὴν, τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου: εἰς τὸν νοῦν - νοερὸν (Νοῦς - Πιότης), εἰς τὸν λόγον - λογικὸν (Λόγος - Γνῶσις) καὶ εἰς τὸ πνεῦμα - ζωτικὴν δύνάμιν ἢ τὸ θυμοειδές (Πνεῦμα).

118α. Γαλ. 3, 27.

20

λάξης ἀπαραθίαστον τὴν σφραγίδα, νὰ παρουσιασθῇς εἰς τὸν Κύριον ἀκτινοβολῶν μὲ τὴν λαμπρότητα τῶν Ἁγίων, χωρὶς νὰ φέρῃς καμμίαν κηλίδα ἢ ζαρωματιὰν εἰς τὸ καθαρὸν «ἔνδυμα τῆς ἀφθαρσίας», ἀλλ' εἰς ὅλα τὰ μέλη νὰ διατηρῇς τὸν ἁγιασμόν, ἀφοῦ ἐνεδύθης τὸν Χριστόν. Διότι λέγει (ὁ Ἀπόστολος Παῦλος) : «ὅσοι ἐβαπτίσθητε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἔχετε ἐνδυθῇ τὸν Χριστόν»^{118α}. Ἄς εἶναι λοιπὸν ὅλα τὰ μέλη ἅγια, ὥστε νὰ ἀρμόζῃ εἰς αὐτὰ νὰ σκεπάζωνται μὲ τὸ ἅγιον καὶ φωτεινὸν ἔνδυμα¹¹⁹.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 293 (ΣΗΓ' — CCXCIII)

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΑΝΟΝ¹²⁰

Πῶς εἶχεν ἡ σωματικὴ σου ὑγεία κατὰ τὸν ἐν τῷ με-
ταξὺ χρόνον; Ἐὰρ γε ἀνέκτησες πλήρως τὴν κίνησιν τῆς

119. Εἰς ἐνδειξιν τῆς ἀναγεννήσεως - καθαρότητος καὶ τοῦ φωτός τὸ ἔνδυμα τοῦ βαπτιζομένου ἦτο ἀρχαίῳθεν λευκόν, ἔφερον δὲ τοῦτο οἱ βαπτισμένοι συναχῶς τὰς πρώτας ἡμέρας, ἰδίᾳ τὴν Διακαινήσιμον, ἐφ' ὅσον τὸ Ἁγ. Βάπτισμα ἐδίδοτο τὸ Μέγα Σάββατον. Λόγῳ δὲ τῆς λευκοφορίας ταύτης εἰς τὰς θανάτων μετὰ τὴν Βάπτισιν τῶν ἔχοντων τὰς ἐπιγραφάς: «Ἐκοιμήθη ἐν λευκοῖς» (cessit in albis)!

120. Ἐγράφη μᾶλλον περὶ τὸ 365, ὃ δὲ παραλήπτῃς Ἰουλιανὸς λίαν πιθανόν ταυτίζεται πρὸς τὸν Ἰουλιανὸν τῆς Ἐπιστ. 21, 2, ὅστις ἐπίσης ταυτίζεται πρὸς τὸν Σοφιστὴν Λεόντιον τῶν Ἐπιστ. 20, 21 καὶ 35, ἴσως δὲ καὶ 198. Εἰκάζεται ὅτι τὸ ὄνομα Ἰουλιανὸς ἔφεραν ὁ Λεόντιος πρὸ τῆς Βαπτισαῖος τοῦ (ἰδὲ καὶ εἰς τὴν Ἐπιστ. 21, 2, ἐνθα ἄπαξ ἀναφέρεται, ἀναφέρεται ὡς «φιλικὴ εἰρωνεΐα». Ὡς γνωστὸν, πολλαὶ ἐπιγραφαὶ ἔχουν τεθῇ ὑπὸ τῶν συλλογέων, ὅχι δὲ πάντοτε κατ' ἀκρίβειαν). Πάντως περὶ ταυτισμοῦ τοῦ σοφιστοῦ Λεοντίου τῆς Ἐπιστ. 21 πρὸς τὸν Ἰουλιανόν τῆς παρούσης ἔχοντες συνηγορούσας καὶ τὰς ἑξῆς δύο μαρτυρίας: α) περὶ κάποιαν ἀσθιναίαν τῆς χαιρὸς (Ἐπιστ. 20, 8 - 9 Ἐπιστ. 293, 2)· β) ὁ Σοφιστὴς τῆς Ἐπιστ. 20 (στ. 8) εἰς τὴν παρούσαν λέγεται «πουδαῖος» (στ. 15), ὅτι. σοφιστὴς - ἡθικὸς φιλόσοφος. Κατόπιν ὅμως τούτων πρέπει νὰ διορθωθῶν ἀναλόγως προηγούμεναι σημειώσεις περὶ Λεοντίου - Ἰουλιανοῦ καὶ μάλιστα ἡ σημ. 373 τῆς Ἐπιστ. 21 (1 MBA, σ. 134), ἐνθα ἐνομιόθη ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ. Περὶ ταυτισμοῦ δὲ Λεοντίου - Ἰουλιανοῦ βλ. καὶ σχολίον Defer. εἰς παρούσαν Ἐπιστολήν.

χειρός; "Επειτα πῶς πηγαίνουν αἱ ἄλλαι θιωτικαὶ ὑποθέσεις; "Αρά γε συμβαίνουν συμφώνως μετὰ τὴν θέλησίν σου, ὅπως θεθαίως εὐχόμεθα καὶ ὅπως εἶναι πρέπον εἰς τὴν προαίρεσίν σου; Διότι ὄντως εἰς ὅσους ἡ διάνοια

5 εἶναι ἐπιρρεπὴς εἰς μεταβολήν, εἰς αὐτοὺς δὲν εἶναι καθόλου ἀφύσικον καὶ ὁ θίος νὰ εἶναι ἄτακτος. Τοῦναντίον, εἰς ὅσους ἡ γνώμη εἶναι στερεωμένη καὶ πάντοτε σταθερὰ καὶ ἡ ἰδία, αὐτοὶ εἶναι ἐπόμενον νὰ διάγουν τὴν ζωὴν των συμφώνως μετὰ τὴν προαίρεσίν (των).

Καὶ πράγματι, εἰς τὸν κυβερνήτην πλοίου θεθαίως δὲν εἶναι ἐλεύθερον νὰ κάμῃ γαλήνην, ὅταν θέλῃ. Τοῦναντίον, εἰς ἡμᾶς τὸ νὰ καθιστῶμεν τὸν θίον μας ἀκύμαντον εἶναι εὐκολώτατον, ἐὰν κατασιγᾶσωμεν τὰς ἐσωτερικὰς ταραχάς, αἱ ὁποῖαι μᾶς ἐγείρονται ἀπὸ τὰ πάθη, καὶ κάμωμεν τὴν γνώμην μας ὑπερτέραν ἀπὸ ὅσα μᾶς προσβάλλουν ἔξωθεν. Διότι ἀληθῶς οὔτε ζημίαι οὔτε ἀσθένειαι οὔτε αἱ ἄλλαι δυσκολαὶ τοῦ θίου θὰ θίξουν τὸν ἐνάρετον, ἐφ' ὅσον κρατῇ τὴν διάνοιάν του οὕτως,

10 ὥστε νὰ συμπορεύεται μετὰ τὸν Θεὸν καὶ ν' ἀτενίζῃ τὸ μέλλον καὶ νὰ ὑπερβαίῃ μετὰ εὐκινήσιαν καὶ εὐκολίαν τὴν τρικυμίαν ἣ ὁποῖα ἐγείρεται ἀπὸ κάτω. Ἐνῶ ἀντιθέτως, ὅσοι τοῦλάχιστον εἶναι αἰχμάλωτοι εἰς τὰς θιωτικὰς μερίμνας, ὥσάν παχύσαρκα πτηνά, τὰ ὁποῖα εἰς μάτην φέρουν πτερά, σύρονται κάπου κάτω μαζὶ μετὰ τὰ ζῶα.

20 "Αλλ' ὅμως σὲ τόσον μόνον μᾶς ἐπέτρεψαν αἱ περιστάσεις νὰ ἴδωμεν, ὅσον (βλέπονται) εἰς τὸ πέλαγος ὅσοι (συναντῶνται καὶ) ἀντιπαρέρχονται ὁ εἰς τὸν ἄλλον¹²¹. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ εἶναι δυνατὸν ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸν ὄνυχά ν' ἀναγνωρίσῃ κανεὶς ὀλόκληρον τὸν λέοντα¹²², (κρίνοντας) ἀπὸ τὴν μικρὰν ἐμπειρίαν (μας) νομίζομεν ὅτι σὲ ἔχομεν γνωρίσει ἐπαρκῶς. Δι' αὐτὸ καὶ θεωροῦμεν σπουδαῖον πρᾶγμα τὸ ὅτι κρίνεις ἀξίαν λό-

121. "Αστοχος ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ ἀπόδοσις τοῦ ΠΧ: «οἱ ἀνταγωνιζόμενοι εἰς τὸ πέλαγος κολυμβηταί». Ἡ εἰκὼν ἀναφέρει συναντωμένους πλέοντας, ἐπὶ πλοίων προφανῶς, κατ' ἀντίθετον φορὰν καὶ ὄχι κολυμβητὰς ἀνταγωνιζομένους εἰς τὸ πέλαγος.

122. Παρομοία ἀναφερομένη καὶ εἰς Ἑπιστ. 9, 1, 2 - 3 (βλ. 1 MBA, σ. 111, σημ. 275), ἀλλ' εἰς πληθ.: «ἐξ ὀνότων...».

- 25 γου τὴν περίπτωσίν μας καὶ δὲν φεύγει ἀπὸ τὴν σκέψιν σου, ἀλλὰ συνεχῶς εὐρίσκεται εἰς τὴν μνήμην σου. Καὶ ἀπόδειξις τῆς ἐνθυμήσεως εἶναι τὸ νὰ γράφῃ κανεὶς (ἐπιστολάς), πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θεθαίως ὅσον συχνότερον θὰ κάμνης, τόσοι περισσότερον θὰ μᾶς ὑποχρεώνης¹²³.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 294 (ΣΨΔ' — CCXCIV)¹²⁴ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΦΗΣΤΟΝ ΚΑΙ ΜΑΓΝΟΝ¹²⁵

- Εἶναι θεθαίως, ὡς νομίζω, καθήκον τῶν γονέων ἢ πρόνοια διὰ τὰ τέκνα των, καθὼς καὶ τῶν γεωργῶν (καθῆκον) εἶναι ἡ καλλιέργεια τῶν φυτῶν ἢ τῶν σπορίμων. Οὕτω καὶ τῶν διδασκάλων (καθῆκον) εἶναι ἡ φροντίς διὰ τοὺς μαθητάς, μάλιστα ὅταν χάρις εἰς τὴν εὐφυΐαν των παρέχουν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς των καλλιτέρας ἐλπίδας. Διότι ὄντως χαίρει ὁ γεωργὸς διὰ τὸν κόπον του, καθὼς ὠριμάζουν τὰ στάχυα ἢ αὐξάνουν τὰ φυτά του. 5 Ἀλλὰ καὶ οἱ μαθηταὶ εὐφραίνονται τοὺς διδασκάλους καὶ τὰ τέκνα τοὺς γονεῖς, καθὼς προκόπτουν ἐκεῖνοι μὲν εἰς τὴν ἀρετὴν, αὐτὰ δὲ εἰς τὴν (σωματικὴν) ἀνάπτυξιν.
- Ἡμεῖς ὁμῶς ἔχομεν δι' ἐσᾶς τόσοι μεγαλυτέραν μέριμναν καὶ καλλιτέραν ἐλπίδα, ὅσον ἡ εὐσέβεια εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ κάθε τέχνην καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ζῶα μαζί καὶ 10 τοὺς καρπούς. Αὐτὴν δὲ τὴν εὐσέβειαν, ἡ ὁποία ἐρριζώθη ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὰς ἀπαλὰς ἀκόμη (τότε) καὶ καθαρὰς ψυχὰς σας¹²⁶, εὐχόμεθα πλέον νὰ τὴν ἴδωμεν ἀνεπτυγμένην καὶ φθασμένην εἰς πλήρη ἀκμὴν καὶ εἰς ὠρί-

123. Ὡς πρὸς τὸν χαρακτήρα καὶ τὸ περιεχόμενον ἡ Ἐπιστ. εἶναι φιλικὴ καὶ «ἡθικὴ πᾶν ὥραία» (κῶδ. LC).

124. Εἰκάζεται ὅτι ἐγράφη πρὸ τῆς ἀρχιερατείας, ἤτοι πρὸ τοῦ 370.

125. Τὸ πρῶτον ἐνταῦθα ἀπαντῶντες, Χριστιανοὶ παιδιόθεν καὶ μαθηταὶ τοῦ Μ.Β. Ἡ Ἐπιστολὴ εἶναι παραινετικὴ - διδασκτικὴ: «ὥστε ἐπιτείνειν τὴν πρὸς τὰ κρεῖττονα μάθαιν» (κῶδ. M), ἀλλὰ καὶ «πάνυ ὥραία» (βλ. σημ. 123).

126. Ἐννοεῖ μᾶλλον διδασκαλίαν - κατήχησίν του ὁ Μ.Β. εἰς τοὺς δύο τούτους καὶ ἄλλους παιδας τῆς Καισαρείας, ὅτε ἀκόμη ἦτο πρεσβύτε-

- 15 μους καρπούς, καθὼς μάλιστα εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν εὐχῶν μας θὰ συντελῇ ἡ φιλομάθειά σας. Διότι γνωρίζετε καλῶς ὅτι τόσον ἡ ἰδική μας ἀπέναντί σας εὐνοία, ὅσον καὶ ἡ συνεργία τοῦ Θεοῦ ἐξαρτῶνται¹²⁷ ἀπὸ τὰς ἰδικὰς σας διαθέσεις. Ἐφ' ὅσον δὲ αὐταὶ διευθύνονται πρὸς τὸ ὀρθόν (καὶ πρέπον), τόσον ὁ Θεός, ὅταν καλῇται ὡς ὁσηθός, θὰ εἶναι παρὼν, ἀλλὰ καὶ ἀπρόσκλητος¹²⁸, ὅσον καὶ κάθε φιλόθεος ἄνθρωπος (θὰ παρουσιάζεται) αὐτόκλητος διὰ τὴν διδάξιν. Διότι εἶναι ἀκατανίκητος ἡ
- 20 προθυμία ὅσων δύνανται νὰ διδάσκουν κάτι ὠφέλιμον, ὅταν αἱ ψυχαὶ ὅσων ζητοῦν νὰ μάθουν εἶναι ἐλεύθεραι (καὶ ἀπηλλαγμέναι) ἀπὸ κάθε ἀντίστασιν¹²⁹.

Συνεπῶς λοιπὸν οὔτε ὁ χωρισμὸς τοῦ σώματος ἐμποδίζει (εἰς τοῦτο), καθ' ὅτι ὁ Δημιουργός μας, ἕνεκα τῆς ὑπερβολικῆς σοφίας καὶ φιλανθρωπίας (Του), δὲν πε-

ρος (364 - 370). Πρὸς τὰς ἀποστολὰς «Πρὸς τοὺς νέους...» (6λ. σήμ. 53 καὶ 53α).

127. Ἐσφαλμένη καὶ ἀστοχος εἶναι ἡ μεταφράσις τοῦ ΠΧ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ στ. 14 καὶ ἐξῆς. Ἐνδεικτικῶς σημειοῦμεν χαρακτηριστικὰ σημεῖα ἀσφαλμένης ἀποδόσεως εἰς σύγκρισιν πρὸς τὰ ἀντίστοιχα τμήματα τοῦ καιμένου καὶ τῆς ἡμετέρας μεταφράσεως: α) «... μετὰ τὴν φιλομάθειάν σας ἐσθουμένην ἀπὸ τὰς εὐχὰς σας» β) «...ἡ συνεργία τοῦ Θεοῦ ἔχουν ἐναποθηκευθῇ εἰς τὰς συνειδήσεις σας» γ) «...ὅταν αἱ ψυχαὶ τῶν μανθανόντων εἶναι καθωρισμέναι ἀπὸ κάθε ἀντενέργειαν». Ἐπίσης ἐσφαλμένως μεταφράζονται αἱ λέξεις: δ) στ. 22, «οὐκοῦν» (ἐξ ἄλλου — ὁρθ. συνεπῶς λοιπόν) ε) στ. 25, «μὴν» (εἰς μόνην — ὁρθ. ἀσφαλῶς) ζ) στ. 26, «ὥς» (ἀφοῦ — ὁρθ. ὥστε) η) στ. 28, «διδασκαλίαν» (διδασχὴν — ὁρθ. διδασχὴν, διδασκαλίαν) θ) στ. 32, «προσομιλούμεν» (συζητοῦμεν — ὁρθ. ἐπικοινωνοῦμεν).

128. Ὁ Court. ἐνταῦθα θεωρεῖ τὴν φράσιν αὐτὴν τοῦ Μ.Β. ὡς παρεξηγήσιμον (παλαγιανίζουσαν). Καὶ καὶ μὲν συνδέει αὐτὴν πρὸς τὰ περὶ διαθέσεως καὶ κατενόησεως ταύτης πρὸς τὸ ὀρθόν, ὡς ἀναφέρει ὁ Μ. Β., πλὴν καταλήγει ὅτι «ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ βεβαιότης τοῦ Βασιλείου εἶναι ἀξιοῦμετος» (regrettable)! Νομίζομεν ὅμως ὅτι πρόκειται περὶ ὑπερβολῆς ἀδικαιολογήτου δι' ἕνα παπικὸν τοῦλάχιστον, πιστεύοντα τόσας πλάνας ξένας πρὸς τὴν πατροπαράδοτον ὀρθοδοξίαν τοῦ Μ. Β. καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

129. Παιδαγωγικὸν δέωμα - ἀξίωμα τοῦ Ἁγίου καὶ παντὸς Χριστιανοῦ καὶ ἀξίου παιδαγωγοῦ.

25 ριέκλεισεν ἐντὸς τῶν σωμάτων τὴν διάνοιαν οὔτε ἀσφαλῶς εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν δύναμιν τῶν λόγων. Ἀπεναντίας, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ χρόνου ἔδωσε κάτι περισσότερο (τοῦ συνήθους) εἰς ὅσους δύνανται νὰ ὠφελοῦν (ἄλλους), εἰς τρόπον ὥστε ὅχι μόνον εἰς ὅσους εὐρίσκονται ἀποχωρισμένοι μακρὰν, ἀλλ' ἀκριβῶς καὶ εἰς τοὺς πάρα πολὺ μεταγενεστέρους νὰ δύνανται νὰ διαβιθάζουν τὴν διδασκαλίαν (των).

30 Μάλιστα τὴν ἀποψίν μας αὐτὴν μᾶς τὴν ἐπιβεβαιώνει ἡ πεῖρα, ἀφοῦ ἀκριβῶς ὅσοι πρῶτον ἔζησαν πολλὰ ἔτη προηγουμένως διδάσκουν τοὺς νέους, καθ' ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν διασώζεται μετὰ ταῦτα συγγραμματα τῶν. Ἄλλ' ἔπειτα καὶ ἡμεῖς, μολοντοὶ εἵμεθα χωρισμένοι τόσον πολὺ ὥς πρὸς τὰ σώματα, μετὰ τὴν διάνοιαν εἵμεθα πάντοτε ἠνωμένοι καὶ ἐπικοινωνοῦμεν εὐκόλως, καθ' ὅτι ἡ διδασκαλία δὲν ἐμποδίζεται οὔτε ἀπὸ τὴν γῆν οὔτε ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἐὰν ὑπάρχη ἐκ μέρους σας κάποια φροντίς διὰ τὰς ψυχὰς σας.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 295 (ΣΖΕ' — CCXCV)¹³⁰ΠΡΟΣ ΜΟΝΑΧΟΥΣ¹³¹

5 Νομίζω θεβαίως ὅτι μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ δὲν χρειάζεσθε καμμίαν ἄλλην παραίνεσιν ἔπειτα ἀπὸ τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους ἀπ' εὐθείας ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἀπηυθύναμεν πρὸς σᾶς. (Δι' αὐτῶν δὲ) σᾶς προετρέπομεν ὅλους σας νὰ ἀποδεχθῆτε τὴν κοινοβιακὴν ζωὴν κατὰ μίμησιν τῆς ἀποστολικῆς διαγωγῆς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ ἐδέχθητε ὥς ἀγαθὸν μάθημα καὶ ηὐχαριστήσατε δι' αὐτὸ τὸν Κύριον.

Πράγματι λοιπόν, ὅσα ἐλέχθησαν ἀπὸ ἡμᾶς δὲν ἦσαν (κοινὰ) λόγια, ἀλλὰ διδασκαλίας αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ προχωρήσουν καὶ νὰ γίνουν πρᾶξις πρὸς ὠφέλειαν πρῶτον ἰδικὴν σας, οἱ ὁποῖοι τὰς στέργετε, πρὸς

130. Ἐγράφη πρὸ τοῦ 370 καὶ ἴσως τὸ 369.

131. Οἱ μοναχοὶ πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπεστάλη ἡ παρῶσα εὐρίσκοντο εἰς τὸν Πόντον καὶ ἡ μονὴ των, ἂν μὴ ἰδρῶθη ὑπὸ τοῦ Μ.Β., πάντως ὠδηγήθη εἰς τὴν κοινοβιακὴν ζωὴν, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον καθοδηγεῖτο ὑπ' αὐτοῦ.

- 10 ἀνάπαυσιν ἔπειτα ἰδικήν μας, οἱ ὅποιοι συνεβουλεύσα-
μεν τὴν ἰδέαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς δόξαν καὶ ἔπαινον τοῦ Χρι-
στοῦ, τοῦ Ὁποίου τὸ Ὄνομα ἔχει δοθῇ εἰς ἡμᾶς. Χάριν
τούτου ἀπέστειλα τὸν λίαν ἀγαπητὸν ἀδελφόν μας¹³²,
διὰ νὰ γνωρίσῃ τὴν προθυμίαν (σας), νὰ διεγείρῃ ἔ-
πειτα τοὺς νωθροὺς, ἀλλὰ καὶ νὰ μᾶς κάμῃ γνω-
στοὺς ὅσους ἀντιδροῦν. Διότι πολλὴ εἶναι ἡ ἐπιθυμία
15 μας τόσον νὰ σᾶς ἴδωμεν συγκεντρωμένους (ἐπὶ τὸ αὐ-
τό), ὅσον καὶ ν' ἀκούσωμεν δι' ἐσᾶς ὅτι δὲν προτιμάτε
τὸν ἄνευ μαρτυρίας (καὶ παρουσίας ἄλλων) θίον, ἀλ-
λὰ περισσότερον ἀποδέχεσθε ὅλοι νὰ εἰσθε ἅψ' ἑνὸς φύ-
λαικες τῆς μεταξὺ σας ἀκριθείας καὶ ἅψ' ἑτέρου μάρτυ-
ρες τῶν ὀρθῶν καὶ ἐναρέτων πράξεών σας. Διότι τοιοῦτο-
τρόπως καθεὶς καὶ τὸν ἐξ αἰτίας τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ μισθὸν
θὰ λάβῃ πλήρη, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξ αἰτίας τῆς προκοπῆς
τοῦ ἀδελφοῦ. Καὶ αὐτὸν τὸν μισθὸν πρέπει καὶ μὲ τὸν
λόγον καὶ μὲ τὴν πράξιν¹³³ νὰ τὸν προσφέρωμεν μετα-
20 ξύ μας μὲ τὴν συνεχῇ ἐπικοινωνίαν καὶ παρηγορίαν.

- Ἄλλ' ἐπὶ πλεόν ὄλων σᾶς παραικαλοῦμεν νὰ ἐνθυμῇ-
σθε τὴν πίστιν τῶν Πατέρων καὶ νὰ μὴ κλονίζεσθε ἀπὸ
ὅσους εἰς τὴν ἡσυχίαν σας προσπαθοῦν νὰ σᾶς κάμνουν
ἄνω κάτω¹³⁴. Ἄλλωστε γνωρίζετε καλῶς ὅτι οὔτε ἡ ἀ-
κριθὴς πολιτεία (καὶ διαγωγὴ) μόνη θὰ εἶναι ὠφέλιμος,
ἐὰν δὲν εἶναι φωτισμένη ἀπὸ τὴν (ὀρθὴν) πίστιν εἰς τὸν
25 Θεόν, ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ ὀρθόδοξος ὁμολογία, ἐὰν στερη-
ται ἀπὸ ἀγαθὰ ἔργα, θὰ δυνηθῇ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ (εὐ-
προσώπους) εἰς τὸν Κύριον¹³⁵. Τοῦναντίον, πρέπει νὰ

132. Πιθανὸν τὸν Παλλάδιον (βλ. σημ. 117).

133. Εἰς τὸ καίμ. «καὶ λόγῃ καὶ ἔργῃ», παραλειπόμενον εἰς τὴν με-
τάφρασιν τοῦ ΠΧ, τοῦ ὁποίου καὶ τῆς παρόσης Ἑπιστ. ἡ μετάφρασις ἐν
γένει ἐμφανίζει ἱκανὰ λάθη.

134. Βλ. καὶ στ. 13. Οἱ ἀντιδρώντες ἐπηρεάζοντο ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου
Σεβαστείας (βλ. 6 MBA, σ. 120, σημ. 633) καὶ γενικῶς ὑπὸ τῶν κατη-
γορούντων τὸν Μ. Β. ὡς φρονοῦντα τὰ τοῦ Ἀπολιναρίου (βλ. 7 MBA, σ.
126, σημ. 562).

135. Πρβλ. Ἰακ. 2, 14 - 21.

30 συνυπάρχουν καὶ τὰ δύο, «διὰ νὰ εἶναι ἄρτιος (καὶ τέλειος) ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ»¹³⁶ καὶ νὰ μὴ χωλαίνει ἡ ζωὴ μας λόγῳ ἐλλείψεως¹³⁷. Διότι ἡ πίστις εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία μᾶς σώζει, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος (Παῦλος), «πίστις ἡ ὁποία ἐκδηλώνεται μὲ ἔμπρακτον ἀγάπην»¹³⁸.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 296 (ΣΖΨ' — ΟΟΧΧΝΙ)¹³⁹ΠΡΟΣ ΚΑΠΟΙΑΝ ΧΗΡΑΝ¹⁴⁰

5 Ἀναλογιζόμενοι¹⁴¹ τὴν διάθεσίν σου πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ γνωρίζοντες καλῶς τὸν ζῆλον τὸν ὁποῖον ἔχεις πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου, τελευταίως¹⁴² ἐλάβομεν περισσότερον θάρρος (ἀπέναντί σου) ὥς (πνευματικῆς) θυγατρός καὶ ἐχρησιμοποιήσαμεν τὰς ἡμιόνους ἐπὶ περισσότερον διάστημα. Καὶ ναὶ μὲν τὰς ἐχρησιμοποιήσαμεν μὲ πολλὴν φειδῶ (καὶ μετρίως), ὥσάν ἰδικὰς μας, πάντως ὅμως παρετείνσαμεν τὴν ὑπηρεσίαν των. Ἄλλ' αὐτὰ ἀκριβῶς ἔπρεπε νὰ τὰ ἀναφέρωμεν εἰς τὴν σεμνότητά σου, διὰ νὰ γνωρίζη ὅτι ἡ ἐνέργειά μας εἶναι ἀπόδειξις διαθέσεως ἀγαθῆς.

Συγχρόνως ὅμως ἐπίσης διὰ τῆς (παρούσης) ἐπιστολῆς ὑπενθυμίζομεν εἰς τὴν κοσμιότητά σου νὰ ἐνθυμῇται τὸν Κύριον καὶ φέρουσα πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἔξοδον ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν νὰ ρυθμίζῃ (καὶ ἐτοιμάζῃ)

136. Β' Τιμ. 3, 17.

137. Εἰς τὸ κείμεν. «κατὰ τὸ ἐλλεῖπον» (στ. 28), παραλειπόμενον εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ Π Χ.

138. Γαλ. 5, 6. Πρβλ. καὶ Γαλ. 3, 11 καὶ Ἐφεσ. 2, 8 - 9.

139. Ἐγράφη μὲλλον μεταξὺ 370 - 73, κατὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῆς «Βασιλειᾶδος», ὅτε αὕτη ἡ δὲν διέθετεν εἰσέτι ἰδια ζῶσα «νωτοφόρα» (δλ. Ἐπιστ. 94, 40) ἡ δὲν ἐπῆρχουν ταῦτα.

140. Ἡ χήρα, ἄγνωστος κατ' ὄνομα, ἦτο μαθήτρια τοῦ Ἀγίου (στ. 3), εἶχε νεκρὴν θυγατέρα (στ. 14) καὶ ἦτο σχετικῶς εὐπáros διαθέτουσα ἡμιόνους.

141. Εἰς τὸ κείμεν. ἐνικὸς («στόχαζόμενος»), ἀντὶ τοῦ ὀρθοτέρου πληθυντικοῦ.

142. Εἰς τὸ κείμεν. «πρόην», ἦτοι πρὸ ὀλίγου (χρόνου), τελευταίως.

- 10 τὸν θίον της πρὸς ἀπολογίαὶν ἐνώπιον τοῦ ἀνεξαπατή-
του Κριτοῦ. (Καὶ τοῦτο) διὰ ν' ἀποκτήσης παρρησίαν
χάρις εἰς τὰ ἀγαθὰ (σου) ἔργα ἐνώπιον Ἐκείνου ὁ Ὁ-
ποῖος μέλλει ν' ἀποκαλύψῃ τὰ κρυπτὰ ἔργα τῶν καρ-
διῶν μας κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπισκέψεως (καὶ ἐλευ-
σεως) Γου¹⁴³.

- (Τέλος) χαιρετίζομεν διὰ σοῦ τὴν εὐγενεστάτην θυ-
γατέρα (σου) καὶ τὴν παρακαλῶ νὰ διὰγῃ (τὰς ἡμέρας
15 της) εἰς τὴν μελέτην τῶν λογίων τοῦ Κυρίου, διὰ νὰ τρέ-
φεται ὡς πρὸς τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν ἀγαθὴν διδασκαλίαν
καὶ προκόπτῃ εἰς ἀνάπτυξιν καὶ μέγεθος περισσότερον
ἢ διανοίᾳ της παρ' ὅτι τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν φύσιν (τρε-
φόμενον)¹⁴⁴.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 297 (ΣΥΖ' — CCXCIII)

ΠΡΟΣ ΚΑΠΟΙΑΝ ΧΗΡΑΝ¹⁴⁵

- Τόσον λόγῳ τῆς γεροντικῆς σου ἡλικίας, ὅσον καὶ
λόγῳ τῆς γνησίας πνευματικῆς σου διαθέσεως θεωρῶ
διὰ τὸν ἑαυτὸν μου λίαν ἐπιβεβλημένον (καθῆκον) τὸ νὰ
ἐπισκέπτομαι τὴν ἀσύγκριτον εὐγένειάν σου πρῶτον μὲ
τὴν σωματικὴν¹⁴⁶ παρουσίαν (μου) καὶ ἔπειτα, ὅταν αὐ-
τὴ ἀπουσιάζῃ, νὰ μὴ τὴν ἐγκαταλείπω, ἀλλὰ ν' ἀναπλη-
ρῶν τὴν ἑλλειψιν δι' ἐπιστολῶν. Ἀφοῦ λοιπὸν εὑρον κα-
τάλληλον διακομιστὴν τῆς ἐπιστολῆς (μου) πρὸς τὴν σε-
5 μνότητά σου τὴν (ἐπ' φέρουσαν) τάδε, ἐν πρώτοις διὰ
μέσου αὐτῆς σὲ χαιρετίζω καὶ σὲ προτρέπω (νὰ προσ-
φέρῃς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ νὰ εὐδοκιμῇς) εἰς τὸ ἔργον
τοῦ Κυρίου, εἰς τρόπον ὥστε ὁ Ἅγιος Θεός, ἀφοῦ ἐπι-

143. Πρὸς Α' Πέτρ. 2, 12.

144. Ἡ σύστασις τοῦ Ἁγίου ἱσχύει ὅχι μόνον διὰ τὴν προκοπὴν καὶ
ἀνάπτυξιν τῆς ψυχῆς τῶν νέων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τροφὴν καὶ συντήρησιν
τῆς ψυχῆς παντὸς ἀνθρώπου.

145. Ἐγράφη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Μ.Β. πρὸς γηραιὰν χήραν
μαθήτριά του χάριν συστάσεως νεωτέρας μαθητείας του ἐπίσης.

146. Τὴν γραφὴν «σωματικὴν», καθ' ὅσον τὰς ἐκδόσεις, ὁ Π.Χ. διορ-
θοῖ εἰς «πνευματικὴν», ἀμάρτυρον μὲν εἰς τοῦς κώδικας, ἀδικαιολόγητον
δὲ εἰς τὸ νόημα.

τρέψη εἰς σέ νά διέλθης τιμίως¹⁴⁷ τὰς ἡμέρας τῆς ἐξορίας σου¹⁴⁸ καί μέ κάθε εὐσέθειαν καί σεμνότητα¹⁴⁹, νά σέ καταστήσῃ ἀξίαν καί τῶν μελλόντων ἀγαθῶν.

- 10 Ἐν συνεχείᾳ σοῦ ἐμπιστεύομαι καί τὴν προαναφερθεῖσαν θυγατέρα, ὥστε ὡς ἰδικήν μου μέν θυγατέρα, ὡς ἰδικήν σου δέ ἀδελφήν, τοιουτοτρόπως νά δεχθῇς αὐτήν. Ἐπίσης δι' ὅσα τυχόν ἀναφέρῃ εἰς τὴν εὐγενῆ καί καθάραν σου ψυχὴν νά διατεθῇς κατὰ τρόπον προσωπικόν¹⁵⁰ καί νά τὴν ῥοηθῇς, (ἐν γνώσει) ὅτι θά λάβῃς πρῶτον ἀπὸ τὸν Κύριον τὴν ἀνταμοιβήν, ἀλλ' ἔπειτα ὅτι θ' ἀναπαύσῃς καί ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι ἐκπληροῦμεν ἀπέναντί σου τὸ χρέος τῆς ἀγάπης μέ τὸ μέτρον τῶν σπλάγγχνων τοῦ Χριστοῦ¹⁵¹.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 298 (ΣΉΗ' — CCXCVIII)

ΧΩΡΙΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΝ, ΠΡΟΣ ΚΑΠΟΙΟΝ ΕΥΛΑΒΗ ΑΝΔΡΑ¹⁵²

Διότι εἰς ὅλα (τὰ ζητήματα) μᾶς θεωρεῖς ἀξιούς νά μᾶς ἔχῃς συμβούλους καί κοινωνοὺς τῶν σκέψεών σου,

147. Παραλείπεται εἰς τὴν μετάφρ. τοῦ Π Χ, ὅτις τοὺς στ. 8 - 9 μεταφράζει οὕτω χαλαρῶς: "... ἀποῦ ἐκτυλίξῃ τὰς ἡμέρας τῆς ἐξορίας σου εἰς τὴν εὐσέθειαν...".

148. Πρβλ. Α' Πέτρ. 1, 17. «Παραικία» = διακονία εἰς ξένην χώραν, ὅποια εἶναι ἡ παροδοσιὰ ζωνῆς. Πρβλ. καὶ Α' Πέτρ. 2, 11: "...παρόικοι καὶ παρεπίδημοι..." καὶ Ἐφεσ. 2, 19: «ξένοι καὶ παρόικοι». Ὡς γνωστὸν δέ, ἔταν ὁ ἐπαρχὸς Μόδεστος ἠπειλήσας δι' ἐξορίας τὸν Μ. Β., οὗτος ἀπῆντησεν: «ἐξορίαν δὲ οὐ γινώσκω, ὁ μηδενὶ τόπῳ περιγραφτὸς καὶ μήτε ταύτην ἔχων ἐμὴν, ἣν οἰκῶ νῦν, καὶ πᾶσαν ἐμὴν εἰς ἣν ἂν ριφῶ μᾶλλον δὲ τοῦ Θεοῦ πᾶσαν, οὐ παρόικος ἐγὼ καὶ παρεπίδημος.» (Ἀγ. Γρηγ. Θεολ., Λόγος ΜΓ', Ἐπιτάφ. εἰς Μ. Β., § 49).

149. Α' Τιμ. 2, 2.

150. Εἰς τὸ καίμ. «ἰδιοπαθήσης», παραλειπόμενον εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ Π Χ.

151. Πρβλ. Φιλίπ. 1, 8. Ἄστοχος καὶ ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ ἀπόδοσις τοῦ Π Χ: "...ἡμᾶς οἱ ὅποιοι ἐκπληροῦμεν διὰ σέ τὸ μέτρον τῆς ἀγάπης εἰς τὰ σπλάγγχνα τοῦ Χριστοῦ...".

152. Ἐγράφη εἰς ἄγνωστον χρόνον καὶ πρὸς ἄγνωστον, ἀλλ' εὐσεβῆ

- ἐνεργεῖς ἀναμφιβόλως καθὼς ἀρμόζει εἰς τὴν τελειότητά σου, διὸ καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ ἀνταμείψῃ τόσον διὰ τὴν ἀγάπην σου πρὸς ἡμᾶς, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν (καὶ ἀρετὴν) εἰς τὸν θῖον σου. Διότι ὁμῶς σὲ προσέβαλεν¹⁵³ ἡ ἀπάτη (τοῦ ἀνθρώπου) τούτου ἠπόρησα, πῶς
- 5 δηλαδὴ ἔχεις πιστεῦσαι ὅτι εἰς τὸ ὕδωρ ὑπάρχει κάποια ἄλογος δύναμις, μολονότι θεβαίως καμμία μαρτυρία δὲν ἐπιβεβαιώνει τὴν διάδοσιν. "Ὅχι λοιπόν, δὲν ὑπάρχει κάποιος ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἐκεῖ¹⁵⁴ νὰ ἐδέχθῃ εἰς τὸ σῶμα εἴτε μικρότερον εἴτε μεγαλύτερον ἀπὸ ὅσα εἶχεν ἐλπίσει, δηλαδὴ τὸ καλὸν (καὶ τὴν ὑγείαν) του, παρ' ἐκτὸς ἐάν
- 10 εἰς κάποιον συνέβῃ κατὰ σύμπτωσιν κάποια καταπράυνσις, καθὼς συμβαίνει συνήθως ἀκόμη καὶ εἰς ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι κοιμοῦνται ἢ κάμνουν κάποιαν ἄλλην βιωτικήν ἀσχολίαν. Ἄλλ' ὁ καταλύων τὴν ἀγάπην¹⁵⁵ ἐξαπατᾷ τοὺς ἀπλουστέρους ν' ἀποδίδουν τὰς συμπτώσεις (ὡς ὀφειλομένας) εἰς ἐνέργειαν τοῦ ὕδατος. Περὶ τοῦ ὅτι δὲ ὁ λόγος μας εἶναι ἀληθής, εἶναι δυνατόν νὰ τὸ μάθῃς ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν πείραν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 299 (ΣΗΘ' — CCXCIX)¹⁵⁶

ΠΡΟΣ ΤΟΝ «ΚΗΝΣΙΤΩΡΑ»¹⁵⁷

"Αν καὶ τὸ γνωρίζω καλῶς, μοῦ γράφεις ὅτι αἰσθάνεσαι ἀποστροφήν πρὸς τὴν ἀσκησιν τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας. Καὶ πράγματι, εἶναι παλαιὸς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι δηλαδὴ ὅσοι ἐπιδιώκουν τὴν ἀρετὴν δὲν ἐπιδίδονται με εὐχαρίστησιν εἰς τὴν ἀνάληψιν ἐξουσιῶν. Διότι ὅσα χα-

παραλήπτῃν ἐξαπατηθέντα ὑπὸ τινος μάγου - ψευδοθεραπευτοῦ.

153. Εἰς τὸ καίμ. «ἤφατό σου», ἐπὶ τὸ ἀπλούστερον: «σὲ ἔπιασε, σὲ ἐκόλλησεν» (ὡς μεταδοτικὴ νόσος).

154. Εἰς τὸ καίμ. «ἐκεῖθεν», δηλ. ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ — καὶ τὴν φανταζομένην δύναμίν του. Ὁ Π Χ μεταφράζει: «ἀπὸ ἐδῶ», γενικῶς δὲ καὶ τῆς παρούσης Ἐπιστ. ἡ μετάφρασίς του εἶναι χαλαρά καὶ εἰς πολλὰ σημεία ἀστοχός.

155. Δηλαδὴ ὁ μισόθεος καὶ μισάνθρωπος Διάβολος.

156. Ἐγράφη μᾶλλον κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Μ.Β.

157. Δηλ. τὸν Ἐφορον (βλ. σημ. 72).

5 ρακτηρίζουν ιδίως τούς ιατρούς, αὐτὰ βλέπω νὰ εἶναι καὶ τὰ χαρακτηρίζοντα τούς ἄρχοντας. Βλέπουν δηλαδή (οὗτοι, ὡς ἐκεῖνοι) διάφορα δεινὰ καὶ ἐπιχειροῦν πρά-
 10 γματα ἀηδῇ καὶ δυσάρεστα καὶ διὰ ξένας συμφορὰς δο-
 κιμάζουν ἰδικὰς τῶν θλίψεις, ὅσοι τοῦλάχιστον εἶναι ἀ-
 ληθινοὶ ἄρχοντες. Διότι ὅσοι ἄνθρωποι ἐμπορεύονται καὶ
 ἀποβλέπουν εἰς τὰ χρήματα καὶ κυριεύονται ἀπὸ τὴν
 ἐπιθυμίαν τῆς παρούσης δόξης, (οὗτοι) θεωροῦν ὡς τὸ
 15 μέγιστον τῶν ἀγαθῶν τὸ νὰ κατακτήσουν κάποιαν ἐξου-
 σίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ δυνηθοῦν νὰ εὐεργετοῦν τούς
 φίλους καὶ ν' ἀντικρούουν τούς ἐχθροὺς καὶ ν' ἀποκτοῦν
 ὅσα ἐπιθυμοῦν.

Ἄλλ' ὅμως σὺ δὲν εἶσαι τοιοῦτος. Πῶς ἄλλως; Διό-
 τι σὺ τοῦλάχιστον καὶ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν, ἂν
 καὶ ἦτο τόσον ὑψηλὴ, ἀπεχώρησες ἐκουσίως, ἐνῶ σοῦ
 ἦτο δυνατὸν νὰ κυθερνᾷς μίαν πόλιν ὥσάν μίαν οἰκίαν.
 Τοῦναντίον, σὺ προετίμησες τὸν ἀμέριμνον καὶ ἡσυχον
 15 θίον, διότι τόσον τὸ νὰ μὴ ἔχῃς ὁ ἴδιος ἐνοχλήσεις, ὅσον
 καὶ τὸ νὰ μὴ προκαλῇς (τοιαύτας) εἰς τούς ἄλλους, τὸ
 θεωρεῖς περισσότερο ἀξιοζήλευτον παρ' ὅσον οἱ ἄλλοι
 ἄνθρωποι ἐκτιμοῦν τὸ νὰ γίνωνται δύστροποι.

Ἐπειδὴ ὅμως ἠθέλησεν ὁ Κύριος ἡ ἐπαρχία τῶν Ἰ-
 20 θωριτῶν¹⁵⁸ νὰ μὴ περιέλθῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν καπῆλων
 ἀνθρώπων, μήτε ἡ φορολογικὴ ἐκτίμησις νὰ γίνεταί κα-
 θῶς ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀγορὰν δούλων, ἀλλὰ ν' ἀπογρά-
 φεται καθεὶς ὅπως εἶναι δίκαιον, νὰ δεχθῇς τὸ ἀξίωμα.
 Διότι, καίτοι κατὰ τὰ ἄλλα εἶναι ὀχληρόν, ὅπωςδῆποτε
 ὅμως δύναται νὰ σοῦ γίνῃ πρόξενον τῆς εὐαρεστήσεως
 πλησίον τοῦ Θεοῦ¹⁵⁹.

158. Τὰ Ἰθωρα ἢ Ἰθωρα (εἰς σύγχρονα καίμενα Ἰθωρα ἢ Ἰθωρα' ὁ κατ. Ἰθωρίτης) ἦσαν ἐπαρχία καὶ ἐπισκοπὴ τῆς ἐν Πόντῳ Καππαδοκίας, ἀναφερομένη κατὰ τὸν Θ' αἰ. καὶ ὡς ἐπισκοπὴ Πιμο(ω)λίης. Πρέπει δὲ τὸ δευτερον τοῦτο ὄνομα Πιμο(ω)λίη νὰ σχετίζεται πρὸς τὴν πόλιν Πιμο-
 λησσηνῇ ἢ Πιμωλιοῖτιν τὴν ἐπὶ τοῦ Ἄλυσος π., Ἄ. τῆς Παφλαγονίας καὶ
 Β. τῆς χώρας τῶν Ἀμασέων καυμένης. (βλ. λ. Ἰθωρα καὶ Πιμωλησσηνῇ
 εἰς MEE. βλ. ἐπίσης τὰ Ἰθωρα εἰς χάρτην Μ. Ἀσίας, εἰς MEE, τόμ. ΙΖ',
 σ. 181).

159. Ἡ προτροπὴ τοῦ Μ. Β. πρὸς τὸν ἐκουσίως καὶ χάριν ἀρετῆς καὶ
 ἡσυχίας παραιτηθέντα «ἄρχοντα» ν' ἀναλάβῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐφόρου -

25

Καί (πρόσεξε) νά μὴ φοβηθῇς τοὺς ἰσχυροὺς μήτε νά περιφρονήσῃς τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ νά παρέχῃς εἰς τοὺς ὑπεξουσίους τὸ ἀμερόληπτον (καὶ ἀδιάβλητον) περισσότερον ἀπὸ κάθε ἰσόρροπον ζυγόν. Διότι τοιοῦτο-τρόπως (φερομένου σου) ἀφ' ἑνὸς θὰ γίνῃ φανερός ὁ ζῆλος σου διὰ τὸ δίκαιον εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι σοῦ ἐνεπιστεύθησαν (καὶ ἀνέθεσαν τὸ λειτούργημα) καὶ ἀφ' ἑτέρου θὰ σέ θαυμάσουν (οὗτοι) περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι τοὺς ἄλλους¹⁶⁰. Εἰ δὲ μή, ἔστω καὶ ἂν τὸ φιλοδίκαιόν σου διαφύγῃ τὴν προσοχὴν ἐκείνων, δὲν θὰ διαφύγῃ τὸ ὄμμα τοῦ Θεοῦ μας, ὁ Ὅποιος μᾶς ἔχει ὀρίσει μεγάλα θραβεῖα διὰ τὰ ἀγαθὰ ἔργα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 300 (Τ' — CCC)

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΚΑΠΟΙΟΥ ΣΠΟΥΔΑΣΤΟΥ¹⁶¹,
ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗ¹⁶²

Ἐπειδὴ ὁ Κύριος μᾶς ὥρισε μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν ὡς (πνευματικούς) πατέρας εἰς δευτέραν θέσιν (μετὰ

«Ἐξισωτοῦ», παρὰ τὰς γνωστὰς καὶ ἐνταῦθα ἐκτιθεμένας ιδέας του περὶ ἀρετῆς καὶ ἡσυχίας, δὲν ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ιδέας ταύτας. Πράγματι, ἡ τονιζομένη ιδέα τῆς «ἀποστολῆς» καὶ ἡ ἐξ ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας ἐξυπηρέτησις τοῦ δικαίου μετὰ πιστότητος καὶ εὐσυνειδητοῦς δύνανται νὰ καταστήσουν φορητὸν τὸ ὀγκληρὸν δῶρος ἑνὸς ἀξιώματος - λειτουργήματος. Ὁ παραιτηθεὶς δὲ «ἄρχων» δὲν εἶπεν ἀσπαρῶν τὸν μοναχικὸν βίον, ὅτε ἄλλως ἐτίθετο τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ διέμειναν, ὡς φαίνεται, εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἰδιωτεύων ὡς καλὸς Χριστιανός.

160. Εἶναι νόμος πνευματικὸς νὰ γίνεταί σεδαστός καὶ νὰ χαίρῃ ἐκτιμῆσεως ὁ εὐσυνειδητος λειτουργὸς παρ' ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων του, ἔστω καὶ ἂν αὗτοί προβαίνουν εἰς φανεράς ἢ ἀφανεῖς ὑποχωρήσεις καὶ ἀδικίας. Καὶ ἂν ἀκόμη ὁ σεδασμός καὶ ἡ ἐκτίμησις δὲν ἐκδηλοῦνται φανερώς, ἀντιθέτως δὲ συμβαίνουν καὶ ἀντιθέσεις, ἐν τοῦτοις κατὰ εἶδος καὶ γενικῶς «θαυμάζει» ἀνδρὸς ἀρετὴν καὶ πολέμιος»! (Ἁγ. Γρηγ. Θεολ., Λόγος ΜΓ', Ἐπιτάφιος εἰς Μ.Β., § 51).

161. Ἐγράφη εἰς ἄγνωστον χρόνον καὶ πρὸς ἄγνωστον κατ' ὄνομα παρκλητὴν, πατέρα δὲ ἐκλεκτοῦ Χριστιανοῦ φοιτητοῦ.

162. Περὶ τῶν παρομοίων παρηγορητικῶν Ἐπιστ. τοῦ Μ.Β. βλ. τὴν σημ. 2 τῆς Ἐπιστ. 269.

- τούς φυσικούς), καθ' ὅτι μᾶς ἀνέθεσε τὴν διὰ τῆς εὐσεβοῦς διδασκαλίας μόρφωσιν τῶν τέκνων ὅσων ἔχουν πιστεύσει εἰς Αὐτόν, τὴν συμφορὰν ἣ ὁποία συνέβη μὲ τὸν μακαρίτην υἱὸν σου τὴν ἐθεωρήσαμεν καὶ ἰδικὴν μας καὶ
- 5 πολὺ ἐθρηνήσαμεν διὰ τὸν πρόωρον χωρισμὸν του. Ἐπονέσαμεν λοιπὸν θαυμάσια καὶ ἡμεῖς μαζί σου καὶ ἀνελογίσθημεν πόσον μέγα θὰ εἶναι τὸ θάρος τῆς ὁδύνης εἰς τὸν φυσικὸν πατέρα, ἐφ' ὅσον θεθαίως εἰς ἡμᾶς, οἱ ὁποῖοι εἴμεθα ἠνωμένοι μαζί σας κατόπιν τῆς Ἐντολῆς (τοῦ Ἀποστόλου)¹⁶³, τόσον μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ λύπη τῆς καρδίας. Καὶ ναὶ μὲν δι' ἐκείνον τίποτε τὸ λυπηρὸν
- 10 δὲν ἔπρεπε μῆτε νὰ δοκιμάσωμεν μῆτε νὰ ἐκφράζωμεν. Αὐτοὶ ὅμως οἱ ὁποῖοι διεψεύσθησαν εἰς τὰς ἐλπίδας τὰς ὁποίας ἐστήριζον εἰς ἐκείνον εἶναι ἄξιοι συμπαθείας. Καὶ πράγματι, εἶναι ἄξιος πολλῶν δοκρύων καὶ στεναγμῶν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἀπέστειλεν υἱὸν εἰς αὐτὸ τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας (του) διὰ νὰ (μορφωθῇ καὶ) ἐκπαιδευθῇ εἰς τὴν Ρητορικὴν, νὰ τὸν ὑποδεχθῇ σιωπῶντα αὐτὴν τὴν μακρὰν καὶ ἀπευκταίαν σιωπὴν¹⁶⁴.
- 15 Ἄλλ' αὐτὰ θεθαίως ὥς ἀνθρώπους μᾶς συνεκίνησαν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐχύσαμεν ἄφθονα δάκρυα καὶ ἀφήσαμεν νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ θάθους τῆς καρδίας ἀσυγκράτητος στεναγμός, καθ' ὅτι ἡ συμφορὰ περιέβαλεν ἀποτόμως, ὥσάν κάποιον σύννεφον, τὸ λογικόν μας. Ὅταν ὅμως (συνήλθομεν καὶ) ἐκυριαρχήσαμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας καὶ μὲ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς ψυχῆς ἀπεβλέψαμεν μετὰ προσοχῆς εἰς (αὐτήν) τὴν φύσιν τῶν ἀνθρωπίνων (πραγμάτων), εἰς μὲν τὸν Κύριον ἀπελογήθημεν (ἐξομολογούμενοι εἰς Αὐτόν) διὰ τὴν ἐκ συναρπαγῆς διάθεσιν
- 20 τῆς ψυχῆς μας ἔναντι τῆς συμφορᾶς, τὸν δὲ ἑαυτὸν μας ἐνουθετήσαμεν ὥστε νὰ ὑπομείνῃ μὲ μετριοπάθειαν αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἔχουν συνδεθῇ μὲ τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώ-

163. Ἐνν. ἡ Ἐντολή: «κλαίειν μετὰ κλαϊόντων» (Ρωμ. 12, 15) καὶ τὰ παράλληλα πρὸς τό: «εἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη» (Α' Κορ. 12, 26).

164. Δηλ. τὴν σιωπὴν τοῦ θανάτου.

πων διὰ τῆς ἀρχαίας ἀποφάσεως τοῦ Θεοῦ¹⁶⁵.

- 25 (Ναί), ἔχει ἀπέλθει υἱὸς εἰς ἡλικίαν ἀκριθῶς ἀξίαν
 νὰ ζήσῃ, διακρινόμενος εἰς τοὺς ὁμίλους τῶν ὁμηλικῶν,
 ἀγαπητὸς εἰς τοὺς διδασκάλους, ἱκανὸς νὰ ἐλκύσῃ τὴν
 εὐνοίαν καὶ τοῦ πλείον ἀγρίου μὲ μόνην τὴν μορφήν καὶ
 συνάντησιν (του), δεύνους εἰς τὰ μαθήματα, πρᾶος χα-
 ρακτὴρ, κόσμιος ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν του. Μολονότι ὅμως
 καὶ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ἐὰν εἴπῃ κανεῖς, θὰ εἴπῃ ὀλι-
 γώτερα τῆς ἀληθείας, παρὰ ταῦτα ἐγεννήθη (καὶ οὗτος)
 30 ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου. Τί λοιπὸν θὰ ἤρμοζε νὰ σκέπτε-
 ται ὁ πατήρ τοιοῦτου υἱοῦ; Τί ἄλλο ἀσφαλῶς παρὰ τὸ
 νὰ φέρῃ εἰς τὴν μνήμην του τὸν ἰδικόν του. πατέρα, ὅτι
 δηλαδὴ ἔχει ἀποθάνει; Τί τὸ παράδοξον λοιπὸν ἂν ὡς
 γεννηθεὶς ἐκ θνητοῦ ἔγινε πατήρ (ἐπίσης) θνητοῦ;

- Ἐξ ἄλλου τὸ ὅτι (ἀπῆλθε) προῶρως καὶ πρὶν ἀπο-
 λαύσῃ τὴν ζωὴν καὶ πρὶν φθάσῃ τὸ (σύνηθες) ὄριον ἡ-
 35 λικίας καὶ ἀναδειχθῇ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀφήσῃ
 διαδόχους εἰς τὴν οἰκογένειάν του, αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ
 συντελοῦν εἰς αὐξήσιν τοῦ πόνου, καθὼς ἐγὼ πιστεύω,
 ἀλλ' εἰς παρηγορίαν διὰ τὸ γεγονός. Τοῦναντίον, ἡ προσ-
 ταγὴ τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ μὲ εὐχαρίστη-
 σιν (καὶ εὐγνωμοσύνην), διότι (ὁ ἀπελθὼν) δὲν ἐγκατέ-
 λιπεν εἰς τὴν γῆν τέκνα ὀρφανὰ, δὲν ἀφῆκε γυναῖκα χή-
 ραν, ἡ ὁποία θὰ παρεδίδοτο εἰς μακροχρόνιον θλίψιν ἢ
 40 θὰ συνώκει μὲ ἄλλον ἄνδρα, ἀφοῦ κατεφρόνει τὸν πρῶ-
 τον γάμον¹⁶⁶.

Ἐπίσης τὸ ὅτι δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ ἡ ζωὴ τοῦ
 υἱοῦ εἰς τὸν παρόντα κόσμον, ποῖος εἶναι τόσον ἀπερί-
 σκεπτος, ὥστε νὰ μὴ κρίνῃ ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ μέγιστον
 τῶν ἀγαθῶν; Διότι ἡ διαμονὴ ἐνταῦθα ἐπὶ περισσότερον

165. Ἡ θεολογία καὶ «φιλοσοφία» τῆς ὁρθοδόξου Νακρωσίμου Ἀκο-
 λουθίας εἶναι ἀκριθῶς ἡ αὐθεντικὴ ἔκφρασις καὶ διαιτύπωσις τῆς ἀληθοῦς
 φιλοσοφίας τῆς Ἐκκλησίας ἐνώπιον γενικῶς τοῦ θανάτου, περίληψιν δὲ
 τῆς παραμυθίας αὐτῆς ἀποτελοῦν οἱ παραμυθητικοὶ γενικῶς «Πατερικοὶ
 λόγοι».

166. Ὅτι ὁ δ' γάμος καὶ μάλιστα ὁ γ' ἀποτελοῦν ἀπλῶς «συγκατά-
 θασιν» κατ' οἰκονομίαν» τῆς Ἐκκλησίας βλ. τοῦς Καν. 4, 31, 50 καὶ 80
 τοῦ Μ.Β. μετὰ τῶν εἰς αὐτοὺς σχολίων (εἰς 5 ΜΒΑ, σ. 50, σημ. 158, σ.
 112, σημ. 417, σ. 120, σημ. 464 καὶ 6 ΜΒΑ, σ. 103, σημ. 540 - 542).

- 45 χρόνον εἶναι ἀφορμὴ περισσοτέρων κακῶν. (Τοῦναντίον ἐκεῖνος) δὲν διέπραξε κακόν τι, δὲν ἐδολοπλόκησε κατὰ τοῦ πλησίον, δὲν εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀναμιχθῇ εἰς φατρίας ἀνθρώπων πονηρῶν, δὲν ἐνεπλάκη εἰς τὰ δημόσια (τῆς ἀγορᾶς) κακὰ, δὲν εὐρέθη κάτω ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τοῦ πειρασμοῦ νὰ διαπράξῃ ἁμαρτήματα, δηλ. οὔτε ψεῦδος, οὔτε ἀφροσύνην, οὔτε πλεονεξίαν, οὔτε φιληδονίαν, οὔτε σαρκικὰ πάθη, ὅσα εἶναι φυσικὸν νὰ γεννῶνται εἰς τὰς ἀπαιδεύτους ψυχάς. Δὲν ἀπῆλθε (λοιπὸν ἐκεῖνος) στιγματισμένος τὴν ψυχὴν μὲ καμμίαν κηλῖδα ἀπ' αὐτάς, ἀλλ' ἀνεχώρησε καθαρὸς πρὸς τὸ ἀνώτερον τέλος (τοῦ θείου).

- (Ναί), δὲν κατέκρυψεν ἡ γῆ (ἐντός της) τὸν ἀγαπητόν, ἀλλὰ τὸν ὑπεδέχθη ὁ οὐρανός. Ὁ διαχειριζόμενος τὰ ἀνθρώπινα Θεός, ὁ Ὅποῖος καθορίζει δι' ἕκαστον τὰ χρονικὰ ὅρια καὶ ὁ Ὅποῖος τὸν ἔφερεν εἰς αὐτὴν τὴν ζω-
 55 ῆν, Αὐτὸς καὶ τὸν μετέθεσεν. Ἐχομεν δὲ δίδαγμα διὰ τὰς ὑπερβολικὰς συμφορὰς τὸν περίφημον ἐκεῖνον λόγον τοῦ μεγάλου Ἰωβ: «Ὁ Κύριος ἐχάρισεν (ὅσα εἶχομεν), ὁ Κύριος καὶ τὰ ἀφῆρσεν. Ὅπως ἔκρινεν ὁ Κύριος, οὕτω καὶ ἔγινεν. Ἄς εἶναι εὐλογημένον τὸ Ὄνομα τοῦ Κυρίου
 60 εἰς τοὺς αἰῶνας»¹⁶⁷.

167. Ἰωβ 1, 21.

* ΕΠΙΣΤΟΛΗ 301 (ΤΑ' — CCCI),¹⁶⁸ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗ¹⁶⁹

- Καμμιά ποτέ περιγραφή δὲν θὰ θεωρηθῇ ἀπὸ ἐμὲ ἱ-
κανὴ νὰ δώσῃ μίαν ἐναργὴ ἰδέαν, τοῦ τί ἡσθάνθην, ὅταν
ἐπληροφορήθην τὴν δυστυχίαν σου· ἀφ' ἑνὸς μὲν διό-
τι συλλογιζόμουν τὴν ζημίαν ποὺ ἔπαθε τὸ σύνολον τῶν
εὐλαθῶν (πτωχῶν), ποὺ ἔχασε τὴν πρωτοστάτιν¹⁷⁰ τοῦ
5 ὁμίλου, ὁ ὁποῖος ἠκολούθει αὐτήν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπει-
δὴ ἀνελογιζόμουν εἰς τί κατῆφειαν μετέπεσεν ὡς ἐκ τοῦ-
του τὸ χαρούμενον ὕφος τῆς ἐντιμότητός σου, ἀφοῦ μὲ
τὴν διάνοιάν μου διαπιστώνω ὅτι ἕνα σπίτι ποὺ ὅλοι τὸ
ἐμακάριζαν ἤδη ἐγονάτισε καὶ μία συζυγία ποῦ, ἐνῶ ὅλα
εἰς αὐτὴν ἦσαν ἀπολύτως ταιριασμένα, διελύθη πιὸ γρή-
γορα ἀπὸ ὅ,τι ἕνα ὄνειρον. Πῶς θὰ ἦτο δυνατόν, καὶ ἂν
10 ἀκόμη ἦτο σκληρὰ σὰν διαμάντι¹⁷¹ ἡ ψυχὴ μου, νὰ μὴ
καμφθῇ ψυχικῶς; Εἶχον ἄλλωστε ἀποκτήσει ἀπὸ τὴν
πρώτην μας ἐπικοινωνίαν κάποιαν οἰκειότητα μὲ τὸ ἀξιο-
σέβαστον πρόσωπόν σου καὶ ἔνεκα τῆς ἀρετῆς σου τό-
σον πολὺ συνεδέθην μαζί σου, ὥστε ἀνὰ πᾶσαν ὥ-

* Ἀπὸ τῆς παρούσης Ἐπιστολῆς 301 μέχρι καὶ τῆς Ἐπιστο-
λῆς 366 ἡ Μετάφρασις καὶ τὰ Σχόλια ἐγέναντο ὑπὸ τοῦ
Ἀρχιμ. Μελετίου Καλαμαρά.

168. Ἡ Ἐπιστολὴ ἀνήκει εἰς τὰς μὴ θνησκέντας νὰ χρονολογηθοῦν.

169. Περὶ παρηγορητικῶν Ἐπιστολῶν ὅλ. σημ. 2.

170. Ἡ ἀποθανοῦσα προφανῶς ἐπρωτοστάτει εἰς ἔργα ἀγάπης καὶ φι-
λανθρωπίας ἡγουμένη πολλῶν ἀναλόγου ἐνδιαφέροντος γυναικῶν. Δὲν θὰ
πρέπη πάντως ἀναχρονιστικῶς νὰ φαντασθῇ τις ὅτι ἐπρόκειτο περὶ κάποιου
εἴδους «κοιμηταίου» ἢ «ἀδελφότητος», τοῦλάχιστον ἀπὸ νομικῆς πλευρᾶς.

171. Συνήθως τὸ ἐπίθετον «ἀδαμάντινος» χρησιμοποιεῖται πρὸς ἐκδή-
λωσιν θαυμασμοῦ, πρὸς ἀπότισιν τιμῆς εἰς τὸν ὄντως ἀξίον τιμῆς. Ἐνταῦ-
θα πρὸς δῆλωσιν τῆς σκληρότητος, ἐπειδὴ εἶναι τὸ σκληρότερον μέταλλον.
Ἄλλη ἀνάλογος λ. «χαλκὸσπλαγχνος».

- ραν¹⁷² νὰ ἔχω εἰς τὸ στόμα μου τὰ κατὰ σέ. "Ο-
 15 ταν δὲ ἀπέκτησα φιλικὴν ἐπικοινωνίαν καὶ μὲ ἐκείνην
 τὴν μακαρίαν ψυχὴν, τότε ἐπείσθην πλέον πλήρως ὅτι εἰς
 τὴν περίπτωσίν σας εὑρίσκει πλήρη ἐφαρμογὴν τὸ λόγιον
 τῶν Παροιμιῶν, ὅτι «παρὰ Θεοῦ ἀρμόζεται ἀνδρὶ γυ-
 νή»¹⁷³. Τόσον ἦσθε ταιριαστοὶ μεταξύ σας εἰς τὸν χαρα-
 κτῆρα, ὥστε ὁ καθένας σας, ὡσάν εἰς ἓνα καθρέ-
 πτην, μὲ τὸν ἑαυτὸν του ἔδειχνε καθαρὰ τὸ ἦθος τοῦ ἄλ-
 λου¹⁷⁴. Ἀλλὰ ὅσα καὶ ἂν εἶπη κανεῖς δὲν θὰ φθάσῃ οὐ-
 20 τε εἰς ἓνα πολλοστημόριον¹⁷⁵ τῆς ἀξίας σας. Ποίαν ὁμως
 στάσιν θὰ ἔπρεπε νὰ τηρήσωμεν ἔναντι τοῦ νόμου τοῦ
 Θεοῦ ποὺ ἰσχύει ἀνέκαθεν, ὅτι αὐτὸς ποὺ ἤλθεν εἰς ὑπαρ-
 ξιν θὰ φύγῃ πάλιν ἀθόρυθα τὴν στιγμὴν ποὺ πρέπει, καὶ
 ὅτι κάθε ψυχὴ, ἀφοῦ κατὰ τὴν ζωὴν ἐκπληρώσῃ τὸ ἀναγ-
 25 καῖον χρέος τῆς, ἔπειτα θὰ ἀπολυθῇ ἀπὸ τὰ δεσμὰ¹⁷⁶ τοῦ
 θίου; Οὔτε πρῶτοι, οὔτε μόνοι ὑπεμείναμεν, ὦ θαυμάσιε,
 (θάνατον προσφιλοῦς)· ἀπλούστατα, ἀπεκτήσαμεν καὶ ἡ-
 μεῖς πείραν ἐκείνων τῶν ὁποίων ἔλαθον πείραν οἱ γονεῖς
 25 μας καὶ οἱ πάπποι καὶ ὅλοι οἱ ἀνιόντες τοῦ γένους μας.
 Καὶ ἀπὸ τέτοια παραδείγματα εἶναι γεμάτῃ ἡ παροῦσα
 ζωὴ. Σὺ πάντως, ποὺ κατὰ τὴν ἀρετὴν ὑπερέχεις ὅλων,
 ἔπρεπε καὶ μέσα εἰς αὐτάς τὰς δυστυχίας νὰ διατηρή-
 σῃς τὸ ψυχικόν σου μεγαλεῖον ἀπαραιμείωτον καὶ νὰ μὴ
 καταλαμβάνεσαι ἀπὸ δυσφορίαν λόγῳ τῆς τωρινῆς σου
 30 συμφορᾶς, ἀλλὰ νὰ εὐγνωμονῇς τὸν Δωρεοδότην (Θεόν)
 διὰ τὰς ἐξ ἀρχῆς (τῆς ζωῆς σου) δωρεάς Του.
 Διότι τὸ μὲν νὰ ἀποθάνῃ κανεῖς εἶναι κοινὸν εἰς ὁ-

172. Ἐνταῦθα τινὲς ἀποδίδουν εἰς τὸν Μ. Β. ὑπερβολήν. Νομίζομεν ὅτι σφάλλουν μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι τόσον τὸ «κάθε ἄνθρωπος», ὅσον καὶ τὸ «κάθε στιγμήν» καὶ τὸ «κάθε τόπος», δὲν δηλοῦν τακτὰ ἰσοχρόνου ἐκτάσεως διαστήματα, ἀλλ' ἀπλῶς: «ἐνῆκαιρίας διδομένης», «λόγου γινόμενου» κλπ. Σπανίως οἱ ξένοι κατανοοῦν τὰ ἑλληνικὰ καίμενα.

173. Παροιμ. 19, 14. Τὸ ρητὸν τοῦτο χρησιμοποιεῖται ἐπιτυχῶς εἰς τὴν ἱερὰν Ἀκολουθίαν τοῦ σταφυλέματος (γάμου).

174-175. Πρόκειται ἄρα γὰρ περὶ ὑπερβολῶν; Ἐκαμινεν ὁ Μ. Β. τόσον χονδροκοιμώμενος ὑπερβολὰς ἢ ἐντως ἐπρόκειτο περὶ ὑποδειγματικῆς συστολῆς;

176. Ἡ φράσις ὑπερβαίνει τὸ «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου» τοῦ δικαίου Σαμαῶν καὶ τὰ Τροπάρια τῆς Ἑορτῆς τῆς Ὑπαπαντῆς.

- λους ὅσοι μετέχομεν τῆς ἰδίας φύσεως, ἐνῶ τὸ νὰ ὑπανδρευθῇ κανεὶς μίαν καλὴν γυναῖκα συνέθη εἰς ὀλίγους, 35 ἐκείνους ποὺ ἐθεωρήθησαν κατὰ Θεὸν μακάριοι. "Ἴσως λοιπὸν καὶ τὸ νὰ ὑπομείνουν τὸν χωρισμὸν μὲ λύπην εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ δωρεάς πρὸς ἐκείνους ποὺ κρίνουν τὰ πάντα μὲ διάθεσιν εὐγνώμονα. Γνωρίζω μάλιστα πολλοὺς ποὺ τὴν διακοπὴν τῆς ἀκαταλλήλου¹⁷⁷ (διὰ τὸν ἄνθρωπον) αὐτῆς συνοικήσεως τὴν δέχονται ὥσάν νὰ ἐπρόκειτο δι' ἀπαλλαγὴν ἀπὸ κάποιου θάρους. Ρίψε ἐν θλέμμα εἰς τὸν οὐρανὸν αὐτὸν καὶ εἰς τὸν ἥλιον καὶ περιτριγύρισε μὲ τὸ θλέμμα σου ὁλόκληρον τὴν κτίσιν· ὅλα αὐτά, πορ' ὅτι εἶναι τόσον πολλὰ καὶ τόσον μεγάλα, μετὰ ἀπὸ ὀλίγον δὲν θὰ ὑπάρχουν ! 40 Ἀπὸ ὅλα αὐτά θγάλε τὸ συμπέρασμα ὅτι: ἀφοῦ εἴμεθα ἓνα μέρος τῆς θνητῆς κτίσεως, ὑπεμείναμεν καὶ ἡμεῖς ἐκεῖνο ποὺ λόγῳ τῆς κοινῆς κτίσεως μᾶς ἀνήκει. "Ἄλλωστε καὶ ὁ ἴδιος ὁ γάμος δὲν εἶναι εἰμὴ μία παρηγορία τοῦ θανάτου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραμένῃ πάντοτε (ὁ ἄνθρωπος), ὁ Δημιουργὸς ἐμψυχανέυθη μὲ τὴν διαδοχὴν τῶν γενεῶν τὴν διαρκῆ διατήσιν (τοῦ ἀνθρωπίνου γένους) εἰς τὴν ζωὴν. 45 "Ἄν λοιπὸν στενοχωρούμεθα διότι ἔφυγεν ὀλίγον ἐνωρίτερον ἀπὸ ἡμᾶς, ἅς μὴ θασκαίνωμεν αὐτὴν ποὺ δὲν ἐγεύθη ἐπὶ πολὺ καὶ μέχρι κόρου τὰ λυπηρὰ ζωῆς, ἀλλὰ μᾶς ἄφησεν, ἐνῶ τὴν ἠθέλομεν πολὺ ἀκόμη, ὅπως συμβαίνει μὲ τὴν χάριν τῶν λουλουδιῶν.

- Περὶ σσότερον ὁμοῦ ἀπὸ ὅλα, ἀφοῦ εἴσαι χριστιανὸς καὶ ἀγωνίζεσαι νὰ διάγῃς τὴν ζωὴν σου μὲ στόχον τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, πρέπει νὰ σὲ κατευθύνῃ 50 καὶ παρηγορῇ ψυχικῶς τὸ δόγμα τῆς ἀναστάσεως. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ σκέπτεσαι κάπως ἔτσι: ὅτι δηλαδὴ αὐτὴ ἐτελείωσε μίαν πορείαν, τὴν ὁποῖαν θὰ χρειασθῇ νὰ ἀκολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς. "Ἄν τυχὸν κλαίωμεν, δι' ὅτι ἐτελεί-

177. Ὡς ὅν πνευματικὸν ὁ ἄνθρωπος εἶναι πλασμένος δι' ἔργα ἀνώτερου. Ἡ «συνοίκησις» θεωρεῖται ὡς ἀγαθὸν διὰ τὴν ἐστερημένην τοῦ Πνεύματος κτίσιν, δηλ. διὰ τὰ ζῷα καὶ τοὺς «ψυχικοὺς» ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ὅχι μόνον «οὐ δέχονται τὰ τοῦ Πνεύματος», ἀλλὰ καὶ τὰ θεωροῦν μωρίαν! Πρβλ. Α' Κορ. 2, 14.

55 ὡσε τὸν δρόμον αὐτὸν πρὶν ἀπὸ ἡμᾶς, αὐτὸ δὲν εἶναι ἄξι-
ον δακρύων. Πιθανῶς μάλιστα ὁ ἰδικὸς μας θάνατος με-
τὰ ἀπὸ ὀλίγον νὰ εἶναι πιὸ θλιβερός, ἂν, μὲ τὸ νὰ παρα-
μένωμεν ἐπὶ μακρότερον χρονικὸν διάστημα εἰς τὴν ζω-
ήν, γίνωμεν ὑπαίτιοι περισσοτέρων τιμωριῶν μας.

Ἐμπρὸς λοιπόν! Ἀφοῦ ἀποτινάξῃ ὁ λογισμὸς μας
τὸ βάρος τῆς λύπης, ἅς ἀρχίσῃ νὰ μεριμνᾷ γύρω ἀπὸ τὸ
πῶς θὰ ἔπρεπε νὰ εὐαρεστήσωμεν τὸν Κύριον ἀπὸ ἐδῶ
καὶ πέρα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 302 (ΤΒ' — CCCII)¹⁷⁸ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΖΥΓΟΝ ΤΟΥ ΒΡΙΣΩΝΟΣ¹⁷⁹,
ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗ

Πόσους στεναγμούς ἄφησα, ὅταν μοῦ ἀνήγγειλαν
τὸν πόνον σου διὰ τὸν ἐξαίρετον σύζυγόν σου Βρίσωνα,
ὅτι ἔχει ἀνάγκη νὰ τὸ ἐξιστορήσῃ; Διότι νομίζω ὅτι δὲν
θὰ ὑπάρχῃ ἄνθρωπος μὲ τόσον πέτρινη καρδίαν, ὥστε
νὰ τὸν ἔχῃ γνωρίσει καὶ ἔπειτα νὰ ἀκούσῃ ὅτι ξαφνικὰ
5 ἀνηρπάγῃ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ μὴ θεωρήσῃ τὴν
ἀπώλειαν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ζημίαν δι' ὅλον τὸν κό-
σμον. Εἰς ἐμὲ πάντως τὴν λύπην ἀμέσως διεδέχθη ἡ
μέριμνα διὰ σέ, διότι ἐσκέφθην ὅτι, ἂν, δι' αὐτοὺς ποὺ εἶ-
ναι ἔξω πάσης πρὸς αὐτὸν συγγενείας, ἦτο τόσον θαρρὺ
καὶ δυσθάσταικτον τὸ συμβᾶν, εἰς ποίαν κατάστασιν εἶναι
φυσικὸν νὰ εὐρίσκεται ἡ ἰδική σου ψυχὴ, ποὺ ἄφ' ἑνὸς
μὲν εἶναι ἐκ φύσεως τόσον καλὴ καὶ τόσον εὐκόλος εἰς
10 συμπόνοιαν λόγῳ τῆς γλυκύτητος τοῦ χαρακτῆρος σου,
ἄφ' ἑτέρου δὲ ὑπόκειται εἰς τὸ δυστύχημα αὐτὸ τόσον πο-
λὺ, ὥστε μὲ τὸν χωρισμὸν τοῦ συζύγου νὰ αἰσθάνεται τρό-
πον τινὰ ὡσάν νὰ ἐδιχοτομήθῃ.¹⁸⁰ Καὶ πράγματι. Ἄν ὄν-

178. Ἀχρονολόγητος.

179. Ὁ Βρίσων οὗτος εἶναι ἄγνωστος ἄλλοθεν. Περὶ παρρηγορητικῶν ἐ-
πιστολῶν βλ. σημ. 2 τοῦ παρόντος τόμου.

180. Διὰ τοῦ γάμου ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς γίνονται «σάρξ μία». Διὰ τοῦ
θανάτου τοῦ ἑνὸς ἢ «μία σάρξ» διχοτομεῖται. Καὶ ἂν ὁ θάνατος ἐπιφέρῃ δι-
χοτόμησιν, ἀσφαλῶς τὸ διαζύγιον ἀποτελεῖ κατακερσοῦργησιν.

τως συμφώνως πρὸς τὸν λόγον τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι πλέον δύο, ἀλλὰ μία σὰρξ¹⁸¹, εἶναι φανερόν ὅτι ἡ διάζευξις αὐτὴ δὲν εἶναι καθόλου ὀλιγώτερον ὀδυνηρὰ ἀπὸ τὸ νὰ ἀπεκόπτετο ἀπὸ τὸ σῶμα μας τὸ ἥμισυ. Καὶ τὰ μὲν λυπηρὰ εἶναι τέτοια καὶ χειρότερα. Ἡ παρηγορία δι' αὐτὰ τὰ συμβάντα ποία εἶναι;

15 Πρῶτον θεθαίως ἡ νομοθεσία τοῦ Θεοῦ μας, ἡ ὁποία ἰσχύει ἐξ ἀρχῆς, ὅτι δηλ. κάθε ἄνθρωπος πού ἐρ-
χεται εἰς τὴν ὑπαρξιν χρεωστεῖ ὅπωςδήποτε νὰ ἀπέλ-
20 θῇ τοῦ θίου εἰς τὸν τεταγμένον δι' αὐτὸν χρόνον. Ἄν
λοιπὸν ἔτσι ἔχουν ρυθμισθῇ τὰ ἀνθρώπινα ἀπὸ τὴν ἐπο-
χὴν τοῦ Ἀδάμ μέχρι σήμερον, ἅς μὴ ἀγανακτῶμεν διὰ
τοὺς κοινούς νόμους τῆς φύσεως, ἀλλὰ ἅς δεχώμεθα ἡρε-
μα τὴν ὡς πρὸς ἡμᾶς φιλόανθρωπον ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ,
ὁ ὁποῖος διέταξε νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν ζωὴν ἡ γενναία
καὶ ἀνίκητος ἐκείνη ψυχὴ, χωρὶς νὰ καταδαπανηθῇ τὸ
25 σῶμα ἀπὸ ἀρρώστειαν ἢ νὰ μαραθῇ ἀπὸ τὰ χρόνια, ἀλλὰ
νὰ τελειώσῃ τὴν ζωὴν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας του καὶ
μὲ ὅλην τὴν λαμπρότητα τῶν εἰς τοὺς πολέμους κατορ-
θωμάτων του.

Συνεπῶς, ὀφείλομεν ὅχι νὰ δυσανασχετῶμεν διὰ τὸ
ὅτι ἐχωρίσθημεν ἀπὸ ἓνα τέτοιον ἄνδρα, ἀλλὰ νὰ εὐχα-
ριστῶμεν τὸν Κύριον, διότι ἡξιώθημεν νὰ ζήσωμεν μὲ
30 ἓνα τέτοιον ἄνδρα, πού σχεδὸν εἰς ὁλόκληρον τὴν Ρω-
μαϊκὴν Αὐτοκρατορίαν ἔγινε τόσο ἀισθητὴ ἡ ἀπώλειά
του, ὥστε ἀκόμη καὶ ὁ Βασιλεὺς νὰ ὁμιλῇ δι' αὐτὸν καὶ
οἱ στρατιῶται νὰ θεωροῦν συμφορὰν τὸν θάνατόν του καὶ
οἱ ἔχοντες μέγιστα ἀξιώματα νὰ τὸν πειθοῦν, ὥσάν νὰ ἦ-
το πραγματικὸ παιδί τους!

Ἀφοῦ λοιπὸν σοῦ ἄφησεν ὡς κληρονομίαν τὴν ἀνά-
μνησιν τῆς ἀρετῆς του, νὰ ἔχῃς τὴν πεποίθησιν ὅτι ἔχεις
35 ἱκανοποιητικὴν παρηγορίαν διὰ τὸ δυστύχημα. Ἀκόμη
ὅμως ἐπιθυμῶ νὰ γνωρίζῃς καὶ ἐκεῖνο, ὅτι δηλαδὴ ὁποῖος
δὲν «ἐγονάτισεν» ἀπὸ τὰς θλίψεῖς του, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐλπί-
δα του εἰς τὸν Θεὸν ὑπέμεινε τὸ θάρος τῆς λύτης, ἔχει
μεγάλην ἀμοιβὴν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὴν ὑπομονὴν του,

181. Mt 9. 19, 5-6.

ἐφ' ὅσον δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται ἀπὸ τὴν Νομοθεσίαν τοῦ Ἀποστόλου νὰ λυπούμεθα διὰ τοὺς κεκοιμημένους¹⁸². ὅσον μάλιστα καὶ οἱ «ἔξωθεν». Καὶ ἅς εἶναι τὰ παιδιὰ σου ὡσάν ἔμψυχοι εἰκόνες του, ποὺ θὰ σὲ παρηγοροῦν διὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἀγαπημένου. Συνεπῶς, ἡ ἀπασχόλησίς σου εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων ἅς ἀπομακρύνῃ τὴν ψυχὴν σου ἀπὸ τὰ λυπηρά· καὶ ἂν ἀρχίσῃς νὰ μεριμνᾷς, πῶς θὰ περάσῃς τὸν ὑπόλοιπόν σου χρόνον εὐάρεστα εἰς τὸν Κύριον, θὰ ἐφεύρῃς μίαν καλὴν ἀπασχόλησιν διὰ τοὺς λογισμούς σου. Διότι ἡ προετοιμασίᾳ τῆς ἀπολογίας μας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ φροντίς νὰ εὐρεθῶμεν συνηριθμημένοι εἰς τοὺς ἀγαπῶντας Αὐτὸν εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐπισκιάσῃ τὴν λύπην, ὥστε νὰ μὴ καταποθῶμεν¹⁸³ ἀπὸ αὐτὴν.

Καὶ εἴθε ὁ Κύριος νὰ δώσῃ εἰς τὴν καρδίαν σου τὴν παρηγορίαν ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀγαθὸν Πνεῦμα Του, ὥστε καὶ ἐγώ, πληροφορηθεὶς τὰ κατὰ σέ, νὰ ἀνακουφισθῶ, καὶ σὺ εἰς ὅλας τὰς λόγῳ ἡλικίας ἱσῆς τιμῆς ἀξίας γυναῖκας νὰ γίνῃς ἓν καλὸν παράδειγμα ἐναρέτου θείου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 303 (ΤΓ' — CCCIII)¹⁸⁴

ΕΙΣ ΕΝΑ ΚΟΜΗΤΑ ΤΩΝ ΠΡΙΒΑΤΩΝ¹⁸⁵

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου αὐτοῦ ἔπεισαν τὴν ἐντιμότητά σου, νὰ ἐπιβάλῃς εἰς ἐκείνους ἓνα εἰδικὸν φόρον

182. Α' Θεσ. 4, 13.

183. Β' Κορ. 2, 7.

184. Ἀγνωστον πότε ἐγράφη. Καὶ ἡ γνησιότης ἀμφισβητεῖται. Σώζεται εἰς ὀλίγους μόνον κώδικας.

185. «Πριβάτα» δὲν εἶναι ἡ ἰδιωτικὴ τοῦ βασιλέως φιλανθρωπία, ὥπως κακῶς ἐνόμισαν τινές, ἀλλὰ ἡ ἰδιωτικὴ, ἀτομικὴ του, περιουσία. «Κόμης τῶν πριβάτων» εἶναι ὁ ἐπιτετραμμένος μὲ τὴν φύλαξιν καὶ ἐπιμέλειαν τῶν βασιλικῶν κτημάτων καὶ θησαυρῶν, δηλ. ὁ διαχειριστὴς τῆς βασιλικῆς περιουσίας καὶ συνεπῶς πρόσωπον μὲ μεγάλην ἰσχύον, ἀφοῦ ἀπῆλκυε τῆς ἐθνότητος καὶ ἐμπιστοσύνης τοῦ βασιλέως. Ὡς γίνεται σαφὲς ἀπὸ τὴν Ἐπιστολὴν αὐτὴν, ὁ κόμης οὗτος εἶχε δικαίωμα νὰ ρυθμίζῃ κατὰ τὴν κρίσιν του τὰς ὑποχρεώσεις τῶν ἐργατῶν τῶν κτημάτων τοῦ βασιλέως.

- διὰ τὰς φοράδας, κατ' ἐμὲ συκοφαντικῶς. Ἀφοῦ λοιπὸν ἀκόμη καὶ ἐκεῖνο πού ἐγίνετο μέχρι τώρα ἦτο ἄδικον (καὶ διὰ τοῦτο ὤφειλε νὰ μὴ ἀρέσῃ εἰς τὴν ἐντιμότητά σου καὶ δι' ἡμᾶς, λόγῳ τῆς φιλικῆς σχέσεως πού ἔχομεν πρὸς τοὺς ἀδικουμένους, λυπηρόν), ἐσπεύσαμεν νὰ πα-
 5 ρακαλεσώμεν τὴν ἀγαθωσύνην σου νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ ἀπο-
 βῇ ἡ συκοφαντικὴ αὐτὴ κακὴ ὑπόδειξις πρὸς ὄφελος ἐ-
 κείνων πού ἔκαμον τὴν προσπάθειαν νὰ ἀδικήσουν.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΒΟΥΡΓΙΟΝ¹⁸⁷

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 304 (ΤΔ' CCCIV)¹⁸⁶

Ὁ κομιστὴς εἶναι ἐκεῖνος διὰ τὸν ὁποῖον σοῦ ὠμίλη-
 σα καὶ παλαιότερον μέσῳ τοῦ διακόνου. Ἐπειδὴ λοιπὸν
 ἦλθεν ἔχων τὴν ἐκ μέρους μου ἐπιστολήν, εἶθε νὰ φύγῃ,
 ἀφοῦ ἐπιτύχῃ ἀπὸ σὲ αὐτὰ πού ἐπιθυμεῖ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 305 (ΤΕ' — CCCV)

ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΡΑΛΗΠΤΟΥ. ΕΓΓΡΑΦΗ ΠΡΟΣ ΧΑΡΙΝ ΕΝΑΡΕΤΩΝ ΤΙΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ¹⁸⁸

Ὅπως φαίνεται ἐξ ὅσων ὁ ἴδιος μᾶς διηγῆθη, σᾶς
 εἶναι ἤδη γνωστὸς (ὁ δεῖνα). ἀφοῦ στρέφει τὴν ὁμιλίαν
 του εἰς σᾶς εἰς κάθε εὐκαιρίαν. Καὶ σᾶς θεωρεῖ ὡς πρῶ-
 τους εἰς ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς ὀρθοδόξους, εἰς φιλοξενί-
 αν ἀσκητῶν (καὶ ἐν γένει) εἰς κάθε ἀρετὴν. Ἀκόμη καὶ
 ἂν κανεῖς κάμῃ λόγον διὰ διδασκάλους (ιεροκλήρυκας),
 δὲν ἀνέχεται νὰ θεωρήσῃ κανεῖς ὡς ἀνώτερον ἀπὸ σᾶς

186. Ἀγνωστον πότε ἐγράφη.

187. Περὶ Ἀβουργίου βλ. εἰς SMBA, σημ. 250.

188. Προφανῶς πρόκειται περὶ «ἀδελφότητος» θρώσης ἐν τῷ κόσμῳ,
 ἧτοι περὶ ὁμάδος πιστῶν μὲ κοινὴν ἐπιδίωξιν ὀρισμένων στόχων, εἰς τοὺς
 ὁποίους συμπεριλαμβάνοντο κήρυγμα, ἀντικαίρετικὸς ἀγὼν, φιλοξενία, ἐνί-
 σχυσις πτωχῶν ὀρθοδόξων, διὰ νὰ μὴ γίνωνται θύμιατα τῆς τάχα φιλαν-
 θρωπίας τῶν αἱρετικῶν.

10

κάποιον άλλον. Καί ἂν (ἀναφέρῃ κανεῖς) ἀγωνιστάς τῆς ὀρθοδοξίας καί μάλιστα ἱκανούς νά ἐλέγξουν τήν εὐλογοφάνειαν^{188α} τῆς αἱρέσεως, δέν θά προετίμα κανένα ἄλλον νά τόν ἀριθμήσῃ πρὶν ἀπὸ σᾶς, δίδων ἔτσι μαρτυρίαν ὅτι ἡ ἀρετὴ σας εἶναι εἰς ὅλα τὰ σημεῖα ἀκαταμάχητος καί ἀσυναγώνιστος. Καί δέν χρειάζεται πολὺν κόπον, διὰ νὰ μὲ πείσῃ λέγων αὐτά, καθ' ὅσον τὰ διηγείναι εἰς τὴν ἀκοὴν ἀνθρώπου, ποὺ γνωρίζει περισσότερα καί ἀπὸ ἐκεῖνα ἀκόμη ποῦ, ἂν κανεῖς εἶπη, θέλει νομισθῇ ὅτι μεταφέρει τὰς πληροφορίας μὲ κάποιαν ὑπερβολήν¹⁸⁹.

Αὐτὸς λοιπὸν ἐπανερχόμενος πλησίον σας ἐζήτησε μίαν συστατικὴν ἐπιστολήν, ὅχι διὰ νὰ συνδεθῇ δι' ἐμοῦ μαζί σας, ἀλλὰ διὰ νὰ εὐεργετήσῃ ἐμὲ δίδων εἰς ἐμὲ ἀφορμὴν νὰ χαιρετήσω τοὺς ἀγαπητούς μου. Καί εἴθε νὰ τόν ἀμείψῃ ὁ Κύριος διὰ τὴν καλὴν του διάθεσιν. Ἄλλὰ καί σεῖς μὲ τὰς εὐχάς σας καί τὴν καλὴν διάθεσίν σας δι' ὅλους ἀπονεύματε εἰς αὐτὸν τὴν εὐεργεσίαν, ποὺ ζητεῖ, κατὰ τὴν δυνατότητά του ὁ καθένας. Καί πληροφορήσατέ με καί πῶς ἔχουν τὰ ζητήματα τῶν Ἐκκλησιῶν¹⁹⁰.

188α. Τὸ «πιθανόν» τῆς αἱρέσεως, λέγει ὁ Μ. Β. Γνώρισμα ὅλων τῶν αἱρέσεων εἶναι ὅτι ἀπὸ ἐγωϊσμόν καί αὐτοπεποιθήσιν ἀπορρίπτουν τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας καί φαντάζονται τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ὡς τοὺς μόνους ἔρθως κατανοήσαντας τὸ Εὐαγγέλιον. Ἡ νοστροπία αὐτῇ ἔχει ὡς βάσιν τῆς τὸν ἐρθολογισμόν. Γνώρισμα τῶν ἐρθολογιστῶν εἶναι ὅτι προσπαθοὺν πάντοτε μὲ λογικὰ ἐπιχειρήματα νὰ πείσουν. Καί ἀκριβῶς ἐπειδὴ συνεχῶς ἀπευθύνονται πρὸς τὸν ἐγωϊσμόν τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον καί ἱκανοποιοῦν καί υποβάλλουν μὲ τὰ λογικὰ τοὺς ἐπιχειρήματα καί τὰ ἐρωτήματα «δὲν εἶναι ἔτσι;», φαίνονται ὅτι ἔχουν μίαν «πιθανότητα», δηλ. πειστικότητα, ποὺ δὲν ἔχουν οἱ Ὀρθόδοξοι, ποὺ ἄλλωστε δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τοὺς μιμηθοῦν καί νὰ ἀρχίσουν νὰ υποβάλλουν τὸν ἐγωϊσμόν καί τὴν ἰδέαν τοῦ ἀνθρώπου ὅτι μπορεῖ νὰ κρίνῃ καί νὰ κατανοήσῃ τὰ πάντα. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὅλα τὰ ἀντιρρητικά κατὰ αἰρετικῶν ἔργα τῶν Ὀρθόδοξων Πατέρων ὡς κύριον στόχον τοὺς ἔχουν νὰ καταδειχθῇ ὅτι ἡ ἀξίωσις τῶν αἰρετικῶν, ὅτι πρέπει νὰ κατανοηθοῦν τὰ δόγματα, εἶναι ξένη πρὸς τὰ διδάγματα τοῦ Εὐαγγελίου.

189. Εἰς τὸ καίμενον: «μεθ' ὑπερβολῆς».

190. Εἰς πλείους θας Ἐπιστολάς του ὁ Μ. Β. ἐρωτᾷ διὰ τὰς Ἐκκλησίας. Ὡς καί τοῦ ἁγίου Παύλου, «ἐπιστολαίς» του καθ' ἡμέραν ἦτο «ἡ μέριμνα πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν» (πρβλ. Β' Κορ. 11, 28).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 306 (ΤΣΤ' — CCCVI) 191

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΗΓΕΜΟΝΑ ΤΗΣ ΣΕΒΑΣΤΕΙΑΣ¹⁹²

Διαπιστώνω ὅτι ἡ ἐντιμότης σου δέχεται μὲ εὐχαρίστησιν τὰς ἐπιστολάς μου· καὶ γνωρίζω τὸν λόγον. Αὐτὸ συμβαίνει, ἐπειδὴ ἀκριβῶς εἶσαι φιλάγαθος καὶ πρόθυμος δι' εὐεργεσίας, καὶ ἐγὼ κάθε τὸσον σοῦ δίνω καὶ κάποιον «ὕλικόν» ἄξιον νὰ γίνῃ ἀντικείμενον τῆς εὐγενικῆς σου διαθέσεως, ἐπιζητεῖς τὰς ἐπιστολάς μου, ἐπειδὴ πάντοτε ὡς θέμα ἔχουν ἔργα ἀγαθὰ.

Λοιπόν, σοῦ ἔρχεται καὶ ἄλλη περίπτωσις ἀξία νὰ ἀποκτήσῃ πείραν τοῦ ὅτι ἔχεις τὸν τρόπον νὰ «τὰ καταφέρνῃς» εἰς ὅλα καὶ ταυτοχρόνως σοῦ φέρνει καὶ ἓνα ἄνθρωπον ποῦ θὰ διαλαλῇ τὰ καλὰ σου ἔργα.

Ὡς γνωστόν, μερικοὶ ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν¹⁹³, ὡς εἶχον καθήκον λόγῳ μιᾶς ὑποχρεώσεώς των, ποῦ ὅμως ὀφείλει ὅλη ἡ ἀνθρωπότης εἰς τοὺς μεταστάνας, χωρὶς νὰ ἐξαρτῆται ἀπὸ αὐτὴν οὐδεὶς, ζητοῦν τὴν προστασίαν σου, δηλ. νὰ διατάξῃς νὰ τοὺς ἐπιτραπῇ νὰ μεταφέρουν ἐντολῇ (καὶ δαπάνῃ) τοῦ δημοσίου (νεκρὸν) σῶμα ἐνὸς στρατιώτου συγγενοῦς¹⁹⁴ των, ποῦ ἐτελείωσε τὴν ζωὴν του κατὰ τὴν παραμονὴν τοῦ στρατεύ-

191. Ἄγνωστον πότε ἐγράφη καὶ ἂν εἶναι γνησία.

192. Πρόκειται διὰ τὴν Σεβάσταιαν τῆς Ἀρμενίας, ἐκαίνην παρὰ τὴν ὁποίαν ἦθλησαν οἱ ἄγιοι καλλίνικοι τεσσαράκοντα Μάρτυρες. Ἡ Σεβάσταια ὀπήγματο εἰς τὴν εὐρεῖαν ἐξαρχικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Μ. Β.

193. Πρόκειται διὰ τὴν Μεγάλην Ἀλεξάνδρειαν τῆς Αἰγύπτου. Ἀς φαντασθῶμεν ὁποῖαν ἱερότητα ἔχει τὸ σῶμα, ὅταν ἄνθρωποι πιστοὶ ἐξεκίνουν τότε ἀπὸ τὴν Σεβάσταιαν νὰ μεταφέρουν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἓνα πῶμα καὶ ὃ ἂν μὲ τὴς ἀσφαλῶς ἀθλίας τότε συνθήκας «συντηρήσεως» καὶ ὅταν ὁ Μ. Β., ὡς βλέπομεν, ἐ γ κ ρ ῖ ν ε ι τὴν ἐνέργειάν των ὡς ὀρθὴν καὶ ἐπιβεβλημένην. Αὐτὰ ὑπαγορεύει ἡ πίστις εἰς τὴν Ἀνάστασιν.

194. Ἰδοὺ συναίσθησις εὐθύνης ἐναντι τῶν νεκρῶν καὶ τῆς ἱερότητος τῶν σωματίων. Ἀπέθανε στρατιώτης ἐν Σεβάσταιᾳ. Εἰδοποιοῦνται οἱ συγγενεῖς ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ, ἀναχωροῦν καὶ φθάσουν νὰ τὸν παραλάβουν. Ἀντιμετωπίζουν δυσκολίας πολλὰς, ἀλλὰ δὲν κάμπτονται. Καταφεύγουν εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Καισαρείας, γίνεται ἐπέμβοις παρὰ τῷ ἡγεμόνι κλπ. Ποῖοι ἔκαμιν ὅλα αὐτά; Ἀνθρώποι ταπεινοί, πτωχοί. Πόσῃ ἀξίαν ἔχει διὰ τὸν πιστὸν τὸ σῶμα! Πόσῃ ἀξίαν ἔχει διὰ τὸν πιστὸν ὁ ἄνθρωπος!

- 15 ματος εἰς τὴν Σεβάστειαν, καὶ ἀκόμη νὰ τοὺς παρα-
 σκεθῇ καὶ κάθε δυνατὴ βοήθεια ἀπὸ τὰ δημόσια δρομο-
 λόγια, ὥστε νὰ εὑρουν κάποιαν ἀνακούφισιν τῆς μακρᾶς
 των πορείας χάρις εἰς τὴν γενναιοφροσύνην σου. "Ὅσον
 20 δὲ διὰ τὸ ὅτι αὐτὰ θὰ φθάσουν μέχρι τὴν μεγάλην Ἀλε-
 ξάνδρειαν καὶ ὁ θαυμασμός τῆς ἐντιμότητός σου θὰ γί-
 νη ἀντικείμενον μιμήσεως διὰ τοὺς ἐκεῖ¹⁹⁵, εἶναι σαφές
 διὰ σέ, ἄνθρωπον συνετόν, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὸ ἀναφέρω
 5 ἐγώ. Πάντως ἐγώ, ἀνάμεσα εἰς τὰ πολλὰ πού ἤδη ἔχω ἐ-
 πιτύχει ἀπὸ σένα μέχρι τώρα, θὰ συγκαταριθμήσω καὶ
 αὐτὴν σου τὴν καλwsσύνην.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 307 (TZ' CCCVII)¹⁹⁶

ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΡΑΛΗΠΤΟΥ.

Οἱ φιλόνεικοι χαρακτηῖρες συνήθως παραμερίζουν
 τὰς καλὰς σκέψεις. Θεωροῦν δὲ καλὸν καὶ ὠφέλιμον ὅχι
 αὐτὸ πού βλέπουν ὡς καλὸν καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι, ἔστω καὶ
 ἂν αὐτὸ εἶναι δι' αὐτοὺς ἐπωφελές, ἀλλὰ αὐτὸ πού ἀρέ-
 σαι μόνον εἰς τοὺς ἰδίους, ἔστω καὶ ἂν τοὺς εἶναι ἐπιζη-
 5 μιον!

Καὶ ἡ αἰτία τούτου εἶναι ἡ ἀνοησία των καὶ ἡ σκαϊό-
 της τῶν τρόπων των, πού δὲν δίνει σημασίαν εἰς τὰς
 5 συμβουλάς τῶν ἄλλων, ἀλλὰ ἐμπιστεύεται εἰς τὰς ἰδικὰς
 των μόνον γνώμας καὶ τοὺς λογισμοὺς πού «τοὺς κατε-
 θαίνουν»! Καὶ «τοὺς κατεθαίνουν»¹⁹⁷ αὐτὰ πού τοὺς ἀ-
 ρέσουν· τοὺς ἀρέσουν δὲ αὐτὰ πού ἐπιθυμοῦν! "Ὁμως αὐ-

195. Λεπτότης καὶ εὐστροφία, εὐγένεια καὶ διδασκαλία καλῶν ἔργων
 εἰς ἀνταγωνισμόν ὑπεροχῆς! "Ὅποιον ὄντως καλλιέργειαν καὶ ὅποιον βάθος
 εἶχεν ὁ Μ. Β.!

196. "Ἄγνωστον πότε ἐγράφη. Ἡ Ἐπιστολὴ ἐγράφη «περὶ τοῦ συμβι-
 δάσαι τινὰ πρὸς ἕτερον ἔχοντα δίκην» καὶ εἶναι «παραθετική», δηλ. συμ-
 βουλευτική. Τὸ κῆριον νόημά της εἶναι ὅτι προτιμότερος ὁ κακὸς συμβιδα-
 σμός ἀπὸ τὴν περιφανεστέραν δικαστικὴν νίκην.

197. Τὸ κείμενον ὁμιλεῖ διὰ λογισμοὺς πού «ὑποκρίνουν», δηλ. ἔρχον-
 ται χωρὶς κανεῖς νὰ τὸ καταλάβῃ! Καὶ τί ὠραία ἡ παρατήρησις τοῦ Μ. Β.,

τὸς ποὺ νομίζει ὡς ὠφέλιμα αὐτὰ ποὺ ἐπιθυμεῖ δὲν κρίνει ἀσφαλῶς ποῖον εἶναι τὸ ὀρθόν, ἀλλὰ ὁμοιάζει μὲ τυφλὸν ποὺ ὁδηγεῖται ἀπὸ ἄλλον τυφλὸν¹⁹⁸. Ἀκριβῶς δὲ δι' αὐτὸ καὶ κάθε τόσο περιπίπτει εἰς ἐνεργείας ποὺ τὸν ζημιώνουν καὶ ἔτσι ἡ πείρα τὸν διδάσκει ποῖον εἶναι τὸ συμφέρον του.

10 Λοιπὸν, αὐτὰ παθαίνει ὅποιος σχετίζεται μὲ τὸν ἄνθρωπον αὐτόν! Διότι, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἀναθέσῃ τὴν κρίσιν εἰς κοινούς φίλους, ἢ μᾶλλον, παρ' ὅτι ἐκρίθη πολλάκις καὶ ἀπὸ πολλούς, ποὺ τὸ δίκαιον καὶ ἡ ἀλήθεια ἦταν
15 τὸ μέλημά τους, κατέφυγε τώρα εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ τὴν κρίσιν τῶν δικαστηρίων! Καὶ μένει εὐχαριστημένος νὰ κερδίσῃ ὀλίγα, ἔστω καὶ ἂν χάσῃ πολλά! Ἄλλὰ αἱ δίκαια ποὺ γίνονται ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας, ἀκόμη καὶ τὴν νίκην δὲ μᾶς τὴν δίδουν χωρὶς ζημίαν!¹⁹⁹ Βοήθησέ τους λοιπὸν, φίλτατέ μου, ἂν εἶναι δυνατόν καὶ τοὺς δύο διαδίκους (αὐτὸ εἶναι τὸ θεάρεστον) μὲ τὸ νὰ ἐμποδίσῃς αὐτοὺς νὰ καταφύγουν εἰς τὸν κοσμικὸν ἄρχοντα καὶ νὰ
20 γίνῃς σύ, ἀντὶ ἐκείνου, ὁ δικαστὴς των. Καὶ ἐὰν ὁ ἕνας δὲν ὑπακούσῃ καὶ ἀρχίσῃ νὰ διαμαρτύρεται διὰ τὴν ἀπόφασίν σου, τάξου μὲ τὸ μέρος τοῦ ἄλλου, τοῦ ἀδικουμένου, καὶ πρόσθεσε τὴν ἐπιρροὴν σου εἰς ἐκεῖνον ποὺ ζητεῖ ἀπλῶς νὰ εὕρῃ τὸ δίκαιόν του.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 308 ΤΗ' — CCCVIII)²⁰⁰

ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΡΑΛΗΠΤΟΥ. ΑΙΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Διὰ τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου Κάπραλις²⁰¹ σοῦ

ὅτι εἶναι ἀνόητον νὰ θέλῃ κανεὶς νὰ συνεννοηθῇ (καὶ εὕρῃ τὸ δίκιο του) μὲ ἄνθρωπον ποὺ ἐνεργεῖ μὲ τὸν ἀκόλουθον φαῦλον κύκλον: Δὲν ἀκούει τὰς καλὰς συμβουλὰς, ἀλλὰ πράττει «ὅ,τι τοῦ κατεστάνει»! Τί ὅμως «τοῦ κατεστάνει»; Αὐτὸ ποὺ ἐπιθυμεῖ. Ἄρα, ἔτσι θέλω! Εἶναι δυνατόν νὰ συνεννοηθῇ τις μὲ ἄνθρωπον, ποὺ ὡς λογικὴν του ἔχει τὴν ἐπιθυμίαν του;

198. Πρβλ. Ματθ. 15, 14. Ἡ τυφλὴ ἐπιθυμία ὁδηγεῖ τὸν χωρὶς ὀρθὴν κρίσιν τυφλὸν ἄνθρωπον!

199. Βλ. σμ. 196.

200. Σῳζεται εἰς ἓνα μόνον κώδικα.

201. Μικρὸν, ἄγνωστον καὶ πτωχὸν χωρίον, προφανῶς πληγγέν καὶ κατ' ἄλλον τρόπον, ὥστε νὰ χρήζῃ ἰδιαιτέρως μερίμνης.

ωμίλησα καὶ ὅταν ἡ ἐντιμότης σου εἶχεν εὗρεθῇ ἀνάμε-
 σα εἰς τοὺς ἀδελφούς· τότε τοὺς παρουσίασα εἰς τὴν κα-
 λωσύνην σου καὶ σέ παρεκάλεσα νὰ φέρῃς πρὸ τῶν ὀ-
 φθαλμῶν σου τὴν ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου μισθαποδοσίαν
 καὶ νὰ τοὺς θέσῃς ὡς πτωχοὺς καὶ ταλαιπωρουμένους
 5 εἰς ὅλα ὑπὸ τὴν προστασίαν σου. Καὶ τώρα διὰ τοῦ
 γράμματος αὐτοῦ ἀνανεώνω πάλιν τὴν ἰδίαν παράκλη-
 σιν. Καὶ εὐχομαι εἰς τὸν ἅγιον Θεὸν ὄχι μόνον νὰ δια-
 τηρηθῇ ἡ περιφάνεια καὶ λαμπρότης τῆς ζωῆς σου, ποὺ
 τώρα ἔχεις, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποκτήσῃς μεγαλυτέραν, ὥστε
 10 μὲ τὴν μεγαλυτέραν σου δύναμιν νὰ ἡμπορῇς νὰ μᾶς κά-
 μινῃς εὐεργεσίας κατὰ πολὺ μεγαλυτέρας. Τέλος, ὅτι μία
 εἶναι ἡ εὐχή μου, ἡ σωτηρία ὁλοκλήρου τῆς οἰκογενείας
 σου, νομίζω ὅτι εἶσαι πεπεισμένος περὶ αὐτοῦ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 309 (ΤΘ' — CCCIX)

ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΡΑΛΗΠΤΟΥ. ΥΠΕΡ ΕΝΟΣ ΠΤΩΧΟΥ²⁰²

Ἐπετίμησα αὐστηρῶς τὸν ἀδελφὸν αὐτὸν ποὺ τὸν κα-
 τέλαθε ἀνησυχία λόγῳ τῆς ἀπογραφῆς τοῦ σπιτιοῦ του,
 ἀφοῦ μόλις πρὶν ἀπὸ ὀλίγον ἀπέκτησε «λόγῳ ἀπορίας»
 τὴν ἀπαραίτητον ἀπαλλαγὴν τοῦ ἀπὸ τοὺς φόρους.
 Ὡς γνωστὸν, λόγῳ τοῦ ὅτι ἔτσι οἰκονόμησεν ὁ Κύ-
 ριος διὰ τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς του, ἀπὸ μίαν ζωὴν εὐ-
 5 πορον κατήντησε τώρα εἰς τὴν ἐσχάτην πτωχείαν, τόσον,
 ὥστε ἀφ' ἐνὸς μὲν μόλις νὰ κατορθῶνῃ νὰ ἐξοικονομῇ
 τὴν καθημερινὴν του τροφήν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ μὴ ἔχῃ κα-
 νένα πλέον ὑπηρετίην, ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ποὺ παλαιότερον
 εἶχεν εἰς τὴν κυριότητά του. Τοῦ ἔχει ἀπομείνῃ μόνον τὸ
 σῶμα, καὶ αὐτὸ ἀσθενικὸν καὶ γηραλέον, ὅπως τὸ θλέ-
 10 πεις καὶ μόνος σου, καὶ τρία παιδιὰ, δηλαδὴ ἀκόμη πε-
 ρισσότεραι φροντίδες δι' ἓνα πτωχόν. Πάντως τὸ ἐγνώρι-
 ζον θεθαίως καλῶς ὅτι λόγῳ τῆς φιλανθρωπίας σου δὲν

202. Ἀγνωστον πότε ἐγράφη. Διὰ τῆς Ἐπιστολῆς ταύτης ζητεῖται ἀ-
 πὸ τὸν παραλήπτην νὰ φροντίσῃ νὰ μὴ φορολογηθῇ ταλικῶς τὸ σπίτι τοῦ ἀν-
 θρώπου διὰ τὸν ὁποῖον ἐγράφη ἡ Ἐπιστολή, καθ' ὅσον ἀπὸ πλοῦσιος ἐ-
 πτωχεύσας τόσον, ὥστε νὰ ἀπαλλαγῇ κάθε φορολογίας «λόγῳ ἀπορίας».

ἐχρειάζετο καθόλου τὴν ἰδικήν μου μεσιτείαν, ἀφοῦ ἔχει τόσην πτωχείαν, ὥστε νὰ ἀρκῇ μόνη τῆς νὰ σὲ συγκινήσῃ. Ἄλλ' ἐπειδὴ αὐτοὶ ποὺ ζητοῦν κάτι εἶναι πάντοτε δυσάρεστοι, ἐφοβήθην, μήπως παραλειφθῇ κάτι ἀπὸ ὅ,τι ὠφείλον νὰ κάμω πρὸς χάριν τοῦ καὶ σοῦ ἔγγραφα ἐπειδὴ ἐγνώριζον ὅτι δι' αὐτὸν ἡ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ πρώτην φοράν θὰ ἔθλεπε τὴν ἐξοχότητά σου, θὰ εἶναι δι' αὐτὸν ἡ ἀρχὴ χαρμοσύνης ζωῆς κατὰ τὸν μετέπειτα χρόνον, καὶ θὰ τοῦ δώσῃ κάποιαν καλλιτέραν τροπὴν τῆς καταστάσεώς του.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 310 (ΤΙ' — CCCX)

ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΡΑΛΗΠΤΟΥ. ΠΡΟΣ ΧΑΡΙΝ ΣΥΓΓΕΝΩΝ ΤΟΥ²⁰³

- Διὰ πολλοὺς λόγους καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος τὸ ἐθεώρουν σπουδαῖον πρᾶγμα νὰ συναντήσω τὴν λογιότητά σου. Πρῶτον μὲν διὰ νὰ ἀπολαύσω τὰ καλὰ ποὺ ἔχεις μετὰ ἀπὸ τόσον πολὺν χρόνον ποὺ ἔχει μεσολαθῇσει, καὶ ἐπειτα καὶ διὰ νὰ σὲ παρακαλέσω διὰ τοὺς ἀνθρώπους
- 5 τῆς περιοχῆς τῆς Ἀριαραθίας²⁰⁴, εἰς τοὺς ὁποίους, ἐπειδὴ ἀπὸ παλαιοῦ κατεπονούντο καὶ ἐκακουχοῦντο, ὁ Κύριος ἔδωκεν ἀνταξίαν παρηγορίαν ἢ τὸ ὅτι δηλαδὴ τοὺς ἐχάρισεν ὥς ἐπόπτην²⁰⁵ τὴν ὑψηλότητά σου. Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη, ποὺ ἀνήκει εἰς τοὺς συγγενεῖς μου καὶ εἶναι σχεδὸν τὸ πλέον καίριον σημεῖον τῆς πτωχείας
- 10 τῆς Ἀριαραθίας καὶ ἔχει ἐπιβαρυνθῇ²⁰⁶ πολὺ. Παρακα-

203. Ἄγνωστον πότε ἐγράφη. Συγγενεῖς ὀνομάζει κατὰ σάρκα μακρινούς συγγενεῖς ἢ ἐν γένει τοὺς Καππαδόκας; Πιθανώτερον τὸ πρῶτον.

204. Φαίνεται: ὅτι ἐπρόκειτο περὶ περιοχῆς υπερβολικῶς ἀγόνου, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ καὶ μία (παροιμιώδης) ἔκφρασις περὶ τῆς μεγάλης ἀπορίας ὡς «ἀριαραθικῆς».

205. Πρόκειται μᾶλλον περὶ φροντίδος ἐξ ἐνδιαφέροντος καὶ καλωσύνης, παρὰ περὶ δικαιοματίων ἰδιοκτησίας ἐπὶ τῶν γαιῶν τῆς Ἀριαραθίας καὶ συνεπῶς οἰκονομικῆς φύσεως σχέσεως. Ὁ παραλήπτης φαίνεται ὅτι ἦτο ἀξιωματοῦχος ἔχων τὴν δυνατότητα νὰ προσῇ εἰς τὴν ἐκδοσὶν εὐεργετικῶν ὑπὲρ αὐτῶν πράξεων.

206. Ἐξ ἐπόψεως φορολογικῆς.

λῶ λοιπὸν τὴν καλωσύνην σου ὅσον εἶναι δυνατόν νὰ τὸ ἐλαιφρύνῃ (τῆς φορολογίας), ὥστε νὰ εἶναι ὑποφερτὸν εἰς τοὺς κατόχους του.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 3011 (ΤΙΑ' — CCCXI)

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΑ²⁰⁷

Τὰς ἐπιστολάς μου πρὸς τὴν ἐντιμότητά σου κάμνουν νὰ εἶναι πολλαὶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν δίνουν σημασίαν εἰς τὰς περὶ σοῦ διαθεβαιώσεις μου, ἀλλ' ἐπιθυμοῦν νὰ τύχουν μιᾶς ἰδιαίτερας καὶ ἐξαιρετικῆς ἐξυπηρετήσεως εἰς τὰ ζητήματά των.

Πάντως ἐγὼ ἀπὸ καιρὸν τώρα τοὺς ἔχω δηλώσει σαφῶς ὅτι σὺ θὰ εἶσαι πάντοτε ἀμερόληπτος καὶ ἀπροσωπώληπτος φύλαξ τῶν δικαίων μας τόσο, ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται νὰ κάμῃ κανεὶς ἰδιαίτεραν ἐκκλήσιν διὰ φιλόανθρωπα αἰσθημάτων σου ἀπέναντί του, ἐκτὸς ἂν θεθαίως τὸν ἔχη καταλάβει ὑπερβολικὴ ἀπληστία. Ὡπωσδῆποτε ὅμως, ἀφοῦ τὸν ἐπληροφόρησα σχετικῶς, τοῦ ἔδωκα τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν συνιστῶν εἰς σέ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν καὶ παρακαλῶν καὶ νὰ τὸν δεχθῇς μὲ καλωσύνην καί, ἐπειδὴ τὸ σπίτι του μὲ τὸν καιρὸν ἔχει πλέον ἀποκάμει ἀπὸ τὰς πολλὰς δημοσίας εἰσφοράς, νὰ τὸν κρίνης ὅτι ἀξίζει νὰ τὸν ἀνακουφίσῃς²⁰⁸ κατὰ τὸ δυνατόν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 312 (ΤΙΒ' — CCCXII)

ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΚΗΝΣΙΤΩΡΑ²⁰⁹

Γνωρίζεις καλῶς καὶ ποία ὠφέλεια, ἀλλὰ καὶ ποία

207. «Πρωτεύων» ἐλέγγο εἰς κάθε κόμην ἢ κομηόπολιν ὁ πρῶτος τῶν προεστῶν, ὁ πρόεδρος, ὃς θὰ ἐλέγγομεν σήμερον. Συνήθως οἱ «πρωτεύοντες» ἦσαν οἱ πλουσιώτεροι καὶ πλέον παπαιδευμένοι.

208. Εἰς τὸ καίμενον «παράκλησις». Ἄλλ' ἐνθὶ κάμναι λόγον περὶ «παρακλήσεως», ταυτοχρόνως υποδεικνύει εἰς τὸν «πρωτεύοντα» νὰ μὴ παρασυρθῇ ἀπὸ τὴν, ἰσως γνωστὴν του, ἀπληστείαν τοῦ ἀνθρώπου ὑπὲρ τοῦ ὁποῦ μεσολαθεῖ.

209. Περί κηναίτωρος βλ. 3MBA, σῆμ. 305. Ὁ κηναίτωρ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν «οἰκονομικὸν ἔφορον», ἐρρόθυμζε τὰ τῆς φορολογίας τῶν ἐπὶ μέρους.

ζημία προκαλείται εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοὺς κήν-
σους²¹⁰.

Συνεπῶς δεῖξε εἰς αὐτὸν κατανόησιν, διὰ τὸ ὅτι κατέ-
βαλε τόσας προσπάθειάς νὰ μὴ ὑποστῇ καμμίαν ζημίαν
καὶ προθυμοποιήσου νὰ τὸν βοηθήσῃς εἰς τὸ δίκαιόν του
κατὰ δύναμιν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 313 (ΤΙΓ' — CCCXIII)

ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΚΗΝΣΙΤΩΡΑ²¹¹

Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἰδῇ κανεὶς τὴν οἰκονομίαν τοῦ
Θεοῦ ἀπὸ μακρὰν. Ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ μικροψυχίαν
στρέφομεν τὴν προσοχήν μας εἰς αὐτὸ πού εἶναι ἔμπρὸς
εἰς τὰ πόδια μας μὲ ἀποτέλεσμα ὅτι συνήθως, ἀκόμη
καὶ ὅταν ὀδηγούμεθα εἰς μίαν καλὴν ἑκθασιν, δυσανα-
σχετοῦμεν! Καὶ ὅμως ὁ τὰ πάντα ἐν σοφίᾳ κυβερνῶν Δε-
σπότης ἀνέχεται τὴν ἀμάθειάν μας! Ἀσφαλῶς δὲ θὰ
5 ἐνθυμῆσαι πόσον ἐστενοχωρούμεθα τότε διὰ τὴν φρον-
τίδα πού μᾶς ἀνετέθη, πόσους φίλους ἐπεκαλέσθη-
μεν, προκειμένου νὰ κατορθώσωμεν νὰ ἀποφύγωμεν μὲ
τὴν μεσιτείαν τους τὴν δοκιμασίαν! Διότι ἔτσι τὸ ἔχα-
ρακτηρίζομεν! Τώρα ὅμως βλέπεις ποῖα εἶναι τὰ ἀποτε-
λέσματα! Ὁ Θεὸς σοῦ ἔδωκε μίαν εὐκαιρίαν νὰ φέρῃς
10 εἰς τὸ φανερόν τὴν καλοκαγαθίαν τοῦ χαρακτήρος σου
καὶ νὰ ἀφήσῃς ἀφορμὰς ἀγαθῆς ἀναμνήσεως εἰς ὅ-
λας τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Ὅποιοι λοιπὸν θὰ εἶναι αἱ
«ἐκτιμήσεις» πού θὰ κάμνῃς, ἀνάλογος θὰ συμβαίῃ νὰ
διασώζεται ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους ἢ δι' αὐτὰς ἀνά-
μνησις! Πάντως ἐγὼ εἶμαι θαυότατα πεπεισμένος, ὅτι ἀ-
κόμη καὶ ἂν οἱ Γαλάται τὸ εἶχον κάμει αἴτημα προσευ-
15 χῆς, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ εὗρουν ἄνθρωπον μὲ φιλον-

210. «Κήνος» εἶναι ὁ φόρος. Καὶ εἶναι ὀφέλιμος, ἐπειδὴ δι' αὐτοῦ
συντηρεῖται τὸ κράτος, ἐπιζήμιος δέ, ὅταν ἀκρίτως ἐπιβαλλόμενος κατα-
στρέφῃ τὴν ὀρθὴν σχέσιν τοῦ φορολογουμένου μὲ τὴν τοῦ φορολογούντος δη-
μοσύου.

211. Βλ. σημ. 217. Φαίνεται ὅτι ὁ Μ.Β. συνεδέστο μετὰ τοῦ κηναίτω-
ρος τούτου διὰ στενῆς φιλίας.

θρωπότερον χαρακτηῖρα. Καὶ ἡμπορῶ νὰ μακαρίζω ὄχι μόνον τοὺς Γαλάτας διὰ τὸ ὅτι σὺ εἶσαι ὁ οἰκονομικὸς ἔφορός των²¹², ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν μου. "Ὅπως γνωρίζεις, εἰς τὴν Γαλατίαν ἔχω καὶ ἐγὼ ἕνα σπίτι²¹³ καὶ μάλιστα σὺν Θεῷ τὸ πιὸ ὡραῖον ἀπὸ ὅλα τὰ σπίτια, διὰ τὸ ὁποῖον, ἂν τύχω κάποιας βοηθείας, ἐκ μέρους σου (καὶ θὰ τύχω, ἐφ' ὅσον ἡ φιλία μας ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχη τὴν γνωστὴν δύναμίν της), θὰ χρεωστῶ εἰς τὸν Θεὸν μεγάλην εὐγνωμοσύνην.

Λοιπὸν, ἂν ἡ φιλία μου ἐξακολουθῇ νὰ ἔχη κάποιαν ἀξίαν διὰ τὴν ἐντιμότητά σου, παραικαλῶ νὰ παράσχῃς πρὸς χάριν μου εἰς τὸ σπίτι τοῦ θαυμασιωτάτου ἄρχοντος Οὐλπικίου μίαν τέτοιαν ὠφέλειαν, πού νὰ γίνῃ ἀντικείμενον γενικῆς συζητήσεως, δηλ. νὰ μειώσῃς τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν («ἐκτίμησιν») εἰς ἕνα βαθμὸν ὅσον τὸ δυνατόν πιὸ ἀξιόλογον καὶ πιὸ ἄξιον τῆς ἰδικῆς σου μεγαλοφροσύνης καὶ θὰ προσθέσω καὶ τῆς μεσιτείας ἐμοῦ τοῦ ἀγαπῶντος σε. Καὶ ἂν αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον, τοῦλάχιστον τόσον, ὅσον καὶ αἱ περιστάσεις ἐπιτρέπουν καὶ ἐπιδέχεται ἡ φύσις τῶν πραγμάτων. Πάντως ὅμως νὰ μειώσῃς καὶ νὰ ἀφήσῃς τὸ ποσὸν εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος, ὥστε ν' ἀνταποδώσω καὶ ἐγὼ μέσῳ τῆς ἐξοχότητός σου αὐτὴν τὴν πρᾶξιν σου ὡς μίαν χάριν ἕναντι τῶν μυρίων εὐεργεσιῶν τὰς ὁποίας ἔχω δεχθῇ ἐκ μέρους τοῦ ἀγαθοῦ τούτου ἄρχοντος.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 314 (ΤΙΔ — CCCXIV)

ΑΝΕΥ ΠΑΡΑΛΗΠΤΟΥ. ΔΙ' ΕΝΑ ΙΚΕΤΗΝ

Καὶ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ παραβλέψω ἐγὼ μίαν ἐκ μέρους σου ἀφορμὴν νὰ σοῦ στείλω ἐπιστολήν καὶ νὰ χαιρετίσω τὴν ἐντιμότητά σου ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ πού αὐτὸς ἔρχεται πρὸς σέ; Καὶ θὰ ἦτο θεθαίως ὑπεραρκετόν, καὶ ἂν σοῦ ἐξέθετεν αὐτὸς μόνος του (προφορικῶς) τὰ

212. Εἰς τὸ κείμενον ὑπάρχει ἡ λέξις «ἐπιστάσις», ἐκ τοῦ ρήματος ἐπίσταμαι (=γνωρίζω καλῶς, κρίνω, ἐκτιμῶ καὶ ἐπιβάλλω τὸ πρέπον).

213. Πρόκειται διὰ τὸ σπίτι τοῦ ἄρχοντος Οὐλπικίου, ὡς μᾶς πληροφορεῖ κατωτέρω, ὅχι δι' ἰδικόν του.

- κατ' ἐμέ καὶ ἀνεπλήρωνε τὴν ἀνάγκην ἐπιστολῆς. Ἦθέ-
 5 λησεν ὅμως ὁ ἴδιος νὰ γίνη καὶ κομιστὴς ἐπιστολῆς μου,
 ἐπειδὴ μὲ ἀγαπᾷ πολὺ καὶ μοῦ εἶναι ἀφσιωμένους ἐξ ὅ-
 λης ψυχῆς. Θέλει δὲ πάσῃ θυσίᾳ νὰ μεταφέρῃ καὶ τὰ ἰδι-
 κά σου λόγια καὶ νὰ σέ ἐξυπηρετήσῃ.

- Ἰοῦ ἔδωκα λοιπὸν τὴν ἐπιστολήν, διὰ τῆς ὁποίας
 πρῶτον μὲν σοῦ εὐχομαι ὅλα τὰ ἀγαθὰ, καὶ αὐτὰ δη-
 10 λατῇ πού ἔχει ἡ παρούσα ζωὴ καὶ ἀπὸ τὰ ἐπηγγελμέ-
 να ἐκεῖνα πού μᾶς ἐξασφαλίζουν τὴν μακαριότητα, πού
 μᾶς περιμένει. Ἐπειτα δὲ καὶ παρακαλοῦμεν τὸν ἅγιον
 Θεὸν νὰ εὐρεθῇ τρόπος νὰ μοῦ πραγματοποιηθῇ διὰ δευ-
 τέραν φοράν μία συνάντησίς μου μαζί σου, ὅσον ἀκόμη
 εὐρίσκομαι ἐπάνω²¹⁴ εἰς τὴν γῆν.

- Καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι πρὸς χάριν μου θὰ πολλα-
 πλασιάσῃς τὴν ἀγάπην πού ἔχεις πρὸς τὸν ὡς ἄνω ἀδελ-
 15 φόν. Δέξου λοιπὸν τὴν παράκλησίν μου καὶ δὸς εἰς αὐ-
 τὸν μὲ ἔργα τὴν ἀπόδειξιν περὶ τούτου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 315 (ΤΙΕ' — CCCXXV)

ΑΝΕΥ ΠΑΡΑΛΗΠΤΟΥ. ΔΙΑ ΚΑΠΟΙΑΝ ΣΥΓΓΕΝΗ²¹⁵

- Ἀπολύτως πεπεισμένος ὅτι εἰς τίποτε δὲν θὰ ἀστο-
 χήσω ἀπὸ αὐτά, διὰ τὰ ὁποῖα θὰ παρακαλέσω τυχόν
 τὴν ἐντιμότητά σου ἐντὸς τοῦ δικαίου, κατέληξα μὲ προ-
 θυμίαν νὰ δώσω τὴν ἐπιστολήν αὐτὴν εἰς αὐτὴν τὴν σε-
 5 μνοτάτην κυρίαν πού, ἐνῶ εἶναι προσατίς ὄρφανῶν, ζῇ
 εἰς ἓνα σπίτι πιδ τρομερόν ἀπὸ μίαν «ὑδραν» πολυκέφα-
 λον. Καὶ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ συμβαίνει νὰ ἔχωμεν συγγέ-
 νειαν μεταξὺ μας ἐξ αἵματος. Διὸ καὶ παρακαλῶ τὴν εὐ-
 γένειάν σου, ἂν θέλῃς καὶ ἐμέ νὰ τιμήσῃς καὶ νὰ δείξης

214. Ἀξία προσοχῆς ἡ διατύπωσις «ἕως δομέν ὑπὲρ γῆς», πού υποδη-
 λοῖ ὅτι ἐξ Ἰσοῦ «δομέν», ἦτοι ὑπάρχον, καὶ «ὑπὲρ γῆς».

215. Ἡ συγγενὴς του, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἦτο προφανῶς χήρα, μητέρα
 πολλῶν ὀρφανῶν καὶ ἠναγκασμένη νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τῆς παραλογισμοῦς
 πολλῶν συγγενῶν τοῦ ἀνδρός τῆς, μετὰ τῶν ὁποίων Ἰσως συγκατοῦσε καὶ
 τοὺς ὁποίους ὁ Μ. Β. χαρακτηρίζει ὡς «ὑδραν» πολυκέφαλον, παραλληλι-
 ζων αὐτοῦς προφανῶς πρὸς τὴν Λερναίαν Ἵδραν.

- 10 ὅτι ἐξακολουθεῖς νά τρέφῃς τὴν ὀφειλομένην εἰς τὸν πάππον τῶν ὀρφανῶν τιμὴν, νά τοὺς παράσχῃς κάποιαν βοήθειαν, καὶ ἔτσι νά κάμῃς εἰς τὸ ἐξῆς νά εἶναι δι' αὐτὰ ὑποφερτὴ ἡ κατοχὴ (τοῦ ἐν λόγῳ κτήματος).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 316 (ΤΙΣΤ' — CCCXXVI)

ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΡΑΛΗΠΤΟΥ. ΔΙΑ ΚΑΠΟΙΟΝ ΤΑΛΑΙΠΩΡΗΜΕΝΟΝ

- 5 "Αν καὶ ἀπολύτως πεπεισμένος ὅτι αὐτοὶ ποὺ ἔρχονται πρὸς τὴν καλωσύνην σου δὲν χρειάζονται καθόλου συστατικὴν ἐπιστολήν, ἀφοῦ σὺ κάμνεις λόγῳ τῆς καλοκαγαθίας²¹⁶ τοῦ χαρακτῆρος σου περισσότερα ἀπὸ ὅσα θὰ ἔκαμνες, ἂν σέ παρεκκίνηι κάποιος ἄλλος εἰς ἔργα ἀγαθὰ, μὲ τὸ νά σέ παραικαλέσῃ, ἐν τούτοις λόγῳ τοῦ ὅτι ἐνδιαφέρομαι πάρα πολὺ διὰ τὸν υἱὸν τοῦ τάδε ἡ-
 5 χθην εἰς τὴν ἀπόφασιν νά γράψω πρὸς τὴν καθαρὰν καὶ ἄδολον ψυχὴν σου, νά σοὺ συστήσω τὸν ἀνθρώπον αὐτὸν καὶ νά σέ παραικαλέσω, νά τοῦ παράσχῃς εἰς ὅ,τι τυχὸν θὰ ᾔτο δυνατόν εἰς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσίν του τὴν ἐπικουρίαν σου κατὰ τὴν δύναμίν σου. Καὶ γνωρίζω καλῶς ὅτι, ἂν σὺ καταδεχθῇς νά ἀσκήσῃς ὅλην τὴν ἐπιρροήν, ποὺ σοὺ ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ νά τὸν προστατεύσῃς,
 10 δὲν θὰ χρειασθῇ ἄλλον προστάτην.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 317 (ΤΙΖ' — CCCXVII)

ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΡΑΛΗΠΤΟΥ. ΔΙΑ ΚΑΠΟΙΟΝ ΠΤΩΧΟΝ

Τὰς ἐπιστολάς μου πρὸς τὴν ἐντιμότητά σου κάμνει σπάνιας, τὸ γεγονὸς ὅτι σπάνια εἶναι καὶ αἱ ὑποθέσεις ποὺ ἐπιλύονται εἰς τὸν τόπον σας. Ὡς ἐνδειξιν δέ, τοῦ ὅτι τὰ γράμματά μου φέρουν ἐνόχλησιν εἰς τὴν ἐντιμότητά σου, ἔχομεν τὸ ὅτι δὲν λαμβάνομεν εἰς αὐτὰ ποῦ

216. Ἡ καλοκαθία θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνας πάντοτε ὡς τὸ ἡραιότερον ἠθικὸν καὶ πνευματικὸν χάρισμα τοῦ ἀνθρώπου.

5 κάθε φοράν γράφομεν ἀπαντήσεις. Καὶ πάλιν ὁμοίως ἢ σκέψις τοῦ πλήθους τῶν ὑποθέσεων πού σέ ἀπασχολοῦν μέ μεταφέρει εἰς ἄλλον λογισμόν καὶ συγχωρῶ ἐκεῖνον πού, ἐπειδὴ ἔχει τόσα νά περνοῦν ἀπὸ τὰ χέρια του²¹⁷, λησμονεῖ ἐμέ, πού, ἀκόμη καὶ ἂν εἶχεν ὅλην του τὴν εὐκαιρίαν καὶ ἡσυχίαν, δέν θά ἦτο εὐκόλον νά μέ ἐνθυμηθῇ λόγῳ τῆς ταπεινῆς μου καταστάσεως²¹⁸.

10 Καὶ εἴθε σέ μέν ὁ Ἅγιος Θεός νά σέ ἀναθιβάσῃ εἰς ἀνώτερα περιφανῇ ἀξιώματα, καὶ μέ τὴν χάριν Του νά σέ διατηρήσῃ εἰς τὴν λαμπρότητα πού τώρα ἔχεις. Πάντως ἐγὼ δέν χάνω ποτέ εὐκαιρίαν νά σοῦ γράφω, καὶ πολὺ ὀλιγώτερον δέν ἄφησα νά χάσω τὴν παροῦσαν πού μοῦ ἔδωκεν αὐτός, τὸν ὅποιον καὶ σοῦ ἐμπιστεύομαι καὶ ἀξιῶ νά τὸν κάμῃς νά καταλάβῃ ὅτι εἰς κάτι βοηθοῦν καὶ αἱ ἐπιστολαὶ μου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 318 (ΤΙΗ' — CCCXVIII)

ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΡΑΛΗΠΤΟΥ. ΔΙΑ ΚΑΠΟΙΟΝ ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΗΝ ΤΟΥ.

Αὐτοὺς πού ἦλθον ἀπὸ τὴν πατρίδα μας²¹⁹ σοῦ τοὺς συνιστοῦν τὰ δικαιώματα τῆς Πατρίδος, ἂν καὶ λόγῳ τῆς καλωσύνης τοῦ χαρακτῆρος σου ὅλους ἐκείνους πού ἔχουν ἀνάγκην κάποιας βοηθείας τοὺς θέτεις ὑπὸ τὴν πρόνοιάν σου.

Καὶ αὐτὸν λοιπὸν πού θά ἐγχειρίσῃ τὴν ἐπιστολήν

217. Αἱ διάφοροι ὑποθέσεις ἐλέγοντο κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον «ἀποκρίσεις». Ἐντεῦθεν καὶ ὁ τίτλος «ἀποκρισιάρης» μέν διὰ τοὺς ἐντεταλμένους ἐκ μέρους ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων, Πατριαρχῶν, διὰ τὴν ἐπίλυσιν ζητημάτων τινῶν, «ἐπὶ τῶν ἀποκρίσεων» δὲ διὰ τοὺς πολιτικούς ἀντιστοίχους ἀρχοντας.

218. Μὲ πολλὴν εὐστροφίαν καὶ λόγια τιμητικά ὁ Μ. Β. διαμαρτύρεται κατὰ τοῦ ἀρχοντος πού τὸν παραγνώριζε.

219. Ἴσως ἡ ἐπιστολὴ ἐγγράφη πρὸ τῆς εἰς Ἐπίσκοπον Καισαρείας χειροτονίας τοῦ Μ. Β. Ἄν ἐγγράφη ὑπὸ τοῦ Μ. Β. ὄντος Ἀρχιεπισκόπου, τὰ λόγια αὐτὰ ἀποτελοῦν τρομαρὸν ἔλεγχον κατὰ τοῦ παραλήπτου.

- 5 αὐτὴν εἰς τὴν κοσμιότητά σου, τὸν υἱὸν τοῦ «δεῖνα»²²⁰,
δέξου τον καὶ ὡς συμπατριώτην μας καὶ ὡς ἔχοντα ἀ-
νάγκην συμπαραστάσεως, ἀλλὰ καὶ ὡς συνιστώμενον
ἀπὸ ἐμέ. Ὡς συνέπειαν δὲ ὅλων αὐτῶν ἅς ἀποκτήσῃ αὐ-
τὸ μόνον, νὰ τύχῃ δηλαδὴ τῆς δυνατῆς ἐκ μέρους σου
βοηθείας εἰς τὴν ἐν λόγῳ περίπτωσιν.

- 10 Καὶ σοῦ εἶναι γνωστὸν ὅτι διὰ τὰ ἀγαθὰ ἔργα ἡ ἀν-
ταπόδοσις δέν γίνεται ἀπὸ ἐμὲ τὸν ταπεινόν, ἀλλὰ ἀπὸ
τὸν Κύριον, πού ἀμείβει (ἀκόμη καὶ) τὰς ἀγαθὰς προαι-
ρέσεις μας.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 319 (ΤΙΘ' — CCCXIX)

ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΡΑΛΗΠΤΟΥ. ΔΙΑ ΚΑΠΟΙΟΝ ΞΕΝΟΝ

Εὐθύς μετὰ τὴν ἀναχώρησίν σου ἦλθεν εἰς ἐμὲ ὁ
υἱός²²¹ αὐτὸς πού σοῦ ἐγχειρίζει τὴν ἐπιστολὴν αὐτήν, ἐ-
πειδὴ, ὡς ἄνθρωπος πού ζῇ εἰς τὰ ξένα, ἔχει τὴν ἀνάγκη-
ν κάθε παρηγορίας πού οἱ Χριστιανοὶ χρεωστοῦν²²², εἰς
τοὺς ξένους.

- 5 Βεβαίως τὴν μὲν ὑπόθεσίν του θὰ σοῦ τὴν διηγηθῇ
ἐν λεπτομερείαις ὁ ἴδιος, τὴν βοήθειαν ὅμως θὰ δώσῃς
σύ, μὲ θάσιν αὐτὸ πού ἡμπορεῖς νὰ κάμῃς καὶ πού εἶναι
ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἐν λόγῳ περίπτωσιν.

- Λοιπόν, ἂν τύχῃ καὶ ἔλθῃ ὁ ἡγεμὼν, εἶναι αὐτονόη-
τον ὅτι σύ θὰ τὸν εἰσαγάγῃς πρὸς αὐτόν, καθ' ὅσον μὲ
θάσιν αὐτὰ πού κάνει τώρα²²³ θὰ τοῦ δώσῃς αὐτὰ πού
ἐπιδιώκει. Καὶ γνώριζε ὅτι τὸ νὰ ἐπανέλθῃ αὐτὸς ἔχων
10 ἐπιτύχει τὰ πάντα, ὅπως θὰ τὰ ἤθελεν, εἶναι κάτι πού μὲ
ἐνδιαφέρει ὀχι ὀλίγον.

220. Ἀπευθύνεται πρὸς Καισαρέα ἢ Καππαδόκην ἄρχοντα μεσιτεῶν
ὑπὲρ ἄλλου συμπατριώτου.

221. Ἵσως ἐνταῦθα εἰς τὸ πρωτότυπον ὑπῆρχε τὸ ὄνομα τοῦ συνιστω-
μένου νέου, ὑπερ ὅμως, ὡς μὴ ἔχον ἰδιόζων ἐνδιαφέρον, σὺν τῷ χρόνῳ ἐξέ-
πασε.

222. Ἵσως θὰ πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ: «αὐτὸς ὁ νεκρός».

223. Κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Κυρίου: «ξένος ἦμιν καὶ συνηγάγετε» (Ματθ.
25, 43) καὶ τοῦ Ἀποστολικοῦ: «τῆς δὲ φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε» διὰ
ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους» (Ἑβρ. 13, 2).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 320 (ΤΚ' — CCCXX) ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΡΑΛΗΠΤΟΥ. ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Μετά από πολὺν καιρὸν ἔχω μόλις τώρα τὴν εὐκαιρίαν νὰ χαιρετίσω τὴν ἐντιμότητά σου, λόγῳ τοῦ ὅτι αὐτὸς ποὺ θὰ σοῦ ἔφερε τὴν ἀπάντησίν μου ἐνδιέτριψε πολὺν χρόνον εἰς τὴν πόλιν μας καὶ περιέπεσεν εἰς ἀνθρώπους καὶ ὑποθέσεις πολὺ δυσκόλους, καὶ ἔτσι ἔμεινε μακρὰν τῆς πατρίδος του ἕνα ὁλόκληρον χρόνον. Ἀφοῦ δηλαδὴ παρεσύρθη ἀπὸ ἀπάτας ἀνθρώπων καὶ δῆθεν συμβιβαστικὰς λύσεις εἰς τὸ νὰ νομίζῃ ὅτι, ἐφ' ὅσον κατάρθωνε νὰ διαφύγῃ τὴν καικὴ θειάν των, θὰ ἐπετύγχανε τὰ πάντα, ἀργότερον ἀντελήφθη τὸ μέγεθος τῆς ζημίας, ἐπειδὴ, συνεπεία τῆς ὀλίγον κατ' ὀλίγον δημιουργηθείσης εἰς αὐτὸν αὐταπάτης, παρεπλανᾶτο πλέον ἢ ἀντίληψίς του.

5 Λοιπὸν, ἀφοῦ ἤδη ἐπανέρχεται, ἀπαλλαγείς καὶ ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεις τοῦ κλίματος καὶ ἀπὸ τὴν μοχθηρίαν τῶν ἀνθρώπων, σὲ ἀσπάζομαι δι' αὐτοῦ παρακαλῶν νὰ μὲ ἐνθυμῆσαι εἰς τὰς προσευχάς σου (διότι χρειάζομαι πολλὴν βοήθειαν ἀπὸ τὰς προσευχάς). Ἐξ ἄλλου σὲ πληροφορῶ ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ εἶχον ὀρισθῇ ὑπὸ τὸν μακαρίτην τὸν Ἐπίσκοπον ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἐξόφλησιν τοῦ χρέους, —διότι εἰς τὴν διαθήκην του εἶχε κάμει εἰδικὴν μνείαν καὶ τοῦ χρέους αὐτοῦ καὶ ἀπὸ ποῦ ἔπρεπε νὰ ἐξοφληθῇ καὶ μέσω τίνος,—καταφρονήσαντες τὰς φιλικὰς ὑποδείξεις μου, ἤδη περιμένουν τὰς ὑποχρεωτικὰς δι' ὅλους λύσεις, ποὺ ἐπιβάλλουν τὰ δικαστήρια²²⁴. Ἔνεκα τούτου λοιπὸν ἐπανῆλθεν ἀπρακτος ὁ φίλος μου καὶ τὰ πράγματα ἐπέβαλον νὰ προσκομίσῃ συστατικὴν ἐπιστολὴν ἀπὸ ἐμέ, ἂν θέλῃ νὰ μὴ κατηγορηθῇ ἀπὸ τὴν ἐντιμότητά σου ὡς ἀργὸς καὶ ράθυμος. Καὶ αὐτὰ μὲν ἂς μείνουν μέχρις ἐδῶ. Ὅσον δὲ διὰ τὴν κατάστασιν τῶν Ἐκκλησιῶν, πῶς αὕτη ἔχει, ἂν δηλαδὴ τοὺς ἔχη (ἄνωθεν) δοθῇ νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν

224. Τὰ «πολιτευόμενα» εἶναι ἀσφαλῶς ἡ ἀγαθὴ πολιτεία τοῦ συνισταμένου. «Σπουδαζόμενα» δὲ πρέπει νὰ εἶναι αὐτὰ ποὺ διὰ τῆς ξενιτειᾶς του ἐπεδίωκε ὁ ἐ λόγῳ νεαρός.

ἢ ἐξέπεσαν εἰς τὰ χειρότερα ἢ ἔχουν κάποιαν ἐλπίδα²²⁵ μεταβολῆς πρὸς τὸ καλλίτερον, καταδέξου νὰ μᾶς πληροφορήσης διὰ μέσου κάποιου ἀπὸ τοὺς γνησίους ἀδελφούς²²⁶.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 321 (ΤΚΑ' — ССХХΙ)

ΠΡΟΣ ΘΕΚΛΑΝ²²⁷

Κατὰ τὸ ἔτος ποὺ πέρασε εἰς τὴν Πατρίδα μας ἐγίνε θαραχειμωνιά, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ «κάψῃ» τὰ «μάτια» τῶν κλημάτων τὴν ὥρα ποὺ ἦσαν ἔτοιμα νὰ «προβάλουν»²²⁸ (θλαστάρια). Ἀλλὰ καὶ ὅσα ἐγλύτωσαν, ἐμείναν ἄκαρπα καὶ ἔκαμαν τὰ μπουκόλια μας ξερά καὶ ἄβρεχτα!

- 5 Ἀλλὰ διὰ τί σοῦ διεκτραγωδῶ τὴν ἀκαρπλίαν τῶν φυτῶν; Διὰ νὰ μᾶς γίνῃς, κατὰ τὸν Σολομῶντα, σὺ «ἄμπελος κυπρίζουσα καὶ κληματὶς κατάκαρπος»²²⁹, ὅχι μόνον μὲ τὸ νὰ παραγάγῃς ὡς ἄνθος θότρυν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ μεταβάλῃς μὲ τὸν κόπον σου εἰς οἶνον τὰ δροσερά σταφύλια.

225. Εἰς τὴν Ἐπιστολὴν 307 (βλ. σημ. 196) ὁ Μ. Β. ἐτάχθη κατὰ τῆς προσφυγῆς εἰς δικαστήρια, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει δυνατότης συμβιβασμοῦ. Μὴ ὑπαρχούσης ὁμοῦ, λόγῳ κακοηθείας τοῦ ἐνὸς τῶν διαδίκων, ἡ προσφυγὴ καταντᾷ ἀναγκαιότης καὶ τὰ δικαστήρια ἀγαθόν, ἀφοῦ ἐκδίδουν ἀποφάσεις ὑποχρεωτικῶς ἰσχυροῦσας δι' ὅλους. Ἡ δικαστικὴ ἐξουσία, ὡς περιφρουρούσα τοὺς ἀγαθοὺς ἀπὸ τὴν κακοήθειαν τῶν πονηρῶν, εἶναι περισσότερον πάσης ἄλλης ἐξουσίας ἀπὸ Θεοῦ «τεταγμένη» (πρβλ. Ρωμ. 13,1).

226. Ἀπὸ τὰ πλήρη πικρίας λόγια αὐτὰ τοῦ Μ. Β. θὰ πρέπη νὰ φαντασθῶμεν ἀθλίαν τὴν κατάστασιν τῶν Ἐκκλησιῶν τότε, ἀσφαλῶς λόγῳ τῆς ἀρειανικῆς αἵρέσεως καὶ τῆς πρὸς αὐτὴν ὑποστηρίξεως τοῦ αἰρετικοῦ βασιλέως Οὐάλεντος. Περιγραφὴν λεπτομερῆ τῆς καταστάσεως αὐτῆς βλ. εἰς 10 ΜΒΑ, σελ. 143 - 148 (περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος κεφ. Α').

227. Ἡ Ἐπιστολὴ αὕτη εἶναι ἡ αὕτη μὲ τὴν ἐπιστολὴν 57 τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Πρέπει μᾶλλον κακῶς νὰ συμπεριελήφθῃ εἰς τὰς Ἐπιστολάς τοῦ Μ. Β. Ἐγγραφή περὶ τὸ 372 ἢ 375.

228. Προφανῶς ἐνταῦθα ἔχομεν ἀγροτικὰς ἐκφράσεις. Ἀνάλογοι ὑπάρχουν καὶ σήμερον.

229. Ἄσμα Ἄσμάτων 2, 13.

- 10 Ἐδῶ μερικοὶ ἄνδρες περιτειχίζουν τώρα τὸν περί-
 θολον τῆς Συνόδου²³⁰. Ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ τοὺς
 ποτίσω μὲ κρασί θουνήσιο, ἀποτείνομαι εἰς τὴν πολυστά-
 φυλον δεξιάν σου νὰ διατάξης ν' ἀνοίξουν πρὸς χάριν
 μου σὰν ποτάμι οἱ κρουνοὶ (τῶν θαρελιῶν) σου. Ἐφ' ὅ-
 σον δὲ θὰ κάμῃς αὐτὸ γρήγορα, ὅχι μόνον θὰ ξεκου-
 ράσῃς πολλὰς ψυχὰς, ἀλλὰ καὶ θὰ εὐφράνῃς ὅσον δὲν
 ἤμπορεῖς νὰ φαντασθῇς καὶ ἐμὲ τὸν ἀττικιστὴν ἐπαίτην.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 322 (ΤΚΒ' — СССХІІ)

ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΡΑΛΗΠΤΟΥ. ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΦΙΛΟΝ,
 ΔΙΑ ΝΑ ΣΥΝΕΟΡΤΑΣΗ ΤΟ ΠΑΣΧΑ

- 5 Ὅταν ἔλαβα τὸ γράμμα σου, ὅπως ἦταν φυσικόν,
 εὐχαριστήθην καὶ εὐχαρίστησα τὸν Κύριον, ἀλλὰ καὶ
 ἤμουν πρόθυμος ν' ἀπαντήσω, ἂν κάποιος μοῦ ὑπενθύ-
 μιζε ἐγκαίρως ὅτι πρέπει νὰ ἀπαντήσω. Πάντως ἡ ὑ-
 πόθεσις, διὰ τὴν ὁποίαν μὲ εἶχες ἀπασχολήσει, μὲ τὴν
 πάροδον τοῦ χρόνου ἐτακτοποιήθη. Παρὰ ταῦτα ὁμως,
 10 δὲν μοῦ ἦταν δυνατόν, πρὶν λήξῃ, νὰ σοῦ ἀπαντήσω κά-
 τι τὸ σίγουρον. Αὐτὴ ἦταν ἡ αἰτία τῆς σιωπῆς μου. Ὅ-
 χι λοιπὸν ραθυμία, οὔτε ἀγνόησις τῆς εὐπρεπειᾶς. Διό-
 τι, ἀκόμη καὶ ἂν ἤμην τελείως ραθυμος, ὅπωςδὴποτε
 εἰς τὴν ἐντιμότητά σου θὰ ἐφρόντιζα νὰ συγκαλύψω τὰ
 ἐλαττώματά μου.
 10 Ὅμως δὲν μοῦ εἶναι δυνατόν νὰ σὲ λησμονήσω οὐδ'
 ἐπὶ στιγμήν, (ἐκτὸς ἂν συμβῇ νὰ ἀγνοήσῃ κανεὶς πρῶ-
 τα τὸν ἑαυτὸν του), ἀλλὰ εἴτε γράψω εἴτε ὅχι, σὲ ἔχω
 πάντοτε μαζί μου, ἐνθρονισμένον εἰς τὴν καρδίαν μου.
 Ἄλλωστε τὸ μακροχρόνιον «πιάσιμο» τοῦ χειμῶνος
 μοῦ ἀρέσει τόσο ὀλίγον, ὥστε νὰ εὐχωμαι, ἂν δὲν εἴ-
 ναι εἰς σὲ δυνατόν, λόγῳ τῶν ἀσχολιῶν σου, περὶ τῶν
 ὁποίων εἶμαι πληροφορημένος καλῶς, ν' ἀφήσῃς τοὺς

230. Ἦως Συνόδος ἀλέγετο ὁ Μητροπολιτικὸς Ναός. Καὶ Ἦως ἐξ αὐ-
 τοῦ ἐπεκράτησε νὰ ὀνομάζεται παρὰ τοῖς Σλαβικοῖς λαοῖς διὰ τῆς αὐτῆς
 λέξεως «σχιπόρ» καὶ ἡ Σύνοδος καὶ ὁ Καθεδρικός Ναός.

- 15 ἀγρότας σου, νά παρουσιασθῇ εἰς ἐμέ μιὰ καλὴ δικαιο-
λογία νά ἔλθω εἰς τὸν τόπον σου καὶ νά καμαρώσω
ἔτσι τὴν ἀληθινὴν σταθερότητα τοῦ χαραικτήρος σου
καὶ τὴν σεμνότητά σου.

- 20 "Ὅτι ὅμως καὶ ἂν συμβῇ, θά καταβάλῃς κάθε
προσπάθειαν νά ἑορτάσῃς τὴν σωτήριον ἡμέραν τοῦ
Πάσχα μαζί²³¹ μας καὶ σὺ καὶ ἡ σεμνοτάτη σύζυγός
σου, τὴν ὁποῖαν καὶ χαιρετίζω διὰ σοῦ καὶ τὴν παρα-
καλῶ νά συμπράξῃ μαζί μου, εἰς τὸ νά σέ «σπρώξῃ»
νά ἔλθῃς πρὸς συνάντησίν μου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 323 (ΤΚΓ' — CCCXXIII)

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΦΙΛΑΓΡΙΟΝ ΤΟΝ ΑΡΚΗΝΟΝ²³²

- Εὐχαριστῶ τὸν ἅγιον Θεόν! Διότι θεθαίως ποτὲ δὲν
θά ἔλεγα ὅτι εὐχαριστῶ αὐτοὺς ποὺ σέ ἠδίκησαν, ἐπει-
δὴ μοῦ ἔγιναν ἀφορμὴ νά λάβω γράμμα! 'Αλλ' ὁ Κύ-
ριος, ποὺ ἀπὸ ὅλα μᾶς εὐεργετεῖ, γνωρίζει πολλάκις
ἀκόμη καὶ μὲ τὰ λυπηρὰ νά ἱκανοποιῇ τὰ αἰτήματά
5 μας. Οὕτω τὴν κακοτροπίαν αὐτῶν ποὺ σοῦ ἔφυγαν ἔ-
καμεν εἰς ἐμέ ἀφορμὴν εὐφροσύνης. Μακάρι νά μοῦ
γράφῃς μὲ κάθε εὐκαιρίαν ποὺ σοῦ παρουσιάζεται, καὶ
μάλιστα ὅταν μοῦ γράφῃς τέτοια πράγματα, ποὺ προ-
έρχονται ἀπὸ τόσον ἀγαθὸν φρόνημα, ἀλλὰ καὶ τόσον
κεκαθαρμένην γλῶσσαν. Καθ' ὅσον μάλιστα, ἔστω καὶ
ἂν δὲν ἰσχυρίζομεθα ὅτι ἐπιτηδεύεται τὸ χαρίεν τοῦ ὕ-
φους, ἀλλ' ὅμως καταγοητεύομαι ἀπὸ αὐτὸ κάπως αὐ-
τομάτως, οὕτως ὥστε σεῖς οἱ ἔχοντες χαριτωμένην ἔκ-
φρασιν νά μᾶς πηγαίνετε ὅπου θέλετε, ὅπως ἀκριβῶς
10 ἐκεῖνοι (οἱ μελισσοκόμοι) τὰς μελίσσας μὲ τὸ «φουσε-

231. Δὲν πρόκειται περὶ τεσσαρεσκαίδεκατίτου. Ἀπλῶς ὁ Μ. Β. καλεῖ
τὸν παραλήπτην φίλον του νά εὕρεται πλησίον του κατὰ τὴν μεγάλην
τοῦ Πάσχα ἑορτήν.

232. Ἄγνωστος ἄλλοθεν. Τὸ ἐπίθετον «ἀρκηνός» δηλοῖ τόπον προελεύ-
σεως.

- ρό».²³³ Ἀπόστέλλέ μου λοιπὸν ἐπιστολάς πολλὰς καί, ὅσον τὸ δυνατόν, περισσότερον μακροσκελεῖς. Ἄλλωστε, ὅπως γνωρίζεις δὲν εἶναι καλὸν νὰ εἶναι ἡ ἐπιστολή «κοντή»²³⁴, ὅπως δὲν εἶναι καλὸν νὰ εἶναι κοντὸς καὶ ὁ ἄνδρας. Γράψε μου λοιπὸν καὶ διὰ τὴν οἰκογένειάν σου πῶς εὐρίσκεται, πῶς ἔχει ἀπὸ ὑγείαν τὸ σῶμα σου, καθὼς καὶ ἂν τὰ ἐκκλησιαστικά εἶναι ἡρεμα. Διότι γνωρίζω ὅτι ἐνδιαφέρεσαι καὶ δι' αὐτά καὶ καλὰ κάνεις. Μάλιστα ἂν ἔχῃς τὴν δυνατότητα νὰ συμβάλλῃς μὲ τὸν κόπον σου εἰς τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἔνωσιν τῶν διεστῶτων²³⁵, μὴ ἐγκαταλείπῃς τὴν προσπάθειαν αὐτήν. Πάντως ὁ καλὸς μας Κυριακὸς πρῶτα ἐκάκισε τὴν θιασύνην σου καὶ ἔπειτα μοῦ ἐνεχείρισε τὴν ἐπιστολήν σου. Καὶ μὲ εὐρήκε, καθ' ὅσον μοῦ ἦταν δυνατόν, βοηθὸν εἰς ὅ,τι ἀπέμενε ἀπὸ τὴν ἐν λόγῳ ὑπόθεσιν. Πράγματι, ἔστειλα εἰς τὸν χωρεπίσκοπον τῆς περιοχῆς ἓνα γράμμα, καὶ αὐτός, ὅταν κάμῃ κάτι ἀπὸ αὐτὰ πού τὸν διέταξα, θὰ μὲ πληροφορήσῃ διὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 234 (ΤΚΔ' — ΟССХХІV)

ΠΡΟΣ ΠΑΣΙΝΙΚΟΝ ΤΟΝ ΙΑΤΡΟΝ²³⁶

Ἀποδείξεις ὅτι μὲ ἔχει περὶ πολλοῦ τὸ ὅτι, ὅπως λέγουν, μὲ χαιρετᾷ ἀπὸ τὴν ἐξώπορταν. Πάντως ὁμως

233. «Κρούμα» ἢ «κρούσμα» λέγεται πιθανῶς τὸ «φουσερόν», λόγῳ τοῦ ρυθμικοῦ ῥήσου του, ὅταν ἐκβάλλῃ καπνόν.

234. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ Μ.Β. εἰρωνεύεται τὰς φιλολογικὰς ἀποφεις τῶν συγχρόνων του, ὅτι ἡ βραχύτης εἶναι ἀρετὴ τῆς Ἐπιστολῆς. Καὶ πράγματι, αἱ λογοτεχνικαὶ ἐπιστολαὶ χαρακτηρίζονται ἀπὸ ἐξαίρετον βραχύτητα, π.χ. αἱ Ἐπιστολαὶ τοῦ Συνεσίου. Προφανῶς ὁ Μ.Β. θέλει νὰ εἴπῃ: Δὲν ἐνδιαφέρομαι διὰ τὴν λογοτεχνικὴν ἀξίαν τῶν ἐπιστολῶν σου, ἀλλὰ μόνον διὰ τὸ χρήσιμον αὐτῶν.

235. Ἡ γεφύρωσις τῶν χάσμάτων μεταξὺ Ἐκκλησιαστικῶν προσώπων εἶναι καθήκον ἱερόν. Ἡ διάστασις ἐνταῦθα εἶναι προσωπικῆς φύσεως. Πρίκειται διὰ σχίσματα ὅχι δι' αἰρετικὰς ἀντιλήψεις.

236. Ἄγνωστος ἄλλοθεν.

καὶ μόνον ἡ λήψις φιλικῆς ἐπιστολῆς εἶναι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ κάτι τὸ ἀξιοπρόσεκτον. Ἄν μάλιστα τὰ γραφόμενα ἱκανοποιοῦν τὴν πλέον μεγάλην ἀνάγκην, τότε εἶναι ὀλοφάνερρον ὅτι ἀποθαίνουν πολὺ περισσότερον πολύτιμα.

Γνώριζε λοιπὸν καλῶς ὅτι ὁ καθ' ὅλα τέλειος ἐκεῖνος ἄνδρας, ὁ Πατρίκιος²³⁷ ἔχει εἰς τὰ χεῖλη του μὲ τὴν περὶ τοῦ τόσα φάρμακα, ὥστε ὄχι μόνον διότι τὸν ἔστειλες σὺ, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἂν τύχῃ νὰ συλλάβῃ κανένα Σαυρομάτην ἢ Σκύθην, καὶ αὐτοὺς πολὺ εὐκολα θὰ τοὺς ἔπειθε νὰ κάνουν αὐτὰ ποὺ θὰ ἤθελε.

Παρά ταῦτα ὅμως τὰ εὐχάριστα ἐκεῖνα λόγια του δὲν θγαίνουν ἀπὸ τὴν καρδίαν του. Ἄλλωστε παλαιόθεν ἐφαρμόζεται ἡ τακτικὴ αὐτή: μὲ τὰ λόγια τοὺς μὲν νὰ εἶναι καλοδιάθετοι, γεμᾶτοι τάχα καλωσύνην καὶ πρόθυμοι ν' ἀφήσουν τὰ ζητήματά τοὺς εἰς τὴν κρίσιν τοῦ οἰοῦδηποτε δικαστηρίου· ἂν ὅμως αὐτὸ γίνῃ πραγματικότης, τότε καλὸν εἶναι σὺ νὰ μὴ τύχῃς ἐκεῖ! Πάντως αὐτὰ λέγονται ἐκ μέρους μου εἰς σέ, διὰ νὰ καταλάβῃς καὶ σὺ ὁ ἴδιος ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν εἶναι ὅπως ὅποτε θολικός, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ περὶ σῆς καὶ μόνος σου ὅτι δὲν πρέπει νὰ δίδῃς σημασίαν εἰς τὰ ὠραῖα λόγια, ἀλλὰ νὰ περιμένης νὰ ἐλεγχθοῦν τὰ ζητήματα μὲ θάσιν τὴν πραγματικότηα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 325 (ΤΚΕ' — ΟCCCXXV)

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΑΓΝΙΝΙΑΝΟΝ²³⁸

Καὶ μόνον τὸ γράμμα τῆς ἐντιμότητός σου ἦταν

237. Ὁ ἐν λόγῳ Πατρίκιος, ἀγνωστος καὶ αὐτὸς ἄλλοθεν, φαίνεται ὅτι ἦτο ἄνθρωπος ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ὁποῖου «μέλιτος μὲν γλυκίων ρέειν αὐτῷ», ἀλλὰ εἰς ἔργα ἦτο μᾶλλον σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐν κατακλείδι συμβουλὴ: «μὴ προσέχετε τῇ τῶν ρημάτων αὐτοῦ εὐπρεπίᾳ, ἀλλὰ τοὺς ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναμένετε ἐλέγχους»! Πόσον θὰ εἶχε καλὴ ὁ M.B. διὰ νὰ γράψῃ τέτοια λόγια!

238. Πιθανῶς ἄλλος ἀπὸ τὸν κόμητα παραλήπτην τῆς Ἐπιστολῆς 175,

- ἄρκετόν νά μέ κάμῃ νά νοιώσω κάθε εὐφροσύνην. Τώρα ὅμως ἡ σεμνοτάτη αὐτὴ γυναίκα, τὸ Εἰκέλιον, ἡ κοινὴ θυγάτηρ μας²³⁹, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι μοῦ ἐνεχειρίσει τὴν ἐπιστολήν, ἡῴησε κάτι περισσότερο ἀπὸ τὸ διπλάσιον τὴν εὐφροσύνην αὐτὴν, ὅχι μόνον ἐπειδὴ εἶναι
- 5 μίᾳ ἔμψυχος εἰκὼν τῆς ἰδ' ἑκῆς σου καλωσύνης, ἀλλὰ καὶ διότι, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὴν, ἐπιδεικνύει ἐπιμέλειαν διὰ τὴν ἀπόκτησιν κάθε ἀρετῆς. Οὕτω λοιπόν, ἐνῶ κατ' ἀρχὰς εἶχον δεχθῆ αὐτὴν μὲ χαρὰν πρὸς χάριν σου²⁴⁰, ὕστερον ἀντ' στρέψας τοὺς ὅρους ἐμακάρισα ἐσὲ ἐξ αἰτίας τῆς, διὰ τὸ ὅτι δηλαδὴ σὲ περιμένουν ἐκ μέρους τοῦ Δεσπότη Θεοῦ οἱ μισθοὶ μιᾶς τοιαύτης τεκνοτροφίας²⁴¹.
- 10 "Ἄλλ' εἴθε νά σὲ ἴδω κάποτε καὶ σὲ προσωπικῶς καὶ ν' ἀπολαύσω τὰ ἀγαθὰ, ἀπὸ τὰ ὅποια ἐμφορεῖσαι. Καὶ εἴθε νά μὴ ἐμποδίσῃ τὴν συνάντησίν μας μήτε ἀρώστεια, μήτε καμμιά ἄλλη δυσκολία.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 326 (ΤΚ5' — CGCXXVI)

ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΡΑΛΗΠΤΟΥ, ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ
ΜΙΑΣ ΝΟΥΘΕΣΙΑΣ

- Ὁ ἅγιος Θεὸς μοῦ ἔδωκε τὴν πλέον κατάλληλον ἀφορμὴν νά σοῦ γράψω μὲ τὸ νά μοῦ καταστήσῃ γνωστόν αὐτὸν τὸν ἀδελφόν, τὸν ἀνθρώπον ποῦ κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του πρὸς τὴν ἐντιμότητά σου ἐχρησιμοποίησα ὡς διάκονον (κομιστὴν) τῆς ἐγγράφου αὐτῆς ὁμιλίας μου. Καὶ εὐχομαί εἰς τὸν Θεόν, καθιστάμενος συνε-
- 5 χῶς περισσότερο διάσημος καὶ ἐνδοξος νά εἶσαι (πάν-

239. Ἐκφράσις λαπτή. Τὸ Εἰκέλιον (ἢ Εἰκέλω), ἦτο πνευματικὴ θυγάτηρ τοῦ Μ.Β.

240. Ἐκφράσεις πλήρεις εὐγενείας, καλωσύνης καὶ ἀνθρωπιᾶς.

241. Ἡ τεκνοτροφία εἶναι ἔργον τὰ μέγιστα οὐσιμότητος παρὰ Θεοῦ. Ὁ κόπος τῆς καλῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων θὰν πηγαίνει χαμένος. Ἀντιθέτως, ὅπως ἰσοσταθμίζει τὴν ἔλλειψιν πολλῶν ἀρετῶν, ποῦ λόγῳ ἀκριβοῦς τῶν κόπων τῆς τεκνοτροφίας ἀδυνατοῦν νά ἀποκτήσουν οἱ ἔγγαμοι.

τοτε) με την ἀρετὴν σου κόσμημα καὶ δι' ἐμέ, ἀλλὰ καὶ δι' ὁλόκληρον τὴν πατρίδα. Ἀλλὰ καὶ σέ παρακαλῶ εἰς ὅλην τὴν ζωὴν σου νὰ ἐνθυμῆσαι τὸν Θεόν, ποὺ σέ ἐδημιούργησεν, ἀλλὰ καὶ σέ ἐτίμησε, διὰ νὰ ἀξιωθῇς μαζί με τὴν λαμπρότητα τῆς παρούσης ζωῆς καὶ τῆς ἐπουρανίου δόξης, χάριν τῆς ὁποίας²⁴² πρέπει νὰ κάμνω-
 10 μεν τὰ πάντα ἡμεῖς ποὺ ἔχομεν προσανατολίσει τὴν ζωὴν μας πρὸς τὴν μακαρίαν ἐλπίδα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 327 (ΤΚΖ' — ΟΟΟΧΧVII)

ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΡΑΛΗΠΤΟΥ. ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗ

Εἴθε, διὰ τὸ ὅτι παρόντα με ἐτίμησες καὶ ἀπόντα καταδέχεσαι νὰ με ἐνθυμῆσαι (διότι τοιαύτην πληρο-
 5 φορίαν ἠκούσαμεν) νὰ σέ ἀνταμείψῃ ὁ Πανάγαθος Δεσπότης, καὶ νὰ σέ ἴδω κατὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν τῆς δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ μας εὐδόκιμον εἰς ἀγαθὰ ἔργα, οὕτως ὥστε, ὅπως ἡξιώθῃς νὰ εἶσαι ἐδῶ περ' φανῆς, οὕτω ν' ἀπολαύσῃς τῆς δωρεᾶς τιμῆς ἐκ μέρους τοῦ οὐρανίου Βασιλέως.

Πρὶν ἀπ' ὅλα λοιπὸν σέ παρακαλῶ ν' ἀφιερῶσῃς σταθερόν καὶ συνεχῆ τὸν ζῆλον σου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔπειτα ν' αὐξήσῃς τὴν ἀπέναντί μου κα-
 10 λὴν σου διάθεσιν, νὰ με ἐνθυμῆσαι καὶ νὰ με προστατεύῃς, ὅσον ἡμπορεῖς περισσότερον, καὶ νὰ με τιμᾷς καὶ με τὰ γράμματά σου, οὕτως ὥστε καὶ ἐγὼ ἔχων μίαν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι δὲν με θαριέσαι, ὅταν γράφω

242. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ Courtonne εὕρισκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἡ θρησκευτικότης τοῦ Μ. Βασιλείου εἶναι ὠφελιμιστική! Παρατηρεῖ ὅτι πρέπει ν' ἀγαπῶμεν τὸν Χριστὸν διὰ τὸν Χριστὸν, ὄχι διὰ τὰ ἀγαθὰ Του! Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ἐκένωσεν ἑαυτὸν καὶ ἐσταυρώθη καὶ κατήλθεν εἰς τὸν Ἄδην, διὰ νὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον, τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὸν Διάβολον, ἐννοεῖται ὅτι οἱ στοχασμοί, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναζητῇ τις ἐν τῇ πίστει τὸ ὠφέλιμον, ἀλλὰ μόνον τὸ ἰδεατὸν, εἶναι ἀνόητοι. Οὐδεὶς δύναται νὰ παραγνῶρισῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ.

πολύ συχνά εἰς τὴν μεγαλοψυχίαν σου, νὰ παίρνω θάρρος.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 328 (ΤΚΗ' — ΟΟΟΧΧVIII)

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΠΕΡΕΧΙΟΝ²⁴³

Ἀφ' ἐνός μὲν χαιρετίζω τὴν ἐντιμότητά σου καὶ σοῦ εὐχομαι κάθε καλόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ σοῦ ἀναγγέλλω διὰ τὸν ἑαυτὸν μου, ἀφοῦ πάντοτε φροντίζεις νὰ πληροφορηῇσαι τὰ κατ' ἐμέ, ὅτι δὲν εἶμαι καθόλου καλλίτερα ἀπὸ ὅ,τι συνήθως. (Καὶ περιορίζομαι εἰς αὐτά) ἀποφεύγων νὰ εἶπω τὰ δυσάρεστα, διὰ νὰ μὴ τύχη καὶ προκαλέσω μεγάλην λύπην εἰς σέ, πού, ὅπως καὶ ἐγώ,
5 μοῦ εὐχεσθαι τὰ θέλτιστα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 329 (ΤΚΘ' — ΟΟΟΧΧIX)

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΦΑΛΕΡΙΟΝ²⁴⁴

Τὰ ψάρια τοῦ ποταμιοῦ μὲ διασκέδασαν εἰς μέγαν βαθμόν. Παρὰ ταῦτα δὲν τὰ συγχωρῶ διὰ τὴν φυγὴν των, πού σοῦ ἔφυγαν καὶ ἐπῆγαν καὶ ἐκρύβησαν κάτω ἀπὸ τὴν σκέπην πού τοὺς προσέφερε τὸ παγωμένο νερό²⁴⁵. Πάντως δι' ἐμέ τὰ γράμματά σου εἶναι πολυτιμότερα ἀπὸ τὰ ψάρια. Συνεπῶς πιὸ πολὺ νὰ μοῦ «ἐπιστέλλης» (ἐπιστολάς) παρὰ νὰ μοῦ ἀποστέλλης (ψάρια). Καί, ἂν σοῦ ἀρέσῃ καλλίτερα νὰ σιωπᾷς, (νὰ μὴ μοῦ γράφῃς), τούλάχιστον νὰ μὴ σταματήσῃς νὰ
5 προσεύχεσθαι δι' ἐμέ!

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 330 (ΤΛ' — ΟΟΟΧΧΧ)

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ

Μάθε ὅτι ἐγὼ σέ ἀγαπῶ, ἀπὸ τὸ ὅτι σοῦ γράφω.

243. Ἄγνωστος ἀλλαχόθεν.

244. Ἄγνωστος ἄλλοθεν.

245. Πιθανῶς πρόκειται διὰ τὸν ποταμὸν Ἰρίν, περὶ τοῦ ὁποίου εἰς τὴν Ἐπιστολὴν 14 μαρτυρεῖ ὅτι εἶχε πολλὰ ψάρια.

Ἐγὼ πάντως ἔχω ἀντιληφθῇ ὅτι σὺ μὲ μισεῖς, ἀπὸ τὸ ὅτι σιωπᾷς. Συνεπῶς γράφε μου τοῦλάχιστον εἰς τὸ ἔξης, διὰ νὰ μοῦ ἀποδείξης μὲ τὴν πένναν, τὸ μελάνι καὶ τὸ κομματάκι τὸ χαρτί²⁴⁶ ὅτι σὺ ἀγαπᾷς ἐμέ, τὸν ἀγαπῶντα σε.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 331 (ΤΛΑ' — CCCXXXI)

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ

Εἶναι ἀνόητον²⁴⁷ νὰ γράφῃ κανεὶς δύο φορές διὰ τὸ ἴδιον θέμα. Διότι, ἢ τὸ πρᾶγμα εἶναι τέτοιο, ὥστε νὰ μὴ ἐπιδέχεται δ' ὀρθωσιν, ὅποτε ματαίως μᾶς ἐνοχλοῦν αὐτοὶ ποὺ μᾶς πλησιάζουν, ἢ αὐτοὶ ποὺ λαμβάνουν τὰς (συστατικὰς) ἐπιστολάς μας εἶναι ἀδιάφοροι ἀπέναντί μας καὶ ἔτσι καταντῶμεν ἀνόητοι, ἂν γράφωμεν εἰς ἐκείνους ποὺ μᾶς καταφρονοῦν. Συνεπῶς, ἀφοῦ ἔχεις ἤδη λάβει διὰ τὸ ἴδιον θέμα γράμμα μου καὶ ὅμως ἡ-
 5 ναγκάσθην νὰ σοῦ γράψω καὶ ἕνα δεύτερον. Ἡ λοιπὸν ρύθμις τοῦ ζητήμα, ἂν ἤμπορεῖς, ἢ πληροφορήσέ με διὰ ποῖον λόγον δὲν ἔγιναν μέχρι τῶρα αὐτὰ ποὺ σοῦ πα-
 ρήγγειλα²⁴⁸.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 332 (ΤΛΒ' — CCCXXXII)

ΚΑΙ ΑΥΤΗ ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ

Ἐνα γνώρισμα τοῦ ὅτι κάποιος ζῇ, εἶναι ὁ λόγος! Σὺ ὅμως πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇς ὅτι εὗρίσκεσαι εἰς τὴν γῆν, ἀφοῦ δὲν ὁμιλεῖς ποτέ; Ἄλλ' ἐμπρός! Παραμέρισε τὴν σιωπὴν σου! Γράψε μου καὶ ἀπόδεξέ μου ἔτσι ὅτι ζῇς²⁴⁹!

246. Πόσον ὀλίγον στοιχίζει ἡ ἀγάπη! Μικὰ πέννα, ὀλίγο μελάνι καὶ ἕνα μικρὸ κομματί χαρτί.

247. Δηλ. δὲν ἔχει νόημα.

248. Ἀδυστῆρὰ λογικὴ μετὰ δικαίου ἐλέγχου.

249. Ἡ Ἐπιστολὴ αὕτῃ ἀποτελεῖ χαρίεντα ὀνειδιστικὸν τρόπον ἐκφράσεως παρὰ πόνων ἐναντίον φίλου, ἐπειδὴ δὲν τοῦ ἔγραψε.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 333 (ΤΑΓ' — CCCXXXIII)

ΕΙΣ ΕΝΑ ΝΟΤΑΡΙΟΝ²⁵⁰

- Οἱ συλλογισμοί²⁵¹ ὁμοιάζουν κάπως μὲ τὰ πτερωτά (πουλιά). Διὰ τοῦτο δὲ ἀκριβῶς διὰ νὰ ἡμπορέσῃ ὁ ταχυγράφος νὰ τοὺς συλλάβῃ, χρειάζονται ὠρισμένα «σημεῖα»! Ἀλλὰ καὶ σύ, παιδί μου, γράφε τὰ γράμματα ὁλόκληρα! Καὶ ἐν συνεχείᾳ τοποθετεῖ εἰς τὰς περιόδους τὰ σημεῖα τῆς στίξεως, ἐκεῖ ὅπου πρέπει! Διότι
- 5 μὲ ἓνα μικρὸν λάθος καταστρέφεται ἓνας πολὺ σημαντικὸς συλλογισμὸς. Καὶ ἀντιθέτως, μὲ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ γραφέως ἀποδίδονται ὀρθῶς τὰ λόγια (τοῦ ὑπαγορεύοντος τὰ κείμενα).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 334 (ΤΛΔ' — CCCXXXIV)

ΠΡΟΣ ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΟΝ²⁵²

- Γράφε ἴσια τὰ γράμματα! Κάνε ὀρθὴν χρῆσιν τῶν στίχων! Μὴ ἀφήνῃς τὸ χέρι σου ὥς νὰ αἰωρῆται εἰς τὰ ὕψη, μῆτε νὰ φέρεται κατὰ κρημνῶν²⁵³! Μὴ πιέζῃς τὴν πένναν σου νὰ θαδίζῃ συνεχῶς πρὸς τοῖς, ὅπως ὁ κάθουρας τοῦ μύθου τοῦ Αἰσώπου, ἀλλὰ προχῶρει τόσον ἴσια, ὥσάν νὰ ἐθάδιζες ἐπάνω εἰς τὴν ὀριζόντιον γραμμὴν τῆς τεκτονικῆς στάθμης (ἀλφαδιοῦ), ποὺ διατηρεῖ,
- 5 ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκεται, τὴν ὀριζόντιον γραμμὴν καὶ ἀποκλείει κάθε τι τὸ μὴ εὐθές.

250. Νοτάριος εἶναι ὁ ἰδιαίτερος Γραμματεὺς.

251. Οἱ συλλογισμοὶ εἶναι σαφῶς γνωστοὶ εἰς ἐκεῖνον ποὺ τοὺς κἀμνει. Διὰ νὰ μεταδοθοῦν ἡμῶς ὀρθῶς, χρειάζονται «σημεῖα». Ἀπὸ τὰ ἰδιαίτερα αὐτὰ σημεῖα κατὰ τὴν ὁμιλίαν βοηθεῖται εἰς τὴν κατανόησιν τῶν ἀκροατῆς, ὅστις, ἂν εἶναι νοτάριος, ἡμπορεῖ νὰ τοὺς καταγράψῃ ὀρθῶς. Ἡ ὀρθὴ πάλιν χρῆσις τῶν σημείων γραφῆς (γράμματα, στίξεις, σύνταξις) δίδει εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν δυνατότητα κατανόησεως τοῦ κειμένου.

252. Συνήθως οἱ νοτάριοι ἦσαν καὶ καλλιγράφοι.

253. Ἡ «μέθο» κατὰ τὴν καλλιγραφίαν ἐποικίλλε κατὰ ἐποχάς. Ἡ τάσις νὰ γράφουν λοξὰ καὶ μὲ «μεγάλαις σφραῖς» εἶναι ἐξ ἰσοῦ ἀρχαία, ὅσον καὶ ἐπιδεικτικῇ.

Καὶ πράγματι. Κάθε τι τὸ λοξὸν στερεῖται εὐπρε-
 πείας²⁵⁴, ἐνῶ τὸ ἴσιον εἶναι τερπνὸν δι' ἐκείνους ποῦ τὸ
 βλέπουν, καὶ δὲν ἀφήνει τὰ μάτια τῶν ἀναγιγνωσκόν-
 των πότε μὲν νὰ «σηκῶνονται», ὡς διὰ νὰ ἀποκρούσουν
 κάτι, καὶ πότε νὰ «χαμηλώνουν»²⁵⁵, ὡς νὰ συγκατανεύ-
 ουν, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰ «κηλώνεια» (τὰ γεράνια). Αὐ-
 τὸ συνέβη καὶ εἰς ἐμέ, ὅταν ἔλαιθα τὸ γράμμα σου. Ἄλλ'
 10 ἐπειδὴ οἱ στίχοι ἦταν διατεταγμένοι κλιμακωτά²⁵⁶, κά-
 θε φοράν ποῦ ἐχρειάζετο νὰ μεταβῶ ἀπὸ τὸν ἕνα εἰς
 ἄλλον, ἤμουν ὑποχρεωμένος νὰ ἀναζητῶ τὸν στίχον ποῦ
 μὲ μίαν εὐθείαν γραμμὴν ἀντεστοίχει εἰς τὸ τέλος τοῦ
 ἐπομένου! Εἰς περίπτωσιν δὲ καθ' ἣν δὲν διεπιστοῦτο
 εἰς αὐτὸν τὸν στίχον καμμία συνέχεια τῶν νοημάτων
 τοῦ προηγουμένου, ἀπητεῖτο νὰ γυρίζω καὶ πάλιν εἰς
 τὰ προηγηθέντα καὶ νὰ ἐπιζητῶ τὴν σειρὰν τῶν νοημά-
 των θαδίζων ἀντίθετα πρὸς τὸν ροῦν καὶ ἀκολουθῶν τὸ
 αὐλάκι, ὅπως, ὡς λέγουν, ἠκολούθει ὁ Θησεὺς τὸν μί-
 15 τον τῆς Ἀριάδνης²⁵⁷. Προσπάθησε λοιπὸν νὰ γράφης
 ἴσια. Παῦσε πλεόν νὰ διασπᾷς τὴν προσοχὴν μας μὲ τὰ
 πλάγια καὶ λοξὰ γράμματά σου!

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 335 (ΤΛΕ' — ΟCCXXXV)²⁵⁸Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΙΒΑΝΙΟΝ²⁵⁹

Ἐντρέπομαι διὰ τὸ ὅτι σοῦ στέλνω τοὺς Καππαδό-
 κας ἕνα - ἕνα! Αὐτὸ γίνεται, ἐπειδὴ δὲν ἤμπορῶ νὰ

254. Εὐπρέπεια ἐνταῦθα ὀνομάζεται ἡ καθαρότης καὶ ὡραιότης, ὅπως καὶ εἰς τὸ λειτουργικὸν (Ὁπισθάμβωνος Εὐχή): «ἀγίασον τοὺς ἀγαπῶντας τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου».

255. Ὁ ἑλληνικὸς τρόπος καταφάσεως καὶ ἀρνήσεως διὰ τῶν κινήσεων τῆς κεφαλῆς εἶναι ἀνέκαθεν ὁ ἴδιος. Ἄλλοι λαοὶ ἐκφράζονται μὲ ἐντελῶς διαφορετικὸν τρόπον.

256. Τὸ νόημα εἶναι: οἱ ἀράδες ἤρχιζαν λοξὰ καὶ «ἀνέβαιναν» συνεχῶς περισσότερον.

257. Ἡ Ἀριάδνη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Μίνως. Αὐτὴ ἔδωκεν εἰς τὸν Θησέα εἰσερχόμενον εἰς τὸν Λαβύρινθον τὸν «μίτον» της, ἕνα κουδάρι. Τυλίγων αὐτὸ ὁ Θησεὺς καὶ ἀκολουθῶν τὸ νῆμα ἐξῆλθεν σῶος ἀπὸ τὸν Λαβύρινθον.

258. Ἀγνωστον πότε ἐγράφη.

πείσω αὐτοὺς ποὺ ἔχουν τὴν κατάλληλον ἡλικίαν ὅλους μαζί, νὰ ἐπιδιοθοῦν εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν παιδευσιν καὶ νὰ χρησιμοποιοῦσιν ὡς καθοδηγητὴν τοὺς εἰς τὰς σχετικὰς ἀσκήσεις σέ²⁶⁰.

- 5 Πάντως, ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατόν, ἔστω καὶ ἂν ἀκόμη θὰ ἤθελαν πολὺ νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ αὐτὰ ποὺ τοὺς ταιριάζουν, νὰ ἐπιτύχουν τοῦτο ὅλοι ταυτοχρόνως, σοὺ παραπέμπω κάθε φοράν ὅσους πείθονται εἰς τὰ λόγια μου. Τοὺς εὐεργετῶ δὲ ἔτσι τόσον, ὅσον καὶ τοὺς διψασμένους αὐτοὶ ποὺ τοὺς ὁδηγοῦν εἰς τὰς πηγάς.

Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ ἔρχεται πρὸς σέ τώρα, μετὰ ἀπὸ ὀλίγον διάστημα, ἀφοῦ δηλαδὴ διατελέσῃ ὀλίγον πλησίον σου, θὰ γίνῃ ἐδῶ, ἀντικείμενον θαυμασμοῦ, δι' αὐτὸ ποὺ θὰ εἶναι πλέον ὁ ἴδιος. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁμῶς εἰ-

259. Ὁ Λιβάνιος ἦτο εἰς ἐκ τῶν μεγίστων ἀκείνων ἐγκυκλοπαιδικῶς μορφωμένων λογίων τῆς μεταγενεστέρης Ρωμαϊκῆς - Ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς. Παρ' ὅτι φιλόσοφος ἐκλεκτικὸς, ἠρέσκειτο νὰ ἀποκαλῆται ἀπλῶς ρήτωρ. Ἦτο θαυμαστὴς τοῦ «ἀττικοῦ ζήλου», ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ κρατοῦντα συρμὸν τοῦ «ἀστακοῦ ζήλου». Τὸν ἤθελεν ἡ ἀπλότης καὶ ἡ σαφήνεια, ἡ καθαρότης ἐκφράσεων καὶ νοημάτων. Ἦτο ἄνθρωπος εἰλικρινῆς. Εἶχεν ἀρχὰς ἠθικὰς. Ἀλλὰ δὲν ὑπερέβη τὰ ὅρια τῆς εἰδωλολατρικῆς... «ἠθικῆς». Εἶχε παλλακὴν καὶ νόθον υἱὸν ἐξ αὐτῆς. Ἐδίδασκεν ἀπὸ ζήλον καὶ ὄχι διὰ χρήματα καὶ διεθέτε τὰ ἑσοδὰ του διὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν ἔργων του (1607 Ἐπιστολαί, 68 Λόγοι, Προγύμνασμα, Ἐκφράσεις καὶ μεγάλοι «μελέται»). Ἐγεννήθη τὸ 314: Ἐσοῦθασαν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐδίδαξαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, Νικομήδειαν καὶ Ἀντιόχειαν. Εἶχεν ὡς μαθητὰς τοὺς ἀγίους Γρηγόριον, Βασίλειον, Ἰωάννην, ἦτοι καὶ τοὺς τρεῖς μεγάλους Ἱεράρχας! Τοὺς ἠγάπα καὶ τοὺς ἐθαύμαζε. Πόσον ἐθαύμαζε τὸν Μ. Βασίλειον, θὰ τὸ ἴωμεν εἰς τὰς ἐπιστολὰς ποὺ ἀκολουθοῦν. Πόσον δὲ ἐθαύμαζε τὸν Ἰωάννην, μαρτυρεῖ ἡ ἐπιθυμία του, ὅπως ἄφηγε τοῦτον διὰ δοχὸν του εἰς τὸ διδασκαλεῖον του, «εἰ μὴ ἐσύλησαν Χριστιανοί». Ἀπέθανε τὸ 393.

260. Ὁ Μ. Β. ἐξετίμα τὸν Λιβάνιον τόσον, ὥστε θὰ ἤθελε νὰ σπουδάσῃ ὁλόκληρος ἡ Καππαδοκία πλησίον του. Ἦ ὡς ἄνω στάσις τοῦ διδάσκει: ὅτι οἱ Χριστιανοὶ δὲν πρέπει ὅπως ὅποτε νὰ φοβοῦνται τοὺς μὴ Χριστιανοὺς παιδαγωγούς ἢ καθηγητὰς, ἐννοεῖται εἰς γενικὰ καὶ μὴ θρησκευτικὰ θέματα Παιδείας, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχουν καὶ δι' αὐτὰ Χριστιανοὶ διδασκαλοὶ. Ἄν τοὺς φοβοῦνται, ἔχουν πᾶσαι νὰ εἶναι «τὸ φῶς τοῦ κόσμου»

5

ναι γνωστός ἐδῶ μόνον ὡς υἱὸς τοῦ πατρὸς τοῦ²⁶¹, ποῦ ἔχει ἀποκτήσει ἐδῶ μεγάλο ὄνομα διὰ τὴν ὀρθὴν ζωὴν καὶ τὴν πολιτικὴν ἐπιρροὴν του, καὶ ἔχει συνδεθῇ μαζί μου μὲ πολὺ στενὴν φιλίαν. Ἀνταμείβων αὐτὸν δι' αὐτὴν, ἔκαμα εἰς τὸν υἱόν του αὐτὴν τὴν καλωσύνην νὰ σοῦ τὸν συστήσω, πράγμα ποῦ, δι' ὅσους ξέρουν νὰ ἐκτιμοῦν τὴν ἀρετὴν ἐνὸς ἀνθρώπου²⁶², ἀξίζει νὰ κόμη κανεῖς μεγάλο τάμα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 336 (ΤΛΣ' — ΟΟΟΧΧΧΝΙ)

Ο ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ²⁶³

5

1. Μετὰ ἀπὸ πολὺν καιρὸν μᾶς ἦλθε τέλος ἓνας ἀκόμη νέος Καππαδόκης! Πρῶτον κέρδος, ὅτι εἶναι Καππαδόκης. Ἄλλ' ὁ Καππαδόκης αὐτὸς εἶναι καὶ ἀπὸ τὴν καλλιτέραν οἰκογένειαν! Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ δεύτερον κέρδος! Ἄλλ' ἐκτὸς ἀπὸ αὐτά, μᾶς ἦλθε κομιστὴς συστατικῆς ἐπιστολῆς τοῦ θαυμαστοῦ Βασιλείου! Ἡμπορεῖ ἄρα γε κανεῖς νὰ εὕρη κάτι ποῦ νὰ παίρῃ σὺγκρισιν μὲ αὐτό²⁶⁴;

καὶ «τὸ ἄλλας τῆς γῆς», ἀφοῦ περιμένουν νὰ φωτισθοῦν καὶ νὰ ἀλατισθοῦν! Ἄς ἀποκτώμεν λοιπὸν συνειδήσιν τοῦ θησαυροῦ ποῦ ἔχομεν.

261. Θὰ πᾶσῃ νὰ εἶναι υἱὸς τοῦ πατρὸς του, δηλ. νέος χωρὶς ἰδικόν του ὄνομα. Θὰ ἀρχίζουν νὰ τὸν θαυμάζουν, δι' αὐτὸ ποῦ θὰ ἔχη γίνει. Ἵσως ἀρχίσουν νὰ ἐμιλοῦν καὶ διὰ τὸν πατέρα του μὲ θάσιν τὸ ἰδικόν του πρόσωπον, δηλ. «αὐτὸς εἶναι ὁ πατέρας τοῦ τάδε»!

262. Ἡ στάσις τοῦ Μ.Β. ἐναντι τοῦ Λιβανίου δικαιολογεῖται ἀπὸ τὸ ἱστορικῶς μεμαρτυρημένον γεγονός ὅτι, καίτοι ἐιδωλολάτρης ὁ Λιβάνιος, δὲν ἤσκει προσηλυτισμὸν εἰς θάρος τῶν Χριστιανῶν μαθητῶν του.

263. Ἡ Ἐπιστολὴ αὐτὴ εἶναι τοῦ Λιβανίου. Ὑπάρχει δὲ ἐνταῦθα, μεταξὺ τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Μ.Β. ἐπειδὴ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐπεκράτει ἡ συνήθεια τῆς παραλλήλου δημοσιεύσεως τῆς ἀλληλογραφίας τῶν προσώπων, διότι μόνον ἔτσι ἤμπορεῖ κανεῖς νὰ ἀξιολογήσῃ τὰς ἐπιστολάς τῶν δύο μερῶν.

264. Ὁ Λιβάνιος ὀνομάζει τὸν μέγαν Πατέρα «θαυμάσιον», καὶ τὴν ἐκ μέρους του σύστασιν τρίτον καὶ ἀσυγκρίτου ἀξίας καὶ σημασίας προσόν, διὰ τὸν συσταθέντα. Πόσον πρέπει νὰ ἐξετίμα καὶ ἡγάπα τὸν Μ.Β.!

- Τούλάχιστον ἐγώ, πού σὺ νομίζεις σὲ ἔχω ξεχάσει, καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, ὅταν δηλαδὴ ἀκόμη ἦσουν νέος, σὲ ἐσεθόμην²⁶⁵, ἐπειδὴ σὲ ἔβλεπα, ὡς πρὸς μὲν τὴν σωφροσύνην νὰ συναγωνίζεσαι τοὺς γέροντας²⁶⁶ (καὶ μάλιστα εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν πού ἦταν γεμάτη ἀπὸ ἡδονάς), ὡς πρὸς δὲ τὴν μόρφωσιν νὰ ἔχῃς ἤδη ἀποκτήσει πολὺ μεγάλην εὐρύτητα. Καὶ ὅταν σὺ ἐνόμισες ὅτι πρέπει νὰ ἐπισκεφθῇς καὶ τὰς Ἀθήνας καὶ εἶχες πείσει πρὸς τοῦτο καὶ τὸν Κέλσον, ἐγὼ ἔδίδα συγχαρητήρια εἰς τὸν Κέλσον διὰ τὸ ὅτι εἶχε προσκολληθῇ εἰς τὸ αὐτόμῳ σου. Καὶ ὅταν σὺ ἐπανῆλθες καὶ παρέμεινες εἰς τὴν Πατρίδα, ἔλεγον καθ' ἑαυτόν: «Τί ἄρα γε θὰ κάμῃ τώρα ὁ Βασίλειός μας; Πρὸς ποῖον ἐπάγγελμα θὰ στραφῇ; Ἄρα γε θὰ ἀκολουθήσῃ τὸν δικανικὸν κλάδον, θέλων νὰ μιμηθῇ τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους ρήτορας, ἢ θὰ προσπαθήσῃ νὰ κάμῃ ρήτορας τὰ παιδιὰ τῶν πλουσίων πατέρων;». Ὅταν ὁμοῦς ἦλθαν μερικοὶ καὶ μοῦ εἶπαν 15 ὅτι ἤδη ἀκολουθεῖς ἕνα δρόμον καλλίτερον²⁶⁷ ἀπὸ αὐτοὺς πού ἀνέφερα, καὶ ὅτι σκέπτεσαι περισσότερο πῶς θὰ ἡμπορέσῃς νὰ γίνῃς μᾶλλον φίλος τοῦ Θεοῦ, παρὰ πῶς θὰ οἰκονομήσῃς χρήματα, ἐμακάρισσα καὶ σὲ καὶ τοὺς Καππαδόκας. Σὲ μὲν, ἐπειδὴ ἠθέλησες νὰ γίνῃς τέτοιος, ἐκείνους δέ, ἐπειδὴ ἡμπόρεσαν νὰ ἀναδείξουν ἕνα τέτοιον συμπολίτην.

265. Ἡ Ἐπιστολὴ αὕτῃ ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ἐγκώμια τοῦ Μ. Β.

266. Διὰ τοὺς εἰδωλολάτρης ἢ σωφροσύνη, δηλ. ἡ ἀποχὴ ἀπὸ πάθη σαρκικά, ἦταν γνώρισμα μόνον τῆς γεροντικῆς ἡλικίας, καθ' ἣν φυσικῶς ἐμαραινέτο ἡ δυνατότης τοιοῦτων ἁμαρτιῶν. Πόσοι δυστυχῶς ἄνθρωποι καὶ σήμερον δὲν ἐλέπουν τοὺς ἀγνοῦς νέους ὥσάν ἀξιοθέατα κατάλοιπα παρελθούσης ἐποχῆς! Ἀλλ' οὗτοι ἀγνοοῦν καὶ τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸ νόημα τῶν ἐποχῶν, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Σταυροῦ Του.

267. Καίτοι εἰδωλολάτρης ὁ Λιδάνιος, χαρακτηρίζει τὴν μοναχικὴν ζωὴν ὡς καλλιτέραν πάσης ἄλλης. Καὶ ἐγκωμιάζει τὸν Μ. Β. θελήσαντα νὰ γίνῃ φίλος τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι πλούσιος. Ὁ Λιδάνιος δηλαδὴ μακαρίζει τοὺς Καππαδόκας ἐξ αἰτίας τοῦ Μ. Β. διὰ κατὰ πού δὲν θὰ ἡμπορούσε νὰ μακαρίσῃ τοὺς Ἀντισοχεῖς ἐξ αἰτίας τοῦ ἑαυτοῦ Του!

2. "Όσον διὰ τὸν Φίρμινον²⁶⁸, τὸ ἥξευρα καλὰ ὅτι θὰ συνέχιζε νὰ ἀριστεύῃ εἰς ὅλα, διότι ἦτο ἀπὸ ἐδῶ γνωστὴ ἡ δύναμις τῆς μορφώσεώς του. "Όσον δὲ δι' ἐμέ, παρ' ὅτι ἔχω ἀπολαύσει πολλοὺς ἐπαίνους, δὲν γνωρίζω, ἂν μέχρι τώρα ἤκουσα ποτὲ τόσον μεγάλους, ὅσον εἰς τὸ τελευταῖον γράμμα σου²⁶⁹.

- 5 Διότι, ὅταν σὺ εἶσαι ὁ λέγων, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν κανεῖς νὰ ὑπερβῇ τὴν δόξαν του, πόσῃ σοφίαν θὰ πρέπη νὰ νομίζῃ κανεῖς ὅτι ἔχει ἐκεῖνος; Πάντως μοῦ φαίνεται ὅτι καὶ αὐτοὺς τοὺς ἔστειλες πρὶν ἀκόμῃ ἴδῃς τὸν Φιρμῖνον. Διότι ἄλλως δὲν θὰ εἶχε κάτι δι' αὐτὸν τὸ γράμμα σου; Λοιπὸν τί κάνει; "Ἡ τί πρόκειται νὰ κάμῃ ὁ Φιρμῖνος; Συνεχίζει ἀκόμῃ τὸ γλέντι τοῦ γάμου του; "Ἡ ἐκεῖνο μὲν ἔχει ἤδη πρὸ πολλοῦ λήξει, ἀλλὰ τοῦ εἶναι δύσκολος ἡ ἀπόφασις καὶ συνεπῶς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ περιμένῃ; "Ἡ εἰς ποῖον βαθμὸν πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι θὰ ἀρχίσῃ καὶ πάλιν νὰ ἀσχολῇται μὲ τὴν Ρητορικὴν²⁷⁰; Εἴθε νὰ μᾶς δώσῃ κάποιαν ἀπάντησιν. Καὶ εἴθε ἡ ἀπάντησίς του αὕτῃ νὰ εἶναι κάτι τὸ καλόν. Ἀλλ' ἂν τυχὸν καὶ μᾶς λυπήσῃ ἡ ἀπόφασις του, θὰ παύσῃ νὰ μᾶς θλέπῃ κοντὰ εἰς τὰς πύλας²⁷¹.
- 10

- 15 Ἀλλ' ὥς ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Φιρμῖνος συνέβαινε νὰ εἶναι εἰς τὰς Ἀθήνας. Τί θὰ ἔκαναν οἱ πρόκριτοί σας; Μήπως θὰ ἔστειλναν τὴν Σαλαμινίαν²⁷² νὰ τὸν παραλάβῃ; Τὸ θέλεις, ὅτι ἀπὸ τοὺς ἰδικούς σου καὶ μόνον

268. Προφανῶς ὁ αὐτὸς μὲ τὸν Φιρμῖνον. Τὸ δεύτερον ἦτο χαϊδευτικόν, ὑποκοριστικόν.

269. Ἐννοεῖ τὰ περὶ «τάματος» λόγια τοῦ Μ.Β. εἰς τὴν προηγουμένην ἐπιστολὴν.

270. Ὁ Λιβάνιος ἐνδιαφέρετο εἰλικρινῶς διὰ τὴν πρόοδον τῶν μαθητῶν του.

271. Εἰς τὰς πύλας τῶν τειχῶν τῶν πόλεων ἐκάθηντο οἱ φιλόσοφοι καὶ ἀνέπτυσσον τὰς ἰδέας των εἰς τοὺς ἐκεῖ σχολάζοντας - ἀργασχόλους καὶ διερχομένους. Καὶ τὸ βιβλίον τῶν Παροιμιῶν, κεφ. 31, 23 - 31, μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι εἰς τὰς πύλας ἐγίνοντο ὅλα τὰ «κουτοσμπολιά», καλὰ καὶ κακὰ.

272. Σαλαμινία ἦτο μία ἱερὰ ναὺς τῶν Ἀθηναίων, ἣ ὅποια ἀπεστέλλετο δι' ἐκτέλεσιν ἱερῶν ἀποστολῶν.

συμπολίτας ἀτμάζομαι²⁷³; Παρά ταῦτα ἐγὼ δὲν θὰ παύσω νὰ ἀγαπῶ καὶ νὰ ἐπαινῶ τοὺς Καππαδόκας. Ὅπωςδήποτε εὐχομαι μὲν νὰ γίνουν κάπως καλλιτέροι ἀπέναντί μου, ἀλλὰ καὶ ἂν μείνουν οἱ ἴδιοι θὰ τοὺς ἀνέχωμαι.

20

Ὁ Φιρμίνος λοιπὸν παρηκολούθησε τὰ μαθήματά μου ἐπὶ μῆνας τέσσαρας, χωρὶς νὰ ἀπουσιάσῃ οὔτε μίαν ἡμέραν. Ὅσον διὰ τὴν συγκομιδὴν του, θὰ τὴν διαπιστώσῃς μόνος σου, καὶ πιστεύω ὅτι δὲν θὰ με μεμφθῇς. Ἄλλ' ὅσον διὰ τὸ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἔλθῃ καὶ πάλιν ἐδῶ, εἶναι ἄρα γε ἀνάγκη νὰ παρακαλέσω κάποιον ἄλλον νὰ βοηθήσῃ; Ἀπλούστατα, ἂν οἱ πρόκριτοί σας εἶναι ἄνθρωποι λογικοὶ (ὅπως ἀρμόζει εἰς ἀνθρώπους μορφωμένους), θὰ σκεφθοῦν, ὅτι πρέπει νὰ με τιμῇσουν ἀποστέλλοντες αὐτὸν εἰς ἐμὲ διὰ δευτέραν φοράν, ἃ κριθῶς ἐπειδὴ τὴν πρώτην με ἐλύπησαν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 337 (ΤΑΖ' — CCCXXXVII)

Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΡΟΣ ΛΙΒΑΝΙΟΝ²⁷⁴

Νά, σοῦ ἦλθε καὶ ἓνας ἀκόμη Καππαδόκης, υἱός²⁷⁵ μου καὶ αὐτός· διότι τὸ σχῆμα αὐτὸ εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκομαι τώρα (ἡ ἱερωσύνη) μοῦ τοὺς κάμνει ὅλους «υἱούς». Θὰ πρέπει συνεπῶς νὰ θεωρῇται, μὲ θάσιν θεβαίως αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν, ἀδελφός τοῦ προηγουμένου

273. Εἰς τὸ κείμεν. «ὕβριζομαι» = δέχομαι προσβολήν, περιφρονοῦμαι. Πάντως τὰ λόγια τοῦ Λιβανίου εἶναι χαριεῖς τρόπος καυχήσεως διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ μαθητοῦ μετὰ τέσσαρας μόνον μῆνας μαθηταίας πλησίον του. Ὅλα ὅσα γράφει κατωτέρω δεικνύουν ὅχι μόνον τρυφεράν ἀγάπην καὶ διὰ τὸν Μ.Β. καὶ διὰ τὸν Φιρμίνον, ἀλλὰ καὶ δικαίαν καύχησην τοῦ ἰδίου τοῦ Λιβανίου διὰ τὴν ἀξίαν καὶ ἐπιτυχίαν του.

274. Ἡ ἀριστουργηματικὴ αὕτη ἐπιστολὴ εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῶν ἐστομένων.

275. Ἡ φράσις αὕτη ἔχει καταστῆ παροιμιώδης.

276. Μὲ τί ὥρατον τρόπον ὁ Μ. Β. παρακαλεῖ τὸν Λιβάνιον νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν νέον συσταθέντα εἰς αὐτὸν νεαρὸν Καππαδόκην, ἀφοῦ τὸν θέτει εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν μὲ τὸν εἰς ἀμφοτέρους φίλτατον Φιρμίνον!

5 καὶ ἄξιός τοῦ ἰδίου ἐνδιαφέροντος²⁷⁶ ἐκ μέρους καὶ ἐ-
μοῦ, τοῦ πατρός του, καὶ σοῦ, τοῦ διδασκάλου, ἂν ὄν-
τως, αὐτοὶ ποὺ ἔρχονται ἐκ μέρους μου, εἶναι δυνατόν νά
ἔχουν πλησίον σου κάποιαν ἰδιαιτέραν²⁷⁷ μεταχείρισιν.
Λέγω δὲ τοῦτο, ὅχι διότι πιστεύω ὅτι εἶναι δυνατόν ἡ
λογιότης σου νά κάμῃ κάποιαν μεγαλυτέραν χάριν εἰς
τοὺς παλαιούς ἐκ τῶν φίλων, ἀλλ' ἐπειδὴ (πιστεύω ὅτι)
ἡ ἐκ μέρους σου ὠφέλεια τίθεται εἰς τὴν διάθεσιν ὅλων
ἀδιακρίτως.

10 Πάντως διὰ τὸν νεαρόν αὐτὸν θά ἤρκει, μέχρις ὅτου
ἀποκτήσῃ μὲ τὸν χρόνον τὴν δέουσαν πείραν, νά συγ-
καταριθμηθῇ εἰς τοὺς οἰκείους²⁷⁸ σου. Καὶ εἴθε νά μοῦ
15 τὸν στείλῃς πάλιν ἀντάξιον καὶ τῶν προσευχῶν²⁷⁹ μου
καὶ τοῦ ὀνόματος, ποὺ ἔχεις ἀποκτήσῃ διὰ τὴν σοφίαν
σου. Ἔχει μαζί του καὶ ἓνα συνομήλικό του, ποὺ ἔχει
τὸν ἴδιον ζῆλον διὰ τὴν μόρφωσιν, εἶναι καὶ αὐτὸς ἀπὸ
καλὴν οἰκογένειαν καὶ πολὺ γνωστός μου. Καὶ πιστεύω
ὅτι δὲν θά ὑστερήσῃ εἰς τίποτε, παρ' ὅτι ὡς πρὸς τὴν
οἰκονομικὴν κατάστασιν εἶναι παρὰ πολὺ κατώτε-
ρος²⁸⁰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 338 (ΤΛΗ' — CCCXXXVIII) Ο ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

Τὸ γνωρίζω ὅτι αὐτό, τὸ «νά, σοῦ ἦλθε καὶ ἓνας

277. Ἡ θαθεῖα πατρικὴ ἀγάπη καὶ στοργὴ τοῦ Μ. Β. πρὸς τὰ πνευ-
ματικά του τέκνα τὸν ὥθει νά ζητῇ ὑπὲρ αὐτῶν ἰδιαιτέραν μεταχείρισιν,
πράγμα ποὺ δι' ἀκρίτους τινὰς «ἠθικολόγους» εἶναι προσωποληψία. Ἀλλ'
εἶναι ἐντελὲς φυσικόν, κάθε πατέρας νά ἀγαπᾷ ἰδιαιτέρως τὰ ἰδικὰ του
παιδιά. Καὶ τὸ τονίζει: ἐπειδὴ ὁ Λιβάνιος δὲν ἔκκρινε διακρίσεις, διὰ τοῦ-
το ζητεῖ στοργὴν καὶ ἰδικότερον ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῶν ἰδικῶν του τέκνων.

278. Ἐπεξηγεῖ τί ἡννόει μὲ τὰ προηγούμενα.

279. Ὁ Μ. Β. δὲν ζητεῖ ἀπὸ τὸν Λιβάνιον μόνον νά κάμῃ σοφοὺς τοὺς
ἀποσταλέντας εἰς αὐτὸν νέους, ἀλλὰ καὶ νά τοὺς διατηρήσῃ ἀξίους τῶν
προσευχῶν του!

280. Ὁ Μ. Β. ἀναφέρεται σκοπίμως εἰς τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν
τοῦ νέου πολὺ συνέστησε. Σκοπὸς ἡ μείωσις τῶν διδάκτρων.

- ἀκόμη Καππαδόκης», θά μοῦ τὸ γράψης πολλάκις! Καὶ πιστεύω ὅτι πάντοτε θά μοῦ στέλλης πολλοὺς καὶ εἰς κοίθε γράμμα σου θά χρησιμοποιοῖς δι' ἐμέ τὰ ἐγκωμιαστικά σου λόγια καὶ ταυτοχρόνως θά κάμνης λόγον διὰ «πατέρα» καὶ «παιδιά»²⁸¹. Ἄλλ' αὐτό, πού συνέβη μὲ ἀφορμὴν τὴν ὥραιαν σου ἐπιστολήν, δὲν εἶναι καλὸν νὰ τὸ ἀποσιωπήσω. Ἐκάθηντο (δηλαδή) πλησίον μου ἀρκετοὶ ἐκ τῶν παλαιότερων μαθητῶν μου, καθὼς καὶ ὁ εἰς ὅλα ἄριστος Ἀλύπιος, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ διασῆμου Ἱεροκλέους. Ὅταν λοιπὸν οἱ κομισταὶ μοῦ ἔδωκαν τὴν ἐπιστολήν σου, ἀφοῦ τὴν ἀνέγνωσα σιωπηρῶς, εἶπα μὲ ταυτόχρονον²⁸² ἐξωτερικὸν μειδίαμα καὶ ἐσωτερικὴν χαράν: «ἐνίκηθην!» «Καὶ τί εἶδους νίκη εἶναι αὕτη πού ἐνίκηθης»; μὲ ἠρώτησαν «καὶ πῶς δὲν λυπεῖσαι, ἀφοῦ ἐνίκηθης»; «Ἐνίκηθην», ἀπήντησα, «ὡς πρὸς τὴν ὥραιότητα τῶν ἐπιστολῶν. Καὶ ἐνίκησε ὁ Βασίλειος. Εἶναι ὅμως φίλος μου καὶ δι' αὐτὸ εὐφραίνομαι». Ὅταν ἐγὼ εἶπα αὐτά, ἠθέλησαν ν' ἀποκτήσουν ἀντίληψιν τῆς νίκης σου ἀπὸ τὸ ἴδιον τὸ γράμμα σου. Καὶ τότε ὁ μὲν Ἀλύπιος τὸ ἀνεγίνωσκεν, οἱ δὲ ἄλλοι ἤκουον. Καὶ ἔπειτα διευτυπώθη ἡ γνώμη ὅτι δὲν ἔκαμα καθόλου λάθος! Καὶ αὐτὸς πού ἀνεγίνωσκεν ἠθέλησε νὰ φύγῃ κρατῶν τὸ γράμμα σου, διὰ νὰ τὸ δεῖξῃ, νομίζω, καὶ εἰς ἄλλους, μετὰ θίας δὲ μοῦ τὸ ἐπέστρεψε!
- Γράψε μοι λοιπὸν ἀνάλογα γράμματα. Καὶ ἄς μὲ νικᾷς! Διότι αὐτὸ εἶναι τὸ ἴδιον δι' ἐμέ, ὡς νὰ νικῶ ἐγώ! Καὶ καλῶς τὸ συνεπέρανες ὅτι αὐτὰ πού διαθέτω (ἡ διδασκαλία μου) δὲν πωλεῖται μὲ χρήματα, καὶ ὅτι δι' αὐτὸν πού δὲν ἡμπορεῖ νὰ δώσῃ, ἀρκεῖ τὸ ὅτι θέλει νὰ λάβῃ! Πράγματι, ὅσάκις ἀντιληφθῶ κάποιον πτωχὸν νὰ ποθῇ τὴν μόρφωσιν, τὸν εὐνοῶ περισσότερο ἀπὸ τοὺς πλουσίους. Παρ' ὅτι δὲν ἐγνωρίσαμεν τέτοιους

281. Ὁ Λιδάσιος ὑπαινίσσεται εἰρωνικῶς πῶς τὰ λόγια τοῦ Μ. Β. ὅτι ὡς ἱερεὺς εἶναι πατὴρ τῶν συνιστωμένων νεαρῶν. Πάντως ὁ κύριος τόνος φαίνεται ὅτι ἦτο ἡ καλωσύνη, ὅχι ἡ εἰρωνεία.

282. Τὸ ταυτόχρονον τοῦ ἐξωτερικοῦ μειδίαματος καὶ τῆς ἐσωτερικῆς χαρᾶς πού ἠσθάνθη ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀριστουργηματικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Μ. Β. δείκνουν ὅτι ὁ Λιδάσιος ἠγάπη εἰλικρινῶς καὶ ἐθαύμαζε βαθέως τὸν Μ. Β.

25 διδασκάλους, τίποτε δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ εἴμεθα τοῦ-
λάχιστον εἰς τὸ σημείον αὐτὸ καλλίτεροί τους. Ἄς μὴ
διστάσῃ λοιπὸν κανένας πτωχὸς νὰ ἔλθῃ ἐδῶ, ἐὰν ἔχῃ
τὸ ἕνα καὶ μοναδικόν (ποῦ ἀπαιτῶ): νὰ γνωρίζῃ νὰ
ἐργάζεται!

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 339 (ΤΛΘ' — CCCXXXIX)

Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΙΒΑΝΙΟΝ

Καὶ τί δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἴπῃ ἕνας σοφιστής²⁸³, καὶ
μάλιστα σοφιστῆς τοιαύτης ὀλκῆς, ὁ ὁποῖος ἀναγνωρί-
ζεται ἀπὸ ὅλους ὅτι ἴδιον τῆς τέχνης του εἶναι, ὅτι ἡμπο-
ρεῖ, ὅταν θέλῃ, νὰ παρουσιάσῃ τὰ μεγάλα ὡς μικρά, ἄλ-
λὰ καὶ τὰ «προσθέτῃ» εἰς τὰ μικρά μέγεθος;

5 Ὅπως λοιπὸν φαίνεται, κάτι παρόμοιον προσεπά-
θησες νὰ κάμῃς καὶ σὺ εἰς ἐμέ! Καὶ νὰ ἡ ἀπόδειξις: ἐ-
κείνην τὴν ἐπιστολήν μου, τὴν «ἄγροικον»²⁸⁴, ὡς θὰ ἐλέ-
γατε σεῖς ποῦ ἐντρυφᾶτε εἰς τὴν λογοτεχνίαν, παρ' ὅτι
δὲν ἦτο καθόλου ἀνεκτοτέρα εἰς τὴν ποιότητα ἀπὸ αὐτὴν ἢ
ὁποία εὐρίσκεται εἰς τὰ χέρια σου, τὴν ἐξύψωσες τόσον
πολὺ μὲ τὰ λόγια σου, ὥσταν νὰ εἶχες τάχα νικηθῇ ἀπὸ
αὐτὴν καὶ μοῦ παραχωρεῖς τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν ἐπιστο-
λογραφίαν! Κάμνεις δηλαδὴ κάτι παρόμοιον μὲ τὰ παι-
10 χνίδια τῶν πατέρων, πού, μὲ τὰς νίκας ποῦ ἀφήνουν νὰ
ἐπιτύχουν, τὰ παιδιὰ τους, τὰ κάμνουν νὰ καμαρώνουν,
χωρὶς νὰ ζημιώνουν καθόλου τὸν ἑαυτὸν τους, ἐνῶ συγ-
χρόνως ὑποθάλλουν, τὸ φιλότιμον τῶν παιδιῶν τους!

283. Ὁ ὅρος χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν κακὴν σημασίαν του. Σημαίνει τὸν
ἱκανὸν νὰ παρουσιάσῃ «τὸ μαῖο ὡς ἄσπρο» καὶ τὸν «ἥττω λόγον κρείσσω
ποιεῖν». Ὁ ἥκιστα καλὸς αὐτὸς χαρακτηρισμὸς ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ Μ.Β.
εἰς τὸν Λιβάνιον λόγῳ ταπεινώσεως καὶ διαθέσεως τιμῆς πρὸς αὐτόν.

284. Ἐννοεῖ τὴν ἐπιστολήν του, ἣτις κατέπληξε τὸν Λιβάνιον μὲ τὸ
λογοτεχνικόν της κάλλος. Πόσῃν ταπεινώσειν εἶχεν ὁ Μέγας Βασίλειος,
ὥστε νὰ μὴ ἀποδέχεται οὔτε δικαίους ἐπαίνους! Καὶ πόσῃν ψυχικὴν εὐγά-
νειαν καὶ καλωσύνην εἶχεν, ὥστε νὰ μὴ θέλῃ ν' ἀφήσῃ ἄλλον μὲ τὴν ἰδέαν
ὅτι εὐρέθῃ κατώτερός του!

15

Καὶ πράγματι, εἰς τὸ «παιχνιδάκι» μαζί μου ὁ λόγος σου προεκάλει τόσην ἀνεκκάλητον εὐχαρίστησιν, ὅσην θὰ εἶχεν ἂν κάποιος Πολυδάμας ἢ Μίλων²⁸⁵ «ἐγκατέλειπε»²⁸⁶ τὸν ἀγῶνα πάλης ἢ παγκρατίου μαζί μου! Καὶ λέγω τοῦτο, διότι, παρ' ὅτι ἐξήτασα τὸ γράμμα μου ἀπὸ ὅλας τὰς πλευράς, δὲν εὔρον εἰς αὐτὸ κανένα παράδειγμα «δυνάμεως». Συνεπῶς, αὐτοὶ ποὺ ἐπιδιώκουν στοιχεῖα ὑπεροχῆς τοῦ λόγου θὰ σέ ἐθαύμασαν περισσότερο εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, διὰ τὴν δύναμιν τοῦ λόγου σου²⁸⁷, καθ' ὅτι ἡμπόρεσες μὲ τὰς ἀσκήσεις σου²⁸⁸ νὰ «κατέβης» μέχρις ἐμοῦ, παρ' ὅτι (θὰ σέ ἐθαύμαζαν) ἂν ὠδήγεις τὸν θάρβαρον νὰ πλεύσῃ ἐπάνω ἀπὸ τὸν Ἄθω²⁸⁹.

Ἄλ' ἐγὼ θεθαίω, θαυμάσιε, συναναστρέφομαι τὸν Μωῦσῃν καὶ τὸν Ἡλίαν²⁹⁰ καὶ ἄλλους ἐξ ἰσοῦ μακαρί-

285. Ἀμφότεροι ἦσαν διάσημοι πρωταθληταὶ τῶν κλασσικῶν χρόνων. Ὁ Πολυδάμας ἦτο Θεσσαλὸς (Φαρσάλιος) καὶ ὁ Μίλων ἦτο Κροτωνιάτης. Δι' ἀμφοτέρους ἀναφέρει ἡ ἱστορία ὅτι ἦσαν καταπληκτικῆς μυϊκῆς δυνάμεως. Ὁ Μίλων καθήλωσε ταῦτον κρατήσας αὐτὸν ἀπὸ τὰ κέρατα καὶ ὁ Πολυδάμας ἐκράτησε τὸν ταῦτον ἀπὸ τὴν ὀπλὴν μὲ τόσην δύναμιν, ὥστε νὰ μείνῃ ἡ ὀπλὴ εἰς τὰ χεῖρα του!

286. Ἐγκαταλείπω τὸν ἀγῶνα παραδεχόμενος ὅτι ἐνίκηθην.

287. Πόση ἡ εὐγένεια τοῦ Μ. Βασιλείου, ἀφοῦ ἀποδίδει τὴν ἐντύπωσιν ποὺ ἔκαμεν εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Λιθανίου, ἡ χάρις τῆς ἐπιστολῆς του εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ τελευταίου ἔντεχον παρουσίαν ἀσημάντων καλῶν στοιχείων ὡς ἀριστουργηματικῆς καλλιλογίας!

288. Εἰς τὸ καίμενον «παιδιά».

289. Ὁ θάρβαρος ἦτο ὁ Ναύαρχος τοῦ Σέρξου Μαρδόνιος (492) καὶ κατὰ συνεκδοχὴν ὁ περσικὸς στόλος, ὅστις ἐβυθίσθη εἰς μέγαν βαθμὸν εἰς τὴν τρικυμιώδη θάλασσαν τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Ἄθω. Ὡς «ὑπὲρ τὸν Ἄθω πλεῖσις» δὲ νοεῖται ἡ διάνοξις διώρυγος ὑπὸ τῶν Περσῶν ἢ ἡ κατασκευὴ «διώλου» πρὸς μεταφορὰν καὶ διάσωσιν τοῦ στόλου διὰ τοῦ στενοῦ μεταξὺ τῶν νῦν ἐπινείων Τρυπητῆς καὶ Ν. Ρόδων.

290. Μὲ τόλμην καὶ παρησίαν ὁ Μ. Β. ἀντιπαρθέτει τὴν ἀληθινὴν σοφίαν τοῦ δάθους πρὸς τὴν ἐπίπλαστον τῶν εὐλογωφανῶν συλλογισμῶν, τὸν Μωῦσῃν πρὸς τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλη!

20 ους ἄνδρας, οἱ ὅποιοι μᾶς ἐκθέτουν τὰ ἰδικά τους με
 μίαν θάρβαραν γλῶσσαν. Ὅμοίως δὲ καὶ ἡμεῖς προσφέ-
 ρομεν καὶ κηρύττομεν ὅτι μανθάνομεν ἀπὸ ἐκείνους,
 δηλ. νοήματα μὲν ἀληθινά, ἔκφρασιν ὁμῶς ἀγροικον, ὥς
 φανερώνει ἡ ἰδία ἢ παρούσα (Ἐπιστολή μου). Διότι
 μολονότι ἐδιδάχθημεν κάτι ἀπὸ σέ, μὲ τὴν πάροδον τοῦ
 χρόνου τὸ ἐλησιμονήσαμεν²⁹¹.

25 Λοιπόν, γράφε μου καὶ σὺ λαμβάνων ὡς θέμα τῶν ἐ-
 πιστολῶν κάτι ἄλλο, ποῦ καὶ σέ θὰ ἀναδεικνύῃ (σοφὸν)
 καὶ ἐμέ δὲν θὰ ἀποκαλύπτῃ (ἀμαθῇ)²⁹².

Τὸν υἱὸν τοῦ Ἀνυσίου σοῦ τὸν ἔχω στείλει ἤδη ὡς
 υἱόν μου. Καὶ ἂν εἶναι δικός μου υἱός, τότε τὸ παιδί εἴ-
 ναι ὅτι καὶ ὁ πατέρας του, δηλ. πένης ἐκ πένητος (πάμ-
 πτωχος)²⁹³. Καὶ αὐτὸ ποῦ ἐννοῶ εὐκόλως τὸ καταλα-
 βαίνει ἄνθρωπος σοφός καὶ μάλιστα σοφιστής²⁹⁴.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 340 (TM' — CCCXL)

Ο ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

Ἄν εἶχες καθίσει καὶ ἐπὶ πολὺ ἐμελέτας, πῶς θὰ
 διετύπωνες μὲ τὸν καλλίτερον τρόπον τὰ γραφόμενά μου
 διὰ τὴν ἰδικήν σου ἐπιστολήν²⁹⁵, δὲν πιστεύω ὅτι θὰ τὸ
 ἐπετύγχανες καλλίτερον ἀπὸ ὅτι μὲ τὸ νὰ γράφῃς ἀνά-
 λογα μὲ αὐτὰ ποῦ ἔγραψες τώρα.

Καὶ ἰδού, διατί: Ἐν πρώτοις μὲ ἀποκαλεῖς σοφί-

291. Εἰς ἄλλην περίπτωσιν ἔλεγεν, ὅτι μὲ τὰς σπουδὰς του εἰς Ἀθή-
 νας «προσκήλῳσε» τὸν χρόνον «τῇ ματαιότητι», δηλ. εἰς ἀνοησίας!...

292. Ἀρὰ γε ὁ Μ. Β. ἐπειράχθη πιστεύσας εἰλικρινῶς ὅτι ὁ Λιβάνιος
 ἐχρησιμοποίησεν ὡς «ἀσκησιν» τὴν Ἐπιστολήν του ἣ συνεχιζεῖ νὰ ταπεινῶνῃ
 μὲ λεπτότητα τὸν ἑαυτὸν του καὶ νὰ ἐξυψώνῃ τὸν Λιβάνιον;

293. Τί ἐννοεῖ; Ἀπλούστατα: μὴ μοῦ ζητήσῃς διδάκτρα. Δὲν ἔχω νὰ

294. Τί ἐννοεῖ; Ἀπλούστατα: μὴ μοῦ ζητήσῃς διδάκτρα. Δὲν ἔχω νὰ
 πληρώσω. Καὶ μὴ κάμῃς ὅτι δὲν καταλαβαίνεις τί θέλω νὰ εἰπῶ, ἀφοῦ εἴ-
 ραι ὅχι ἀπλῶς σοφός, ἀλλὰ καὶ «σοφιστής» εἰς βαθμόν, ὥστε νὰ εὗρίσκης
 εἰς τὴν Ἐπιστολήν μου καὶ ἀρετὰς ποῦ δὲν ἔχει.

295. Ἐξακολουθεῖ ἡ συζήτησις περὶ τὴν λογοτεχνικὴν ἀξίαν τῆς 237 ἐ-
 πιστολῆς τοῦ Μ. Β.

- στήν²⁹⁶ καὶ διατείνεισαι ὅτι γνώρισμά του εἶναι ὅτι ἡμπο-
 5 ρεῖ νὰ παρουσιάσῃ τὰ μικρὰ ὡς μεγάλα καὶ ἀντιστρό-
 φως τὰ μεγάλα ὡς μικρά. "Ἐπειτα λέγεις συγκεκριμέ-
 νως ὅτι ἡ ἐπιστολή μου εἶχε σκοπὸν νὰ παρουσιάσῃ τὴν
 ἰδικήν σου ἐπιστολήν ὡς ὠραίαν, ἐνῶ δὲν ἦταν ὠραία.
 "Ακόμη λέγεις ὅτι αὐτὴ δὲν εἶναι καθόλου καλλιτέρα ἀ-
 πὸ αὐτὴν ποὺ μοῦ ἔστειλες τώρα, καὶ ὅτι τάχα σὺ δὲν
 ἔχεις ἀπολύτως καμμίαν δύναμιν λόγου, διότι τάχα αὐ-
 τὰ μὲν τὰ θιβλία, τὰ ὁποῖα ἔχεις τώρα εἰς τὰ χέρια σου,
 10 δὲν βοηθοῦν εἰς τοῦτο, ἐνῶ ἡ σοφία ποὺ εἶχες παλαιότε-
 ρα σοῦ ἔχει τάχα τώρα διαρρεύσει.
 "Ἄλλ' ἐνῶ προσπαθεῖς νὰ μὲ πείσῃς δι' αὐτά, ἔκαμες
 τὴν ἐπιστολήν σου ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν θεωρεῖς ὡς ἀσχη-
 μον, τόσον ὠραίαν, ὥστε αὐτοὶ ποὺ ἦσαν παρόντες, ὅταν
 ἀνεγινώσκετο, νὰ μὴ δύνανται παρὰ νὰ χαροπηθοῦν.
 Καὶ ἐξεπλάγην διότι ἐπιχειρήσας σὺ νὰ ἀποδυναμώσῃς
 τὴν προηγουμένην, μὲ τὸ νὰ εἶπης ὅτι μοῦ «ἐφάνη» κα-
 λὴ (χωρὶς νὰ εἶναι), μὲ αὐτὴν (τὴν δευτέραν) ἐστόλι-
 15 σες τὴν πρώτην²⁹⁷. Πάντως αὐτὸς ποὺ θὰ ἐπεδίωκε τυ-
 χὸν τοῦτο, θὰ ἔπρεπε νὰ ἔκαμνε τὴν δευτέραν ἐπιστο-
 λὴν του (ἔτσι, ὥστε νὰ ἀποτελῇ) ἀφορμὴν πρὸς κατα-
 συκοφάντησιν τῆς πρώτης! Νομίζω ὁμῶς ὅτι δὲν θὰ σοῦ
 ἐταίριαζε νὰ ἀδικήσῃς τὴν ἀλήθειαν! Καὶ θὰ εἶχε πρά-
 γματι ἀδικηθῇ, ἂν ἐξεπίτηδες²⁹⁸ ἔγραφες χειρότερα καὶ
 δὲν ἔκαμνες χρῆσιν αὐτῶν ποὺ ἔχεις καὶ ἡμπορεῖς. Θὰ
 σοῦ ἐταίριαζε λοιπὸν πολὺ νὰ μὴ μέμφεσαι αὐτὰ ποὺ δί-
 καιον εἶναι νὰ ἐπαινῇς, διότι ἄλλως θὰ σὲ πάρῃ ἡ πρα-
 γματικότης καὶ θὰ σὲ κατατάξῃ εἰς τοὺς σοφιστάς²⁹⁹, ἀ-
 20 φοῦ προσπαθεῖς νὰ κάμνῃς τὰ μεγάλα ταπεινά.

296. "Ἐνταῦθα ὁ Λιδάνιος θέλει νὰ εἴπῃ: Σὺ εἶσαι σοφιστὴς" σὺ παρου-
 σιάζεις τὸ «ἄσπρο» τῆς ὠραιότητος ἐπιστολῆς σου ὡς «μαῦρο»! Σὺ ἐνεργεῖς
 ὡς σοφιστὴς!

297. "Ἰσως ὁ Λιδάνιος εἶχε δίκαιον. Ὁ Μ. Β. εἶναι ὄντως ἀριστοτέχνης
 τοῦ λόγου.

298. Ὁ Μ. Β. δὲν ἔγραφεν ἀπὸ κενοδοξίαν χειρότερον ἀπὸ ὅ,τι συνήθως.
 "Ἐγγράφεν ὅπως πάντοτε. Τὰ λόγια του δὲν ἦσαν κούφια ταπεινολογία ἐκ
 κενοδοξίας, ἀλλὰ εἰλικρινὲς ταπεινὸν φρόνημα καὶ ἐκφρασις χριστιανικῆς λε-
 πτότητος.

299. Πλήρης ἀντιστροφή τοῦ ἐπιχειρήματος τοῦ Μ. Β. !

Καὶ ὅσον μὲν διὰ τὰ θιβλία, τῶν ὁποίων λέγεις ὅτι εἶναι κατώτερον μὲν τὸ ὕφος, ὑπέρτερον δὲ τὸ νόημα, καταγίνου μὲ αὐτὰ καὶ εἴθε νὰ μὴ σὲ ἐμποδίζῃ κανεῖς. Πάντως αἱ ρίζαι τῶν πάντοτε μὲν, ἰδικῶν μου, ἀλλὰ καὶ ἰδικῶν σου πρὸ τινος, μένουν καὶ θὰ μένουν ἐφ' ὅσον θὰ ὑπάρχῃς καὶ κανεῖς ποτὲ χρόνος δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ τὰς ἐκριζώσῃ³⁰⁰, ἔστω καὶ ἂν σὺ δὲν τὰς ποτίζῃς καθόλου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 341 (ΤΜΑ' — CCCXLI)

Ο ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ³⁰¹

Ἀκόμῃ δὲν μὲ ἐσυγχώρησες, πού σὲ ἐλύπησα, διὸ καὶ ἐνῶ γράφω τρέμω³⁰². Ἄλλ' ἐὰν μὲν μὲ ἔχῃς συγχωρήσει, διατί δὲν μοῦ γράφεις, ὦ ἄριστε; Ἐὰν ὁμως ἐξακολουθῇς ἀκόμῃ νὰ τὰ ἔχῃς μαζί μου, πρᾶγμα ξένον διὰ κάθε λογίαν³⁰³ ψυχὴν, καθὼς καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν σου, σὺ πού κηρύττεις ὅτι δὲν πρέπει νὰ διατηρῶμεν λυπηρὰ αἰσθήματα (οὔτε) μέχρι τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου³⁰⁴, τὰ διετήρησες «πολλοὺς ἡλίους;» Ἡ μήπως θέλεις νὰ μὲ τι-

300. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁμιλεῖ ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς τοῦ εἰδωλολάτρου Λιβανίου, πού, ὅπως προδίδεται, εἶναι μᾶλλον μία μουσικὴ ρομαντικὴ ἀρχαιολατρία παρὰ μία εἰλικρινὴς πίστις εἰς τὰ διδάγματα τῆς εἰδωλολατρίας. Ἀναλόγως ἐκφράζονται καὶ ὅσοι βλέπουν τοὺς Πατέρας καὶ τὴν Βυζαντινὴν Τέχνην (ἀγιογραφίαν καὶ μουσικὴν) μόνον ὡς προγονικὸν θησαυρὸν καὶ θέλουν ὡς τοιοῦτον νὰ τὰ διαφυλάξουν, χωρὶς νὰ πιστεῖσιν εἰς τὸ «ζῶν καὶ ἀναργές» πάντοτε περιεχόμενόν των.

301. Φαίνεται ὅτι ὁ Μ.Β. μετὰ τὴν προηγουμένην ἐπιστολὴν τοῦ Λιβανίου δὲν ἔδωκεν ἄλλην ἀπάντησιν.

302. Ὁ Λιβάνιος ἡγάπα καὶ ἐξέτιμα ἀληθῶς τὸν Μ.Β.

303. Τὸ ἐπιθετικὸν χρησιμοποιεῖται ἐνταῦθα μὲ τὴν ἔννοιαν «καλλιεργημένη», «ἐκλεπτυσμένη» χάρις εἰς τὰ ρομαντικὰ, λεπτὰ, εὐγενῆ αἰσθήματα, πού καλλιεργεῖ ἡ λογοτεχνία. (Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ λογοτεχνία καλλιεργεῖ ἕνα ἄκαρπον καὶ διὰ τοῦτο νοσηρὸν συναισθηματισμόν).

304. Πρὸλ. Ἐφ. 4, 26.

μωρήσης με τὸ νὰ με ἀποστερῇς τῆς γλυκείας φωνῆς σου; Μὴ τὸ κάμνης αὐτὸ σὺ, ἄνθρωπος γενναϊόφρων, ἀλλὰ γενοῦ πρᾶος καὶ ἀξιώσέ με νὰ ἀπολαύσω τῆς παγ-
χρύσου γλώσσης σου³⁰⁵.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 342 (ΤΜΒ' — CCCCXLI I)

Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΙΒΑΝΙΟΝ

Οἱ ἀγαπῶντες τὸ τριαντάφυλλον, ὅπως εἶναι φυσικὸν νὰ κάμνουν οἱ φιλόκαλοι, δὲν δυσανασχετοῦν μετὰ ἀγκάθια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα προβάλλει τὸ ἄνθος αὐτό. Μάλιστα ἤκουσα κάποιον νὰ λέγῃ περὶ αὐτῶν ἀστεῖζόμενος ἢ πι-
θανὸν καὶ σοβαρολογῶν τὸ ἐξῆς: ὅτι δηλαδὴ (ἢ ἰδίᾳ) ἢ φύσις ἔκαμε νὰ φύονται τὰ λεπτὰ ἐκεῖνα ἀγκάθια μα-
ζὶ μετὰ τὸ ἄνθος, ὥστε νὰ εἶναι ὡσάν ἐρεθίσματα (καὶ
5 τσιμπήματα)³⁰⁶ διὰ τοὺς ἐραστάς του.

Ἄρά γε ὁμως τί θέλω (νὰ εἶπω) παρεμβάλλων εἰς τὴν ἐπιστολὴν τὸ τριαντάφυλλον; Ἀλλὰ βεβαίως δὲν ἔ-
χεις καθόλου ἀνάγκην νὰ τὸ μάθῃς, ἐφ' ὅσον ἐνθυμῆσαι τὴν ἐπιστολὴν σου, ἢ ὁποῖα ἀφ' ἑνὸς μοῦ προσέφερε τὸ
ἄνθος τοῦ τριανταφύλλου, τὴν ἀνοιξιν τῆς εὐγλωττίας
(σου) καὶ ἀφ' ἑτέρου μετὰ κάποιας μομφὰς καὶ κατηγο-
ρίας ἐγέμισε ἀγκάθια ἐναντίον μου. Ἀλλ' ὁμως δι' ἐμὲ
ἀκόμη καὶ τὰ ἀγκάθια τῶν τριανταφύλλων σου προκα-
10 λοῦν εὐχαρίστησιν καὶ ἀνάπτουν περισσότερον τὸν πό-
θον τῆς φιλίας (μας).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 343 (ΤΜΓ' — CGCXLIII)

Ο ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

Ἄν αὐτὰ (ποῦ γράφεις) εἶναι γεννήματα γλώσσης ἀκατεργάστου, ὁποῖος θὰ ἦσουν, ἂν τὴν ἠκόνιζες³⁰⁷; Ἀ-
πὸ ὅ,τι βλέπω ὁμως εἰς τὸ στόμα σου εὐρίσκονται πηγαὶ

305. Συνήθης χαρακτηρισμός.

306. Ἡ εἰκὼν λίαν ἐκφραστικὴ.

307. Ἀπάντησις εἰς τὴν προηγουμένην Ἐπιστολὴν.

λογοτεχνικαὶ ἀνώτεραι καὶ ἀπὸ τὴν πλουσιωτέραν ἀνά-
 θλυσιν ὕδατων, ἐνῶ ἐγώ, ἂν δὲν ποτίζωμαι³⁰⁸ κάθε ἡμέ-
 ραν, θὰ καταλήξω εἰς τὴν σιγὴν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 344 (ΤΜΔ' — CGCXLIV)

Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΙΒΑΝΙΟΝ³⁰⁹

Διὰ νὰ μὴ γράφω τακτικῶς πρὸς τὴν λογιότητά σου
 ἐμέ μὲν μὲ πείθουν τόσον ὁ φόβος, ὅσον καὶ ἡ ἀμάθειά
 μου³¹⁰, ἐνῶ σέ, ὁ ὁποῖος ἀνέχεσαι τόσον πολὺ νὰ σιω-
 πᾶς, τί θὰ σέ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν μομφήν³¹¹; "Αν μάλι-
 στα κανεῖς λάθῃ ὑπ' ὅψιν του ὅτι θαριέσαι νὰ μοῦ γρά-
 φῃς, παρ' ὅτι ὁλόκληρος ἡ ζωὴ σου εἶναι ἀφιερωμένη εἰς
 τοὺς «λόγους»³¹², τότε θὰ σοῦ καταλογίσῃ ὅτι ἐμέ τοῦ-
 λάχιστον μὲ ἔχεις ξεχάσει! Διότι ὅποιος εὐκόλῃ ἡμπο-
 ρεῖ νὰ κάμνῃ «ὀμιλίαν»³¹³, ποτὲ δὲν εἶναι ἀνέτοιμος νὰ
 γράψῃ ἕνα γράμμα! Καὶ εἶναι θεθαίως ὀλοφάνεραν ὅτι
 ὅποιος ἔχει αὐτὰ τὰ προσόντα καὶ ὅμως τηρεῖ σιγὴν, τὸ
 κάμνει ἢ ἀπὸ ὑπεροψίαν ἢ ἀπὸ (ἡθελημένην) λήθην³¹⁴.
 Πάντως ἐγώ θὰ ἀντιτάξω εἰς τὴν σιωπὴν σου τὸν χαιρε-
 τισμόν μου. Χαῖρε λοιπόν, τιμιώτατε. Καί, ἂν θέλῃς, γρά-
 φε μου. "Αν ὅμως αὐτὸ δὲν σέ εὐχαριστῇ, τότε μὴ γρά-
 φῃς!

308. Ἡ εἰκὼν εἶναι εἰλημμένη ἀπὸ τὴν κηπουρικὴν καὶ εἶναι λίαν ἐκ-
 φραστικὴ ἐπίσης.

309. Ἀπάντησις εἰς τὴν προηγουμένην Ἐπιστολὴν τοῦ Λιβανίου.

310. Βεθαίως ὁ Μ. Β. ἦτο φυσικὸν νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ἀμαθὴ ἐν συγκρί-
 σει πρὸς ἕνα σοφὸν διατηροῦντα παγκοσμίῳ τότε φήμης σχολήν, πλὴν ὅμως
 ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι, ἂν δὲν ὑπερεῖχε τοῦ Λιβανίου ὁ Μ.Β. πάντως καὶ δὲν
 ὑπελαίπατο αὐτοῦ εἰς σοφίαν ὥς τὴν ἡγνῶσι ὁ τότε κόσμος.

311. Ὡς ἔχομεν ἤδη ἰδεῖ, ὁ Λιβάνιος ἐθαύμαζε τὴν σοφίαν τοῦ Μεγάλ-
 ου Βασιλείου καὶ ἐφοδεῖτο τὴν κριτικὴν του!...

312. Πράγματι, ὁ Λιβάνιος ἢ ἔγραφε λόγους ἢ ἐξεφώνει λόγους, ἢ ἐδί-
 δασκε καὶ ἀνέλυε λόγους! Ἰδεῖσθε τοῦ ἦτο ὁ Δημοσθένης!

313. Ὁ Λιβάνιος ἦτο περιώνυμος διὰ τὴν δυνατότητά του νὰ συντάσσῃ
 καὶ ἐκφωνῇ, ἂνευ σπουδαίας προπαρασκευῆς, ὀμιλίαν.

314. Τὰ ἐπιχειρήματα αὐτὰ λέγονται ἐπίτηδες, διὰ νὰ θίξουν τὸ φιλό-

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 345 (ΤΜΕ' — CCCXLV)
Ο ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ³¹⁵

Νομίζω ὅτι εἶμαι περισσότερο ὑποχρεωμένος ν' ἀπολογηθῶ διὰ τὸ ὅτι δὲν ἤρχισα νὰ σοῦ γράφω ἐνωρίτερον παρὰ τὸ νὰ παραιτηθῶ τώρα (τῆς ἀπολογίας), ἀφοῦ ἤρχισα νὰ τὸ κόμνω.

Ἐγὼ λοιπὸν εἶμαι ἐκεῖνος, ποῦ τρέχω (πάντοτε) κοντά σου, κάθε φοράν ποῦ θὰ ἐμφανισθῆς καὶ λίαν εὐχαρίστως κρατῶ τὰ ῥῆτά μου, εἰς τὸ «ρεῦμα» τῆς γλώσσης σου³¹⁶. Καὶ ἐνόσω μὲν ὁμιλεῖς, εὐφραίνομαι καὶ μετὰ θίας (σέ) ἀποχωρίζομαι καὶ λέγω πρὸς τοὺς φίλους μου τὰ ἐξῆς: «αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι κατὰ πολὺ ὠραιότερος ἀπὸ τὰς θυγατέρας τοῦ Ἀχελώου³¹⁷, ἀφοῦ θέλγει μὲν ὅπως καὶ ἐκεῖναι, ἀλλὰ δὲν θλάπτει, ὅπως ἐκεῖναι. Ἀλλὰ μόνον τὸ ὅτι τὰ λόγια του δὲν θλάπτουν θὰ ἦτο θεθαίως ὀλίγον, ἐνῶ ἀκριβῶς τὰ μελωδήματά του εἶναι δι' αὐτὸν ποῦ τὰ δέχεται κέρδος³¹⁸.

Ἐκεῖνος λοιπὸν ὁ ὁποῖος φρονεῖ τοιοῦτοτρόπως καὶ νομίζει ὅτι ἀγαπᾶται, ἀλλὰ καὶ πιστεύει ὅτι δύναται νὰ ὁμιλῇ, τὸ νὰ μὴ τολμᾷ νὰ γράφῃ, αὐτὸ θὰ ἦτο δεῖγμα μεγίστης ὀκνηρίας καὶ συγχρόνως ἐπιζήμιον διὰ τὸν ἑαυτὸν του.

Ἄλλ' εἶναι σαφές ὅτι τὴν μικράν καὶ ἀσήμαντον αὐτὴν ἐπιστολήν μου θὰ μοῦ τὴν ἀνταμείψῃς μὲ μίαν ὠραίαν ἀσφαλῶς καὶ μεγάλην καὶ ὅτι ὅπωςδῆποτε θὰ προσέ-

τιμον τοῦ Λιβανίου.

315. Ἀπάντησις εἰς τὴν προηγουμένην Ἐπιστολήν.

316. Ὁ Λιβάνιος ὁμολογεῖ ὅτι ἐναντι τοῦ Μ.Β. αἰσθάνεται ὄχι ὡς διδάσκαλος, ἀλλ' ὡς μαθητής.

317. Θυγατέρας τοῦ Ἀχελώου εἶναι αἱ Σειρήνες, τῶν ὁποίων τὸ ἄσμα ἦτο τόσο γλυκὺ, ὥστε, ὅποιος τὸ ἤκουεν, ἐλησμέναι τὰ πάντα. Τοὺς δελεαζομένους ὑπὸ τῶν ἀσμάτων τῶν αἱ Σειρήνες ἐκράτουν πλησίον τῶν μέχρτι θανάτου.

318. Προφανῶς ὁ Λιβάνιος δὲν εἶχεν οὐσιαστικὴν ἐπίγνωσιν τῆς μεγάλης σημασίας αὐτῶν τῶν λόγων του. Εἴθε νὰ τὴν συνειδητοποιῶμεν καὶ διατηρῶμεν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί.

15 ξης νά μὴ μὲ «ἀ δ ι κ ῆ σ η ς» καὶ διὰ δευτέραν φο-
 ράν. Διότι νομίζω, ὅτι εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς λέξεως αὐ-
 τῆς πολλοὶ θ' ἀρχίσουν νά φωνάζουν καὶ θ' ἀντιμετωπί-
 σουν τὴν ὑπόθεσιν κραυγάζοντες: «Ὁ Βασίλειος ἡδίκη-
 σεν εἰς κάτι, ἔστω καὶ ἐλάχιστον; Τότε καὶ ὁ Αἰακὸς
 καὶ ὁ Μίνως καὶ ὁ ἀδελφὸς του (ὁ Ραδάμανθυς ἡδίκη-
 σαν)³¹⁹.

20 Πάντως ἐγὼ παραδέχομαι ὅτι κατὰ τὰ ἄλλα ἔχεις
 νικήσει. Ἄλλωστε ποῖος εἶναι δυνατὸν νά σέ ἰδῇ καὶ νά
 μὴ σέ ζηλεύσῃ; Μόνον εἰς ἓν σημεῖον κάπως ἔσφαλεις
 ἀπέναντί μου, διὸ καὶ ἐφ' ὅσον θά σοῦ τὸ ὑπομνήσω, πεῖ-
 25 σε σὺ αὐτοὺς ποῦ (εἰς τὸ ἄκουσμά του) θ' ἀγανακτῇ-
 σουν νά μὴ φωνάξουν: Δὲν ὑπάρχει δηλαδὴ ἄνθρωπος
 ποῦ νά ἦλθεν εἰς σέ καὶ νά ἐζήτησε κάποιαν χάριν, ποῦ
 νά ἦτο πολὺ εὐκόλον νά τὴν δώσης, καὶ νά ἔφυγε χωρὶς
 νά τὴν ἐπιτύχῃ! Ἄν λοιπόν, ἐγὼ τοῦναντίον εἶμαι ἓνας ἀ-
 πὸ ἐκείνους ποῦ ἐζήτησαν μὲ μίαν τὴν χάριν, ἀλλὰ δὲν τὴν
 ἔλαβον! Ἄρά γε ὁμως τί ἐζήτηουν; Συνηντήθην μαζί σου
 25 πολλάκις εἰς τὸ σπίτι τοῦ Στρατηγίου καὶ ἠθέλησα νά
 ἐμβασθύνω βοηθούμενος ἀπὸ τὴν ἰδικὴν σου σοφίαν εἰς
 τὸ θάθος τοῦ πνεύματος τοῦ Ὁμήρου³²⁰. (Σοῦ ἔλεγα):
 «Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν μοῦ εἶναι κατορθωτὸν τὸ πᾶν, μυστα-
 γώγησέ με τοῦλάχιστον εἰς ἓνα μέρος ἀπὸ τὴν κληρο-
 νομίαν του»! Καὶ ἐπεθύμουν νά μυσταγωγηθῶ εἰς ἐκεῖ-
 νο τὸ μέρος, ὅπου, ἀφοῦ ἡτύχησαν οἱ Ἕλληνες, ὁ Ἄγα-
 μέμνων ἐτίμησε μὲ δῶρα ἐκείνους³²¹ ποῦ πρὸ ὀλίγου ὕ-

319. Ὅτε ὀλίγον οὔτε πολὺ ὁ Λιδάσιος παρουσιάζει τὸν Μ. Β. ὡς ἔν-
 σαρκον εἰκόνα δικαιοσύνης, ἐφάμιλλον τῆς ἀξιδανικευμένης ιδέας ποῦ εἶχαν
 ὁ εἰδωλοκρατικὸς κόσμος περὶ τῶν ἡμιθέων καταστάντων λόγῳ τῆς ἐπὶ γῆς
 δικαιοσύνης των, ἦτοι τῶν Αἰακοῦ, Μίνως καὶ Ραδάμανθυος. Ὅποσον μεγα-
 λεῖον πρᾶπει νά εἶχεν ἡ προσωπικότης τοῦ Μεγάλου Πατρός, ἀφοῦ οἱ εἰδω-
 λολάτραι τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ ἐφρόνουν!

320. Τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα εἶναι ἀθηντικά. Κατόπιν τούτου εὐκόλως
 δύναται νά φαντασθῇ τις πόση ἦτο ἡ σοφία καὶ πολυμάθεια τοῦ Μ. Β. καὶ
 πόση ἡ φιλοσοφία - λογοτεχνικὴ - ἀναλυτικὴ του θειότητος, ὥστε ὁ θέλων νά
 καυχᾶται εἰς μόνους τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας σοφοὺς Λιδάσιος νά ζητῇ νά
 μαθητεύσῃ εἰς τὸν Μ. Β. διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ Ὁμήρου.

221. Ἐνν. τὸν Ἀχιλλεῖα. Τὸ ἐπεισόδιον περιγράφεται εἰς τὴν Ἰλιάδα,
 θ, 260 - 299.

θριζε. Ἐνῶ δὲ ἐγὼ ἔλεγα αὐτά, σὺ ἐγέλας, καθ' ὅτι δὲν ἠδύνασο θεβαίως ν' ἀρνηθῇς (ισχυριζόμενος) ὅτι δὲν θὰ κατώρθωνες (νὰ μὲ μὴσης), μολονότι θὰ τὸ ἤθελες, ἐνῶ δὲν ἠθελες νὰ μοῦ κάμῃς τὴν χάριν.

30 Ἄρα λοιπὸν τόσον ἐκ μέρους σου, ὅσον καὶ ἐκ μέρους ὄσων ἀγανακτοῦν διότι ἰσχυρίσθην ὅτι «ἀδ' κείς», (ὀρθῶς δὲν) νομίζω ὅτι ἔχω πράγματι ἀδικηθῇ³²²;

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 346 (TMΣ' — CCCXLVI)

Ο ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

Κατὰ πόσον θεβαίως προσεθέσαμεν κάτι εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν νέων πού μᾶς ἔστειλες, θὰ τὸ κρίνης σὺ. Ἐλπίζω πάντως ὅτι αὐτὸ τὸ «κάτι», ὅσον μικρὸν καὶ ἂν εἶναι, θὰ θεωρηθῇ ἀπὸ σέ μέγα λόγῳ τῆς πρὸς ἐμὲ φιλίας σου³²³. Ὅσον δὲ δι' ἐκεῖνο πού σὺ ἐπαινεῖς περισσότερον ἀπὸ τὴν μόρφωσιν, δηλ. τὸ νὰ ζήσουν μὲ σεμνότητά καὶ νὰ μὴ ρίψουν τὰς ψυχὰς των εἰς τὰς ὀχι καλὰς ἡδονάς³²⁴, πολὺ τὰ ἐπρόσεξαν καὶ ἔξω ἐδῶ, ὡς ἦτο φυ-

322. Τὸ νόημα τῶν λόγων τοῦ Λιβανίου εἶναι τὸ ἑξῆς: Δὲν παραπονοῦμαι ἐναντίον σου δικαίως; Δὲν μὲ ἔχεις ὄντως ἀδικήσει, ἀφοῦ ἠδύνασο νὰ μοῦ μεταδώσῃς κάτι τὸ καλὸν καὶ δὲν τὸ ἔκαμες; Ἄρα ὁ μηδὲνα ἀδικήσας Βασίλειος ἠδίκησε τὸν Λιβάνιον!...

323. Ὁ Λιβάνιος προδικάζει τὴν κρίσιν τοῦ φίλου του Μ. Β. Ἡ φίλιά σου, τοῦ λέγει, δὲν θὰ σοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ κρίνῃς τὸ ἔργον μου ἀντικειμενικῶς καὶ νὰ ἰδῇς ὅτι δὲν κάμνω οὐσιαστικῶς τίποτε τὸ σπουδαῖον.

324. Ὁ εἰδωλολάτρης Λιβάνιος ἐγνώριζε καλῶς ὅτι κύριον μάλλημα τῶν Χριστιανῶν νέων καὶ τῶν ποιμένων των ἦτο νὰ μὴ ρίψουν τὰς ψυχὰς των εἰς τὰς αἰσχροὺς ἡδονὰς τῆς σαρκός.

10 σικόν, ἐνθυμούμενοι αὐτὸν ποῦ τοὺς ἔστειλε³²⁵. Δέξου λοιπόν, ὅτι σοῦ ἀνήκει καὶ ἐπαίνει αὐτοὺς οἱ ὅποιοι μὲ τὸ ἦθος των ἐτίμησαν καὶ σὲ καὶ ἐμέ. (Διότι) τὸ νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ τοὺς βοηθήσης θὰ ἦτο ὁμοιον μὲ τὸ νὰ παρεκάλουν ἓνα πατέρα νὰ βοηθήσῃ τὰ παιδιὰ του!

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 347 (ΤΜΖ' — CCCXLVII)

Ο ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

5 Κάθε θεβαίως Ἐπίσκοπος εἶναι πλεονέκτης. Ἀλλὰ σὺ ὅσον ὑπερέχεις τῶν ἄλλων εἰς λογιότητα, τόσον καὶ μὲ φοβίζεις μήπως ἀντιμετωπίσης ἀρνητικῶς τὸ αἶτημά μου, μάλιστα διότι τὸ ζητούμενον εἶναι «δοκάρια»· ἄλλος «σοφιστής» θὰ ἔκαμνε λόγον περὶ «καμάκων», «χαράκων», ὅχι διότι θὰ τὰ ἐχρειάζετο, ἀλλὰ ἀπλῶς διὰ νὰ σοῦ κάμῃ λογοπαίγνια! Ἐγὼ ὅμως, ἂν δὲν μοῦ δώσης αὐτὰ ποῦ σοῦ ζητῶ, θὰ διέλθω τὸν χειμῶνα ὑπαίθριος³²⁷.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 348 (ΤΜΗ' — CCCXLVIII)

Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΙΒΑΝΙΟΝ

Ἄν τὸ «κερδίζω» λέγεται «γριπίζω» καὶ ἂν αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχη ἡ λέξις αὕτη, ποῦ ἡ σοφιστικὴ σου μάς

325. Ὁ Λιβάνιος μαρτυρεῖ ἐνταῦθα πόσον ἡ εὐλαβὴς ἐνθούμησις τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς ἐνέπνεε καὶ κατηύθυνε τοὺς νέους ἐκείνους. Καππαδόκας, ποῦ ὁ Μ. Β. εἶχε συστήσει εἰς αὐτόν. Ἡ σχέσις πνευματικοῦ πατρὸς καὶ πνευματικοῦ υἱοῦ εἶναι μία εἰκὼν τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ.

326. Αἱ Ἐπιστολαὶ 347 - 359 θεωροῦνται ἀπὸ πολλοὺς τοὺς κριτικούς ὡς νόθοι. Καὶ πρέπει νὰ εἶναι τοιαῦται, ἀφοῦ καὶ αἱ ἰδέαι των εἶναι πολὺ πτωχαὶ καὶ ἀνάξιναι τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ Λιβανίου.

327. Φαίνεται, ὅτι ἡ ἔκφρασις «ὑπαίθριος διαχειμάσω» ἦτο παροιμιώδης. Ἀσχετῶς δὲ τῆς λογοπαϊκτικῆς ἢ μὴ χρήσεως τῆς φράσεως, ἡ ἔννοια εἶναι ὅτι ἐχρειάζοντο «δοκάρια» διὰ σκαπὴν, ἢ ὅποια, εἰάν δὲν ἐγίνετο, ὁ αἰτῶν θὰ διεχείμαζεν καὶ ὅπ' αὐτὴν ὡς ἐν ὑπαίθρῳ.

- παρουσίασεν ἀπὸ τὰ ἄδυτα τοῦ Πλάτωνος³²⁸, κάμε τὸν κόπον νὰ ἰδῇς, ὦ θαυμάσιε, ποῖος εἶναι ὁ περισσότερον πλεονέκτης: ἐγὼ ποὺ σὲ ὑπερασπίζομαι μὲ ὅλην τὴν δύναμιν ποὺ ἤμπορεῖ νὰ διαθέσῃ μία ἐπιστολὴ ἢ τὸ γένος τῶν σοφιστῶν, τῶν ὁποίων τέχνη εἶναι τὸ νὰ ζυγίσουν τὰς λέξεις μίαν πρὸς μίαν; Ποῖος ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους ἔβαλε ποτὲ φόρον εἰς τὰ λόγια του; Ποῖος ὥρισεν εἰς τοὺς μαθητάς του νὰ τοῦ πηγαίνουν μισθόν; Μόνον σεῖς κάμνετε τοὺς λόγους ἐκθέματα πρὸς πώλησιν³²⁹, αὐτοὶ ποὺ φτιάχνουν τὰ γλυκίσματα μὲ τὸ μέλι! Βλέπεις, μὲ ποῖον τρόπον ἔκαμες ἀκόμη καὶ (ἐμὲ) τὸν γέροντα ν' ἀρχίσῃ νὰ χοροπηδᾷ³³⁰;
- 10 Πάντως ἐγὼ πρὸς χάριν σοῦ, ὁ ὁποῖος κομπάζεις διὰ τὰς σπουδὰς σου, ἔδωκα ἐντολὴν νὰ δοθοῦν ἰσάριθμοι δοκοὶ πρὸς τοὺς εἰς Θερμοπύλας πολεμήσαντας στρατιώτας³³¹, ὅλοι μακροὶ ἢ «δολιχόσκοιοι», κατὰ τὸν Ὅμηρόν σου, μολοντόι ὁ Ὅμηρος δὲν ὑπεσχέθη ὅτι θὰ τοὺς ἐπιστρέψῃ³³².

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 349 (ΤΜΘ' — CCCXLIX)

Ο ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

Δὲν θὰ παύσης, Βασίλειε, νὰ γεμίζης τὸν ἱερὸν αὐτὸν ναὸν τῶν Μουσῶν³³³ μὲ Καππαδόκας καὶ μάλιστα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ μυρίζουν πάγον καὶ χιόνι, καὶ ὅλα τὰ «καλά», ποὺ ἔχετε ἐκεῖ; Παρ' ὀλίγον δὲ νὰ μὲ κάμουν

328. Πρὸς Πλ. Σοφιστῆς 218e — 226a. Πάντως φαίνεται ὅτι ἡ λέξις δὲν ἀπαντᾷ παρὰ Πλάτωνα.

329. Οἱ ἀρχαῖοι ρητοροδιδάσκαλοι ἐλάμβανον μισθὸν διὰ τὰς διδασκαλίας των, ὡς καὶ διὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν διαλέξεών των.

330. Ἦτοι νὰ μὴ ἤμπορῇ νὰ κρατηθῇ ἀπὸ τὰ γέλια.

331. Ἦτοι 300, ὅσοι οἱ περὶ τὸν Λαωνίδα Σπαρτιάται, ἢ 1000, ἂν ὑπολογισθοῦν καὶ οἱ μετ' αὐτῶν Πλαταιεῖς.

332. Ἐννοεῖται διὰ τῆς τελευταίας προτάσεως ὅτι διέταξε τὴν παραχώρησιν - θανάσιμόν των δοκῶν, μολοντόι ἀμφιδάλλει ἂν θὰ ἐπιστραφοῦν. Ἦ «πίστις» δηλ. τοῦ Λιβανίου εἰς τὴν Ὀμηρικὴν διδασκαλίαν, ἠθικὴν καὶ μεταφυσικὴν, δὲν εἶναι δεσμευτικὴ καὶ ἀρ. ἀξιόπιστος.

333. Δηλ. τὴν σχολὴν τοῦ Λιβανίου.

5

καὶ ἐμὲ Καππαδόκην, μὲ τὸ νὰ μὲ προσφωνοῦν πάντοτε λέγοντες «προσκυνῶ σε». Ἄλλ' ἐπιβάλλεται νὰ τὰ ἀνέχωμαι ὅλα, ἀφοῦ τὸ θέλει ὁ Βασιλεῖος! Γνώριζε λοιπὸν ὅτι ἔτσι ἀφ' ἑνὸς μὲν μαθαίνω λεπτομερῶς τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῆς χώρας σου, ἀφ' ἑτέρου ὁμῶς θὰ μεταδώσω εἰς τοὺς ἄνδρας αὐτοὺς τὴν εὐγένειαν καὶ γλυκύτητα τῆς Καλλιόπης μου³³⁴, ὥστε θὰ σοῦ φανοῦν ἀντὶ φασσῶν περισσότερα³³⁵.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 350 (ΤΝ' — CCCL)

Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΙΒΑΝΙΟΝ

Ἐπὶ τέλους σοῦ ἔφυγεν ἡ δυσθυμία! Ναί, αὐτὸ εἶναι τὸ προοίμιον τῆς ἐπιστολῆς μου. Ὅμως σὺ ἔχεις τὸ δικαίωμα, εἴτε ἀστεϊζόμενος εἴτε καὶ σοβαρολογῶν, νὰ σκώπτῃς καὶ διασύρῃς κάθε τι τὸ ἰδικόν μου. Ἀλλὰ διατί ἀναφέρεσαι εἰς τὸ χιόνι καὶ τὸν πάγον, ἀφοῦ ἡμπορεῖς νὰ διασκεδάζῃς μὲ τὰ σκώματά μου; Πάντως ἐγώ, ὦ Λιβάνιε, τὸ λέγω διὰ νὰ σοῦ προκαλέσω πλατὺν γέλωτα, ἔγραψα τὴν ἐπιστολήν μου σκεπασμένος πίσω ἀπὸ ἓνα παραπέτασμα χιονιοῦ! Ὅταν λοιπὸν τὴν λάβῃς, ψηλάφησέ τὴν καὶ θὰ ἀντιληφθῇς ὅτι εἶναι πολὺ παγερὴ καὶ δίδει μίαν εἰκόνα ἐκείνου πού τὴν ἔστειλε, ὁ ὁποῖος εἶναι κλεισμένος εἰς τὴν φωλιάν του καὶ δὲν ἡμπορεῖ οὔτε νὰ «ξεμυτίσῃ» ἔξω ἀπὸ τὸ δωμάτιόν του. Διότι πράγματι ἔχομεν τὰς οἰκίας ὡσάν τάφους, μέχρις ὅτου μᾶς πιάσῃ ἡ ἀνοιξὶς καὶ ἀπὸ νεκροῦς μᾶς ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν, δηλ. μᾶς χαρίσῃ τὴν ὑπαρξιν, ὅπως εἰς τὰ φυτά.

334. Ἡ Καλλιόπη ἦτο ἡ Μοῦσα - προστάτις τῆς Λογοτεχνίας.

335. Δηλ. θὰ ἐξεργασθοῦν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 351 (ΤΝΑ' — CCCLI)
Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΙΒΑΝΙΟΝ

- Πολλοὶ ἐντόπιοι (Ἀντιοχεῖς) ποὺ μὲ συνήντησαν τυχαίως, μοῦ ἐξέφρασαν τὸν θαυμασμόν των διὰ τὴν μεγάλην σου ρητορικὴν ἱκανότητα. Μοῦ εἶπαν λοιπὸν ὅτι εἶχε γίνει κάποια διάλεξις σου πάρα πολὺ λαμπρά. Καὶ ὅπως μὲ διεβεβαίωναν, ἦτο ἕνας ἀγὼν μεγίστης σημασίας, τόσον, ὥστε νὰ συρρεύσουν εἰς αὐτὸν ὅλοι καὶ εἰς τὴν πόλιν νὰ μὴ φαίνεται κανεὶς ἄλλος, εἰ μὴ μόνον ὁ Λιβάνιος, ὁ ὁποῖος ἐτέλει τὸ ἀγώνισμά του, ἐνῶ οἱ πάντες ἐκ πάσης ἡλικίας ἦσαν ἀκροαταὶ του. Πράγματι, κανεὶς δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του νὰ μείνῃ ἔξω ἀπὸ τὸ ἀγώνισμά σου, οὔτε ἐξωγκωμένος ἀξιωματοῦχος, οὔτε διακεκριμένος τοῦ καταλόγου τῶν στρατιωτικῶν, οὔτε ἀσχολούμενος εἰς θαρείας ἐργασίας³³⁶. Ἀκόμη καὶ γυναῖκες αὐτὴν τὴν φορὰν ἔσπευδον νὰ παρευρεθοῦν εἰς τὸ ἀγώνισμα. Ἀλλὰ ποῖον ἦτο τὸ ἀγώνισμα; Καὶ ποῖον τὸ θέμα ποὺ συνεκέντρωσε μίαν τόσον πάνδημον κοσμοσυρροήν; (ἠρώτησα).
- Καὶ λοιπὸν μοῦ ἀνέφεραν ὅτι τὸ θέμα ἦτο ἡ παράστασις ἑνὸς ἀνθρώπου δυσκόλου χαρακτήρος³³⁷.
- Ἀφοῦ λοιπὸν (ὁ λόγος) ἐθαυμάσθη τόσον πολὺ, μὴ δισταζέης νὰ μοῦ τὸν στείλῃς, διὰ νὰ ἡμπορέσω νὰ γίνω καὶ ἐγὼ ἐγκωμιαστής τῶν λόγων σου. Ἐγὼ λοιπὸν ποὺ ἐπαινῶ τὸν Λιβάνιον καὶ ἀνεξαρτήτως τῶν ἔργων του, ἄρά γε τί πρόκειται νὰ ἀναδειχθῶ τώρα, ποὺ εὗρηκα θέμα ἐπαίνων;

336. Χαρακτηριστικαὶ περιφράσεις ἀντὶ ἐπιθέτων.

337. Ὁ λόγος δηλ. εἶχε δραματικὸν χαρακτήρα. Πρβλ. τίτλον τοῦ δράματος - κωμωδίας τοῦ Μενάνδρου «Δυσκόλος».

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 352 (ΤΝΒ' — CCCLII)
Ο ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

Ἰδοῦ, σοῦ ἔστειλα τὸν λόγον μου λουσμένος εἰς τὸν (κρύον) ἰδρῶτα. Καὶ πῶς ἄλλως, ἀφοῦ ἔστειλα τὸν λόγον μου εἰς ἄνδρα, ποῦ χάρις εἰς τὴν θαυτάτην λογικὴν καὶ φιλοσοφικὴν μόρφωσιν ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ καταδείξῃ ὅτι ματαίως ἔχουν γίνεи θρύλος ἢ σοφία τοῦ Πλάτωνος καὶ ἡ ρητορικὴ δεινότης τοῦ Δημοσθένους; Ἐν συγκρίσει δὲ μὲ τὰ ἰδικὰ των ἔργα, τὸ ἰδικόν μου εἶναι ὅ,τι τὸ κουνουπι ἐν συγκρίσει μὲ τὸν ἐλέφαντα! Διὰ τοῦτο μὲ ἔπιασε «σύγκρυο» καὶ τρέμω συλλογιζόμενος τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ κρίνης τὰ ἐπιχειρήματά μου. Παρ' ὀλίγον δὲ νὰ χάσω καὶ τὰς φρένας μου!

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 353 (ΤΝΓ' — CCCLIII)
Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΙΒΑΝΙΟΝ

Ἀνέγνωσα τὸν λόγον σου, σοφώτατε, καὶ τὸν ὑπερεθαύμασα. ὦ Μοῦσαι, ὦ Ρητορικὴ, ὦ Ἀθῆναι, τί προσφέρετε εἰς τοὺς ἑραστάς σας! Τί καρποὺς ἀποκομίζουν, αὐτοὶ ποὺ ζοῦν μαζί σας ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον! ὦ ἡ πηγὴ ἢ πολύρρυτος ὁποῖους ἀνέδειξεν ὄσους ἀντλοῦν ἀπὸ αὐτὴν! Καὶ πράγματι, εἰς τὸν λόγον σου μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ἔβλεπον σὲ τὸν ἴδιον μαθητὴν πλησίον μιᾶς φλύαρου³³⁸ γυναικὸς (τῆς Καλλιόπης). Ὅντως ἐπὶ τῆς γῆς συνέγραψεν ἓνα ἐμπνευσμένον λόγον ὁ Λιβάνιος, ὁ μοναδικὸς (ρήτωρ) ὁ ὁποῖος ἔδωκε ζωὴν εἰς τοὺς λόγους (του)³³⁹.

338. Φλύαρος χαρακτηρίζεται ἡ Μοῦσα Καλλιόπη, ἐπειδὴ ἦτο θεὰ τῆς Ρητορικῆς καὶ τῆς Λογοτεχνίας!

339. Τὰ ἐγκώμια αὐτὰ δὲν ἔχουν μεγάλην ἀξίαν, ἀφοῦ δὲν γνωρίζομεν ἀπὸ ποῖον προέρχονται, μετέχουν δὲ ὅπωςδήποτε πολλῆς ὑπερβολῆς.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 354 (ΤΝΔ' — CCCLIV)
Ο ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ³⁴⁰

Τώρα ἐσυνειδητοποίησα ὅτι εἶμαι αὐτὸ πού με λέγουν. Ἐφ' ὅσον δηλαδή με ἐπαινεῖ ὁ Βασίλειος, ἔχω τὸ πρῶτον θρασυεῖον τῆς νίκης! Καὶ ἀφοῦ ἀποδέχομαι τὴν κρίσιν σου, δύναμαι πλέον νὰ θαδίζω με θάδισμα σοθάρων, ὡσὰν τὸν ἀλαζόνα πού περιφρονεῖ τοὺς πάντας.

Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ σὺ ἔγραψες ἓνα λόγον «Κατὰ τῆς μέθης»³⁴¹, ἐπιθυμῶ νὰ τὸν μελετήσω. Δὲν θέλω ὅμως νὰ σπεύσω νὰ εἶπω ἀπὸ τώρα κάτι τὸ κολακευτικόν. Πιστεύω πάντως, ὅτι ὁ λόγος σου αὐτός, ὅταν τὸν ἀναγνώσω, θὰ με διδάξῃ τὴν τεχνικὴν τοῦ καλοῦ λόγου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 355 (ΤΝΕ' — CCCLV)
Ο ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

Μήπως, Βασίλειε, (ἐφαντάσθης ὅτι) κατοικεῖς εἰς τὰς Ἀθήνας³⁴² καὶ ἐλησμονήθης; Ἄλλως θὰ τὸ ἔβλεπες ὅτι οἱ Καισαρεῖς δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ καταλάβουν αὐτὰ πού γράφεις. Ἀκόμη καὶ ἐγὼ δὲν ἔχω τὴν γλῶσσαν μου συνηθισμένην εἰς τέτοια πράγματα. Διὸ καὶ ὡσὰν νὰ προσεπάθουν νὰ διαβῶ ἓνα πετρώδη τόπον, ἐκτυπήθη (ἡ γλῶσσα μου) ἀπὸ τὰς ἀσυνήθεις λέξεις σου καὶ ἔλεγε ἀκόμη καὶ εἰς ἐμέ τὸν «πατέρα» τῆς: «πατέρα, δὲν ἐδίδαξες τίποτε! Αὐτός ὁ ἄνθρωπος εἶναι Ὅμηρος, εἶναι Πλάτων, εἶναι Ἀριστοτέλης»³⁴³, εἶναι ἄλλος παντογνώστης Σουσαρίων».³⁴⁴ Καὶ αὐτὰ μὲν μοῦ ἔλεγεν ἡ

340. Καὶ ἡ Ἐπιστολὴ αὕτῃ θεωρεῖται νόθος.

341. Τὰ λόγια αὐτὰ ἀπηχοῦν τὴν γνώμην τῶν λογίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅτι ἡ ὁμιλία τοῦ Μ. Β. «Κατὰ μεθύοντων» ἦτο τὸ λογοτεχνικόν του ἐριστοῦργημα.

342. Αἱ ὁμιλίαι τῶν μεγάλων Πατέρων ἐξεδίδοντο εἰς διδλία ὅχι ὡς ἐξεφωνήθησαν.

343. Τὰ λόγια αὐτὰ δείχνουν, τί θεωροῦν οἱ Χριστιανοὶ τὸν Μ. Β. ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν Πλάτωνα, Ἀριστοτέλην καὶ λοιπούς. Δυσκόλως ὁ Λιβάνιος θὰ ὑπετίμα τόσον τοὺς μεγάλους αὐτοὺς λογίους καὶ φιλοσόφους.

344. Ὁ Σουσαρίων ἦτο κωμικός ἐκ Μεγάρων (Ἦ' αἰὼν π.Χ.). Σώζονται ἐλάχιστοι στίχοι του, διὸ καὶ εἶναι δύσκολος πᾶσα περὶ αὐτοῦ κρίσις.

γλῶσσα μου. Σὺ δέ, Βασίλειε, εἶθε νὰ ἐπαινῇς καὶ ἐμὲ παρομοίως.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 356 (ΤΗΣ' — CCCLVI)

Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΙΒΑΝΙΟΝ

“Ὅταν μὲν λαμβάνω τὰ γράμματά σου, ἔχω χαράν, ἀλλ' ὅταν ἔρχεται ἡ ὥρα ν' ἀπαντήσω εἰς αὐτὰ ποὺ γράφεις, ἔχω ἀγῶνα! Καὶ πράγματι, τί θὰ ἡδυνάμην ἐγὼ νὰ ἀντιτάξω εἰς γλῶσσαν τόσον ἀττικίζουσαν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι εἶμαι μαθητὴς ψαράδων³⁴⁵, ναί, τὸ ὁμολογῶ καὶ τὸ προτιμῶ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 357 (ΤΗΣ' — CCCLVII)

Ο ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

Τί ἔπαθες, Βασίλειε, καὶ σὲ ἐστενοχώρησε τὸ γράμμα, τὸ γνώρισμα τῆς φιλοσοφίας; Ἀπὸ σέ ἐδιδάχθην νὰ χαριτολογῶ, θεθαίως κάμνων λογοπαίγνια σεμνὰ καὶ ἀρμόζοντα εἰς τὴν κάπως προχωρημένην ἡλικίαν. Ἀλλὰ, δι' ὄνομα τῆς φιλίας μας καὶ τῶν κοινῶν³⁴⁶ σπουδῶν μας, ἀπόβαλε τὴν ἔναντί μου ἀθυμίαν, τὴν ὁποίαν (καί) εἰς
5 ἐμὲ προεκάλεσεν ἡ ἐπιστολή..., ἡ ὁποία δὲν ἔχει (πλέον) ἐνδιαφέρον³⁴⁷.

345. Δηλ. τῶν ἀγίων Ἀποστόλων. Προτιμότερον, νὰ εἶναι κανεὶς μαθητὴς ἀλλείων, οἱ ὅποιοι ἔχουν τὴν Ἀλήθειαν, παρὰ καθηγητῶν Πανεπιστημίων καὶ ἀνδρῶν φιλοσοφωτάτων, ὅταν εὐρίσκονται εἰς τὸ ψεῦδος καὶ διδάσκουν τὸ ψεῦδος.

346. Ἀν δεχθῶμεν τὴν ἐπιστολὴν ὡς γνησίαν, ὁ Μ. Β. ὑπῆρξε συμμαθητὴς τοῦ Λιβανίου.

347. Εἰς τοῦς τρεῖς τελευταίους στίχους ἴσως ὑπάρχει κάποιο χάσμα, δηλούμενον εἰς τὸ κείμενον δι' ἀποσιωπητικῶν (στ. 5). Τὸ νόημα κατανοεῖται πληρέστερον ἐφ' ὅσον ἐρμηνευθοῦν ὀρθῶς αἱ δύο προσωπ. ἀντωνυμίαι «μοι» («λῶσόν μοι» = πρὸς χάριν μου ἢ ἐξ αἰτίας - ἐναντίον μου» καὶ «ἦν μοι» = καὶ εἰς ἐμὲ ἢ, πιθανόν, εἰς σέ - ἡ ἐπιστολή μου).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 358 (ΤΝΗ' — CCCLVIII)

Ο ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

"Ω ἐκεῖνα τὰ χρόνια, ὅτε ὁ ἰκαθεὶς μας ἦτο διὰ τὸν ἄλλον τὸ πᾶν! Τώρα ὁμως ἔχομεν χωρισθῇ πικρῶς. Καὶ σεῖς μὲν ἐξακολουθεῖτε νὰ ἔχετε ὁ εἰς τὸν ἄλλον³⁴⁸, ἐνῶ ἐγὼ εἰς τὴν θέσιν σας δὲν ἔχω κανένα ὡσὰν ἐσᾶς!

5 Ἀκόμη πληροφοροῦμαι ὅτι ὁ "Αλκιμος³⁴⁹ τολμᾷ καὶ κάμνει εἰς τὴν γεροντικὴν τοῦ ἡλικίαν αὐτὰ πού ἀρμόζουν εἰς τοὺς νέους καὶ ὅτι πετᾷ πρὸς τὴν Ρώμην καὶ ἀφήνει εἰς σέ τὴν φροντίδα νὰ μένης μὲ τὰ παιδάκια τοῦ. Καὶ θεθαίως σὺ, ὅπως εἶσαι πρᾶος καὶ κατὰ τὰ ἄλλα, θὰ ὑπομένης καὶ αὐτὸ χωρὶς δυσαρέσκεϊαν, ἀφοῦ μάλιστα καὶ εἰς ἐμὲ πρό τινος δὲν ἔγραψες δυσαρέστως.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 359 (ΤΝΘ' — CCCLIX)

Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΙΒΑΝΙΟΝ

Σὺ μὲν, παρ' ὅτι ἔχεις συγκεντρώσει εἰς τὴν διάνοιάν σου ὅλην τὴν τέχνην τῶν ἀρχαίων, τηρεῖς τόσον ἐπιμόνως σιγὴν, ὥστε οὔτε διὰ τῶν ἐπιστολῶν μοῦ δίδεις τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀποκομίσω (ἐκ μέρους σου) κάποιο κέρδος. Τοῦναντίον ἐγὼ, ἂν ἡ τέχνη τοῦ Δαιδάλου, παρεῖχεν ἐγγυήσεις, ἀφοῦ θὰ κατεσκεύαζον πτερὰ Ἰκάρου, θὰ ἤρχόμην πλησίον σου. Ἀλλ' ὁμως, ἐπειδὴ δὲν εἶναι

5 δυνατὸν νὰ ἐμπιστευθῶ τὸ κερὶ εἰς τὸν ἥλιον, ἀντὶ πτερῶν Ἰκάρου, συνέταξα καὶ σοῦ ἀποστέλλω μερικοὺς λόγους³⁵⁰ εἰς ἔνδειξιν τῆς φιλίας μας. "Ἀλλωστε τὸ ἰδίωμα τῶν λόγων εἶναι ὅτι φανερώνουν τοὺς πόθους τῆς ψυχῆς. Καὶ αὐτὸ μὲν εἶναι τὸ ἰδίωμα τῶν λόγων. Σὺ ὁμως, ἐνῶ ἡμπορεῖς νὰ τοὺς κατευθύνῃς ὅπου θέλεις, σιωπᾶς, μολονότι κατέχεις τόσον μεγάλην δύναμιν (λόγου).

348. Ἐννοεῖ μᾶλλον τοὺς δύο φίλους Βασίλειον καὶ Γρηγόριον τὸν Θεολόγον.

349. Ἀγνώστος ἄλλοθεν ὁ "Αλκιμος οὗτος προφανῶς σιμιαθητῆς ἐπίσης.

350. Ποιοὶ ἦσαν ἄρα γε; Ἰσως δὲν θὰ τὸ μάθωμεν ποτέ. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἔχει τὴν ἀπὸ τὴν σημασίαν, ἀφοῦ οἱ λόγοι τοῦ Μ. Β. ἦσαν ἑκφράσεις τῆς ἀγίας ψυχῆς τοῦ.

- 10 Ἄλλ' ἐπὶ τέλους, στρέψε καὶ πρὸς ἐμὲ τὰς πηγὰς τῆς σοφίας, ἡ ὁποία ρεεῖ ἀπὸ τὸ στόμα σου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 360 (ΤΞ' — CCCLX)³⁵¹

(Ἀπόσπασμα) ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ (Μ.Β.)
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΑΝΟΝ ΤΟΝ ΠΑΡΑΒΑΤΗΝ³⁵²

Συμφώνως πρὸς τὴν ἀμώμητον πίστιν τῶν Χριστιανῶν, ἡ ὁποία μᾶς ἐκληροδοτήθη ἀπὸ τὸν Θεόν, ὁμολογῶ καὶ παραδέχομαι ὅτι πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα. (Πιστεύω δὲ ὡς) Θεὸν τὸν Πατέρα, Θεὸν τὸν Υἱὸν καὶ Θεὸν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ὡς ἓνα ὅμως Θεὸν προσκυνῶ καὶ δοξάζω τὰ τ ρ ί α (θεῖα πρόσωπα).

- 5 Ὅμολογῶ δὲ καὶ τὴν ἑνσαρκον Οἰκονομίαν τοῦ Υἱοῦ, καθὼς καὶ ὅτι ἡ κατὰ σὰρκα τεκοῦσα Αὐτὸν ἁγία Μαρία εἶναι Θεοτόκος.

- Ἐπίσης δέχομαι καὶ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, Προφήτας καὶ Μάρτυρας καὶ ἐπικαλοῦμαι αὐτοὺς κατὰ τὰς ἰκεσίας πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα δι' αὐτῶν, δηλ. διὰ τῆς μεσιτείας των, γίνῃ εἰς ἐμὲ ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς Ὁλεως, καὶ
10 μοῦ γίνῃ καὶ μοῦ δοθῇ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν μου. Διὰ τοῦτο τιμῶ καὶ προσκυνῶ τὰς μορφὰς τῶν εἰκόνων των, ἐπεὶ μᾶς παρεδόθησαν ἀπὸ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους κατὰ τρόπον ὅλως ἰδιαίτερον καὶ δὲν ἀπηγορεύθησαν,
15 ἀλλὰ ζωγραφίζονται εἰς ὅλας μας τὰς Ἐκκλησίας.

351. Ἡ Ἐπιστολὴ αὕτη θεωρεῖται νόθος, πλὴν ὅμως τὸ περιεχόμενόν της εἶναι ὀρθόδοξον. Κατὰ τινα, πρέπει νὰ ἐγράφη τὴν ἐποχὴν τῆς Εἰκονομαχίας.

352. Ὁ Ἰουλιανὸς (361 - 363) διεδέχθη τὸν Κωνσταντῖνον. Ὡς γνωστὸν, ἠρνῆθη τὸν Χριστὸν καὶ ἐπληρώθη εἰς τὴν εἰδωλολατρίαν. Ἦτο μίᾳ προσωπικότητος ἀναδαφικὴ - ρωμαντικὴ, τραγικὴ δὲ καὶ ἀποτυχημένη.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 361 (ΤΞΑ' CCCLXI)³⁵³ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΝ³⁵⁴

5 Πρὸς τὸν σεβασμιώτατον δεσπότην μου Ἀπολινάριον, ὁ Βασίλειος. Μέχρι τῶρα θεθαίως σοῦ ἔγραφον ἐπιστολάς σχετικῶς μὲ τὰ ἀσαφῆ χωρία τῶν Γραφῶν καὶ ἐδοκίμαζον μεγάλην χαράν, τόσον ἐξ ὧσων ἀπέστελλες, ὅσον καὶ ἐξ ὧσων ὑπέσχεσο. Τώρα ὁμως προσετέθη μεγαλύτερα μέριμνα διὰ σπουδαιότερα ζητήματα. Εἰς αὐτὴν δὲ τὴν μέριμναν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπικαλεσθῶμεν ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς ἀνθρώπους κανένα ἄλλον ὡς βοηθὸν καὶ ὑποστηρικτὴν τοιοῦτον, ὅποῖον ὁ Θεὸς μοῦ ἐδῶρσεν ἐν τῷ προσώπῳ σου, δηλαδὴ ἀκριβῆ καὶ συγχρόνως σαφῆ τόσον εἰς τὴν γνῶσιν ὅσον καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν.

353. Ἡ Ἐπιστολὴ αὕτη, ὡς καὶ αἱ ἀκολουθοῦσαι, θεωροῦνται νέαι.

354. Ὁ Ἀπολινάριος, ἐπίσκοπος Λαοδικείας, ἦτο φίλος τῶν μεγάλων Πατέρων. Ἐγράφε πολλὰ βιβλία καὶ ἐθεωρεῖτο σοφός. Ἐπιχειρήσας ὁμως νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, δηλ. τὸ μυστήριον τῆς θείας Ἐνανθρωπήσεως, πῶς ὁ Χριστὸς εἶναι ταυτοχρόνως Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἐπλανήθη καὶ ἔπεσεν εἰς αἵρεσιν, ἐπειδὴ ἐδωκίσθη εἰς δοξασίαν τῆς τότε φιλοσοφίας. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ φιλοσοφία ἔλεγεν ὅτι ΔΥΟ τέλεια δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνουν ΕΝ τέλειον, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο Εἰς τέλειος καὶ ἔχι δύο ἐκῆρυξε τὰ ἑξῆς: Ὁ τέλειος ἄνθρωπος εἶναι σῶμα - ψυχὴ - πνεῦμα. Ὁ Χριστὸς εἶχε σῶμα καὶ ψυχὴν ἀνθρώπινα, ἀλλ' ἔχι καὶ νοῦν ἢ πνεῦμα. Τὴν θέσιν τοῦ νοῦς ἢ πνεύματος κατέλαβεν ὁ θεῖος Λόγος καὶ οὕτως ἐγένεν εἰς τέλειος ἄνθρωπος. Τὴν φιλοσοφικὴν αὐτὴν διδασκαλίαν, ἡ ὁποία ὑπῆρξε βάσις καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ νεωτέρου Ἀπ. Μακράκη, ἀνέτρεψαν οἱ Πατέρες μὲ βάσιν τὸ ὅτι α) ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται μόνον ἀπὸ σῶμα καὶ ψυχὴν, καὶ β) ὅτι δὲν «προσέλαβεν» ὁ Λόγος, αὐτὸ ὅτε ἡγιάσθη ὅτε ἐλυτρώθη ὅτε ἐκαθαρίσθη ὅτε ἐθεώθη, καὶ συνεπῶς μένει δοῦλον τῆς ἁμαρτίας, δηλ. τὸ πνεῦμα ἢ «νοῦς». Ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ δὲ αὐτοῦ οἱ ἄγιοι Πατέρες ὠνόμαζον τὸν Ἀπολινάριον ἐμπικτικτικῶς «ἄνον». Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι αἱ φιλοσοφικαὶ ἀπόψεις τῶν διαφόρων ἐποχῶν δὲν ἔχουν καμμίαν θέσιν εἰς τὴν θεολογίαν. Ὁ Ἀπολινάριος δὲν ἀφωρίσθη προσωπικῶς ὡς αἱρετικός, διότι οἱ Πατέρες ἐγνώριζον τὴν εἰλικρίνειαν τῶν προθέσεών του. Ἡ διδασκαλίαν τοῦ ὁμοῦ ἀνεθεματίσθη ὑπὸ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (381).

- Ἄφοῦ λοιπὸν αὐτοὶ τοῦ ἀνακατεῦναι τὰ πάντα καὶ ἐ-
 γέμισαν τὴν Οἰκουμένην ἀπὸ «συλλογισμοῦς» καὶ «προ-
 10 θλήματα», ἐξέβαλον (ἀπὸ τὸ Σύμβολον) τὸν ὄρον «οὐ-
 σία» ὡς ξένον πρὸς τὰ θεῖα Λόγια (τὰς Γραφάς), κατα-
 δέξου νὰ μὲ πληροφορήσης πῶς τὸν ἐχρησιμοποίησαν οἱ
 Πατέρες καὶ ἂν δὲν τὸν εὐρήκης νὰ ἀπαντᾷ κάπου εἰς
 τὴν Γραφήν. Διότι (τὰ χωρία τοῦ ὁμιλοῦν διὰ τὸν) «ἐπιού-
 σιον ἄρτον» καὶ τὸν «περιούσιον» λαὸν καὶ ἄλλα παρό-
 μοια, τὰ ἀπορρίπτουν ὡς οὐδεμίαν σχέσιν ἔχοντα πρὸς
 15 τὸ θέμα. Ἀκόμη ὅμως καὶ δι' αὐτὸν τὸν ὄρον «ὁμοούσιος»
 (ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου νομίζω ὅτι οὗτοι κάμνουν ὄλους αὐ-
 τοὺς τοὺς θαθεῖς συλλογισμοὺς καὶ διστρέφουν τὸν ὄρον
 «οὐσία»³⁵⁵, ὥστε νὰ μὴ ἀπομείνῃ πλέον περιθώριον διὰ τὸ
 «ὁμοούσιον»), καταδέξου νὰ μᾶς διαπραγματευθῇς ἐκτε-
 νέστερον, ποίαν σημασίαν ἔχει καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ
 χρησιμοποιηταὶ ὁ ὄρος οὗτος ὀρθοδόξως προκειμένου
 περὶ ἐκείνων, τῶν ὁποίων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ νοήσωμεν
 θεωρητικῶς οὔτε κάποιον γένος κοινόν (εἰς τὰ τρία Πρό-
 20 σωπα) ὑπερκειμένον αὐτῶν, ἀλλ' οὔτε καὶ κάποιον ὕλι-
 κόν, ὑποδεέστερον μὲν, ἀλλὰ προϋπάρχον αὐτῶν, οὔτε
 ἐπίσης καὶ ὡς ἀποκοπὴν ἐνὸς μέρους ἐκ τοῦ ἐνὸς πρὸς
 δημιουργίαν τοῦ ἄλλου³⁵⁶. Εὐαρεστήσου λοιπὸν νὰ μᾶς
 ἀναπτύξῃς λογικῶς καὶ ἐν λεπτομερείαις ὑπὸ ποίαν ἔν-
 νοιαν ἐπιτρέπεται νὰ λέγωμεν τὸν Υἱὸν ὁμοούσιον μὲ τὸν
 Πατέρα, χωρὶς νὰ ὀλισθαίνωμεν εἰς οὐδεμίαν ἐκ τῶν ὡς
 ἂν σφαλερῶν ἀπόψεων.

355. Ἦτοι διαχωρίζουν καὶ διακρίνουν τὴν «οὐσίαν» τοῦ Πατρὸς ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ ὡς διαφόρου κλπ.

356. Οἱ Ἀρειανοὶ θέλοντες ν' ἀποβληθῇ ὁ ὄρος «ὁμοούσιος» διατύπουν διαφόρους ἀπόψεις λίαν παραδόξους. Οὕτως ἔλεγον: α) διὰ νὰ ὑπάρχουν τρία πρόσωπα ἐντελῶς «ὁμοούσια», θὰ πρέπη νὰ ὑπάρχῃ κάποια «ὑπερκειμένη» κοι- νὴ ὕλη, ἣ ὁποία θὰ τὰ ἐγέννησε! β) ἡ ὕλη αὕτη θὰ ἠδύνατο νὰ ᾔητο καὶ κα- τωτέρας ἁξίας! καὶ γ) Ἄν τοιαύτη ὕλη θὰ προϋπήρχε, τότε θὰ πρέπη νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἐν χρόνῳ ἢ ἀχρόνως ἐγίνε ἀποτομὴ ἐξ αὐτῆς, καὶ οὕτω προήλθον ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα!.. Ὅλα ἔμμεν αὐτὰ εἶναι πεπλανημένα ἀ- πόψεις καὶ ἀντίθετοι πρὸς τὰ ὀρθόδοξα δόγματα.

- Ἐγὼ³⁵⁷ θεθαίως ἔχω τὴν ἐξῆς γνώμην: ὅ,τιδὴποτε καὶ ἂν θεωρηθῇ καθ' ὑπόθεσιν ὅτι εἶναι ἡ οὐσία τοῦ Πα-
 25 τρός, αὐτὸ θὰ πρέπη ἀπαιραιτήτως νὰ θεωρηταὶ ὅτι εἶναι καὶ ἡ τοῦ Υἱοῦ. Ἐπομένως, ἂν κανεῖς θὰ ἔλεγεν ὅτι ἡ οὐσία τοῦ Πατρὸς εἶναι «φῶς νοητόν, αἰδίων, ἀγέννητον», θὰ πρέπη νὰ παραδεχθῇ ὅτι καὶ ἡ οὐσία τοῦ Μονογενοῦς εἶναι «φῶς νοητόν, αἰδίων, γεννητόν». Φρονῶ ὁ-
 30 μως ὅτι εἰς τὴν ἀποψιν αὐτὴν ἀρμόζει καλλίτερον ὁ ὅρος «ἀπαραλλάκτως ὅμοιος», παρὰ «ὁμοούσιος». Καὶ πράγματι. Φρονῶ ὅτι θὰ ἡδύνατο νὰ παρατηρηθῇ ὀρθῶς ὅτι, παρ' ὅτι τὸ ἐν φῶς οὐδεμίαν ἔχει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον διαφορὰν πρὸς ἄλλο φῶς, ὅμως δὲν εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τὸν ἑαυτὸν του, διότι τὸ καθὲν ἀποτελεῖ μίαν ἰδιαι-
 35 τέραν περιγραφὴν τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἐνῶ θεθαίως κατὰ τὴν οὐσίαν εἶναι ἐν ἀκριβῶς καὶ ἀπαραλλάκτως ὅμοιον. Σὲ παρακαλῶ λοιπόν, καθοιονδήποτε τρόπον πληροφορησέ με ὑπευθύνως ἂν θὰ πρέπη νὰ χρησιμοποιῶμεν εἰς τὰς συζητήσεις τὰς ἐννοίας αὐτάς ἢ νὰ δεχθῶμεν ἄλλας ἀνωτέρας. Ὡς σοφὸς δηλαδὴ ἱατρός (ἀφοῦ μάλιστα σοῦ ἀπεκάλυψα ὅ,τι εἶχον εἰς τὴν καρδίαν μου) θεράπευσε τὸ ἄρρωστον (ἐκ τῶν ἀπόψεων αὐτῶν) καὶ κατοχύρωσε λο-
 γικῶς ὅ,τι θεωρεῖς ὡς ἀνεπαρκῶς κατωχυρωμένον.
- Ἀσπάζομαι τοὺς ἀδελφοὺς ποὺ περιστοιχίζουν τὴν εὐλόθειάν σου καὶ ἀπαιτῶ νὰ εὐχωνται καὶ αὐτοὶ μαζί
 40 σου ὑπὲρ ἐμοῦ νὰ σωθῶ. Ὁ φίλος μας Γρηγόριος ἐπροτίμησε νὰ ζῇ μαζί μὲ τοὺς γονεῖς του καὶ τώρα εἶναι μαζί τους. Εἴθε νὰ διατηρηθῇς ὑγιαίνων ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο, διὰ νὰ μᾶς ὠφελῇς καὶ μὲ τὰς εὐχάς σου καὶ μὲ τὴν σοφίαν σου.

357. Τὰ ἐρωτήματα τοῦ Μ.Β. φαίνονται σήμερον πολὺ ἀπλᾶ. Ὅλα εἶναι δυνατόν νὰ ἐννοηθῶν καὶ ὀρθοδόξως καὶ διὰ τοῦτο δὲν μᾶς ξενίζουν. Εἶναι δυνατόν ὅμως νὰ προσδοθῇ εἰς αὐτὰ καὶ σημασία αἰρετικῇ. Διὰ τοῦτο ὁ Μ. Β. ἐρωτᾷ τὸν Ἀπολινάριον ἂν δύναται κανεὶς νὰ ἐκασίξεται εἰς αὐτοὺς τοὺς ὅρους, τοὺς ὁποίους ὁ Μ. Β. προσποιεῖται ὅτι ἀποδέχεται.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 362 (ΤΣΒ' — CCCLXII)

Ο ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ³⁵⁸

Σὺ καὶ πιστεῦεις, ὅπως ἀρμόζει εἰς ἄνθρωπον ἀγαπῶντα τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ ἐρευνᾷς³⁵⁹ ὡς ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὴν λογικὴν κατοχύρωσιν τῶν ἀπόψεών του. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκ μέρους μου ὀφείλεται νὰ γίνῃ εὐχαρίστως ἀπάντησις χάριν τῆς ἀγάπης, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἠκολούθει καὶ ἡ ἱκανότης τοῦ λόγου, τόσον ἕνεκα τῆς ἰδικῆς μου πτωχείας, ὅσον καὶ ὑπεροχῆς τοῦ θέματος.

Λοιπόν, ὁ ὅρος «μία οὐσία» δὲν χρησιμοποιεῖται μόνον, ὅπως λέγεις σύ, ἀριθμητικῶς³⁶⁰ καὶ δὴ μόνον προκειμένου περὶ πραγμάτων, τῶν ὁποίων δύναται νὰ γίνῃ περιγραφή, ἀλλὰ καὶ περὶ δύο ἰδιαιτέρων ἀνθρώπων καὶ οἰουδήποτε ἄλλου ἐξ ὧν δύνανται ὡς πρὸς τὸ γένος τῶν νὰ θεωροῦνται ἕν, ὥστε παρομοίως καὶ δύο καὶ περισσότερα (ἐπὶ μέρους ἄτομα) νὰ εἶναι ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τῶν τὸ ἴδιον πρᾶγμα καθ' ὅσον ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα Ἀδάμ³⁶¹, ἐπειδὴ εἴμεθα εἰς, καθὼς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Δαβὶδ εἶναι Δαβὶδ, ἐπειδὴ εἶναι τὸ ἴδιον μὲ ἐκείνον. Παρομοίως καὶ σὺ ὀρθῶς λέγεις περὶ τοῦ Υἱοῦ ὅτι εἶναι κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτὸ τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ Πατὴρ. Διότι ἄλλως ὁ Υἱὸς δὲν θά ἦτο Θεός, ἀφοῦ γίνεται κοινῶς ἄ-

358. Ἡ Ἐπιστολὴ δὲν θεωρεῖται γνησία.

359. Ἄν ἡ ἐπιστολὴ εἶναι γνησία, δείχνει τὸ ὀρθολογικὸν πνεῦμα ὑπὸ τοῦ ὁποῖου ἐμαστίζετο, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ αἰρετικοί, ὁ Ἀπολινάριος. Ἄν ἡ ἐπιστολὴ εἶναι νόθος ἴσως ἔγινε προσπάθεια ἀποδόσεως τοῦ φρονήματός του. Τοῦτο δὲν θά ἀπετέλει διαστροφὴν ἢ κακοποιήσιν τῆς προσωπικότητος τοῦ Ἀπολιναρίου, ἀφοῦ οἱ αἰρετικοὶ πάντοτε καυχῶνται διὰ τὴν «πειστικότητα» καὶ «ἐπιστημονικότητα» τῶν ἐπιχειρημάτων τους. Μὲ ἄλλα λόγια ὁ Ἀπολινάριος κολακεύει μὲ τὸν τρόπον του τὸν Μ. Β.

360. Ἡ ἐξηγήσις εἶναι ἡ τῶν Ὁρθοδόξων «Ὁμοουσίων». Ἄκριβες ὅμως δι' αὐτὸ ἐλέγχθη ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι ΟΜΟΟΥΣΙΟΣ καὶ ὄχι ΟΜΟΙΟΥΣΙΟΣ, ἐπειδὴ ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ Πατρὸς μίαν οὐσίαν καὶ ὄχι «εἶναι ἐκ τῆς αὐτῆς, ὡς καὶ ὁ Πατὴρ, οὐσίας», ὅπως εἴμεθα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μεταξύ μας. Ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ΜΙΑ ΟΥΣΙΑ, εἶναι Εἰς Θεός.

361. Περιληπτικῶς λέγονται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι Ἀδάμ.

ποδεκτὸν ὅτι εἷς καὶ μόνος Θεὸς ὑπάρχει, ὁ Πατήρ, ὅπως σχεδὸν καὶ εἷς ἦτο ὁ Ἀδάμ, ὁ γενάρχης τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἶναι ὁ Δαυὶδ, ὁ ἀρχηγέτης τοῦ βασιλικοῦ γένους. Μόνον τότε θὰ καταστήθῃ θεβαίως δυνατόν νὰ παραμερισθῇ κάθε ὑποψία ὅτι ὑπάρχει καὶ προκειμένου
 15 περὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἐν «γένος ὑπερκείμενον» ἢ μία «ὑλὴ ὑποκειμένη», ὅταν ἐφαρμόσωμεν τὴν γεναρχικὴν ιδιότητα τῆς ὑπερτάτης Ἀρχῆς καὶ τὰς συναφεῖς πρὸς τοὺς γενάρχας κατηγορίας εἰς τὸ ἐκ τῆς μιᾶς Ἀρχῆς προελθὸν μονογενὲς Γέννημα.

Μάλιστα φαίνεται ὅτι αὐτὰ ὁμοιάζουν ἀρκούντως. Ὅπως δηλαδὴ δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν Ἀδάμ, ὁ ὁποῖος ἐπλάσθη ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ
 20 εἰς ἡμᾶς, οἱ ὁποῖοι ἐγεννήθημεν ἀπὸ ἀνθρώπου, ἐν ὑπερκείμενον (ἀνώτερον) γένος, ἀλλ' ὁ ἴδιος (ὁ Ἀδάμ) εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν ἀνθρώπων· οὕτως ἐπίσης δὲν ὑπάρχει κοινὴ ὑλὴ (ἀνήκουσα) εἰς αὐτὸν καὶ εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' ὁ ἴδιος (ὁ Ἀδάμ) εἶναι θάσις ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ νοηθῇ (κοινὴ ὑλὴ) προϋπάρχουσα τοῦ Δαυὶδ καὶ τοῦ γένους τοῦ προερχομένου ἐκ τοῦ Δαυὶδ, ἀφοῦ ἡ ἰδιαίτερα ἀτομικὴ ὑπόστασις τοῦ Δαυὶδ
 25 ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Δαυὶδ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Δαυὶδ εἶναι ἡ θάσις (ἀφετηρία) ὅλων τῶν καταγομένων ἐξ αὐτοῦ. Ἐνῶ ὅμως αὐτὰ (τὰ παραδείγματα) εἶναι ἑλλιπῆ, καθ' ὅτι μετὰξὺ ὅλων τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχουν μερικὰ κοινὰ σημεῖα μετὰξὺ τους, παρόμοια πρὸς ἐκεῖνα τῶν ἀδελφῶν, τοῦναντίον, προκειμένου περὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ δὲν ἰσχύει κάτι τέτοιο, ἀλλ' ἰσχύει ἐξ ὁλοκλήρου (καὶ ἀπολύτως τοῦτο) : ὁ Πατὴρ εἶναι ἡ Ἀρχὴ καὶ ὁ Υἱὸς εἶναι ἐκ τῆς Ἀρχῆς. Συνεπῶς λοιπόν, δὲν ὑπάρχει ἀποχωρισμὸς μέρους ἀπὸ τοῦ πρώτου εἰς τὸ δεύτερον, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ σώματα, ἀλλὰ μία φυσικὴ γέννησις («ἀπογέννησις»). Διότι δὲν κατετιμήθη τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς εἰς κάτι ποὺ ἀπεκλήθη Υἱός, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον τοῦ Υἱοῦ προῆλθεν ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ Πατρὸς. Ἐχομεν ταυτότητα (οὐσίας) μὲ διαφορὰν (προσώπου) καὶ διαφορὰν (προσώπου) μὲ ταυτότητα (ἀπόλυτον οὐσίας) καὶ κατὰ τοῦτο λέγεται ὅτι εἶναι ὁ Πατὴρ ἐν τῷ Υἱῷ καὶ ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πατρί. Ἀλλ' ὅμως οὔτε ἡ διαφορὰ (προσώπου) μόνη δύναται νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἀλήθειαν τῆς υἰότητος, οὔτε πάλιν ἡ ταυτότης (τῆς οὐσίας) τὸ ἀ-

- χώριστον καὶ ἀδιαίρετον τῆς ὑποστάσεως, ἀλλὰ ἡ κάθε μία (ὑπόστασις) εἶναι ταυτοχρόνως ἡνωμένη (μετὰ τῆς ἄλλης) καὶ ἀπολύτως μία (ἐνοειδής). Εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα κατὰ διάφορον τρόπον, καὶ κάτι τὸ διαφορετικὸν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, διὰ τὰ τραθήξωμεν ὀλίγον τὸ νόημα τῶν λέξεων αἱ ὁποῖαι δὲν ἐξαρκοῦν, ἀφοῦ ὁ Ἰδιος ὁ Κύριος μᾶς ἐπικυρῶνει τὴν σημασίαν αὐτὴν, καθ' 40 ὅτι διὰ τῆς λέξεως «μείζων» παριστᾷ τὸν Πατέρα εἰς σχέσιν ἰσότητος (πρὸς τὸν Υἱόν), τὸν δὲ Υἱὸν τὰ ἔχη τὴν ἰσότητα πρὸς τὸν Πατέρα, ἀλλ' εἰς μίαν ὑποδεεστέραν κατάστασιν. Τοῦτο δὲ μᾶς διδάσκει ὅτι πρέπει τὰ νοοῦμεν τὸν Υἱὸν ὡς ἓν ὁμοειδὲς μὲν, ἀλλ' ὑποδεεστερον φῶς, χωρὶς τὰ δεχόμεθα διαφορὰν τινὰ εἰς τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ θεωροῦντες τὴν αὐτὴν οὐσίαν ὡς κάτι τὸ ὑπερβάλλον (ἐν τῷ Πατρὶ) καὶ εὐρίσκεται «ἐν ὑφέσει» ἐν τῷ Υἱῷ. Διότι θεβαίως ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι παραδέχονται ὅτι ἡ οὐσία (Πατὴρ καὶ Υἱὸς) δὲν ἔχει καμμίαν ταυτότητα φαίνονται ὡς τὰ λαμβάνουν καὶ ἀποδίδουν εἰς τὸν Υἱὸν τὴν (πρὸς τὸν Πατέρα) ὁμοίωσιν ὡς ἓν ἐξωτερικὸν γνῶρισμα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον συμβαίνει ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι φθάνουν εἰς τὸ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ. Ἐκεῖνοι ὅμως οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν καλῶς ὅτι ἡ «ὁμοίωσις» εἶναι κάτι τὸ ὁποῖον ἀρμόζει εἰς τὰ κτίσματα συνάπτουν τὸν Υἱὸν πρὸς τὸν Πατέρα κατὰ ταυτότητα μὲν, ἀλλὰ μίαν ταυτότητα (τοῦ Υἱοῦ) κάπως ὑποδεεστέραν, οὕτως ὥστε τὰ μὴ εἶναι ὁ Υἱὸς αὐτὸς οὗτος ὁ Πατήρ ἢ ἓνα μέρος τοῦ Πατρός, πράγματα ποὺ ἀποδίδονται καλῶς μὲ τὸν ὅρον «ἄλλος Υἱός». Ἀλλὰ τότε (ὁ Υἱός) εἶναι Θεὸς ὅχι ὅπως Ἐκεῖνος (ὁ Πατήρ), ἀλλ' ἐπειδὴ προῆλθεν ἀπὸ Ἐκείνου δὲν εἶναι τὸ πρωτότυπον, ἀλλ' εἰκὼν (τοῦ πρωτοτύπου). Οὗτος (ὁ Υἱός) εἶναι ὁμοούσιος (πρὸς τὸν Πατέρα) ὅλως κατ' ἐξάρεσιν ἀπὸ ὅλα τὰ ὄντα καὶ κατὰ τρόπον ὅλως ἰδιαιτέρον. Δὲν εἶναι ὁμοούσιος ὅπως τὰ διάφορα ἄτομα τοῦ αὐτοῦ γένους, οὔτε ὅπως τὰ διάφορα τμήματα τοῦ αὐτοῦ ὄντος, ἀλλ' ὡς προελθὼν ἐκ τοῦ ἐνὸς γένους καὶ εἰδους τῆς Θεότητος εἶναι ἓν καὶ μοναδικὸν Γέννημα («ἀπογέννημα»), τὸ ὁποῖον προῆλθεν (ἐγεννήθη) ἀδιαιρέτως καὶ ἀσωμάτως ὥστε ὁ Γεννῆτωρ ἐνῶ ἔμενεν εἰς τὴν γεννητικὴν 55

Του ιδιότητα, προέβη εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτὴν γεννητικὴν Του ἐνέργειαν³⁶².

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 363 (ΤΞΓ' — CCCLXIII)

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΝ

Πρὸς τὸν Δεσπότην μου, τὸν σεβασμιώτατον ἀδελφὸν Ἀπολινάριον, ὁ Βασίλειος.

Ἐχασα πολλές εὐκαιρίας, ποὺ μοῦ ἔδιδαν τὴν δυνατότητα νὰ χαιρετίσω τὴν εὐλόθειάν σου, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι θὰ ἦτο δι' ἐμέ μεγάλη χαρὰ ἡ ἀπάντησις εἰς τὰ γράμματά σου ἐκεῖνα. Εὐχαριστήθην ὁμως διότι καὶ σὺ διατηρεῖς τοῦλάχιστον σιωπηρὰν τὴν ἱκανοποίησιν δι' αὐτά. Διότι ἀληθῶς μοῦ ἐφάνης ὅτι σὺ μόνος εἶσαι σοφός, 5 ἐνῶ αἱ σκιαὶ τῶν «ἐρμηνευόντων»³⁶³ συνεχῶς μετακινουῦνται, διότι φέρεις τὴν ἐξήγησιν εἰς τὸ θέθειον καὶ πραγματικὸν νόημα (τῶν Γραφῶν). Ἀλλὰ καὶ τώρα ἀκριβῶς ὁ πόθος τῆς γνώσεως τῶν θείων Λογίων, συνέχει τὴν ψυχὴν μου ἀκόμη περισσότερο. Πλὴν ὁμως διστάζω νὰ σοῦ ὑποβάλω μερικὰς ἐκ τῶν ἀποριῶν μου, ἐκ φόβου 10 μὴπως φανῶ ὅτι ἔχω παρρησίαν πέρα τοῦ μέτρου. Ἀλλὰ πάλιν δὲν ἀνέχομαι νὰ σιωπῶ, ἐνῶ μὲ ἀπασχολοῦν προβλήματα καὶ ἐπιθυμῶ νὰ μάθω ἀκόμη κάτι.

Μοῦ ἐφάνη λοιπὸν ἄριστον νὰ σὲ ἐρωτήσω προηγουμένως, ὦ θαυμάσιε, ποῖον ἐκ τῶν δύο μοῦ ἐπιτρέπης, νὰ σοῦ ὑποβάλω ἐρωτήματα σχετικὰ μὲ ἀπορίας μου ἢ πρέπει νὰ ἡσυχάζω. Ὅ,τιδὴποτε ἀπὸ τὰ δύο καὶ ἂν μοῦ

362. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Ἀπολινάριου εἶναι ὀρθή. Παρὰ ταῦτα ὁμως δὲν ἐξαντλεῖ τὸ ὀρθόδοξον δόγμα. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἐπακολουθεῖσαν ἐπιστολὴν τοῦ ὁ Μ. Β. ἐρωτᾷ μετὰ διακρίσεως, ἂν δύναται νὰ ζητῇ ἐπεξηγήσεις ἢ ὀχι. Ὁ κίνδυνος τῆς ἀνευ λόγου παρεξηγήσεως ὑπῆρχε πάντοτε.

363. Οἱ Πνευματομάχοι, ἀλλὰ καὶ ὅλοι ἐν γένει οἱ Ἀρειανοί, παρίστων τοὺς θεινοὺς ἐπιστημονικοὺς ἐρμηνευτάς τῶν Γραφῶν. Ἦσαν οἱ «Ἑρμηνευόντες»! Παρομοίως καυχῶνται καὶ οἱ σύγχρονοι διαστρεβλωταὶ τῶν Γραφῶν «Εὐαγγελικοί» - Προτεστάνται καὶ ἰδίως οἱ «Σπουδασταὶ τῶν Γραφῶν», δηλ. οἱ ψευτο- «μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά» ἢ Χιλιεσταί.

ὑποδείξης εἰς τὴν ἀπάντησίν σου, αὐτὸ θὰ τηρήσω εἰς τὸ ἑξῆς.

- 15 Εἶθε νὰ σέ ἔχωμεν πάντοτε ὑγιῇ καὶ εὐθυμον καὶ προσευχάμενον ὑπὲρ ἡμῶν...

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 364 (ΤΞΔ' — CCCLXIV)

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ Ο ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΣ

Πρὸς τὸν Δεσπότην μου, τὸν ποθεινότατον ἀδελφὸν Βασίλειον, ὁ Ἀπολινάριος, Χαῖρε ἐν Κυρίῳ.

- Ποῦ ἤμουν ἐγώ, Δέσποτα; Καὶ ποῦ ἦτο ἡ πολυπόθητος φωνή σου καὶ τὸ συνηθισμένον γράμμα σου; Καὶ διατί δὲν ἔρχεσαι νὰ με ὑπερασπισθῇς ἢ τοῦλάχιστον διατί δὲν με ἐνθαρρύνεις ἀπὸ μακρὰν τώρα ποὺ τέτοιος πόλεμος ἔχει ἐκραγῇ κατὰ τῆς εὐσεθείας καὶ ἐγώ, ὡσὰν νὰ εὐρίσκωμαι εἰς τὸ κέντρον τῆς παρατάξεως³⁶⁴ φωνάζω πρὸς τοὺς συμμαχητάς μου (ζητῶν βοήθειαν), λόγῳ τῆς πιέσεως ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν; Μάλιστα οὔτε καὶ γνωρίζομεν πῶς νὰ σέ ἀναζητήσωμεν, καθ' ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ μάθωμεν οὔτε ποῦ εὐρίσκεσαι. Παρὰ ταῦτα σέ ἀνεζήτησα εἰς τὴν Καππαδοκίαν, ἀφοῦ οὕτω μᾶς ἐπληροφόρουν ὅσοι σέ εἶχον συναντήσῃ τυχαίως εἰς τὸν Πόντον, ὅτι δηλαδὴ τοὺς εἶχες ὑποσχεθῇ ὅτι θὰ ἐπανήρχετο πολὺ συντόμως, ἀλλ' ὅμως δὲν σέ εὔρον ἐκεῖ ὅπου ἤλπιζον. Τώρα λοιπὸν ποὺ ἔμαθα ὅτι ἐξακολουθεῖς νὰ εὐρίσκεσαι εἰς τὴν ἰδίαν περιοχὴν, ἀμέσως εἰς ἐκεῖνον ποῦ μοῦ τὸ ἀνήγγειλε ἐνεχείρισα καὶ τὸ γράμμα αὐτό. Εὐθὺς δὲ ὡς τὸ λάβης, μὴ ἀποφύγῃς νὰ μοῦ ἀπαντήσῃς μετὰ τὴν σκέψιν ὅτι τάχα καὶ «αὐτὸς θὰ ἀποδημῇ», ὅσον καὶ σύ.

- 15 Μάθε λοιπὸν ὅτι κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ἦλθον οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Αἰγύπτου καὶ ὅτι ἐκυκλοφόρησαν ἐγκύ-

364. Ὁ Ἀπολινάριος ἦτο εὐθαρσὴς ὑπέρμαχος τοῦ δόγματος τῆς Νικαίας. Ἐναντίον του ἐπατίθοντο σκληρῶς οἱ Ἀρειανοί. Ἐν τῇ προσπάθειᾳ τῆς ἀντικρούσεώς των διὰ τῶν ὁπλῶν τῶν ὁρθολογικῶς ἐρμηνεύει, τῆς γραφῆς) ἐπλανήθη. Ὅρα σημ. 267.

20

κλιοι³⁶⁵, αἱ ὁποῖαι συμφωνοῦν μὲ τὴν ἀρχαίαν γραπτὴν Παράδοσιν³⁶⁶, τόσον μὲ τὰς θείας Γραφάς, ὅσον καὶ μὲ τὰ κείμενα τὰ ὁποῖα ἔχουν γραφῇ εἰς Νίκαιαν κατὰ συμφωνίαν τῶν θείων Γραφῶν. Καὶ ἦτο πράγματι ἀναγκαῖα ἡ ἐπανάληψις τῶν ἰδίων³⁶⁷ ἐκείνων δογμάτων (ὀρθοδόξως) ἡρμηνευμένων, ἕνεκα τοῦ ὅτι εἶχε γίνεи αἰρετικὴ παρερμηνεία τῶν κειμένων, τὴν ὁποίαν ὑπεστήριζον οἱ ἀνέκαθεν μὲν φανερώς ἀντιλέγοντες (εἰς τὰ ὀρθόδοξα δόγματα αἰρετικοί), τώρα δὲ ἐμφανίζοντες δολίως τὴν (αἰρετικὴν) ἀντιλογίαν τῶν ὑπὸ τὸ πρόσχημα (νέας) ἐρμηνείας³⁶⁸ (τῶν Γραφῶν).

Μεταξὺ τούτων εἶναι ἡ ὑπ' αὐτῶν κακοήθης ἀνατροπὴ τοῦ «ὁμοουσίου», μὲ τὴν αἰτιολογίαν ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ πρέπει νὰ νοῆται μὲ θάσιν τὰς «ἐλληνικὰς ἀρνήσεις»³⁶⁹, καθὼς καὶ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὅρου «ὁμοούσιος» εἰσαγωγή τοῦ ὅρου «ὅμοιος» ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν. Καὶ τοῦτο θεθαίως ἐχαλκεύθη ὑπ' αὐτῶν διὰ χρησιμοποίησε-

365. Πιθανῶς ἐννοεῖται ὁ «Πρὸς τοὺς Ἀντιοχεῖς τόμος» τοῦ Μ. Ἀθανασίου (362 μ.Χ.).

366. Ἦτοι χαρακτηρίζεται ἡ παραδοθεῖσα τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀποστολικὴ πίστις, ἡ μόνη ὀρθή, ἡ μόνη ἐκ Χριστοῦ, ἡ μόνη ἀξία νὰ κρατῆται.

367. Τὸ δόγμα τῆς Νικαίας, ὁ ὅρος «ὁμοούσιος», δὲν ἀποτελεῖ οὔτε συμπλήρωσιν οὔτε ἀλλοίωσιν οὔτε δισύρυσιν τῆς διδασκαλίας τῶν Γραφῶν καὶ τῶν «παλαιῶν», τῶν Χριστιανῶν τῶν ἀποστολικῶν καὶ μεταποστολικῶν χρόνων. Εἶναι ἀπλῶς μία $\pi\alpha\lambda\eta\psi\iota\varsigma$ μὲ διαφορετικὰ λόγια τῶν ἰδίων δογμάτων.

368. Καὶ οἱ παντὸς εἶδους σύγχρονοι αἰρετικοί, ὅργανα σκοτεινῶν δυνάμεων, παρουσιάζουν δολίως καὶ πονήρως τὰς αἱρέσεις τῶν, ἡ μᾶλλον συγκαλύπτουν τοὺς σκοποὺς τῶν, ὑπὸ τὸ πρόσχημα καὶ ἐπικάλυμμα, τῆς δευτέρας «ἐρμηνείας τῶν Γραφῶν»! Ὅρθως ἔχει γραφῇ ὅτι τὸ «γράμμα» τῶν Γραφῶν «ἀποκτείνεται». Διὰ τοῦτο καὶ ὅσον ἐπεκτείνεται ἡ προσπάθεια κατανόησεως τοῦ «γράμματος» μὲ τὴν κόψην ἰδεῖν ὅτι ἐκεῖ θὰ εὗρεθῇ ἡ θεία ἀλήθεια, τόσον πληθύνονται αἱ πλάναι, αἱ αἱρέσεις καὶ αἱ διαιρέσεις. Καὶ αἱ ἐκκτονιάδες «Ὁμολογίαι» - ὑποδιαιρέσεις τῶν συγχρόνων αἰρετικῶν, οἱ ὁποῖοι στηρίζονται μόνον εἰς τὴν Γραφήν, μαρτυροῦν ὅτι ἡ Γραφὴ χωρὶς τὸ φῶς τῆς Ἀποστολικῆς καὶ Πατρικῆς Παραδόσεως, δὲν $\kappa\alpha\tau\alpha\nu\sigma\epsilon\iota\tau\alpha\iota$, ἀλλὰ δυστυχῶς, παρανοεῖται. Ἄν κατενοεῖτο, θὰ ἦννε, δὲν θὰ διήρει.

369. Ἦτοι τὰς διαφόρους κατηγορίας τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας.

25 ως κοινοῦ ὀνόματος, ἀλλ' ὑπὸ κακόθουλον καὶ αἵρετικὴν ἔννοιαν, ἐπειδὴ δῆθεν ἡ «ὁμοιότης» εἶναι ἰδιότης τῶν «ἐν οὐσίᾳ» καὶ ὄχι τῶν «οὐσιωδῶν». Οὕτω λοιπὸν κατέληγον εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι πρέπει νὰ νοῆται «οὐσία ἐξωμοιωμένη», ὅπως ὁμοιάζει ὁ ἀνδριάς (τοῦ θασιλέως) πρὸς τὸν (ἴδιον τὸν) Βασιλέα.

30 Ἄλλ' ἀκριβῶς εἰς ἀντίκρουσιν αὐτῶν (τῶν αἵρετικῶν δοξασίων) οἱ καλῶς γνωρίζοντες καὶ ἀγαπῶντες τὴν ὀρθόδοξον πίστιν (τὸ εὐσεβεῖν) ἀντέταξαν γραπτῶς ὅτι ὁ ὅρος «ἀμοούσιος» σημαίνει ὄχι «ὅμοιος» πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ Θεός, ὥστε νὰ εἶναι «Γέννημα γνήσιον» καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας πρὸς τὸν Γεννήσαντα. Συμπεριελήφθη δὲ (εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἔκθεσιν) καὶ πρότασις περὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ὅτι δηλαδὴ ὑπὸ τῶν Πατέρων τῆς (Νικαίας) τάσσεται εἰς τὴν αὐτὴν πίστιν πρὸς τὸν Θεόν (Πατέρα) καὶ τὸν Υἱόν, διότι εἶναι εἰς τὴν αὐτὴν Θεότητα.

Ποῖος ὁμως ἄλλος θὰ ἦτο φυσικὸν νὰ μετέχη αὐτῆς τῆς ὀρθοδόξου διακηρύξεως ὅσον σὺ ὁ πλήρης ζήλου μετὰ τοῦ δεσπότη μου Γρηγορίου, ὁ ὁποῖος ἐπίσης οὔτε ὁ ἴδιος γράφει οὔτε παραγγέλλει τίποτε ἀπολύτως.

Ὑγιαίνει, δέσποτα ποθεινότατε.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 365 (ΤΣΕ' — CCCLXV)³⁷⁰

Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝΔΟΞΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΘΕΟΔΟΣΙΟΝ

5 Συμφορὰ εὐρήκε τὴν χώραν μας, ὄχι λόγῳ ἀσθενείας σωματικῆς, ἀλλὰ λόγῳ πλημμύρας ὑδάτων. Πόθεν καὶ πῶς, θὰ τὸ ἀναφέρω. Εἰς τὴν πλησίον μας λίμνην ἔπεσε πολὺ χιόνι. Πρὶν ὅμως ἀκόμη παγώσῃ καὶ γίνῃ κρύσταλλος, ἔπνευσε θερμὸς ἄνεμος καὶ συγχρόνως κατέκλυσεν αὐτὴν θροχὴ ἀπὸ τὸν νότον. Ἀφοῦ λοιπὸν ἔλειψαν τὰ παγωμένα ὕδατα, ἐδημιουργήθη ἀφαντάστως μεγάλη πλημμύρα καὶ ροὴ ὑδάτων, τὰ ὅποια ἠνώνοντο μὲ τὸν αἰέροον ποταμόν, τὸν Ἄλυν, ὁ ὁποῖος εἶναι παραρρέων χεῖμαρρος, θέαμα καθ' ὑπερβολὴν ἀπερίγραφτον.

³⁷⁰. Ἡ Ἐπιστολὴ εἶναι νόθος.

10 Αὐτὸς ὁ γειτονικός μας ποταμὸς πηγάζει ἀπὸ τὴν χώραν τῶν Ἀρμενίων καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν ἱερωτάτην λίμνην τῆς Σεβαστείας, εἰς τὴν ὁποίαν, ὅταν ἐφύσηξε ὁ φοβερὸς βοριάς, ἐνεσφηνώθησαν οἱ φερώνυμοι καὶ γενναῖοι Τεσσαράκοντα στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ.

Ἀπὸ ἐκεῖ (ἀνέξου με, μεγαλειότατε, τὴν ἀλήθειαν λέγω) αὐτὸς (ὁ ποταμὸς) μᾶς περικυκλώνει ὥσάν ἐν φοβερὸν ἐχθρικὸν ἔθνος, μᾶς ἐμπνέει ὄχι ὀλίγον φόβον. Καὶ 15 πράγματι, ἐπειδὴ ποτὲ μέχρι τῶρα καθ' οἷονδῆποτε τρόπον ἢ χρόνον δὲν εἶναι διαβατὸς μὲ τὰ πόδια, δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὰς ἀναγκαίας εἰς ἡμᾶς καὶ χρησίμους περιοχὰς νὰ διασκομίζωμεν (μέσῳ αὐτοῦ) τὰ ἐμπορεύσιμα πράγματά μας. Ἐννοῶ τὰς χώρας τῶν Γαλατῶν, τῶν Παφλαγόνων καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, διὰ τῶν ὁποίων καὶ ἀπὸ 20 τὰς ὁποίας προσποριζόμεθα τὰ ἀπαραίτητα τρόφιμα, καὶ κυρίως ἡ ἐπάρκεια τοῦ ἄρτου, ἀφοῦ ἡ τριγύρω μας χώρα εἶναι πολὺ ψυχρά, ὥστε νὰ ἀποκλείεται, τόσον ἀπὸ τὰς κλιματικὰς συνθήκας, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν ὀργὴν τῶν ἀστραπῶν, τῶν θροντῶν καὶ τῆς χαλάζης, αἱ ὁποῖαι δαμάζουν τὰ ρεῖθρα (τῆς λίμνης καὶ τοῦ ποταμοῦ). Ἐξ ἁλλοῦ ὄχι ὀλίγον ἀπειλεῖ τὴν χώραν μας καὶ ἡ ὑπεροψία τῆς ἐντοπίου συμφορᾶς, τοῦ Ἀργέου.

Δέξου λοιπὸν τὰς ἱκεσίας μας, μεγαλειότατε, καὶ 25 λησε νὰ εὐεργετήσῃς τὴν ὑποτελὴ σου χώραν, οὕτως ὥστε μὲ τὸ νὰ κατασκευάσῃς εἰς αὐτὸν πολλὰς γεφύρας πρὸς διάθασιν ἀποδείξῃς αὐτὸν μίαν νέαν Ἑρυθράν (θάλασσαν), δηλαδὴ προσιτὸν εἰς τοὺς ὁδοιπόρους. Πράγματι, ὁ Κύριος συμπονέσας τὸν πολυστένακτον βίον τῶν Ἰουδαίων εὐδόκησε νὰ δυνηθοῦν οὗτοι νὰ θαδίσουν χω- 30 ρὶς νὰ θρέξουν πόδας ὡς διὰ ξηρᾶς εἰς τὴν Ἑρυθράν, ἀφοῦ τοὺς ἔδωκεν ἐπικεφαλῆς τὸν Μωυσῆν. Πολλὰ δὲ ὑπῆρξαν τὰ ἐκ τοῦ ποταμοῦ παθήματά μας. Οὕτως εἰς μὲν τοὺς ἀνθρώπους ἀπέβη καταστροφή, ἐνῶ ἕνεκα τῆς πλημύρας του καὶ τῆς καταστροφῆς ὅλης τῆς χλόης, ἀλλὰ καὶ τῆς καλύψεως τῆς καλλιεργησίμου γῆς ἐκ τῆς ἰλύος (λάσπης), κατ' ἀνάγκην ὑποφέρουν ἐκ πείνης οἱ χρησιμοποιοῦμενοι δι' ἄροσιν θόες καὶ ὅλα τὰ ὑποζύγια τῆς κύκλῳ περιοχῆς.

Ἄλλ' ἐὰν θεθαίῳς ἦτο κάποιος ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος 35 ἠδίκηκε ἓνα ἄλλον ἄνθρωπον, δὲν θὰ ἐπαύαμεν νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὰ δικαστήρια. Ὅμως τί θὰ ἔπρεπε νὰ κάμῃ κανεὶς μὲ τὸν μέγιστον αὐτὸν ποταμόν ὁ ὁποῖος δὲν

ὕπαικούει εἰς νόμους; Λοιπὸν, εἰς σέ πρέπει ν' ἀπευθύνω-
μεν τὰς ἱκεσίας μας, μεγαλυνιότατε, ὁ ὁποῖος δύνασαι ἐν
μῇ στιγμῇ χρόνου νὰ σταματήσης (αὐτὸν) τὸν κίνδυ-
νον τὸν ὁποῖον ἀντιμετωπίζουν οἱ ὁδοιπόροι.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 366 (ΤΞΣ' — CCCLXVI)

Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟΝ
ΟΥΡΒΙΚΙΟΝ ΠΕΡΙ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΣ

Καὶ ὥς ἐπραξες καὶ μοῦ ἔθεσες σαφῆ ὅρια (εἰς τὸ
θέμα), ὥστε νὰ μὴ ἐξετάσωμεν (θεωρητικῶς) μόνον τὴν
ἐγκράτειαν, ἀλλὰ καὶ τὸν καρπὸν αὐτῆς. Εἶναι δὲ ὁ καρ-
πὸς αὐτῆς ἡ μέθεξις τοῦ Θεοῦ.

Πράγματι, ἡ ἀφθαρσία εἶναι μέθεξις Θεοῦ, ὅπως ἀ-
κριβῶς ἡ φθορά εἶναι μέθεξις ζωῆς* (ὕλικης). Διότι ἡ
ἐγκράτεια εἶναι ἄρνησις τοῦ σώματος καὶ ὁμολογία (πί-
στεως) πρὸς τὸν Θεόν.

Ὡσὰν νὰ εἶχεν ὡς σῶμα τῆς τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ
ἐξέρχεται ἀπὸ κάθε τι τὸ θνητὸν καὶ κάμνει τὸν ἀνθρω-
πον νὰ ἐνώνεται μετὰ τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ ἔχη ζῆλον ἢ φθό-
νον. Διότι κάθε ἀνθρώπος ποὺ ἀγαπᾷ σῶμα προκαλεῖ τὸν
φθόνον κάποιου ἄλλου, ἐνῶ αὐτὸς ποὺ δὲν εἰσήγαγεν εἰς
τὴν καρδίαν του τὴν νόσον τῆς φθορᾶς εἶναι πολὺ ἰσχυ-
ρὸς πλέον εἰς κάθε κόπον, ἔστω καὶ ἂν κατὰ τὸ σῶμα
εἶναι νεκρὸς καὶ ζῇ διὰ τῆς ἀφθαρσίας.

Μάλιστα προσωπικῶς μελετῶν καὶ πράγματα μετὰ
πολλὴν προσοχὴν σχηματίζω τὴν γνώμην ὅτι ἐγκράτεια
εἶναι (αὐτὸς οὗτος) ὁ Θεός, καθ' ὅσον Οὗτος δὲν ἐπιθυ-
μεῖ τίποτε, ἀλλὰ τὰ ἔχει ὅλα ἐντός Του, καὶ δὲν ὀρέγε-
ται τίποτε, οὔτε ἔχει κάποιο πάθος μήτε εἰς τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς μήτε εἰς τὰ ὦτα, ἀλλ' ὡς ἀνεκδοεὶς εἶναι ἀπολύτως
τελῆρης (αὐτάρκειας).

Ἡ ἐπιθυμία εἶναι ἡ νόσος τῆς ψυχῆς, ἐνῶ ἡ ὑγεία τῆς
εἶναι ἡ ἐγκράτεια. Ὅμως τὴν ἐγκράτειαν δὲν πρέπει νὰ
τὴν βλέπωμεν ὑπὸ μίαν μορφήν. ὅπως π.χ. εἰς ὅ,τι ἀφο-
ρᾷ τὰ ἀφροδίσια, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα, ὅσα κακῶς
ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχὴ, ἐπειδὴ δὲν ἀρκεῖται εἰς τὰ ἀπαραίτητα.
Οὕτως ὁ φθόνος γίνεται διὰ τὸν χρυσὸν καὶ μύρια ἄλλα
ἀδικήματα ἐξ αἰτίας ἄλλων ἐπιθυμιῶν.

20 Ἐπίσης ἐγκράτεια εἶναι καὶ τὸ νὰ μὴ μεθύῃ κανεὶς, ὅπως καὶ τὸ νὰ μὴ φθάνῃ μέχρι διαρρήξεως ἐκ πολυφαγίας. Ἐγκράτεια εἶναι καὶ τὸ νὰ ἐξουσιάζῃ κανεὶς τὸ σῶμα του, καθὼς καὶ τὸ νὰ κυριαρχῇ (καὶ ἀποκροῇ) τοὺς πονηροὺς του λογισμοὺς. Ἄρα γε πόσας φορές μία σκέψις ἢ ὁποῖα δὲν ἦτο οὔτε ἀγαθὴ οὔτε ἀληθινὴ δὲν ἐτάραξε τὴν ψυχὴν καὶ δὲν διέσπασεν εἰς μέρη τὴν καρδίαν μὲ ἀποτελέσματα νὰ ἀσχολῇται εἰς πολλὰ ματαίως.

25 Τούναντίον, ἡ ἐγκράτεια ὅπωςδὴποτε ἐλευθερώνει, καθ' ὅτι ταυτοχρόνως θεραπεύει καὶ εἶναι δύνამις. Καὶ τοῦτο, διότι δὲν διδάσκει μόνον τὴν ἀγνότητά καὶ νηφαλιότητα ἀλλὰ τὰς διδίδει.

Ἡ ἐγκράτεια εἶναι χάρις τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ἐφανερώθη ὡς ἐγκράτεια, ἀφοῦ καὶ διὰ τὴν ξηράν καὶ διὰ τὴν θάλασσαν ὑπῆρξεν ἐλαφρὺς. Οὕτως, οὔτε ἡ ξηρὰ τὸν εἶχεν ἐπάνω της ὡς θάρος οὔτε τὰ πελάγη· ἀλλ' ὅπως ἐπάτησεν ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν, οὕτω καὶ διὰ τὴν γῆν δὲν ἦτο θάρος.

Συνεπῶς, ἐφ' ὅσον ἐκ τῆς φθορᾶς προέρχεται ὁ θάνατος, ἐνῶ ἀντιθέτως ἐκ τῆς ἀφθαρσίας προέρχεται ἡ ἀθανασία, ἄρα ὁ Ἰησοῦς ἐφανερώνη καὶ ἐπραγματοποιεῖ τὴν Θεότητά (Του), ὅχι τὴν θνητότητα. Οὕτως ἔτρωγε καὶ ἔπινε κατὰ τρόπον ἰδιάζοντα, χωρὶς νὰ ἀποβάλλῃ τὰς τροφάς³⁷¹.

Τόσον μεγάλῃ (καὶ ὑπερφυσικῇ) δύνამει ἦτο εἰς Αὐτὸν ἡ ἐγκράτεια, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ φθαρῇ ἐντὸς Του ἡ τροφή, ἐπειδὴ Αὐτὸς δὲν εἶχε τὴν φθοράν.

35 Ἐάν λοιπὸν ὑπάρχῃ εἰς ἡμᾶς ἡ ἐγκράτεια ἔστω καὶ εἰς πολὺ μικρὸν ποσοστόν, εἴμεθα ἀνώτεροι ἀπὸ ὅλα. Ἀντιθέτως, ἔχομεν διδαχθῇ ὅτι ἀκόμη καὶ οἱ ἄγγελοι, ὅταν ἐγένοντο ἀκράτεῖς, κατεκρημνίσθησαν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἐξ αἰτίας τῆς (κακῆς) ἐπιθυμίας (των). Δηλαδή κατεδικάσθησαν, δὲν κατέβησαν μόνο· (ἀπὸ τὸν οὐρανόν). Ἄλλ' ἄρα γε τί (μεγαλύτερον κακόν) θὰ ἔκρινεν ἐκεῖ αὐτὴ ἡ νόσος (τῆς ἀκρατείας), ἐάν δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖ κάποιος ἀνώτερος ὀφθαλμός; Διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι, ἐάν ἔγωμεν ἐγ-

371. Ἡ ἀποφῆς αὐτὴ εἶναι εὐπρεπὴς μὲν, ἀλλ' ὅχι ὀρθή.

- 40 κράτειναι ἔστω καὶ ὀλίγον καὶ δὲν ἀγαπήσωμεν τὸν πα-
ρόντα βίον, ἀλλὰ τοὺς ἀνωτέρους (καὶ μέλλοντας) αἰῶνας,
θὰ φθάσωμεν ἐκεῖ (κάποτε), ὅπου ἀνυψώνομεν τὸν νοῦν
(ἀπ' ἐδῶ). Διὸ θεωρεῖται ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁφθαλμός, ὁ
ὁποῖος δύναται νὰ ἴδῃ τὰ ἀφανῆ. Ἄλλωστε λέγει τὸ
ρητόν: «νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει».

- Λοιπὸν, σοῦ ἔγραψα αὐτὰ τὰ θεωρούμενα ὀλίγα,
ἀλλ' εἰς τὴν πραγματικότητά πολλά, καθ' ὅτι κάθε λέξις
εἶναι καὶ μία ἔννοια, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶμαι θέβαιος ὅτι
45 θὰ τὸ ἀντιληφθῇς ὅταν τὰ ἀναγνώσῃς.

ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΑΠΑΝΤΑ

ΤΟΜΟΣ 8

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ 269-366

Κείμενον: Υ. Courtonne

Saint Basile, Lettres, τόμ. III, Paris 1966, σ. 139—229.
(Ἔκδ. «Les Belles Lettres»—Budé).

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΣΥΜΒΟΛΑ ΚΩΔΙΚΩΝ

Δι' ὅσους θὰ ἤθελον νὰ γνωρίζουν ἢ νὰ χρησιμοποιήσουν τὸ κάτωθεν τοῦ κειμένου εὐρισκόμενον κριτικὸν ὑπόμνημα (apparat-
us) παραθέτομεν πίνακα τῶν κωδίκων - χειρογράφων μετ' ἐξηγή-
σεων. Τοῦτον εἵχομεν παραθέσει καὶ εἰς τὸν τόμ. 1MBA (σ. 40)
λόγου γενομένου περὶ χειρογράφου παραδόσεως.

V Vatopedinus 72, I al.

P Patmiacus 57, I' al.

B Baroccianus 121, IA' al.

M Marcianus 61, IA' al.

L Laurentianus Mediceus IV—14, IA' ἢ IB' al.

C Parisinus Coislinianus 237, IA' al.

Τὰ ἐξῆς τρία χειρόγραφα δὲν χρησιμοποιοῦνται ἐπὶ τοῦ συνό-
λου τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἐπιστολῶν, ἀλλὰ δι' ὠρισμένας Ἐπιστολάς,
γίνεται δὲ ἐκάστοτε σχετικὴ μνεία:

P Parisinus Suppl. gr. 1020, IA' al.

Par. Parisinus gr. 967, ID' al.

C Parisinus Suppl. gr. 1021, II' al.

*Ὅπου δὲ εἰς τὸ apparatus σημειοῦται Maur, ἐννοεῖται ἡ ἐκ-
δοσις τῶν Βενεδικτίνων Garnier—Maran (Mauristes).

CCLXIX

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΜΟΖΥΓΟΝ
ΑΡΙΝΘΑΙΟΥ ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΗ

1 Τὸ μὲν ἀκόλουθον ἦν καὶ ὀφειλόμενόν σου τῇ διαθέσει αὐτοὺς ἡμᾶς παρεῖναι καὶ συμμετέχειν τῶν γινομένων. Οὕτω γὰρ ἂν ἑαυτῶν τε τὴν λύπην κατεπραύναμεν καὶ τῇ σῇ σεμνότητι τὸ τῆς παρακλήσεως εἰκὸς ἀπεπιληρώσαμεν. Ἐπεὶ δὲ οὐκέτι μου φέρει τὸ σῶμα τὰς μακροτέρας κινήσεις, 5 ἐπὶ τὴν διὰ τοῦ γράμματος ἦλθον ὀμιλίαν, ὥς ἂν μὴ παντάπασιν δόξαιμεν ἄλλοτρίως ἔχειν πρὸς τὰ συμβάντα. Τίς μὲν οὖν τὸν ἄνδρα ἐκείνον οὐκ ἐστέναξε; Τίς δὲ οὕτω λίθινος τὴν καρδίαν ὥς μὴ θερμὸν ἐπ' αὐτῷ ἀφεῖναι δάκρυον; Ἐμὲ δὲ καὶ διαφερόντως κατηφείας ἐπλήρωσε τὰς τε ἰδίας περὶ 10 ἐμὲ τιμὰς τοῦ ἀνδρὸς λογιζόμενον καὶ τὴν κοινὴν τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ προστασίαν. Ἀλλ' ὅμως ἐλογισάμεθα ὅτι ἄνθρωπος ὢν καὶ λειτουργήσας τῷ βίῳ τούτῳ τὰ ἐπιβάλλοντα τοῖς καθήκουσι χρόνοις πάλιν ὑπὸ τοῦ οἰκονομοῦντος τὰ ἡμέτερα Θεοῦ προσελήφθη. Ἄ καὶ τὴν σὴν φρόνησιν 15 ἐνθυμουμένην πρῶως ἔχειν τὸ συμβᾶν παρακαλοῦμεν καί, ὥς οἴοντε, μετρίως φέρειν τὴν συμφορὰν. Ἰκανὸς μὲν οὖν καὶ ὁ χρόνος μαλᾶσαι τὴν καρδίαν καὶ τὴν πάροδον δοῦναι τοῖς λογισμοῖς· ἀλλ' ὅμως ὑποπτον ἡμῖν ἔστι τὸ ἄγαν σου

CCLXIX. — Titulus πρὸς τὴν ὁμόζυγον ἀρινθαίου παραμυθητικῇ: τῇ ὁμοζύγῳ ἀρινθαίου στρατηλάτου παραμυθητικῇ LC.

1 1 διαθέσει: διανοίξ M || 2 ordo ἡμᾶς αὐτοὺς LC || 3 ordo ἑαυτῶν τε ἂν M || 4 σῇ σεμνότητι: σεμνότητί σου LC || ordo τῆς παρακλήσεως τὸ LC || εἰκὸς: εἰκῶς M || 6 ἦλθον: ἦλθομεν LC || 6-7 παντάπασιν: πάντη LC || 10 ἰδίας: ἰδίως L || 14 ὑπὸ: παρὰ LC || 16 τὸ συμβᾶν: ἐπὶ τῷ συμβάντι LCP² || 18 prius καὶ om. LC || καρδίαν: καρδίαν σου LC || posterius τὴν om. LCP² || 19 ὅμως om. VBM.

φίλανδρον καὶ περὶ πάντας χρηστόν, μή ποτε ἔκδοτον ὄψ 20
 σεαυτὴν τῷ πάθει δι' ἀπαλότητα ἡθῶν βαθεῖαν τὴν πληγὴν
 δεξαμένη τῆς λύπης. Πάντοτε μὲν οὖν χρήσιμον τὸ τῶν
 Γραφῶν διδασκάλιον, μάλιστα δὲ ἐπὶ τῶν τοιούτων καιρῶν.
 Μνησθητι τοίνυν τῆς τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς ἀποφάσεως δι'
 ἣν πάντες ἐκ τῆς γῆς φύντες πάλιν εἰς γῆν ὑποστρέφομεν, 25
 καὶ οὐδεὶς οὕτω μέγας ὥστε βελτίων φανῆναι τῆς διαλύσεως.

2 Καλὸς μὲν οὖν καὶ μέγας ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος καὶ
 ἐφάμιλλος τῇ ῥώμῃ τοῦ σώματος τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν,
 φημὶ ἀγῶ, οὔμενον ἔχων ὑπερβολὴν εἰς ἑκάτερον, ἀλλ'
 ὅμως ἄνθρωπος καὶ τέθνηκεν ὡς Ἀδάμ, ὡς Ἀβελ, ὡς Νῶε,
 ὡς Ἀβραάμ, ὡς Μωσῆς, ὡς ὅν τινα ἂν εἴποις τῶν τῆς 5
 αὐτῆς φύσεως μετεχόντων. Μὴ οὖν, ἐπειδὴ ἀφηρέθημεν
 αὐτόν, ἀγανακτῶμεν, ἀλλ', ὅτι τὴν ἀρχὴν συνφκήσαμεν,
 χάριν ἔχωμεν τῷ συζευζάντι. Τὸ μὲν γὰρ στερηθῆναι ἀνδρὸς
 κοινόν σοι πρὸς τὰς ἄλλας γυναῖκας, ἐπὶ δὲ τοιαύτῃ συνοι-
 κήσει οὐκ οἶμαι ἄλλην γυναικῶν τὰ ἴσα ἔχειν σεμνύνεσθαι. 10
 Ἐν γὰρ τῷ ὄντι ὑπόδειγμα τῆς ἀνθρωπείας φύσεως τὸν
 ἄνδρα ἐκείνον ὁ δημιουργήσας ἡμᾶς ἔκτισεν, ὥστε πάντες
 μὲν ὀφθαλμοὶ πρὸς αὐτὸν ἐφέροντο, πᾶσα δὲ γλῶσσα τὰ κατ'
 αὐτὸν διεξῆλει, γραφεῖς δὲ καὶ πλάσται τῆς ἀξίας ἀπειλιμ-
 πάνοντο, ἱστορικοὶ δὲ ἄνδρες τὰ κατὰ τοὺς πολέμους ἀνδρα- 15
 γαθήματα διηγούμενοι πρὸς τὴν τῶν μύθων ἐκπίπτουσιν
 ἀπιστίαν. Ὅθεν οὐδὲ πιστεῦειν ἠενείχοντο οἱ πολλοὶ τῇ
 φήμῃ τὴν σκυθρωπὴν ἐκείνην ἀγγελίαν περιαγούσῃ οὐδὲ
 καταδέχεσθαι ὅλως ὅτι τέθνηκεν Ἀρινθαῖος. Ἀλλ' ὅμως

20 πάντας: πάντα VLC || 21 σεαυτὴν: σαυτὴν LC || ἀπαλότητα:
 ἀπλότητα MLC || 23 διδασκάλιον: διδασκαλεῖον VC || 25 ἦν: ἦς
 LC || ἐκ: οἱ ἐκ LC || τῆς om. P || φύντες: φυέντες LC || γῆν: τὴν
 γῆν LC || 26 βελτίων: βέλτιον LC.

2 1 ὁ: ὅς P || θαυμάσιος: θαυμαστός LC || 3 ἑκάτερον: -ρα LC ||
 4 ὡς ἄβελ om. L || 5 τινα: τι B || εἴποις: εἴπης LC || 6 μετεχόν-
 των: μετασχόντων LCP^a || 7 συνακῆσαμεν: συνακῆσαμεν αὐτῷ LC ||
 8 ἔχωμεν: ἔχομεν M || 12 δημιουργήσας ... ἔκτισεν: κτίσας ... ἐδη-
 μιούργησεν LC || 14 διεξῆλει: διεξείη M || 17 ἠενείχοντο: ἠνέσχοντο L.

πέπονθεν ἃ καὶ οὐρανῷ καὶ γῇ καὶ ἡλίῳ συμβήσεται. Οἵχεται 20
καταλύσας λαμπρῶς μὴ ὑπὸ γήρως καμφθεῖς, μὴ καθυφεῖς
τι τῆς περιφανείας· μέγας μὲν ἐν τῷ παρόντι βίῳ, μέγας δὲ
ἐν τῷ μέλλοντι, μηδὲν ἐκ τῆς παρούσης λαμπρότητος πρὸς
τὴν ἐλπιζομένην δόξαν ζημιωθείς διὰ τὸ πάσαν κηλῖδα τῆς
ψυχῆς πρὸς αὐταῖς ταῖς ἐξόδοις τοῦ βίου τῷ λουτρῷ τῆς 25
παλιγγενεσίας ἀποκαθήρασθαι. *Ὡν αὐτὴ πρόξενος αὐτῷ
καὶ συνεργὸς γενομένη μεγίστην ἔχε τὴν παραμυθίαν, καὶ
μετάβες τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν παρόντων ἐπὶ τὴν τῶν μελλόν-
των μέριμναν, ὥστε καταξιωθῆναι δι' ἔργων ἀγαθῶν τὸν
ὅμοιον αὐτῷ τῆς ἀναπαύσεως τόπον καταλαβεῖν. Φείδου 30
μητρὸς γηραιᾶς, φείδου θυγατρὸς νεαρᾶς, αἷς μόνη πρὸς
παραμυθίαν λέλειπαι. Γενοῦ ὑπόδειγμα ἀνδρείας ταῖς λοι-
παῖς γυναιξὶ καὶ οὕτω τὸ πάθος μέτρησον ὥς μήτε ἐκδαλεῖν
τῆς καρδίας μήτε καταποθῆναι ὑπὸ τῆς λύπης. *Ἐπὶ πᾶσι
πρὸς τὸν μέγαν τῆς ὑπομονῆς μισθὸν ἀπόδλεψον, τὸν παρὰ 35
τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ ἀνταποδόσει τῶν
βεβιωμένων ἡμῖν ἐπηγγελμένον.

CCLXX

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΥΠΕΡ ΑΡΠΑΓΗΣ

Πάνυ λυποῦμαι ὅτι οὐχ εὗρισκω ὑμᾶς ἐπὶ τοῖς ἀπηγορευ-
μένοις οὔτε ἀγανακτοῦντας οὔτε δυναμένους λογίζεσθαι
ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν βίον καὶ τὴν ζωὴν τὴν ἀνθρωπίνην παρα-
νομία ἐστὶ καὶ τυραννὶς ἢ γινομένη αὕτη ἀρπαγὴ καὶ ὕbris

20 ordo ἡλίῳ καὶ γῇ LC || 21 καμφθεῖς: κατακαμφθεῖς LCP² ||
καθυφεῖς: -φρεῖς LC || 26 ἀποκαθήρασθαι: καθήρασθαι L || 27 τὴν
παραμυθίαν: παραμυθίαν LC || 28 ἐπὶ τὴν: ἐπὶ B.

CCLXX. — Exstat tantum in VLC. In titulo ἀνεπίγραφος
om. V.

4 τυραννίς: τυραννία V.

κατὰ τῶν ἐλευθέρων. Οἶδα γάρ ὅτι, εἰ τοιαύτην εἴχετε 5
 γνώμην πάντες, οὐδὲν ἐκώλυε πάλαι τοῦ κακοῦ τὴν συνήθειαν
 τοῦδε ἐξελασθῆναι τῆς πατρίδος ἡμῶν. Ἀνάλαβε τοίνυν ἐπὶ
 τοῦ παρόντος ζῆλον χριστιανοῦ καὶ κινήθητι ἀξίως τοῦ
 ἀδικήματος. Καὶ τὴν μὲν παῖδα, ὅπουπερ ἂν εὕρῃς, ἀφελό-
 μενος πάσῃ εὐτονίᾳ ἀποκατάστησον τοῖς γονεῦσι· καὶ αὐτὸν 10
 δὲ ἐκεῖνον ἐξόρισον τῶν εὐχῶν καὶ ἐκκήρυκτον ποιήσον· καὶ
 τοὺς συνεπελθόντας αὐτῷ κατὰ τὸ ἥδη προλαβὼν παρ' ἡμῶν
 κήρυγμα τριετίαν πανοικί τῶν εὐχῶν ἐξόρισον. Καὶ τὴν
 κώμην τὴν ὑποδεξαμένην τὴν ἀρπαγείσαν καὶ φυλάξασαν
 ἥτοι ὑπερμαχήσασαν, καὶ αὐτὴν ἔξω τῶν εὐχῶν πανδημεὶ 15
 ποιήσον, ἵνα μάθωσι πάντες ὡς ὅφιν, ὡς ἄλλο τι θηρίον,
 κοινὸν ἐχθρὸν ἡγούμενοι τὸν ἀρπαγέα, οὕτως ἀποδιώκειν
 αὐτὸν καὶ προϊστασθαι τῶν ἀδικουμένων.

CCLXXI

ΕΥΣΕΒΙΩ ΕΤΑΙΡΩ ΣΥΣΤΑΤΙΚΗ ΕΠΙ
ΚΥΡΙΑΚΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Εὐθὺς κατὰ πόδας τῆς σῆς ἀναχωρήσεως ἐπιστάς τῇ
 πόλει ὅσον ἡθύμησα διαμαρτῶν σου· τί δεῖ καὶ λέγειν πρὸς
 ἄνδρα οὐ λόγου δεόμενον, ἀλλὰ πείρα εἰδότα τῷ τὰ ὅμοια
 πεπονθένει; Ὅσου γάρ ἦν ἄξιον ἐμοὶ ἰδεῖν τὸν πάντα ἄρισ-
 τον Εὐσέβιον καὶ περιπτύξασθαι καὶ πρὸς τὴν νεότητα 5
 πάλιν τῇ μνήμῃ ἐπανελθεῖν καὶ ὑπομνησθῆναι ἡμερῶν ἐκεί-

7 τοῦδε: τούτου C || ἀνάλαβε: ἀνέλαβε L || 12 συνεπελθόντας:
 συνελθόντας V || προλαβόν: -δών L || 17 ἀρπαγεία: ἀρπαγα C.

CCLXXI. — In titulo συστατική ἐπὶ κυριακῷ πρεσβυτέρῳ om.
 VPBM.

1 κατὰ: καὶ κατὰ C || 2 πρὸς: καὶ πρὸς M || 4 ἐμοί: μοι LC ||
 6 ordo τῇ μνήμῃ πάλιν LC.

νων ἐν αἷς καὶ δωμάτιον ἡμῖν ἐν καὶ ἐστία μία καὶ παιδα-
 γωγὸς ὁ αὐτὸς καὶ ἄνεσις καὶ σπουδὴ καὶ τρυφὴ καὶ
 ἔνδεια καὶ πάντα ἡμῖν ἐξ Ἰσου πρὸς ἀλλήλους ὑπῆρχε.
 Πόσου οἶμι τίθεσθαι με ἄξιον πάντα ταῦτα διὰ τῆς σῆς 10
 συντυχίας ἀναλαβεῖν τῇ μνήμῃ καὶ τὸ βαρὺ τοῦτο γῆρας
 ἀποξυσάμενον νέον δοκεῖν πάλιν ἐκ γέροντος γεγενῆσθαι;
 Ἄλλ' ἐκείνων μὲν με διέφυγεν ἡ ἀπόλαυσις, τὸ δὲ διὰ γράμ-
 ματος ἰδεῖν σου τὴν λογιότητα καὶ τὸν ἐνόντα τρόπον ἑαυτὸν
 παραμυθῆσασθαι οὐκ ἀφηρέθην, τῇ συντυχίᾳ τοῦ αἰδεσιμω- 15
 τάτου Κυριακοῦ τοῦ συμπρεσβυτέρου· ὃν αἰσχύνομαι συνισ-
 τῶν σοι καὶ οἰκεῖον ποιῶν δι' ἑμαυτοῦ, μὴ ποτε δόξω περί-
 εργόν τι ποιεῖν σοι προσάγων τὰ ἰδιά σου καὶ ἐξαίρετα.
 Ἄλλ', ἐπειδὴ με δεῖ καὶ μάρτυρα εἶναι τῆς ἀληθείας καὶ
 τοῖς συνημμένοις πνευματικῶς τὰ μέγιστα τῶν ἐμοὶ προσόν- 20
 των χαρίζεσθαι, τὸ μὲν περὶ τὴν ἱερωσύνην ἀνεπηρέαστον
 τοῦ ἀνδρὸς ἡγοῦμαι καὶ σοὶ φανερόν εἶναι, βεβαιῶ δὲ καὶ γὰρ
 οὐδεμίαν γνωρίζων κατ' αὐτοῦ παρὰ τῶν πᾶσιν ἐπιβαλλόν-
 των τὰς χεῖρας τῶν μὴ φοβουμένων τὸν Κύριον ἐπήρειαν.
 Καίτοιγε, εἴ τι ἐγεγόνει παρ' αὐτῶν, οὐθ' οὕτως ἀνάξιος ἦν 25
 ὁ ἀνὴρ. Οἱ δὲ ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου βεβαιοῦσι τοὺς βαθμοὺς
 μᾶλλον οἷς ἂν προσπολεμῶσιν ἢ ἀφαιροῦνται τι τῆς ὑπαρ-
 χούσης αὐτοῖς παρὰ τοῦ Πνεύματος χάριτος. Πλὴν ἄλλ',
 ὅπερ ἔφην, οὐδὲ κατεπενοήθη τι τοῦ ἀνδρός. Ὡς οὖν
 πρεσβύτερον ἀνεπηρέαστον καὶ ἡμῖν συνημμένον καὶ πάσης 30
 αἰδοῦς ἄξιον, οὕτω καταξίου αὐτὸν δρᾶν σαυτὸν τε ὠφελῶν
 καὶ ἡμῖν χαριζόμενος.

7 ordo ἐν ἡμῖν L || 9 καὶ πάντα: πάντα C || 10 πόσου: πόσους B || με om. B || ἄξιον: ἀξίαν C || ordo ταῦτα πάντα LC || 13 δὲ om. L || 15 τῇ συντυχίᾳ: ἡ δὲ συντυχία L τῆς συντυχίας C || 17 οἰκεῖον: οἰκείων (sic) L || 18 σου: σοι L || 21-22 ordo τοῦ ἀνδρός ἀνεπηρέαστον LC || 25 καίτοιγε: καίτοι L || τι: τις VPBMC || ἐγεγόνει: γέγονει VPBM || οὐθ': οὐδ' LC || 29 τι: etiam P²: τις VPBM || 31 σαυτὸν: ἑαυτὸν BC.

CCLXXII

ΣΩΦΡΟΝΙΩ ΜΑΓΙΣΤΡΩ

Ι Ἀπήγγειλέ μοι Ἀκτίακος ὁ διάκονος ὅτι σέ τινες
 ἐλύπησαν καθ' ἡμῶν διαβάλλοντες ἡμᾶς ὥς οὐκ εὐνοϊκῶς
 πρὸς τὴν σὴν διακειμένους σεμνότητα. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἐθαύ-
 μασα εἴ τινές εἰσιν ἀνδρὶ τοσοῦτῳ παρεπόμενοι κόλακες.
 Πεφύκασι γάρ πως ταῖς μεγάλαις δυναστεαῖς αἱ ἀνελεύθε- 5
 ροὶ αὐταὶ παραφύεσθαι θεραπείαι· οἳ διὰ τὸ ἀπορεῖν οἰκείου
 ἀγαθοῦ δι' οὗ γνωρισθῶσιν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων κακῶν ἑαυτοὺς
 συνιστῶσι. Καὶ σχεδὸν ὥσπερ ἡ ἐρυσίβη τοῦ σίτου ἐστὶ
 φθορὰ ἐν αὐτῷ γινομένη τῷ σίτῳ, οὕτω καὶ ἡ κολακεία τὴν
 φιλίαν ὑποδυομένη λύμη ἐστὶ τῆς φιλίας. Οὐ τοίνυν ἐθαύ- 10
 μασα, ὥς ἔφην, εἴ τινες ὥσπερ οἱ κηφήνες τὰ σμήνη, οὕτως
 αὐτοὶ τὴν λαμπράν σου καὶ θαυμαστὴν ἐστίαν περιβομ-
 βοῦσιν. Ἀλλ' ἐκεῖνό μοι θαυμαστὸν ἐφάνη καὶ παντελὸς
 παράλογον, τὸ σέ ἀνδρὰ ἐπὶ τῷ βάρει τοῦ ἡθους μάλιστα
 διαφανῆ ἀνασχέσθαι αὐτοῖς ἀμφοτέρας ἀνεῖναι τὰς ἀκοάς 15
 καὶ διαβολὴν κατ' ἐμοῦ παραδέξασθαι, ὃς πολλοὺς ἀγαπήσας
 ἐκ πρώτης ἡλικίας μέχρι τοῦ γήρωος τούτου οὐδένα οἶδα εἰς
 φιλίαν τῆς σῆς τελειότητος προτιμήσας. Καὶ γὰρ καὶ εἰ μὴ
 ὁ λόγος ἔπεισέ με ἀγαπᾶν τοιοῦτον ὄντα, ἐξήρκει ἡ ἐκ
 παιδὸς συνήθεια προσδεῖσθαι με τῇ ψυχῇ σου. Οἶδας δὲ ὅσον 20
 δύναται πρὸς φιλίαν τὸ ἔθος. Εἰ δὲ οὐδὲν δείκνυμι τῆς
 προαιρέσεως ταύτης ἄξιον, σύγγνωθί μοι τῇ ἀσθενείᾳ. Καὶ
 γὰρ οὐδὲ αὐτὸς ἔργον παρ' ἐμοῦ εἰς ἀπόδειξιν τῆς εὐνοίας

CCLXXII. — Titulus σωφρονίῳ μαγίστρῳ: τῷ αὐτῷ διὰ διαβολὴν ἑαυτοῦ VPBM.

1 1 ἀκτίακος: ἀκτίανος M || 2 ὥς om. B || 12 αὐτοὶ: οὗτοι LC ||
 16 παραδέξασθαι: ἀναδ- C || 17 πρώτης: τῆς πρώτης LC || 18 καὶ
 ei etiam C²: ei LC || 20 ὅσον: ὅσα LC.

ἐπιζητεῖς, ἀλλὰ προαίρεσιν δηλονότι τὰ βέλτιστά σοι συνευ-
χομένην. Μὴ γάρ ποτε εἰς τοσοῦτον καταβαίῃ τὰ σά ὥστε 25
τῆς παρὰ τῶν οὕτω μικρῶν ὁποῖος αὐτός εἰμι εὐεργεσίας
προσδεθῆναι.

2 Πῶς οὖν ἔμελλον ἐγὼ ὑπεναντίον τί σοι λέγειν ἢ
πράττειν ἐν τοῖς κατὰ Μεμνόνιον πράγμασι; Ταῦτα γάρ
μοι ἀπήγγειλεν ὁ διάκονος. Πῶς δὲ τὴν Ὑμητίου εὐπορίαν
προτιμωτέραν ἐτιθέμην τῆς σῆς οἰκίας, ἀνδρὸς οὕτω δαπα-
νῶντος τὴν οὐσίαν; Ἄλλ' οὐκ ἔστι τούτων οὐδὲν ἀληθές· 5
οὔτε τι εἴρηται παρ' ἐμοῦ οὔτε πέπρακται ὑπεναντίον.
Ἐκεῖνο δὲ ἴσως ἀφορμὴν ἔδωκε τοῖς τὰ ψευδῆ λέγουσι τὸ
παρ' ἐμοῦ πρὸς τινας τῶν θορυβούντων λεχθέν, ὅτι· « Εἰ
μὲν προήρηται εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ὁ
ἄνθρωπος, κἂν θορυβήσῃτε ὑμεῖς κἂν μὴ, γενήσεται πάντως 10
καὶ λαλούντων ὑμῶν καὶ σιωπώντων οὐδὲν ἦττον τὰ σπου-
δαζόμενα. Εἰ δὲ μεταβεδούλεται, μὴ παρασύρῃτε τὸ σεμνὸν
ὄνομα τοῦ φίλου ἡμῶν μηδὲ ἐν προσχήματι δὴ τῆς περὶ τὸν
προστάτην ἡμῶν σπουδῆς ἑαυτοῖς τι κέρδος ἐντεθεῖν ἐξ
ᾧ ἐπανατείνεσθε φόβον καὶ ἀπειλὴν καταπράττεσθε. » 15
Πρὸς δὲ αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν τὰς διαθήκας γράφοντα οὔτε
δι' ἑμαυτοῦ οὔτε δι' ἑτέρου ἐφθεγξάμην ἢ μικρὸν ἢ μείζον
περὶ τοῦ πράγματος τούτου.

3 Καὶ τούτοις ἀπιστεῖν οὐκ ὀφείλεις, εἰ μὴ παντελῶς
με ὥς ἀπεγνωσμένον ἡγῇ, καὶ καταφρονεῖν με τῆς μεγάλης
ἁμαρτίας τοῦ ψεύδους. Ἀλλὰ πάνυ ἡμῖν αὐτὸς καὶ τὴν ἐπὶ

24 ἐπιζητεῖς: -τήσεις LC || 24-25 συνευχομένην: συνεχομένην B ||
25 τοσοῦτον: τοῦτο LC || 26 μικρῶν: μικρῶν BLC.

2 3 Ὑμητίου: Ὑμντίου P Ὑμνιτίου L || 4 οἰκίας: οἰκειώσεως LP³ ||
9 προήρηται: προείρηται LC || 12 μεταβεδούλεται: μεταβουλεύ-
σεται LC || παρασύρῃτε: -ται M || σεμνόν: σεμνότατον LC || 13 δὴ:
δηθεν MLC³ || 14 ἡμῶν: Ὑμῶν L || 15 ἐπανατείνεσθε: -θαί M ||
καταπράττεσθε: -θαί ML || 17 ordo μείζον ἢ μικρόν M.

3 2 ὥς om. C || ἀπεγνωσμένον: ἀπεγνωσμένον εἶναι LCP³ ||
καταφρονεῖν: καταφρονοῦσι L || posterius με om. LC || τῆς
om. L.

τῷ πράγματι τούτῳ ὑπόνοιαν ἄφες καὶ τοῦ λοιποῦ πάσης
 διαβολῆς ὑψηλοτέραν ποιοῦ τὴν ἐμὴν περὶ σέ διάθεσιν τὸν 5
 Ἀλέξανδρον μιμούμενος, ὃς ἐπιστολὴν κατὰ τοῦ ἱατροῦ
 δεξιόμενος ὡς ἐπιβουλεύοντος, ἐπειδὴ ἔτυχεν ἐν αὐτῷ τῷ
 καιρῷ φάρμακον λαβὼν ὥστε πιεῖν, τοσοῦτον ἀπέσχε πισ-
 τεύσαι τῷ διαβάλλοντι ὥστε ὁμοῦ τε τὴν ἐπιστολὴν ἀνεγί-
 νωσκε καὶ τὸ φάρμακον ἔπινεν. Οὐδενὸς γὰρ τῶν ἐπὶ φιλίας
 γνωρίμων ἀτιμότερον ἑμαυτὸν ἀξιῶ τίθεσθαι τῷ μήτε
 ἀλῶναί ποτε εἰς φιλίαν ἐξαμαρτῶν καὶ ἔτι παρὰ τοῦ Θεοῦ
 μου λαβεῖν τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγαπῆς, ἧς χρεώστης εἰμι οὐ
 μόνον κατὰ τὴν κοινὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, ἀλλ' ὅτι καὶ
 ἰδίως εὐεργέτην σε γνωρίζω ἑμαυτοῦ τε καὶ τῆς πατρίδος. 15

CCLXXIII

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΠΕΡΙ ΗΡΑ

Ἀκριβὲς πεπεισμένος οὕτως ἡμᾶς ἀγαπᾶν τὴν σὴν τιμιό-
 τητα ὥστε τὰ ἡμῖν διαφέροντα οἰκεία λογίζεσθαι, τὸν αἰδε-
 σιμώτατον ἀδελφὸν ἡμῶν Ἦραν δὲ οὐ κατὰ συνήθειάν τινα
 ἀδελφὸν ἡμῶν προσαγορεύομεν, ἀλλὰ κατὰ ἀκριβεστάτην 5
 (καὶ οὐδεμίαν ὑπερβολὴν) καὶ τῆς φιλίας διάθεσιν ὑπερ-
 χόμενον, συνιστῶ σοι τῇ ὑπερφυεῖ καλοκάγαθίᾳ καὶ παρα-
 καλῶ οἰκείως τε αὐτὸν θεάσασθαι καὶ τὴν κατὰ δύναμιν
 σοι παρασχέσθαι αὐτῷ προστασίαν ἐν οἷς ἂν δέηται τῆς
 μεγαλονοίας σου, ὥστε με τοῖς πολλοῖς οἷς ἤδη τετύχηκα
 παρὰ σοὶ ἀγαθοῖς καὶ ταύτην ἔχειν τὴν εὐεργεσίαν συναρι- 10
 θμεῖν.

5 περὶ: πρὸς C || 10 γὰρ: δὲ L || 11 ἑμαυτόν: -τῷ M || 12 εἰς:
 πρὸς LC.

CCLXXIII. — Exstat tantum in VLC.

8 ἂν: ἰὰν VL.

CCLXXIV

ΗΜΕΡΙΩ ΜΑΓΙΣΤΡΩ

Ἡ πρὸς τὸν αἰδεσιμώτατον ἀδελφὸν Ὑραν φιλία μοι
καὶ συνήθεια ὅτι ἐκ πάνυ παιδὸς τὴν ἀρχὴν ἔλαβε καὶ
μέχρι γήρως παρέμεινε τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι παντὸς ἅμεινον
καὶ αὐτὸς ἐπίστασαι. Σχεδὸν γὰρ καὶ τὴν τῆς σῆς μεγαλο-
φυίας ἀγάπην ἐξ ἐκείνου ἡμῖν ὁ Κύριος ἐχαρίσατο ἐξ ὅτου 5
καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν γνῶσιν προεξένησεν. Ἐπεὶ οὖν
δεῖται τῆς παρὰ σοῦ προστασίας, παρακαλῶ σε καὶ καθικε-
τεύω τῇ τε ἀρχαίᾳ περὶ ἡμᾶς διαθέσει χαριζόμενον καὶ τῇ
νῦν κατασχούσῃ ἀνάγκῃ προσσχόντα οὕτως οἰκειώσασθαι τὰ
κατ' αὐτὸν πράγματα ὥστε μηδεμιᾶς αὐτὸν ἐτέρας προστα- 10
σίας δεηθῆναι, ἀλλ' ἐπανελθεῖν πρὸς ἡμᾶς πάντα καταπρα-
ξάμενον τὰ κατ' εὐχάς· ὥστε ταῖς πολλαῖς αἷς πεπόνθαμεν
παρὰ σοῦ εὐεργεσίαις καὶ ταύτην ἡμᾶς ἔχειν συναριθμεῖν,
ἣς οὐκ ἂν μείζονα ἑαυτοῖς οὐδὲ μᾶλλον ἡμῖν διαφέρουσιν
εὐρίσκοντες οἰκειούμεθα. 15

CCLXXV

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΠΕΡΙ ΗΡΑ

Προέλαβες τὰς παρ' ἡμῶν παρακλήσεις ἐν τῇ πρὸς τὸν
αἰδεσιμώτατον ἀδελφὸν ἡμῶν Ὑραν διαθέσει καὶ γέγονας

CCLXXIV. — Exstat tantum in VLC.

3 παρέμεινε : συμπαρέμεινε C || 8 ἀρχαία om. C || 8-9 τῇ νῦν : νῦν
τῇ V νῦν L || 10 posterius αὐτόν : αὐτῶν L || 10-11 ordo προστασίας
ἐτέρας V || 12 τὰ om. V || 13 ordo ἔχειν ἡμᾶς V || 14 μείζονα
Maur : μεῖζον VLC.

CCLXXV. — Exstat tantum in VLC. Titulus ἀνεπίγραφος περὶ
ἡρα Maur : τῷ αὐτῷ V ἀνεπίγραφος τῷ αὐτῷ LC.

1 παρ' om. C.

αὐτῷ εὐχῆς ἀμείνων τῶν τε τιμῶν ταῖς ὑπερβολαῖς αἷς εἰς
 αὐτὸν ἐπεδείξω καὶ ταῖς ἐφ' ἑκάστου καιροῦ προστασίαις.
 Ὅμως δὲ καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ σιωπῇ φέρειν τὰ κατ' αὐτὸν 5
 οὐ δυνάμεθα; παρακαλοῦμέν σου τὴν ἀνυπέρβλητον τιμιό-
 τητα καὶ εἰς ἡμετέραν χάριν προσθεῖναι τῇ εἰς τὸν ἄνδρα
 σπουδῇ καὶ ἀποπέμψαι αὐτὸν τῇ πατρίδι κρείττονα τῆς
 παρὰ τῶν ἑχθρῶν αὐτοῦ ἐπηρείας, ἐπεὶ νῦν γε οὐκ ἔξω
 ἐστὶ βελῶν τοῦ φθόνου, πολλῶν αὐτοῦ ἐπηρεάζειν ἐπιχει- 10
 ρούντων τῇ ἀπραγμοσύνῃ τοῦ βίου. Πρὸς οὓς μίαν εὐρή-
 σομεν ἀσφάλειαν ἔρρηκτον, εἰ αὐτὸς ὑπερσχεῖν τὴν χεῖρα
 τοῦ ἀνδρὸς θελήσειας.

CCLXXVI

ΑΡΜΑΤΙΩ ΤΩ ΜΕΓΑΛΩ

Καὶ κοινὸς πάντων ἀνθρώπων νόμος κοινούς πατέρας
 ποιεῖ τοὺς ἐν ἡλικίᾳ πρεσβύτας, καὶ ἡμέτερος δὲ τῶν χρισ-
 τιανῶν ἴδιος τοὺς γέροντας ἡμᾶς ἐν γονέων τάξει καθίστησι
 τοῖς τηλικούτοις. Ὡστε μὴ περιττόν με ἡγήσῃ μηδὲ ἔξω 5
 τῶν ἀναγκαίων περιεργάζεσθαι, εἰ ὑπὲρ τοῦ παιδὸς ἐγὼ
 πρεσβεύω τοῦ σοῦ πρὸς σέ. Οὐ τὴν μὲν ἐν τοῖς ἄλλοις
 ὑπακοὴν ἀξιοῦμέν σε ἀπαιτεῖν· ὑπεύθυνος γάρ ἐστιν εἰς τὸ
 σῶμα καὶ τῷ νόμῳ τῆς φύσεως καὶ τῷ πολιτικῷ τούτῳ καθ'
 ὃν οἰκονομούμεθα. Τὴν μέντοι ψυχὴν, ὥς ἐκ θειοτέρων
 ἔχων ἦκεν, ἄλλω νομίζειν ὑποκεῖσθαι προσήκον καὶ Θεῷ 10
 ὀφείλεσθαι παρ' αὐτῆς χρεὰ τὰ πάντων χρεῶν πρεσβύτατα.

7 προσθεῖναι: προθεῖναι L || 8 κρείττονα: κρείττω V || 13 θελή-
 σιας: ἐθελήσειας V.

CCLXXVI. — In titulo μεγάλῳ: μεγάλῳ διὰ τὸν υἱὸν τὸν κατ'
 ἀρετὴν μετελθεῖν βουλόμενον βίον VPBM.

1 κοινός: ὁ κοινός LCP² || 2 ἡμέτερος: ὁ ἡμέτερος LCP² || 10
 νομίζειν: -ζων L || 11 παρ' αὐτῆς: καὶ παρ' αὐτῆς L || χρεὰ:
 χρεῖα M.

Ἐπεὶ οὖν τὸν Θεὸν τὸν ἡμέτερον τῶν χριστιανῶν, τὸν ἀληθινόν, πρὸ τῶν παρ' ὑμῖν πολλῶν καὶ δι' ὀλικῶν συμβόλων θεραπευομένων προείλετο, μὴ δυσχεραίνειν αὐτῷ, 15 μᾶλλον δὲ καὶ θαυμάζειν τῆς ψυχῆς τὸ γενναῖον, ὅτι καὶ φόβου καὶ θεραπείας πατρικῆς προτιμότερον ἔθετο διὰ τῆς ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως καὶ τοῦ κατ' ἀρετὴν βίου οἰκιωθῆναι Θεῷ. Δυσωπῆσει μὲν οὖν σε καὶ αὐτὴ ἡ φύσις καὶ τὸ τοῦ τρόπου πρῶτον περὶ πάντας καὶ ἡμερον οὐδὲ πρὸς ὀλίγον ἐπιτρέψει σοι τὴν ἐπ' αὐτῷ λύπην. Πάντως δὲ οὐδὲ τὴν 20 ἡμετέραν ἀτιμάσεις πρεσβεῖαν, μᾶλλον δὲ τὴν τῆς σῆς πόλεως δι' ἡμῶν πληρουμένην, ἣ τῷ περὶ σέ φίλτρῳ καὶ τῷ πάντα σοι εὐχέσθαι τὰ καλὰ καὶ σέ αὐτὸν οἶονται χριστιανὸν ὑποδέξασθαι, οὕτως αὐτοὺς περιχαρεῖς διέθηκε φήμη 25 ἀθρόως ἐμπροσθοῦσα τῇ πόλει.

CCLXXVII

ΜΑΞΙΜΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

Ἀπήγγελέ μοι ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς Θεότεκνος τὰ περὶ τῆς σεμνότητός σου καὶ ἐνεποίησέ μοι πόθον τῆς συντυχίας ἐναργῶς ὑπογράφων τῷ λόγῳ τῆς ψυχῆς σου τὸν χαρακτήρα, καὶ τοσοῦτον ἐξέκαυσέ μου τὸ περὶ σέ φίλτρον ὥς, εἰ μὴ καὶ τῷ γήρῳ ἔβαρυνόμην καὶ τῇ συντροφῷ κατειχόμεν ἄσθενείᾳ 5 καὶ μυρίαῖς ταῖς κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν φροντίσιν ἥμην πεπεδημένος, οὐδὲν ἂν με κατέσχευεν αὐτὸν γενέσθαι παρὰ σέ. Καὶ γὰρ οὐ μικρὸν τῷ ὄντι κέρδος ἐξ οἰκίας μεγάλης καὶ γένους περιφανοῦς πρὸς τὸν εὐαγγελικὸν μεταστάντα βίον χαλινῶσαι μὲν λογισμῷ τὴν νεότητα, τὰ δὲ τῆς σαρκὸς 10

13 ὑμῖν: ὑμῶν C || πολλῶν om. B || 19 πάντας: πάντα LC || 20 ἐπιτρέψει: -ψαι LC || 22 ἦ: οἷ C || 24 περιχαρεῖς: περιχαρῆς LC. CCLXXVII. — 2 posterius τῆς: τῆς σῆς LCP² || 4 μου: μοι VMLCB² || ὥς: ὥστ' LC || 7 παρὰ: περὶ B.

πάθη δοῦλα τῷ λογισμῷ ποιῆσαι, ταπεινοφροσύνη χρήσασθαι
 τῇ ὀφειλομένῃ χριστιανῷ φρονούντι περὶ ἑαυτοῦ, οἷα εἰκός,
 ὅθεν ἔφυ και οἱ πορεύσεται. Ἡ γὰρ τῆς φύσεως ἔννοια κα-
 ταστέλλει μὲν τῆς ψυχῆς τὸ φλεγμαῖνον, ἀλαζονεῖαν δὲ
 πᾶσαν καὶ αὐθάδεϊαν ὑπερρορίζει καί, τὸ ὅλον, μαθητὴν τοῦ 15
 Κυρίου καθίστησι τοῦ εἰπόντος· « Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πραὺς
 εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ ». Τῷ γὰρ ὄντι, φίλτατε παῖδων,
 μόνον περισπούδαστον καὶ ἐπαινετὸν τὸ διαρκές ἀγαθόν.
 Τοῦτο δὲ ἐστὶν ἡ παρὰ Θεοῦ τιμή. Τὰ δὲ ἀνθρώπινα ταῦτα
 σκιᾶς ἐστὶν ἀμυδρότερα καὶ ὀνειρῶν ἀπατηλότερα. Ἡ τε 20
 γὰρ νεότης τῶν ἡρινῶν ἀνθρώπων δεξιότερον καταρρεῖ καὶ ὥρα
 σώματος ἢ νόσφ ἢ χρόνῳ μαραίνεται. Καὶ πλοῦτος μὲν
 ἄπιστος, δόξα δὲ εὐπερίτρεπτος. Αἷ τε περὶ τὰς τέχνας
 διαπονήσεις τῷ χρόνῳ τούτῳ συναπαρτίζονται. Ἀλλὰ καὶ
 τὸ περισπούδαστον ἅπασιν οἱ λόγοι ἄχρι τῆς ἀκοῆς τὴν 25
 χάριν ἔχουσιν. Ἀρετῆς δὲ ἄσκησις τίμιον μὲν κτῆμα τῷ
 ἔχοντι, ἡδιστον δὲ θεαμάτων τοῖς ἐντυγχάνουσιν. Ὡν
 ἐπιμελόμενος ἄξιον σεαυτὸν καταστήσεις τῶν ἐν ἐπαγγε-
 λίαις ἀποκειμένων παρὰ τοῦ Κυρίου ἀγαθῶν. Τίνι δ' ἂν
 τρόπῳ ἔλθοις πρὸς τὴν τῶν καλῶν ἀνάληψιν καὶ ὅπως ἂν 30
 τὰ κτηθέντα διασώσοιο μακρότερον εἰπεῖν ἢ κατὰ τὴν πα-
 ρουσαν ὁρμὴν τοῦ λόγου. Ἐπῆλθε δ' οὖν μοι καὶ αὐτὰ ταῦτα
 προσφθέξασθαι ἐξ ὧν ἤκουσα παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ Θεοτέκ-
 νου· ὃν πάντοτε μὲν εὔχομαι ἀληθεύειν, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς
 περὶ σοῦ λόγοις, ἵνα πλέον δοξάζεται ἐπὶ σοὶ ὁ Κύριος 35
 ἀπὸ βίβλης ἀλλοτρίας τοῖς πολυτιμήτοις καρποῖς τῆς εὐσε-
 βείας βρύνοντι.

11 λογισμῷ: λόγῳ LC || ταπεινοφροσύνη: ταπεινοφροσύνη δὲ LC ||
 χρήσασθαι: κιχρησθαι LCP² || 16 πραὺς: πραῶς MLC || 19 ἀνθρώ-
 πινα: ἀνθρώπεια C || 21 ἀνθρώπων: ἀνθρώπων LC || 22 οὐλο χρόνῳ ἢ
 νόσφ LC || μαραίνεται: καταμαραίνεται LC || 25 τὴν οἰμ. L ||
 29 κυρίου: κυρίου ἡμῶν L || ἀγαθῶν: ἡμῖν ἀγαθῶν C || 30 ἀνάληψιν:
 ἀντίληψιν C || 31 διασώσοιο: διασώσαιτο LC || μακρότερον: μακρό-
 τερον μὲν LC || 32 μοι: ἐμοὶ LC.

CCLXXVIII
ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΩ

Ἐγὼ τὴν εὐγένειάν σου καὶ κατὰ τὴν Ὀρφανήνην γενόμενος ἐπεθύμουν ἰδεῖν. Προσεδόκων γάρ σε ἐν Κορσαγαίνοις διάγοντα μὴ δκνησαι πρὸς ἡμᾶς διαβῆναι ἐν Ἀτταγαίνοις τελοῦντα σύνοδον. Ἐπεὶ δὲ ἐκείνης διήμαρτον τῆς συνόδου, ἐπεθύμουν ἰδεῖν ἐν τῷ ὄρει. Πάλιν γάρ ἐκεῖ ἡ Εὐήσας, 5 πλησίον οὔσα, τὴν ἐλπίδα τῆς συντυχίας ἐπέτεινεν. Ὡς δὲ ἀμφοτέρων διήμαρτον, ἦλθον ἐπὶ τὸ γράφειν, ἵνα καταξώσης με καταλαβεῖν, ὁμοῦ μὲν τὸ εἰκὸς ποιῶν νέος φοιτῶν παρὰ γέροντι, ὁμοῦ δὲ καὶ διὰ τῆς συντυχίας δεχόμενός τινα παρ' ἡμῶν συμβουλήν διὰ τὸ εἶναι σοι πράγματα πρὸς 10 τινας τῶν ἐν Καισαρείᾳ τὰ δεόμενα τῆς ἡμετέρας μεσιτείας πρὸς τὴν διόρθωσιν. Ἐάν οὖν ἀνεπαχθὲς ᾖ, μὴ κατοκνήσης ἡμᾶς καταλαβεῖν.

CCLXXIX
ΜΟΔΕΣΤΩ ΕΠΑΡΧΩ

Κἂν πολλοὶ δοῖεν οἱ γράμματα παρ' ἡμῶν προσκομίζοντες τῇ τιμιότητί σου, ἀλλὰ διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς σῆς περὶ ἡμᾶς τιμῆς ἡγοῦμαι τὸ πλεῖθος τῶν γραμμάτων ὄχλον μηδένα

CCLXXVIII. — Exstat tantum in VLC.

1 ὀρφανήνην: ὀρφανὴν LC || 3 δκνησαι: δκνήσειν C || ἀτταγαίνοις: ἀτατῖνοις C || 4 τελοῦντα: -τας C || σύνοδον: τὴν σύνοδον C || 5 εὐήσας: εὐήσας C || 8-11 νέος ... τινας om. L.

CCLXXIX. — In titulo μοδέστω om. C || ἐπάρχω: ἐπάρχω πρὸς ἐλευσιμαῖα B ἐπάρχω [τῶν add. C] πραιτωρίων LC.

1 γράμματα: γράμμα LC || προσκομίζοντες: προκ- B.

παρέχειν τῇ μεγαλοφυίᾳ σου. Διὰ τοῦτο προθύμως καὶ τῷ
 ἀδελφῷ τούτῳ τὴν ἐπιστολὴν ἔδωκα ταύτην εἰδὼς ὅτι καὶ 5
 αὐτὸς πάντων τεύξεται τῶν σπουδαζομένων καὶ ἡμεῖς ἐν
 τοῖς εὐεργέταις λογισθησόμεθα παρὰ σοὶ ἀφορμὰς εὐποιῶν
 προξενούντες τῇ ἀγαθῇ προαιρέσει σου. Τὸ μὲν οὖν πρᾶγμα
 εἰς ὃ δεῖται τῆς προστασίας σου αὐτὸς ἔρει, ἐὰν αὐτὸν
 εὖ μενεῖ καταξιώσης προσιδεῖν τῷ βλέμματι καὶ δῶς αὐτῷ 10
 θάρσος ὥστε φωνὴν βῆξαι ἐπὶ τῆς μεγάλης σου καὶ ὑπερ-
 φυοῦς ἐξουσίας. Ἡμεῖς δὲ τὸ ἡμέτερον διὰ τοῦ γράμματος
 παριστῶμεν, ὅτι τὸ εἰς αὐτὸν γινόμενον οἰκεῖον ἡγοῦμεθα
 κέρδος διὰ τὸ μάλιστα ἐκ τῆς Τυανέων αὐτὸν ἀναστάντα
 τούτου ἕνεκεν ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς ὡς μέγα τι ἔξοντα κέρδος, 15
 εἰ τὴν ἡμετέραν ἐπιστολὴν ἀνθ' ἱκετηρίας προβάλοιτο. Ἵνα
 οὖν μήτε αὐτὸς τῶν ἐλπίδων ἐκπέσῃ καὶ ἡμεῖς τῆς συνήθους
 τιμῆς ἀπολαύσωμεν καὶ σοὶ ἢ περὶ τὰ ἀγαθὰ σπουδῇ καὶ ἐπὶ
 τῆς παρούσης ὑποθέσεως πληρωθῇ, ἀξιούμεν δεχθῆναι
 αὐτὸν εὖ μενῶς καὶ ἐναριθμῖον γενέσθαι τοῖς οἰκειοτάτοις 20
 σου.

CCLXXX

ΜΟΔΕΣΤΩ ΕΠΑΡΧΩ

Εἰ καὶ τολμηρὸν ἀνδρὶ τοσοῦτ' διὰ γραμμάτων ἱκεσίας
 προσάγειν, ἀλλ' οὖν ἢ προϋπάρχουσα περὶ ἡμᾶς παρὰ σοὶ
 τιμὴ ἀφαιρεῖται τῆς καρδίας ἡμῶν τὸ δειλὸν καὶ καταθαρ-
 σοῦμεν ἐπιστέλλειν ὑπὲρ ἀνθρώπων οἰκείων μὲν ἡμῖν κατὰ
 γένος, τιμῆς δὲ ἀξίων διὰ τὴν δεξιότητα τῶν ἡθῶν. Ὁ 5

7 παρὰ σοὶ om. L || 10 ordo καταξιώσης εὖ μενεῖ C || δῶς: δός
 LC || 14 κέρδος om. C || 19 παρούσης: παρούσης ἡμᾶς L.

CCLXXX. — Titulus *μοδέστῳ ἐπαρχῷ* nos: τῷ αὐτῷ [πρὸς
 ἐλευσιμαῖα add. B] VPBMLC.

1 ἱκεσίας: ἱκεσίαις B || 3-4 καταθαρσοῦμεν: -προϋμεν LC.

τοίνυν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἡμῶν ἐπιδιδούς ἐν υἱοῦ μοι
τάξει καθέστηκεν. Ἐπεὶ οὖν δεῖται μόνης τῆς παρὰ σοῦ
εὐμενείας εἰς τὸ γενέσθαι αὐτῷ τὰ ἐπιζητούμενα, κατα-
ξίωσον δέξασθαι μου τὸ γράμμα δ' ἀνθ' ἱκετηρίας προτείνε-
ται σοι δ' προειρημένος καὶ δοῦναι αὐτῷ καιρὸν διηγήσασθαι 10
τὰ καθ' αὐτὸν καὶ διαλεχθῆναι τοῖς δυναμένοις αὐτῷ συν-
εργῆσαι, ἵνα τῷ προστάγματί σου ταχέως τύχῃ τῶν σπουδα-
ζομένων καὶ ἔμοι ὑπάρχῃ καλλωπίζεσθαι ὅτι μοι δέδοται
τοιοῦτος παρὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ προστάτης δς τοὺς
ἔμοι προσήκοντας ἰδίους ἡγεῖται ἱκέτας καὶ πρόσφυγας. 15

CCLXXXI

ΜΟΔΕΣΤΩ ΕΠΑΡΧΩ

Μέμνημαι τῆς μεγάλης σου τιμῆς, ὅτι μοι μετὰ τῶν
ἄλλων ἔδωκας καὶ τὸ θαρσεῖν ἐπιστέλλειν σου τῇ μεγαλοφυίᾳ.
Κέχρημαι τοίνυν τῇ δωρεᾷ καὶ ἀπολαύω τῆς φιλανθρωπο-
τάτης χάριτος ὁμοῦ μὲν ἑμαυτὸν εὐφραίνων ἐκ τοῦ διαλέ-
γεσθαι ἀνδρὶ τοσούτῳ, ὁμοῦ δὲ καὶ τῇ σῇ μεγαλονοίᾳ καιρὸν 5
ἐνδιδούς σεμνύνειν ἡμᾶς ταῖς ἀποκρίσεσιν. Ἐπεὶ δὲ ἱκέτευσα
τὴν σὴν ἡμερότητα ὑπὲρ τοῦ ἐταίρου ἡμῶν Ἑλλαδίου τοῦ
πρωτεύοντος, ὥστε τῆς ἐπὶ τῇ ἐξισώσει φροντίδος αὐτὸν
ἀνεθέντα ἐν τοῖς πράγμασι τῆς πατρίδος ἡμῶν συγχωρη-
θῆναι μοχθεῖν, καὶ τινος εὐμενοῦς νεύματος ἡξιώθην, 10
ἀνανεοῦμαι τὴν αὐτὴν πρεσβείαν καὶ σε καθικετεύω καὶ
πεμφθῆναι πρόσταγμα τῷ ἄρχοντι τῆς ἐπαρχίας συγχωρί-
σαι αὐτῷ τὴν ἐνόχλησιν.

6 ordo ἡμῶν ταύτην LC || ἐπιδιδούς: ἐπιδούς L || μοι: μου B ||
11 αὐτόν: ἐαυτόν LC || 13 ὑπάρχη: ὑπάρξη LC || καλλωπίζεσθαι:
καλλωπίσασθαι LC.

CCLXXXI. — Non exstat in B. Titulus *μοδέστω ἐπάρχῳ*: τῷ
αὐτῷ VPM.

1 μοι: με LC || 6 ἐπεὶ: ἐπειδὴ C || 8 αὐτόν: αὐτοῦ M.

CCLXXXII

ΠΡΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ

Μὴ καλούμενος ἐγκαλεῖς καὶ καλούμενος οὐχ ὑπακούεις.
 Ἐκ δὲ τῶν δευτέρων δῆλος εἶ καὶ τῇ προτέρᾳ σκῆψει μάτην
 χρῆσάμενος. Οὐ γὰρ ἂν ἦκες, ἐκ τῶν εἰκότων, οὐδὲ τότε
 κληθεῖς. Ἐπάκουσον οὖν καλοῦσι νῦν καὶ μὴ γένη πάλιν
 ἀγνώμων εἰδὼς ὡς ἐγκλήματι προστιθέμενον ἔγκλημα βεβαιοῖ 5
 καὶ πιστοτέραν ἐργάζεται τοῦ προτέρου τὴν κατηγορίαν τὸ
 δεύτερον. Ἀεὶ δέ σε καὶ ἡμῶν ἀνέχεσθαι παρακαλῶ· εἰ δὲ
 ἡμῶν οὐκ ἀνέχῃ, ἀλλ' οὐ τῶν μαρτύρων ἀμελεῖσαι δίκαιον,
 ὦν ταῖς μνείαις κοινωνήσων καλῇ. Δὸς οὖν πρῶτον μὲν
 ἀμφοτέροις, εἰ δὲ τοῦτό σοι μὴ δοκεῖ, τοῖς γοῦν τιμιωτέροις 10
 τὴν χάριν.

CCLXXXIII

ΠΡΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑΝ

Ἡμέραν μὲν ἐπιτηδεῖαν τῆς συνόδου ἐλπίζομεν εὐρίσ-
 κειν μετὰ τὰς κατὰ τὴν δρεινὴν μελλούσας παρ' ἡμῶν
 τυποῦσθαι. Συντυχίας δὲ καιρὸς ἄνευ τῆς κατὰ τὴν σύνο-
 δον λειτουργίας ἄλλος ἡμῖν οὐχ ὑποφαίνεται, πλὴν ἂν μὴ
 τι ἔξω τῶν ἐλπιζομένων ὁ Κύριος οἰκονομήσῃ. Στοχάζεσθαι 5
 δὲ ὀφείλεις ἐκ τῶν κατὰ σεαυτὴν πραγμάτων. Εἰ γὰρ τῇ σῇ
 εὐγενείᾳ μῖς φροντιζούσῃ τοσοῦτος περίκειται ὄχλος μεριμ-
 νῶν, πόσας νομίζεις ἡμᾶς τὰς ἐφ' ἐκάστης ἡμέρας ἀσχο-

CCLXXXII. — 3 ὡ: ὡδὲ L || 9 καλῇ etiam M²: καλεῖ M ||
 10 δοκεῖ: δοκῇ ML.

CCLXXXIII. — Exstat tantum in C.

λίας ἔχειν; Τὸ δὲ σὸν ὄναρ ἡγοῦμαι τελειότερον ἐνδείκνυσ-
 θαι ὥς ἄρα δέοι περὶ τῆς κατὰ ψυχὴν θεωρίας ποιῆσθαι 10
 τινὰ ἐπιμέλειαν κακείνους τοὺς ὀφθαλμοὺς θεραπεύειν οἷς
 δ' Θεὸς ὁρᾶσθαι πέφυκεν. Ἐχουσα δὲ τὴν ἐκ τῶν θείων
 Γραφῶν παράκλησιν, οὔτε ἡμῶν οὔτε ἄλλου τινὸς δεηθήσῃ
 πρὸς τὸ τὰ δέοντα συνορᾶν, αὐτάρκη τὴν ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύ-
 ματος ἔχουσα συμβουλίαν καὶ ὁδηγίαν πρὸς τὸ συμφέρον. 15

CCLXXXIV

ΠΕΡΙ ΜΟΝΑΖΟΝΤΩΝ ΤΩ ΚΗΝΣΙΤΟΡΙ

Οἶμαι μὲν τινὰ ἤδη τύπον κεκρατῆσθαι παρὰ τῇ τιμιό-
 τητί σου τῶν μοναζόντων ἔνεκεν, ὥς μηδὲν ἡμᾶς δεῖσθαι
 ἰδιάζουσιν χάριν ἐπ' αὐτοῖς αἰτεῖν, ἀλλ' ἐξαρκεῖν αὐτοῖς,
 εἰ τῆς κοινῆς μετὰ πάντων ἀπολαύσειαν φιλανθρωπίας.
 Ὅμως δὲ καὶ ἑμαυτῷ ἐπιβάλλειν ἡγούμενος φροντίζειν, τὰ 5
 δυνατά, τῶν τοιούτων ἐπιστέλλω τῇ τελείᾳ συνέσει σου
 τοὺς πάλαι μὲν ἀποταξαμένους τῷ βίῳ, νεκρώσαντας δὲ
 ἑαυτῶν τὸ σῶμα, ὥς μήτε ἀπὸ χρημάτων μήτε ἀπὸ τῆς
 σωματικῆς ὑπηρεσίας δύνασθαι τι παρέχειν τοῖς δημοσίοις
 χρήσιμον, ἀφίεναι τῶν συντελειῶν. Καὶ γάρ, εἴπερ εἰσὶ 10
 κατὰ τὸ ἐπάγγελμα ζῶντες, οὔτε χρήματα ἔχουσιν οὔτε
 σώματα, τὰ μὲν εἰς τὴν τῶν δεομένων κοινωνίαν ἀποκτησά-
 μενοι, τὰ δὲ ἐν νηστεiais καὶ προσευχαῖς κατατρίψαντες.
 Οἷδα δὲ ὅτι τοὺς οὕτω βεβιωκότας παντὸς μᾶλλον δι' αἰδοῦς
 ἄξεις καὶ βουλήσει σεαυτῷ κτήσασθαι βοηθοὺς δυνατοὺς 15
 διὰ τῆς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον πολιτείας δυσωπησάει τὸν
 Κύριον.

CCLXXXIV. — In titulo κηνσίτορι: κηνσίτορι ὥστε αὐτοὺς τῶν
 συντελειῶν διαφεῖναι: Μ.

2 τῶν om. L || 5 ἑμαυτῷ: ἐν αὐτῷ C || 14 παντὸς: πάντως V ||
 15 βουλήσει: βουλήσῃ VP^a || σεαυτῷ: -τοῦ C.

CCLXXXV

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΕΠΙ Τῇ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Ὁ τῆς Ἐκκλησίας φροντίζων καὶ διὰ χειρὸς ἔχων τῶν
κτήσεων τὴν ἐπιμέλειαν αὐτός ἐστιν ὁ τὴν ἐπιστολὴν ἐπι-
διδούς σοι ταύτην ὁ ἀγαπητὸς υἱὸς ὁ δεῖνα. Τούτῳ κατα-
ξίωσον περὶ ὧν ἀναφέρει τῇ κοσμιότητί σου δοῦναι καὶ
λόγου παρρησίαν καὶ περὶ ὧν διαβεβαιοῦνται προσσχεῖν, ἵνα 5
ἀπὸ γοῦν τοῦ νῦν δυνηθῇ ἡ Ἐκκλησία ἑαυτὴν ἀναλαβεῖν
καὶ τῆς πολυκεφάλου ταύτης ὕδρας ἀπαλλαγῇ. Τοιαύτη
γάρ ἡ κτήσις τῶν πτωχῶν ὥστε αἰ ἡμᾶς ζητῆσαι τὸν
ὑποδεχόμενον αὐτὴν διὰ τὸ προσαναλίσκειν μᾶλλον τὴν
Ἐκκλησίαν ἢ τινα καρπὸν ἔχειν ἀπὸ τῶν κτημάτων. 10

CCLXXXVI

ΚΟΜΕΝΤΑΡΗΣΙΩ

Ἐπειδὴ τινες ἐν τῇ συνόδῳ τῇδε συνελήφθησαν τῶν τὰ
πονηρὰ ἐργαζομένων καὶ κλεπτόντων παρὰ τὴν ἐντολὴν
τοῦ Κυρίου ἱμάτια εὐτελεῖ πτωχῶν ἀνθρώπων οὓς ἐνδύειν
μᾶλλον ἔχρην ἢ ἀποδύειν, συνελάβοντο μὲν αὐτοὺς οἱ τῆς
εὐταξίας ἐπιμελόμενοι τῆς ἐκκλησιαστικῆς, νομίσας δὲ 5

CCLXXXV. — Exstat tantum in VLC. In titulo ἀνεπίγραφος
om. V.

9 μᾶλλον: μᾶλλον δὲ L.

CCLXXXVI. — Exstat tantum in VLC. Titulus κομενταρη-
σίω: κομενταρσίω V.

αὐτῷ σοι διαφέρειν ὥς τὰ δημόσια πράττοντι τὴν τῶν
 τοιούτων ὑποδοχὴν, ἐπέστειλά σοι γνωρίζων ὅτι τὰ ἐν ταῖς
 ἐκκλησίαις ἁμαρτανόμενα ὑφ' ἡμῶν προσήκει τῆς πρεπού-
 σης τυγχάνειν διορθώσεως, δικαστὰς δὲ περὶ τούτων μὴ
 παρενοχλεῖσθαι. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ σῦλα αὐτῶν, ἃ δηλοῖ τὸ 10
 παρὰ σοὶ κείμενον καὶ ἡ ἐπὶ πάντων τῶν παρόντων γενο-
 μένη ἀντιγραφὴ, ὑποδεχθῆναι προσέταξα καὶ τὰ μὲν ταμειυ-
 θῆναι τοῖς ἐπέρχομένοις, τὰ δὲ διαδοθῆναι τοῖς παροῦσι·
 τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἐπιστρέψαι ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ
 Κυρίου, οὓς οἶμαι ἐν τῷ δυνάμει τοῦ Θεοῦ βελτίους ποιή- 15
 σειν πρὸς τὸ ἐφεξῆς. "Α γὰρ αἱ τῶν δικαστηρίων πληγαὶ
 οὐκ ἐργάζονται, ταῦτα ἔγνωμεν πολλάκις τὰ φοβερά
 κρίματα τοῦ Κυρίου κατορθοῦντα. Εἰ δὲ δοκεῖ σοι καὶ
 περὶ τούτων ἀνενεγκεῖν τῷ κόμητι, τοσοῦτον θαρροῦμεν
 τοῖς δικαίοις καὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς ὀρθότητι ὅτι ἐπιτρέ- 20
 πομέν σοι ποιεῖν ὃ βούλει.

CCLXXXVII

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΕΠΙ ΕΚΔΙΚΗΤΑΙΣ

Δυσμεταχειρίστον ἔοικεν εἶναι τὸ κατὰ τόνδε. Οὐ γὰρ
 ἔχομεν τί χρησόμεθα οὕτω πολυτρόπῳ ἥθει, ὥς ἐκ τῶν
 ὀρωμένων ἐστὶν εἰκάζειν ἀπεγνωσμένῳ. Εἰς κρίσιν μὲν γὰρ
 καλούμενος οὐχ ὑπακούει· κἂν ἀπαντήσῃ, τοσαύτῃ χρηταὶ 5
 περιουσίᾳ λόγων καὶ ὀρκῶν ὥς ἀγαπητὸν ἡμῖν ποιεῖν τὸ
 ταχέως αὐτοῦ χωρισθῆναι. Εἶδον δὲ αὐτὸν πολλάκις καὶ

11-12 γενομένη: γινομένη V || 15 θεοῦ: κυρίου L || 17 ἐργάζον-
 ται: ἐξεργάζονται C.

CCLXXXVII. — Exstat tantum in VC. In titulo ἀνεπίγραφος
 om. V.

4 οὐχ om. C.

περιτρέψαντα τὰς αἰτίας τοῖς ἐγκαλοῦσι. Καὶ ὅλως οὐδεμία φύσις τῶν ὅσα τὴν γῆν ἐπιβόσκειται οὕτω ποικίλῃ καὶ πρὸς κακίαν εὐπλαστος ὥς ἡ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ὥς ἐξ ὀλίγου τῆς πείρας ἐστὶ τὸ κατ' αὐτὸν τεκμήρασθαι. Τί δὲ 10 ἐρωτᾷτέ με καὶ οὐ πείθετε ἑαυτοὺς ὑπομένειν τὰς παρ' αὐτοῦ ἀδικίας ὥς ὀργὴν τινα θεήλατον; Ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ ὑμᾶς μολύνεσθαι ἐν κοινωνίᾳ τῶν ἁμαρτημάτων πανοικί τῶν εὐχῶν κεχωρίσθω καὶ τῆς ἄλλης τῆς πρὸς τοὺς ἱερατικούς κοινωνίας. Ἴσως παραφύλαγμα γενόμενος ἐντραπήσε- 15 ται.

CCLXXXVIII

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΕΠΙ ΕΚΔΙΚΗΤΑΙΣ

Ὅτις τὰ κοινὰ ἐπιτίμια οὐ σωφρονίζει οὔτε τὸ εἰρχθῆναι τῶν εὐχῶν ἄγει εἰς μετάνοιαν ἀνάγκη τοῖς παρὰ τοῦ Κυρίου δοθεῖσι κανόσιν ὑποβάλλειν. Γέγραπται γάρ· «Ἐάν δ' ἀδελφός σου ἁμάρτη, ἔλεγξον αὐτὸν μετὰ σοῦ καὶ αὐτοῦ· ἐάν σου μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σεαυτοῦ ἄλλον· ἐάν δὲ μὴδὲ 5 οὕτως, εἰπέ τῇ Ἐκκλησίᾳ· ἐάν δὲ καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι λοιπὸν ὥς ὁ ἐθνικός καὶ ὁ τελώνης». Ὁ οὖν ἐγένετο τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦδε. Ἀπαξ ἐνεκλήθη, ἐπὶ ἑνὸς καὶ δευτέρου διηλέγχθη, τρίτον ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπεὶ οὖν διεμαρτυράμεθα αὐτῷ καὶ οὐ κατεδέξατο, λοιπὸν 10 ἔστω ἐκκήρυκτος. Καὶ διαγγελήτω πάσῃ τῇ κώμῃ ἀπρόσδεκτον αὐτὸν εἶναι πρὸς πᾶσαν κοινωνίαν χρήσεως βιωτικῆς, ὥς ἐκ τοῦ μὴ συναναμίγνυσθαι ἡμᾶς αὐτῷ γένηται παντελῶς κατάβρωμα τοῦ διαβόλου.

9-10 ὀλίγου· ὅλης C || 14 prius τῆς om. C.

CCLXXXVIII. — Exstat tantum in VLC. Titulus ἀνεπίγραφος ἐπὶ ἐκδικηταῖς Maur: τοῖς αὐτοῖς VL ἀνεπίγραφος τοῖς αὐτοῖς C. 7 prius ὁ om. C || 11 ἔστω: ἔσται LC.

CCLXXXIX

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΟΣ
ΚΑΤΑΠΟΝΟΥΜΕΝΗΣ

*Εγὼ ἴσον ἀμάρτημα κρίνας καὶ ἀνεπιτιμήτους ἔαν τοὺς
 ἁμαρτάνοντας καὶ ὑπερβαίνειν τὸ μέτρον τὴν τιμωρίαν, τὴν
 ἐμοὶ ἐπιβάλλουσιν ἐπέθηκα δίκην τῷδε ἐξορίσας αὐτὸν τῆς
 ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, καὶ τοῖς ἡδικομένοις παρήνευσα
 μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικεῖν, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ τὴν ἀνταπόδοσιν ἐπι- 5
 τρέψαι. Ὡστε εἴ τι ὄφελος ἐμῶν παραγγελμάτων, τότε ἂν
 ἠκούσθην πολλῶ ἀξιοπιστότερον κεχρημένος τῷ λόγῳ ὅσον
 ἂν δυνηθεῖη δυσωπῆσαι τὰ γράμματα. Ἐπεὶ δὲ ἤκουσα
 βημάτων πολλῶν ἐχόντων βαρύτητα, καὶ τότε ἡσύχασα καὶ
 νῦν οὐκ οἶμαι πρέπον εἶναί μοι περὶ τῶν αὐτῶν διαλέγεσθαι. 10
 « Ἐγὼ γάρ, φησὶν, ἄνδρὸς ὑπερεῖδον καὶ παιδοποιίας καὶ
 βίου, ἵνα ἐνὸς τούτου τύχοιμι, τὴν παρὰ Θεοῦ εὐδοκίμησιν
 καὶ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τοῦ βελτίονος ἀξιοῦσθαι λόγου.
 Ἐπεὶ δὲ ἄνθρωπος ἐκ παιδὸς ταῖς οἰκοφθοραῖς ἐντεθραμ-
 μένος εἰσθιασάμενός ποτε τῇ συνήθει ἑαυτοῦ ἀναιδεῖα 15
 ἐνέπεσεν ἡμῶν τῷ οἴκῳ, καὶ μέχρι ψιλῆς συντυχίας ἐγένετο
 γνῶριμος ἡμῖν καὶ ἀγνοίᾳ τῶν κατ' αὐτὸν καὶ αἰδοῖ τινα
 ἀπαιδεύτῳ προφανῶς αὐτὸν αἰσχυνομένη ἐλάσαι, εἰς τοσοῦ-
 τον ἐξήλθεν ἀσεβείας καὶ ὕβρεως ὥστε ἐμπλήσαι μὲν τὴν
 πόλιν πάσαν τῶν κατ' ἐμοῦ βλασφημιῶν, προγράμματι δὲ 20
 δημοσίῳ στηλιτεῦσαι ἐκτεθέντι ἐπὶ τῶν προθύρων τῆς
 ἐκκλησίας. Ἐφ' οἷς καὶ τυχὼν τινος παρὰ τῶν νόμων ἀγα-
 νακτήσεως πάλιν ἐπανελθὼν ἀνενεώσατο τὰς αὐτοῦ βλασ-

CCLXXXIX. — Exstat tantum in VLC.

2 τὴν τιμωρίαν: τῇ τιμωρίᾳ C || 8 ἐπεὶ: ἐπειδὴ LC || δὲ om.
 LC || 12 τὴν ... εὐδοκίμησιν: τῆς ... εὐδοκίμησεως C || 14 ἐπεὶ:
 ἐπειδὴ LC || δὲ om. LC || 18 αἰσχυνομένη: -η LC || 20 ἐμοῦ:
 ἐμμου VL.

φημίας. Πάλιν τῶν ἐμῶν λοιδοριῶν πλήρης ἡ ἀγορά, τὰ
 γυμνάσια, τὰ θέατρα, αἱ οἰκίαι τῶν δι' ὁμοιότητα τοῦ βίου 25
 δεχομένων αὐτόν. Καὶ μὴδὲ ἐπὶ τοῖς βελτίοσι γνωρίζεσθαι,
 ἐν οἷς εὐπρεπὲς ἦν, ὑπῆρξέ μοι ἐκ τῶν αἰσχίστων διὰ τὸ
 παρὰ πᾶσι τῇ ἀκολάστῳ γνώμῃ γενέσθαι περιφανή. Ἐπὶ
 τούτοις, φησίν, οἱ μὲν ἡδονταὶ ταῖς βλασφημίαις διὰ τὸ
 φύσει χαίρειν ταῖς λοιδορίαις τοὺς ἀνθρώπους· οἱ δὲ ἄχθεσ- 30
 θαι μὲν λέγουσιν, οὐ συναγοῦσι δέ· ἄλλοι πείθονται ἀληθεῖς
 εἶναι τὰς λοιδορίας· ἄλλοι ἀμφίβολοί εἰσι τῷ πλήθει τῶν
 ὄρκων αὐτοῦ προσέχοντες. Ὁ δὲ συναλγὼν οὐκ ἔστιν, ἀλλ'
 ὄντως νῦν τῆς ἐρημίας ἦσθην καὶ ἐμαυτὴν ὀδύρομαι, οὐκ
 ἀδελφόν, οὐ φίλον, οὐ συγγενῇ, οὐ δοῦλον, οὐκ ἐλεύθερον, 35
 οὐδένα ἀνθρώπων τὸ παράπαν ἔχουσα συναλγούντα, καί, ὥς
 ἔοικε, μόνην ἑαυτὴν ἐλπεινότεραν τῆς πόλεως εὗρισκω ἐν ἣ
 τοσαύτη σπάνις μισοπονήρων ἐστίν, οἱ τὴν εἰς ἀλλήλους
 γινομένην παροινίαν οὐκ οἶονται βαδίζουσιν ἐν κύκλῳ καὶ
 αὐτοὺς ποτε καταλήψεσθαι. » Ταῦτα καὶ πολλὰ ἔτι πληκτι- 40
 κώτερα μετὰ ἀμυθήτων δακρύων πρὸς ἐμὲ διεξιελθοῦσα
 ἀπῆλθεν οὐδὲ ἐμὲ τῶν μέμψεων ἐλεύθερον ἀφείσα, ὅτι δέον
 πατρικῶς αὐτῇ συναλγεῖν ἑναδιαφορῶ κακῷ τοσούτῳ καὶ
 φιλοσοφῶ ἐν ἀλλοτρίοις παθήμασιν. « Οὐ γὰρ χρημάτων
 ἄφεσιν κελεύεις ὑπεριδεῖν οὐδὲ τοὺς εἰς τὸ σῶμα πόνους 45
 συνενεγκεῖν, ἀλλ' εἰς αὐτὴν ζημιωθῆναι τὴν ὑπόληψιν ἧς ἡ
 βλάβη κοινὴ ζημία τοῦ κλήρου γίνεται ». Ἐπὶ τούτοις τοῖς
 ῥήμασι τίνα με βούλει νῦν πρὸς αὐτὴν εἰπεῖν αὐτὸς δοκί-
 μασον, ὦ θαυμάσιε, ἔχοντα τοιαύτην κρίσιν παρ' ἑαυτῷ μὴ
 παραδιδόναι ταῖς ἀρχαῖς τοὺς κακούργους, μὴ μέντοι μὴδὲ 50
 ἐξαιρεῖσθαι παραδοθέντας, οἷς πάλαι προεῖρηται παρὰ τοῦ
 Ἀποστόλου φοβεῖσθαι τὸν ἄρχοντα τῷ ἐπὶ πονηρίαν ἔργῳ·

27 εὐπρεπὲς : πρεπὲς L || 28 πᾶσι : πάσῃ V || 33 ἀλλ' om. V ||
 40-41 ἔτι πληκτικώτερα : ἐπιπληκτικώτερα V || 50 τοὺς κακούργους :
 τοῖς καθυπουργοῦσι V || 52 τῷ ἐπὶ πονηρίαν nos : ἐπὶ τῷ πονηρίαν
 VL ἐπὶ τῷ πονηρῷ C.

« Οὐ γὰρ εἰκη, φησί, τὴν μάχαιραν φορεῖ ». Ὡσπερ οὖν τὸ παραδοῦναι οὐ φιλάνθρωπον, οὕτω καὶ τὸ ἐξαίρεσθαι τρέφοντός ἐστι τὴν παροινίαν. Ἰσως δ' ἂν γένοιτό τις 55 ὑπέρθεσις τῆς εἰσόδου μέχρι τῆς ἡμῶν αὐτῶν παρουσίας, καὶ τότε δεῖξομεν ὅτι οὐδὲν ἡμῶν ὄφελος ἐκ τοῦ μὴ εἶναι τοὺς πειθομένους.

CCXC

ΝΕΚΤΑΡΙΩ

Πολλὰ ἀγαθὰ γένοιτο τοῖς κινουσι τὴν τιμιότητά σου πρὸς τὴν συνεχῇ ὁμιλίαν ἡμῶν διὰ τοῦ γράμματος. Μὴ γὰρ οἷου συνηθείας ἔνεκεν λέγεσθαι παρ' ἡμῶν τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ ἐκ διαθέσεως ἀληθινῆς πλείστου ἀξίαν τίθεσθαι ἡμᾶς τὴν φωνήν σου. Τί γὰρ ἂν ἔμοι Νεκταρίου γένοιτο τιμιώτε- 5 ρον, τοῦ ἐκ παιδὸς μὲν ἀπὸ τῶν καλλίστων ἡμῖν γνωρισθέντος, νῦν δὲ ἐκ παντοίας ἀρετῆς εἰς τοσοῦτον περιφανείας ἀναδραμόντος; Ὡστε μοι φίλων ἀπάντων φίλτατος ὁ σά μοι γράμματα διαφέρων. Περὶ μέντοι τῆς τῶν προσησομένων τῆς συμμορίας ἐκλογῆς, εἰ μὲν ἀνθρώποις χαριζόμενος 10 ἢ ἰκεσίαις ἐνδιδούς ἢ φόβῳ εἴκων ποιῶ τι, μήτε ταυτὶ ποιήσαιμι. Οὐ γὰρ οἰκονόμος, ἀλλὰ κάπηλος ἔσομαι τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀνθρωπίνης φιλίας διαμειβόμενος. Εἰ δὲ αἱ μὲν διδύμεναι ψηφοὶ παρὰ ἀνθρώπων δίδονται ἐκ τῆς ἔξωθεν ἐπιφανείας μαρτυρεῖν ἔχόντων ἅπερ ἂν μαρτυ- 15

CCXC. — Titulus νεκταρίῳ: νεκταρίῳ ὅτι οὐκ ἀνθρωπίνῃ περιδρομῇ τοὺς ἐπισκόπους δεῖ προχειρίζεσθαι ἀλλὰ κατ' ἐκλογὴν τοῦ ἐπὶ πάντων θεοῦ M.

2 διὰ: τὴν διὰ C || 5 ἂν om. C || 9-10 προσησομένων: προσησομένων L || 10 τῆς om. V || 11 εἴκων etiam M²: ἤκων BM || ταυτὶ: ταῦτα LC.

ρῶσιν, αἱ δὲ κρίσεις τῶν ἐπιτηδαιοτέρων τῷ εἰδότει τὰ
 ἀπόρρητα τῶν καρδιῶν παρὰ τῆς ἡμετέρας ταπεινώσεως
 ἐπιτρέπονται, τάχα τῷ παντὶ βέλτιον καταθέμενον τὴν
 μαρτυρίαν σπουδῆς μὲν καὶ διαστάσεως πάσης ὥς ὑπὲρ
 οἰκείων τῶν μαρτυρηθέντων ἀφίστασθαι, προσεύχεσθαι δὲ 20
 τῷ Θεῷ μὴ λαβεῖν τὸ συμφέρον. Οὕτω γὰρ οὐκέτι ἄνθρωπον
 τῆς ἐφ' ἐκάτερα ἐκβάσεως αἰτιασόμεθα, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τὴν
 χάριν τῶν γινομένων εἰσόμεθα. Καίτοι εἰ κατὰ ἄνθρωπον
 γίνεται ταῦτα, οὐδὲ γίνεται, ἀλλὰ μίμησις μὲν ἐστὶ τῆς
 ἀληθείας, αὐτῆς δὲ τῆς ἀληθείας ἀμπληθες ἀπολείπεται. 25
 Σκέψαι δὲ ὅτι οὐδὲ μικρός τις παραπέπηγε κίνδυνος τῷ ἐκ
 παντὸς τρόπου τὸ ἑαυτοῦ κρατῆσαι φιλονεικοῦντι μὴ ποτε
 τῶν ἁμαρτανομένων ἐφ' ἑαυτοὺς ἐλκύνωμεν τὴν μερίδα.
 Πολλὰ γὰρ ἂν ἁμαρτηθεῖη καὶ παρὰ τῶν οὐκ ἂν προσδοκη-
 θέντων ποτὲ διὰ τὸ εὐκολον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Εἴτα 30
 ἰδίᾳ μὲν τοῖς φίλοις συμβουλευσάντες πολλάκις τὰ κρά-
 τιστα, κἂν ἀπίθανοι δόξωμεν τοῖς βουλευομένοις, οὐ χαλε-
 παίνομεν· ἐν οἷς δὲ οὐ βουλή ἀνθρώπων, ἀλλὰ κρίσις ἐστὶ
 Θεοῦ, μὴ καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων προτιμηθέντες δυσχε-
 ρανοῦμεν; Εἰ μὲν οὖν παρὰ ἀνθρώπων διδοται, τί χρὴ παρ' 35
 ἡμῶν αἰτεῖν, ἀλλ' οὐχὶ αὐτὸν παρ' ἑαυτοῦ λαμβάνειν; Εἰ δὲ
 παρὰ Κυρίου, εὐχεσθαι προσήκεν, ἀλλ' οὐχὶ ἀγανακτεῖν, καὶ
 ἐν τῇ εὐχῇ μὴ τὸ ἴδιον θέλημα αἰτεῖν, ἀλλ' ἐπιτρέπειν τῷ
 οἰκονομοῦντι τὸ συμφέρον Θεῷ. Ὁ δὲ Θεὸς ὁ ἅγιος ἀπαγά-
 γοι πάσαν πείραν λυπηρῶν πραγμάτων ἀπὸ τοῦ οἴκου ὑμῶν, 40
 καὶ αὐτῷ τε σοὶ καὶ πασι τοῖς προσήκουσί σοι ἄνοσον καὶ
 ἀβλαβὴ ἐν πάσῃ εὐθηνίᾳ τὸν βίον ἐπιμετρήσειεν.

19 ὥς ὑπὲρ: ὡσπερ LC || 20 τῶν om. C || 21 ἄνθρωπον: -πων
 B || 25 αὐτῆς δὲ τῆς ἀληθείας om. B αὐτῆς τῆς ἀληθείας om.
 L || 26 παραπέπηγε: -γαί C || 29-30 προσδοκηθέντων: προσδο-
 κωμένων M || 31 ordo πολλάκις τοῖς φίλοις συμβουλευσάντες L ||
 32 οὐ: οἷς B || 34 προτιμηθέντες: προτιθέντες M || 35 χρὴ:
 χρῆμα LC || 39 ordo θεῷ τὸ συμφέρον M || 42 ἐν om. LC || πάση:
 πασι B.

CCXCI

ΤΙΜΟΘΕΩ ΧΩΡΕΠΙΣΚΟΠΩ

Και τὸ πάντα γράφειν ὅσα φρονῶ οὔτε τῷ μέτρῳ τῆς ἐπιστολῆς ὁρῶ συμβαῖνον οὔτε ἄλλως πρέπον τῷ τῆς προσηγορίας εἶδει, καὶ τὸ σιωπῇ παρελθεῖν μικροῦ καὶ ἀδύνατόν ἐστὶ μοι, δικαίῳ θυμῷ τῷ κατὰ σοῦ φλεγμαίνουσης μοι τῆς καρδίας. Μέσην οὖν βαδισομαι τὰ μὲν γράφων, τὰ δὲ 5 παρείς. Καθάψασθαι γάρ σου βούλομαι, ἥ θέμις ἐστίν, ἐν ἰσηγορίᾳ φιλικῇ. Εἰ Τιμόθεος ἐκεῖνος, ὃν ἐκ παιδὸς οἶδαμεν τοσοῦτον πρὸς τὴν ὀρθότητα καὶ τὸν κατησκημένον βίον τῷ τόνῳ χρώμενον ὥστε ἐγκαλεῖσθαι τὴν ἐν τούτοις ἀμετρίαν, ἀποστάς νῦν τοῦ σκοπεῖν πάντα τρόπον ὃ τι χρή ποιοῦντα 10 τῷ Θεῷ προσοικειοῦσθαι ἀποβλέπεις πρὸς τὰ τῷ δεῖνι δοκοῦντα περὶ σοῦ καὶ τῆς ἐτέρων γνώμης τὴν ζωὴν ἔχεις ἐξηρητημένην καὶ ὅπως μὴ φίλοις ἄχρηστος μηδὲ ἐχθροῖς καταγέλαστος ᾖς ἐνθυμῇ καὶ τὴν παρὰ πολλῶν αἰσχύνῃ ὥς δεινόν τι φοβῇ καὶ οὐκ ἐννοεῖς ὅτι, ἐν ὅσῳ περὶ ταῦτα 15 τρίβῃ, λανθάνεις σεαυτὸν τῆς προηγούμενης ζωῆς ἀμελῶν; Ὅτι γάρ οὐκ ἐγχωρεῖ ἀμφοτέρων ὁμοῦ περιγενέσθαι, τῶν τε κατὰ τὸν κόσμον τοῦτον πραγμάτων καὶ τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας, πλήρης μὲν ἢ θεία Γραφή ὧν ἐδίδαξεν ἡμᾶς,

CCXCI. — Non exstat in B. Titulus τιμοθέω χωρεπισκόπῳ: τιμοθέω χωρεπισκόπῳ μὴ προσέχειν τοῖς ματαίοις καταφρονοῦντι τῶν ὠφελίμων VPM.

4 τῷ: τὸ L || posterius μοι: μου MC || 6 καθάψασθαι: κατασκέψασθαι M || σου: οὐ M || ἥ: εἰ LCP² || 9 ἐν: ἐπὶ LC || 10 νῦν om. L || 14 ordo ἧς καταγέλαστος LC || 19 πλήρης μὲν ἢ θεία γραφή ὧν ἐδίδαξεν: πλήρεις μὲν αἱ θεῖαι γραφαὶ ὧν ἐδίδαξαν LC.

πληρης δὲ καὶ αὐτὴ ἡ φύσις τῶν τοιούτων ὑποδειγμάτων 20
 ἐστίν. Ἐν τε γάρ τῃ κατὰ νοὺν ἐνεργείᾳ δύο νοῆσαι κατὰ
 ταυτὸν νοήματα παντελῶς ἀμήχανον. Ἐν τε ταῖς κατὰ τὴν
 αἴσθησιν ἀντιλήψεσι δύο φωνάς ὁμοῦ προσπιπτούσας ταῖς
 ἀκοαῖς δέχεσθαι ἐν ταύτῳ καὶ διακρίνειν ἀδύνατον, καὶ
 τοῦτο ἀκουστικῶν δύο πόρων ἡμῖν ἀνεωγμένων. Ὁφθαλμοὶ 25
 δέ, ἐὰν μὴ πρὸς ἓν τι τῶν ὁρατῶν ἀποταθῶσιν ἀμφότεροι,
 ἐνεργεῖν τὸ ἑαυτῶν ἀκριβῶς οὐ δύνανται. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ
 παρὰ τῆς φύσεως, τὰ δὲ ἐκ τῶν Γραφῶν σοι διηγεῖσθαι οὐχ
 ἡττόν ἐστι καταγέλαστον ἢ γλαυκα, φησίν, Ἀθηναίους
 ἄγειν. Τί οὖν τὰ ἄμικτα μίγνυμεν, θορύβους πολιτικούς καὶ 30
 εὐσεβείας ἄσκησιν, ἀλλ' οὐχὶ ἀποστάντες τῶν θορύβων καὶ
 τοῦ πράγματα ἔχειν καὶ παρέχειν ἑτέροις ἡμῶν αὐτῶν γινόμεθα,
 καὶ δν πάλαι ὑπεθέμεθα τῆς εὐσεβείας σκοπὸν βεβαι-
 οῦμεν τῷ ἔργῳ καὶ δείκνυμεν τοῖς ἐπηρεάζειν βουλομένοις
 ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐπ' αὐτοῖς τὸ λυπεῖν ἡμᾶς ὅταν θέλωσι; 35
 Τοῦτο δὲ ἔσται ἐπειδὴν πάσης λαβῆς ἐλευθέρους ἑαυτοὺς
 ἀποδείξωμεν. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον. Εἴη δὲ ἡμᾶς
 ποτε καὶ ἐν ταύτῳ γενέσθαι καὶ ἀκριβέστερον βουλευσασθαι
 περὶ τῶν συμφερόντων ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, ἵνα μὴ ἐν τῇ
 περὶ τῶν ματαίων φροντίδι καταληφθῶμεν τῆς ἀναγκαίας 40
 ἐξόδου ἐπελθούσης ἡμῖν. Τοῖς δὲ ἀποσταλεῖσι παρὰ τῆς
 ἀγάπης σου ὑπερήσθη, οἷς ὑπῆρχε μὲν ἡδίστοις εἶναι καὶ
 κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν, πολλαπλασίονα δὲ τὴν ἡδονὴν
 ἐποίει ἡ προσθήκη τοῦ ἀποστείλαντος. Τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ
 Πόντου, ἄκοπα καὶ κηρούς, ἡδέως δέξαι ὅταν ἀποστείλω- 45
 μεν· νῦν γάρ ἡμῖν οὐ παρῆν.

20-21 ordo ἐστὶν ὑποδειγμάτων LC || 21 νοῦν: τὸν νοῦν LC ||
 22 ταυτὸν: ταυτό M || 25 ordo δύο ἀκουστικῶν LC || ἀνεωγμέ-
 νων: -γον L || 26 ἀμφότεροι: loc. post μὴ LC || 29 ἢ γλαυκα:
 ἢ γλαυξ L || φησίν: φασὶν C || 32 τοῦ πράγματα: τῶν πραγμά-
 των M || 34 ἐπηρεάζειν: ἐπηρεάζειν ἡμῖν LC || 35 θείλωσι: ἐθίλωσι
 LC || 39 τῶν: πάντων τῶν L || 44 ἐποίει: ἐνεποίει LC || 45 ordo
 κηρούς καὶ ἄκοπα LC.

CCXCII

ΠΑΛΛΑΔΙΩ

Τὸ ἥμισυ τῆς ἐπιθυμίας ἡμῶν ἐξεπλήρωσεν ὁ ἅγιος Θεὸς οἰκονομήσας τὴν συντυχίαν τῆς κοσμιωτάτης ἀδελφῆς ἡμῶν τῆς συμβίου σου. Δυνατὸς δὲ παρασχεῖν καὶ τὸ λειπό-
 μενον, ὥστε ἰδόντας ἡμᾶς καὶ τὴν σὴν εὐγένειαν τελείαν ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ τὴν χάριν. Ἐν πολλῇ γὰρ ἔσμεν ἐπιθυ- 5
 μία, μάλιστα νῦν ὅτε ἠκούσαμεν τετιμησθαί σε τῇ μεγάλῃ τιμῇ, τῷ ἀθανάτῳ ἐνδύματι ὃ περισχὸν ἡμῶν τὴν ἀνθρωπό-
 τητα τὸν ἐν τῇ σαρκὶ θάνατον ἐξηφάνισε καὶ κατεπόθη τὸ θνητὸν ἐν τῷ τῆς ἀφθαρσίας ἐνδύματι. Ἐπειδὴ οὖν οἰκεῖον
 μὲν σε αὐτῷ ὃ Κύριος διὰ τῆς χάριτος ἐποίησεν, ἡλλοτρίωσε 10
 δὲ πάσης τῆς ἁμαρτίας, ἤνοιξε δὲ βασιλείαν οὐρανῶν καὶ δοῦς τὰς ἀπαγούσας πρὸς τὴν ἐκεῖ μακαριότητα ὑπέδειξε, παρακαλουμέν σε ἄνδρα τοσοῦτον φρονήσει τῶν λοιπῶν
 ὑπερέχοντα λελογισμένως τὴν χάριν δέξασθαι καὶ πιστὸν φύλακα γενέσθαι τοῦ θησαυροῦ πάσῃ ἐπιμελείᾳ τηροῦντα 15
 τῆς βασιλικῆς παρακαταθήκης τὴν φυλακὴν, ἵνα ἄσυλον τὴν σφραγίδα διασωσάμενος παραστῇς τῷ Κυρίῳ ἐκλάμπων ἐν τῇ λαμπρότητι τῶν ἁγίων, μηδένα σπῖλον ἢ βυτίδα ἐπι-
 βάλλων τῷ καθαρῷ τῆς ἀφθαρσίας ἐνδύματι, ἀλλ' ἐν πᾶσι τοῖς μέλεσι τὸν ἁγιασμὸν διασώζων ὡς Χριστὸν ἐνδυσά- 20
 μενος. «Ὅσοι γάρ, φησὶν, εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε.» Ἔστω οὖν πάντα τὰ μέλη ἅγια, ὥστε πρό-
 ποντα εἶναι σκέπεσθαι τῷ ἁγίῳ καὶ φωτεινῷ περιβλήματι.

CCXCII. — Non exstat in L. Titulus παλλαδίῳ: παλλαδίῳ νεωστὶ φωτισθέντι: περὶ τοῦ ἄσυλον διασώσασθαι τὴν σφραγίδα τῆς πίστεως M.

4 ἰδόντας: εἰδόντας C || 7 περισχὸν: περιέχον C || 10 αὐτῷ: ἑαυτῷ C || 15 τηροῦντα: τηρεῖν B || 16 τῆς: τὰ τῆς B || 17 σφραγίδα: φροντίδα B || 18-19 ἐπιβάλλων: ἐμβαλὼν C.

CCXCIII

ΙΟΥΛΙΑΝΩ

Πῶς σοι τὸν ἐν τῷ μέσῳ τοῦτον χρόνον τὸ σῶμα ἔσχεν, εἰ καθαρῶς ἀπέλαβες τῆς χειρὸς τὴν ἐνέργειαν; Πῶς δὲ τὰ λοιπὰ τοῦ βίου πράγματα, εἰ κατὰ γνώμην χωρεῖ σοι, ὥσπερ εὐχόμεθα καὶ ὡς ἔστιν ὀφειλόμενον τῇ σῇ προαιρέσει; Καὶ γὰρ οἷς μὲν εὐκολὸς πρὸς μεταβολὴν ἡ διάνοια, τούτοις 5 οὐδὲν ἀπεικὸς καὶ τὸν βίον εἶναι μὴ τεταγμένον· οἷς δὲ πεπηγυῖα ἡ γνώμη καὶ ἀεὶ ἑστῶσα καὶ ἡ αὐτή, τούτους ἀκόλουθον συμφώνως τῇ προαιρέσει τὴν ζωὴν διεξάγειν. Τῷ ὄντι γὰρ κυβερνήτῃ μὲν οὐκ ἐφίεται γαλήνην ποιεῖν ὅτε βούλεται· ἡμῖν δὲ ἀκύμονα ἑαυτοῖς καθιστὰν τὸν βίον καὶ 10 πάνυ ῥάδιον, εἰ τούτους ἐνδοθεν ἐκ τῶν παθῶν ἐπανισταμένους ἡμῖν θορύβους κατασιγάσωμεν καὶ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων ὑψηλοτέραν τὴν γνώμην καταστησώμεθα. Καὶ γὰρ οὔτε ζημίαι οὔτε ἀρρωστίαι οὔτε αἱ λοιπαὶ δυσχέρειαι τοῦ βίου ἀψονται τοῦ σπουδαίου, ἕως ἂν ἔχῃ τὴν διάνοιαν 15 Θεῷ συμπορευομένην καὶ τὸ μέλλον ἀποσκοποῦσαν καὶ τῆς χαμόθεν ἐγειρομένης ζάλης κούφως καὶ εὐσταλῶς ὑπεραίρουσαν. Ἐπεὶ οἱ γὰρ σφοδρῶς ταῖς τοῦ βίου μερίμναις κατεληγμένοι, οἷον ὄρνιθες πολύσαρκοι εἰκὴ τὸ πτερόν ἔχοντες, κάτω πού σφύρονται μετὰ τῶν βοσκομάτων. Σὲ δὲ 20 τοσοῦτον μὲν ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἰδεῖν ἐπετράπημεν ὅσον οἱ ἐν πελάγει ἀλλήλους παραμειβόμενοι. Πλὴν ἄλλ', ἐπειδὴ

CCXCIII. — Titulus Ιουλιανῷ: Ιουλιανῷ διὰ τὴν ἀσθένειαν παραμυθητικὴ τοῦ γράφειν πρὸς αὐτὸν Β Ιουλιανῷ ἡθικὴ πάνυ ὡραία LC.

1 τῷ om. C || τοῦτον: τούτῳ V || 7 τούτους: τούτοις LC || 8 προαιρέσει: προαιρέσει τῇ σφῶν ἀμελούντων ἑαυτῶν ὑποστηρίζει L || 9 ἐφίεται: ἐρεῖται LC || 16 θεῷ: τῷ θεῷ LC || συμπορευομένην: ἐμπ- LC || 21 μὲν om. VC || ordo ἰδεῖν ὑπὸ τῶν πραγμάτων VL.

καὶ ἐξ ὄνυχος ἔστιν ὄλον γνωρίσαι τὸν λέοντα, ἐκ βραχείας
 τῆς πείρας ἡγοούμεθά σε ἱκανῶς ἐγνωκέναι. Ὅθεν καὶ μέγα
 ποιούμεθα τὸ ἐν λόγῳ σε τὸ καθ' ἡμᾶς τίθεσθαι καὶ μὴ 25
 ἀπειναί σου τῆς διανοίας, ἀλλὰ διηνεκῶς σοι συνεῖναι διὰ
 τῆς μνήμης. Δεῖγμα δὲ μνήμης τὸ γράφειν· ὅπερ ὅσῳ ἂν
 συνεχέστερον ποιῇς, τοσοῦτ' ἄλλοις ἡμῖν χαριεῖ.

CCXCIV

ΦΗΣΤΩ ΚΑΙ ΜΑΓΝΩ

Πρέπει μὲν που καὶ πατράσι παίδων ἰδίων πρόνοια καὶ
 γεωργοῖς φυτῶν ἢ σπερμάτων ἐπιμέλεια καὶ διδασκάλοις
 μαθητῶν φροντίς, μάλιστα ὅταν δι' εὐφυΐαν βελτίους ἐφ'
 ἑαυτοῖς ὑποφαίνουσι τὰς ἐλπίδας. Χαίρει γὰρ πόνῳ καὶ
 γεωργὸς ἀδρυνομένων αὐτῷ τῶν ἀσταχύων ἢ τῶν φυτῶν 5
 ἀδξανομένων, εὐφραίνουσι δὲ καὶ μαθηταὶ διδασκάλους καὶ
 παῖδες πατέρας, οἱ μὲν πρὸς ἀρετὴν, οἱ δὲ πρὸς αὐξήσιν
 ἐπιδιδόντες. Ἡμεῖς δὲ τοσοῦτον μεῖζονα μὲν ἐφ' ὅμιν
 ἔχομεν τὴν φροντίδα, κρεῖττονα δὲ τὴν ἐλπίδα, ὅσον εὐσέ-
 βεια πάσης μὲν τέχνης, πάντων δὲ ζώων ὁμοῦ καὶ καρπῶν 10
 ἔστιν ἀμείνων, ἣν ἐν ἀπαλαῖς ἔτι καὶ καθαραῖς ταῖς ὑμετέ-
 ραις ψυχαῖς βιζῶθεισαν ὅφ' ἡμῶν καὶ τραφεῖσαν ἰδεῖν
 εὐχόμεθα καὶ προελθοῦσαν εἰς ἀκμὴν τελείαν καὶ εἰς καρ-
 ποὺς ὄραίους, συλλαμβανομένης ἡμῶν ταῖς εὐχαῖς τῆς
 ὑμετέρας φιλομαθίας. Εἴ γὰρ ἴστε καὶ τὴν ἡμετέραν εἰς 15
 ὁμᾶς εὐνοίαν καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ συνεργίαν ταῖς ὑμετέραις

25 σε : σέ τινι LCP^a || posterius τὸ : τὰ PLC || 28 χαριεῖ : χαριῇ
 VLC.

CCXCIV. — Titulus φήστω [φαίστω B] καὶ μάγῳ : φήστω καὶ
 μάγῳ ὥστε ἐπιτείνειν τὴν πρὸς τὰ κρεῖττονα μάθησιν M.

4 ὑποφαίνουσι : -νωσι V || 11 ἐν om. M || 15 φιλομαθίας :
 -εἰας LC.

ἐναποκεῖσθαι γνῶμαις, δὴν πρὸς τὸ δέον εὐθυνομένων, Θεός
 τε συνεργὸς καλούμενος παρέσται καὶ ἄκλητος καὶ πᾶς
 φιλόθεος ἄνθρωπος πρὸς διδασκαλίαν αὐτεπάγγελτος. Ἀνί-
 κητος γὰρ ἢ προθυμία τῶν διδάσκειν τι χρήσιμον δυναμένων, 20
 ὅταν αἱ τῶν μανθανόντων ψυχαὶ πάσης καθαρεύωσιν ἀντι-
 τυπίας. Οὐκοῦν οὐδὲ σώματος κωλύει χωρισμός, τοῦ
 δημιουργήσαντος ἡμᾶς δι' ὑπερβολὴν σοφίας καὶ φιλανθρω-
 πίας μὴ συμπεριορίσαντος τοῖς σώμασι τὴν διάνοιαν μήτε
 μὴν τῇ γλώττῃ τῶν λόγων τὴν δύναμιν, δόντος δέ τι πλεῖον 25
 καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου τοῖς ὠφελεῖν δυναμένοις, ὥς μὴ μόνον
 τοῖς μακρὰν διεστηκόσιν, ἀλλὰ δὴ καὶ τοῖς λίαν ὀψιγόνους
 παραπέμπειν δύνασθαι τὴν διδασκαλίαν. Καὶ τοῦτον ἡμῖν ἡ
 πείρα πιστοῦται τὸν λόγον, ἐπεὶ περ οἱ τε πολλοὶς πρότερον 30
 ἔτεσι γενόμενοι διδάσκουσι τοὺς νέους σωζομένης ἐν γράμ-
 μασι τῆς διδασκαλίας, ἡμεῖς τε κεχωρισμένοι τοσοῦτον τοῖς
 σώμασι τῇ διανοίᾳ σύνεσμεν αἰ καὶ προσομιλοῦμεν βᾶδῶς
 τῆς διδασκαλίας οὔτε ὑπὸ γῆς οὔτε ὑπὸ θαλάσσης κωλυο-
 μένης, εἴ τις ἔστιν ὑμῖν τῶν ἰδίων ψυχῶν φροντίς.

CCXCV

MONAZΟΥΣΙ

Ἦγοῦμαι μὲν μηδεμιᾶς ἑτέρας ὑμᾶς τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι
 παρακλήσεως δεῖσθαι μετὰ τοὺς λόγους οὓς δι' ἡμῶν αὐτῶν
 ἐποίησάμεθα πρὸς ὑμᾶς παρακαλοῦντες ὑμᾶς πάντας τὴν

18 τε om. L || 24 τοῖς σώμασι: τοῦ σώματος L || 28-29 ἡ
 πείρα ... πρότερον om. L || 30 γενόμενοι: γινόμενοι L || 34 εἴ τις:
 ἥ τις LC || ὑμῖν: ἡμῖν L.

CCXCV. — Titulus μονάζουσι: μονάζουσιν δι' ἧς ἐπιστηρίζει
 αὐτοὺς πρὸς τὴν ἐν χριστῷ πολιτείαν καὶ πίστιν καὶ φησιν ὅτι πίστις
 ἐστὶν ἡ σώζουσα δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη M.

ἐπὶ τὸ αὐτὸ ζῶην καταδέξασθαι εἰς μίμημα τῆς ἀποστολικῆς πολιτείας, ὃ καὶ ἐδέξασθε ὡς ἀγαθὸν διδάγμα καὶ 5
 ἡὐχαριστήσατε δι' αὐτὸ τῷ Κυρίῳ. Ἐπεὶ οὖν οὐχὶ ῥήματα
 ἦν τὰ παρ' ἡμῶν λαληθέντα, ἀλλὰ διδάγματα εἰς ἔργον
 προελθεῖν ὀφείλοντα ἐπὶ ὠφελίᾳ μὲν ὑμῶν τῶν ἀνεχομένων,
 ἐπ' ἀναπαύσει δὲ ἡμετέρᾳ τῶν ὑποθεμένων τὴν γνώμην, εἰς
 δόξαν δὲ καὶ ἔπαινον τοῦ Χριστοῦ οὗ τὸ ὄνομα ἐπικέκληται 10
 ἐφ' ἡμᾶς, τούτου χάριν ἀπέστειλα τὸν ποθεινότατον ἡμῶν
 ἀδελφόν, ἵνα καὶ τὸ πρόθυμον γνωρίσῃ καὶ τὸ νωθρὸν διε-
 γείρῃ καὶ τὸ ἀντιτείνον φανερὸν ἡμῖν καταστήσῃ. Πολλὴ
 γὰρ ἡ ἐπιθυμία καὶ ἰδεῖν ὑμᾶς συνηγμένους καὶ ἀκοῦσαι
 περὶ ὑμῶν ὅτι οὐχὶ τὸν ἀμάρτυρον ἀγαπᾶτε βίον, ἀλλὰ 15
 μᾶλλον καταδέχεσθε πάντες καὶ φύλακες τῆς ἀλλήλων ἀκρι-
 βείας εἶναι καὶ μάρτυρες τῶν κατορθουμένων. Οὕτω γὰρ
 ἕκαστος καὶ τὸν ἐφ' ἑαυτῷ μισθὸν τέλειον ἀπολήψεται καὶ
 τὸν ἐπὶ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ προκοπῇ, ὃν καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ
 παρέχεσθαι ἡμᾶς ἀλλήλοις προσήκει ἐκ τῆς συνεχοῦς διμι- 20
 λίας καὶ παρακλήσεως. Ἐπὶ πᾶσι δὲ παρακαλοῦμεν μεμνη-
 σθαι ὑμᾶς τῆς τῶν Πατέρων πίστεως καὶ μὴ σαλεύεσθαι
 ὑπὸ τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἡσυχίᾳ περιφέρειν ὑμᾶς ἐπιχει-
 ρούντων, εἰδότας ὅτι οὔτε πολιτείας ἀκρίβεια καθ' ἑαυτὴν
 μὴ διὰ τῆς εἰς Θεὸν πίστεως πεφωτισμένη ὠφέλιμος, οὔτε 25
 ὀρθὴ δόμολογία ἀγαθῶν ἔργων ἁμοιρος οὔσα παρασθῆσαι
 ἡμᾶς δυνήσεται τῷ Κυρίῳ, ἀλλὰ δεῖ ἀμφοτέρα συνεῖναι, ἵνα
 ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος καὶ μὴ κατὰ τὸ ἐλλεῖπον
 χωλεύῃ ἡμῶν ἡ ζωὴ. Πίστις γὰρ ἐστὶν ἡ σώζουσα ἡμᾶς,
 ὧς φησιν ὁ Ἀπόστολος, «δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη». 30

4 μίμημα: μιμήματα V || 6 ἡὐχαριστήσατε: εὐ- M || 8 προελθεῖν
 etiam P^a: ἰλθεῖν P || ὠφελίᾳ: -είᾳ VMLC || 10 δὲ: τε M ||
 11-12 ἡμῶν ἀδελφόν om. L || 12-13 διεγείρῃ etiam B^a: -ρεῖ B ||
 18 ἀπολήψεται: λήψεται MC || 19 τῇ om. B || 23 ἡμετέρᾳ: ὑμετέρᾳ
 L || 24 εἰδότας: -τες L || 28 ᾗ: εἴῃ LC || 29 ἡμᾶς etiam P^a:
 ὑμᾶς PB.

CCXCVI
ΕΛΕΥΘΕΡΑ

Στοχαζόμενός σου τῆς περὶ ἡμᾶς διαθέσεως καὶ ἦν
ἔχεις περὶ τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου σπουδὴν ἐπιγινώσκοντες
κατεβαρρήσαμεν ὡς θυγατρὸς πρῶην καὶ ταῖς ἡμιόνοις ἐπὶ
πλεῖον ἐχρησάμεθα πεφεισμένῳ μὲν ὡς ἡμετέραις χρώμε-
νοι, παρετείναμεν δ' οὖν ὁμῶς αὐτῶν τὴν ὑπηρεσίαν. Ταῦτα 5
οὖν ἔδει ἐπισταλῆναι σου τῇ σεμνότητι, ὥστε εἰδέναι ὅτι
ἀπόδειξις ἐστὶ διαθέσεως τὸ γινόμενον. Ὅμοι δὲ καὶ ὑπο-
μιμνήσκομεν διὰ τοῦ γράμματος τὴν κοσμιότητά σου μεμνη-
σθαι τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ἔξοδον τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου
πρὸ ὀφθαλμῶν ποιουμένην αἰετὸν τὸν βίον ἑαυτῆς βυθμίζειν 10
πρὸς ἀπολογίαν τοῦ ἀπαραλογίστου Κριτοῦ, ἵνα γένηται σοι
παρρησία ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις ἔμπροσθεν τοῦ τὰ κρυπτὰ
τῶν καρδιῶν ἡμῶν ἀποκαλύπτειν μέλλοντος ἐν τῇ ἡμέρᾳ
τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ. Τὴν εὐγενεστάτην θυγατέρα ἀσπα-
ζόμεθα διὰ σοῦ, καὶ παρακαλῶ ἐν τῇ μελέτῃ τῶν λογίων τοῦ 15
Κυρίου διάγειν αὐτήν, ἵνα ἐκτρέφῃται ὑπὸ τῆς ἀγαθῆς
διδασκαλίας τὴν ψυχὴν καὶ ἐπιδιδῷ πρὸς αὐξήσιν καὶ
μέγεθος ἢ διάνοια αὐτῆς μᾶλλον ἢ τὸ σῶμα ὑπὸ τῆς φύσεως.

CCXCVII
ΕΛΕΥΘΕΡΑ

Πάνυ ἑμαυτῷ ἐπιβάλλειν κρίνων καὶ διὰ τὸ τῆς ἡλικίας
πρεσβυτικὸν καὶ διὰ τὸ τῆς πνευματικῆς διαθέσεως γνήσιον
τὴν ἀσύγκριτόν σου εὐγένειαν καὶ ἐν τῇ σωματικῇ παρουσίᾳ

CCXCVI. — Exstat tantum in VLC.

2 περὶ: πρὸς V || 14-15 ἀσπαζόμεθα: προσαγορεύομεν C³ ||
15 τῶν λογίων om. V || 17 ἐπιδιδῷ Maur: ἐπιδίδωσι VL ἐπιδῷ C.

CCXCVII. — Exstat tantum in VLC.

ἐπισκέπτεσθαι καὶ ἀπούση μὴ ἀπολιμπάνεσθαι, ἀλλὰ γράμ-
 μασιν ἀποπληροῦν τὸ ἐνδέον, ἐπειδὴ εὖρον πρέπουσαν διά- 5
 κονον τῶν πρὸς τὴν σὴν σεμνότητα γραμμάτων τήνδε, δι'
 αὐτῆς προσφθέγγομαί σε προηγουμένως παρορμῶν ἐπὶ τὸ
 ἔργον τὸ τοῦ Κυρίου, ἵνα σε ὁ ἅγιος Θεὸς τιμίως παρενεγκὼν
 τὰς ἡμέρας τῆς παροικίας σου ἐν πάσῃ εὐσεδεΐᾳ καὶ σεμνό-
 τητι ἀξίαν καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν καταστήσειεν. Ἔπειτα 10
 δὲ καὶ τὴν προειρημένην θυγατέρα παρακατατίθεμαί σοι, ἵνα
 ὥς ἐμὴν μὲν θυγατέρα, σεαυτῆς δὲ ἀδελφὴν οὕτω δέξῃ καὶ
 περὶ ὧν ἂν τῇ εὐσχήμονί σου καὶ καθαρθῇ ψυχῇ ἀνακοινώση-
 ται ἰδιοπαθήσης καὶ ἀντιλάβῃ αὐτῆς, ὥς παρὰ τοῦ Κυρίου
 προηγουμένως ἔχουσα τὸν μισθόν, ἔπειτα καὶ ἡμᾶς ἀνα- 15
 παύουσα τοὺς ἐν σπλάγχνοις Χριστοῦ τὸ τῆς ἀγάπης σοι
 μέτρον ἀποπληροῦντας.

CCXCVIII

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΕΠΙ ΑΝΔΡΙ ΕΥΛΑΒΕΙ

Ὅτι μὲν περὶ πάντων καταξιοῖς συμβούλοις ἡμῖν καὶ
 κοινωνοῖς φροντισμάτων κεχρησθαι ποιεῖς πρέπον τῇ σεαυ- 5
 τοῦ τελειότητι, καὶ σε ὁ Θεὸς τῆς τε ἀγάπης τῆς περὶ
 ἡμᾶς καὶ τῆς ἐπιμελείας τῆς κατὰ τὸν βίον ἀμείψεται.
 Ὅτι δὲ σου ἤψατο ἡ ἀπάτη τούτου ἐθαύμασα, εἰ ὕδατι 5
 τίνα δύναμιν ἄλογον παρεῖναι πεπίστευκας, καὶ ταῦτα οὐδε-
 μίᾳ μαρτυρίας βεβαιούσης τὴν φήμην. Οὐκ οὖν ἐστὶ τις
 τῶν ἐκείθεν οὐ μικρὸν οὐ μείζον λαβὼν εἰς τὸ σῶμα, ὧν
 ἤλπισε, τὸ ἑαυτοῦ ἀγαθόν, ἢ εἰ μὴ τινὶ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου

11 παρακατατίθεμαί: κατατίθεμαί L || 13-14 ἀνακοινώσεται: ἀνα-
 κοινωνῆται C || 14 ἰδιοπαθήσης: -σεις C.

CCXCVIII. — Exstat tantum in VLC. In titulo ἀνεπίγραφος
 om. V.

5 τούτου: τοῦτο L || εἰ: καὶ C.

γέγονε παραμυθία τις, ὅποια καὶ καθεύδουσι καὶ ἄλλα τινὰ 10
κατὰ τὸν βίον ἐνεργοῦσιν ἐπιγίγνεσθαι πέφυκεν. Ἄλλ' ὁ
ἀναιρῶν τὴν ἀγάπην τὰ αὐτόματα τῇ τοῦ ὕδατος φύσει
λογίζεσθαι τοὺς ἀπλουστέρους ἀναπείθει. Ὅτι δὲ ἀληθὴς
ἡμῶν ὁ λόγος ἔξεστιν ἐξ αὐτῆς τῆς πείρας σε διδαχθῆναι.

CCXCIX

ΚΗΝΣΙΤΟΡΙ

Εἰδότε μοι ἔγραφες ὅτι δυσκόλως ἔχεις πρὸς τὴν τῶν
κοινῶν ἐπιμέλειαν. Καὶ γὰρ παλαιός ἐστι λόγος, τοὺς ἀρε-
τῆς μεταποιουμένους μὴ μεθ' ἡδονῆς ἑαυτοὺς ἐπιβάλλειν
ἀρχαῖς. Τὰ γὰρ τῶν ἰατρευόντων ἴδια, ταῦτα ὁρᾷ καὶ τῶν
ἀρχόντων ὄντα. Ὅρῳσι γὰρ δεινὰ καὶ πειρῶνται ἀηδῶν καὶ 5
ἐπ' ἄλλοτρίαις συμφοραῖς οἰκείας καρποῦνται λύπας, οἷ γε
ὡς ἀληθῶς ἀρχόντες, ἐπεὶ ὅσον ἐμπορικὸν τῶν ἀνθρώπων
καὶ πρὸς χρήματα βλέπον καὶ περὶ τὴν δόξαν ταύτην
ἐπτοημένον μέγιστον τῶν ἀγαθῶν τίθεται τὸ παραλαβεῖν
τινα δυναστείαν ἀφ' ἧς δυνήσονται φίλους εὖ ποιεῖν καὶ 10
ἐχθροὺς ἀμύνεσθαι καὶ ἑαυτοῖς κατακταῖσθαι τὰ σπουδαζό-
μενα. Ἄλλ' οὐ τοιοῦτος σύ. Πόθεν; Ὅς γε καὶ τῆς πολιτι-
κῆς δυνάμεως τοσαύτης οὔσης ἐκὼν ἀνεχώρησας καὶ ἐξόν
σοι κρατεῖν πόλεως ὡς μιᾶς οἰκίας· σὺ δὲ τὸν ἀπράγμονα
καὶ ἡσύχιον εἴλου βίον, τὸ μῆτε ἔχειν πράγματα μῆτε παρέ- 15
χειν ἑτέροις πλείονος σπουδῆς ἄξιον τιθέμενος ἢ ὅσου οἱ
λοιποὶ τιμῶνται τὸ δυστροπεύειν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐβουλήθη ὁ
Κύριος τὴν Ἰβωριτῶν χώραν μὴ ὑπὸ κατῆλοις ἀνθρώποις

10 ὅποια : οἷα C || 11 ἐπιγίγνεσθαι : ἐπιγίνεσθαι C.

CCXCIX. — 3 ordo μεθ' ἡδονῆς ἑαυτοὺς μὴ M || 8 βλέπον :
βλέπων C || 15 εἴλου : εἴλω L || ordo βίον εἴλου [εἴλω L] LC ||
17 ἐδουλήθη : ἡδ- LC.

γενέσθαι μηδὲ ὥσπερ ἐν ἀνδραπόδων ἀγορᾷ εἶναι τὴν ἀπο-
 τίμησιν, ἀλλ', ὥς ἔστι δίκαιον, ἕκαστον γράφεσθαι, δέξει τὸ 20
 πρᾶγμα, εἰ καὶ ἄλλως ὀχληρόν, ἀλλ' οὖν ὥς πρόξενόν σοι
 γενέσθαι δυνάμενον τῆς παρὰ Θεῷ εὐδοκιμήσεως. Καὶ μήτε
 δυναστείαν ὑποπτήξεως μήτε πενίας καταφρονήσης, ἀλλὰ
 τὸ τῶν λογισμῶν ἄρρεπές τρυτάνης πάσης ἄρρεπέστερον
 παράσχου τοῖς διοικουμένοις. Οὕτω γάρ καὶ τοῖς πεπιστευ- 25
 κόσι φανερά γενήσεται σου ἡ περὶ τὸ δίκαιον σπουδὴ καὶ
 θαυμάσονται σε παρὰ τοὺς ἄλλους. Ἡ καὶ ἐκείνους δια-
 λάβῃ, τὸν Θεὸν ἡμῶν οὐ λήσεται τὸν μεγάλα ἡμῖν προθέντα
 τῶν ἀγαθῶν ἔργων τὰ ἄθλα.

CCC

ΠΑΤΡΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΗ

Ἐπειδὴ ἐν δευτέρᾳ τάξει πατέρων ἔθετο ἡμᾶς ὁ Κύριος
 τοῖς χριστιανοῖς, τῶν παιδῶν ἡμῖν τῶν εἰς αὐτὸν πεπισ-
 τευκότων τὴν διὰ τῆς εὐσεβείας μόρφωσιν ἐπιτρέψας, τὸ
 συμβὰν περὶ τὸν μακάριον υἱόν σου πάθος καὶ ἡμέτερον
 ἴδιον ἐλογισάμεθα καὶ ἐπεστενάξαμεν αὐτοῦ τῇ ἀωρίᾳ τοῦ 5
 χωρισμοῦ, συμπαθόντες μάλιστα σοι καὶ ὑπολογισάμενοι
 ἡλικίον ἔσται τῆς ὀδύνης τὸ βάρος πατρὶ τῷ κατὰ φύσιν,
 ὅπου γε ἡμῖν τοῖς κατὰ τὴν ἐντολὴν ὀφκειωμένοις τοσοῦτον
 τῆς καρδίας τὸ κατηφές ἐνεγένετο. Ἐπ' ἐκείνῳ μὲν γὰρ
 οὐδὲν ἔδει σκυθρωπὸν οὔτε παθεῖν οὔτε φθέγγεσθαι, ἐλεεινοὶ 10
 δὲ οἱ τῶν ἐπ' αὐτῷ ἐλπίδων διαμαρτύνοντες. Καὶ τῷ ὄντι

19 ἐν ἀνδραπόδων ἀγορᾷ: ἀνδραπόδων ἀγορὰν L || 20 γράφεσθαι: ἀπογράφεσθαι LC || 24 πάσης om. C || 25 διοικουμένοις: διωκου-
 μένοις B || 27 σε om. L || ἡ: εἰ L || 27-28 διαλάβῃ: -ης L.

CCC. — Titulus πατρὶ σχολαστικοῦ παραμυθητικῇ: παραμυθητικῇ
 πρὸς πατέρα σχολαστικοῦ τελευτήσαντος VPBM.

4 περὶ: ἐπὶ LC || 5 ἴδιον: εἶναι L ἴδιον εἶναι C || 6 συμπαθόντες:
 συμπαθοῦντες VLC || 8 ἡμῖν: καὶ ἡμῖν LC || ὀφκειωμένοις: οἰκ- L ||
 9 ἐνεγένετο: ἐγένετο P.

πολλῶν δακρύων καὶ στεναγμῶν ἄξιον, ἐκπέμψαντα παῖδα
 ἐν αὐτῷ τῷ ἄνθει πῆς ἡλικίας ἐπὶ Λόγων ἀσκησιν ὑπο-
 δέξασθαι σιωπῶντα τὴν μακρὰν ταύτην καὶ ἀπνευκτὴν
 σιωπὴν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἀνθρώπους ἡμᾶς εὐθύς ἐκί- 15
 νησε καὶ δάκρυον ἐξεχέαμεν προπετὲς καὶ στεναγμὸν ἀφή-
 καμεν ἐκ μέσης τῆς καρδίας ἀπαίδευτον, τοῦ πάθους
 ἀθρόως οἷόν τινος νεφέλης τὸν λογισμὸν ἡμῶν περισχόντος.
 Ἐπεὶ δὲ ἡμῶν αὐτῶν ἐγενόμεθα καὶ διεβλέψαμεν τῷ τῆς
 ψυχῆς ὀφθαλμῷ πρὸς τὴν φύσιν τῶν ἀνθρωπίνων, τῷ μὲν 20
 Κυρίῳ ἀπελογησάμεθα ἐφ' οἷς κατὰ συναρπαγὴν ἡ ψυχὴ
 ἡμῶν διετέθη πρὸς τὸ συμβάν, ἑαυτοὺς δὲ ἐνουθετήσαμεν
 μετρίως φέρειν ταῦτα ἐκ τῆς παλαιᾶς τοῦ Θεοῦ ἀποφά-
 σεως συγκληρωθέντα τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων. Οἷχεται παῖς
 αὐτὸ τῆς ἡλικίας ἄγων τὸ βιώσιμον, διαπρέπων ἐν χοροῖς 25
 δμηλικῶν, ποθεινὸς διδασκάλοις, ἀπὸ ψιλῆς τῆς ἐντεύξεως
 εἰς εὖνοιαν δυνάμενος καὶ τὸν ἀγριώτατον ἐπισπάσασθαι,
 δξὺς ἐν μαθήμασι, πρῶτος τὸ ἦθος, ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν κατε-
 σταλμένος, καὶ τιλείω τούτων εἰπὼν ἐλάττω ἂν τις εἴποι
 τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὅμως ἀνθρώπος παρ' ἀνθρώπου γεννη- 30
 θεῖς. Τί τοίνυν λογίζεσθαι τὸν πατέρα τοῦ τοιοῦτου προσ-
 ῆκε; Τί ἄλλο γε ἢ ἀναμνησθῆναι τοῦ ἑαυτοῦ πατρὸς ὅτι
 τέθνηκε; Τί οὖν θαυμαστὸν ἐκ θνητοῦ γεννηθέντα θνητοῦ
 γενέσθαι πατέρα; Τὸ δὲ πρὸ ὥρας καὶ πρὶν κορεσθῆναι τοῦ
 βίου καὶ πρὶν εἰς μέτρον ἡλικίας ἐλθεῖν καὶ φανῆναι τοῖς 35
 ἀνθρώποις καὶ διαδοχὴν τοῦ γένους καταλιπεῖν, ταῦτα οὐκ
 αὐξήσις τοῦ πάθους, ὥς ἑμαυτὸν πείθω, ἀλλὰ παραμυθία
 τοῦ γεγονότος ἐστίν. Εὐχαριστεῖσθαι ὀφείλει τοῦ Θεοῦ ἡ
 διάταξις, ὅτι μὴ κατέλιπεν ἐπὶ γῆς ὀρφανὰ τέκνα, ὅτι μὴ

12 ἄξιον: ἄξιοι LC || ἐκπέμψαντα: -τες LC || 14 ἀπνευκτὴν:
 ἀπνευκταίαν LC || 15 σιωπὴν: σιγὴν L || εὐθύς om. L || ordo εὐθύς:
 ἡμᾶς C || 18 ἀθρόως: ἀθρόον L || 21 ἀπελογησάμεθα: ἀπελογισά-
 μεθα M || 28-29 κατεσταλμένος: καθεσταλμένος (sic) B καθεσταμένος
 M || 30-31 γεννηθεῖς: γενόμενος LC || 34-35 καὶ πρὶν ... βίου om. P
 add. P² || 39 κατέλιπεν: κατέλειπεν PB || ἐπὶ: ὑπὲρ LC.

γυναῖκα χήραν θλίψει μακροῦ ἔκδοτον ἀφῆκεν ἢ ἀνδρὶ ἐτέρῳ 40
 συνοικήσουσαν καὶ τῶν προτέρων γάμων καταμελήσουσαν.
 Τὸ δὲ ὅτι οὐ παρετάθη τῷ βίῳ τούτῳ ἢ ζωῇ τοῦ παιδός, τίς
 οὕτως ἀγνώμων ὥς μὴ τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν τοῦτο νομί-
 ζειν εἶναι; Ἡ γὰρ ἐπὶ πλείον ἐνταῦθα διατριβὴ πλείονων
 κακῶν ἐστὶν ἀφορμή. Οὐκ ἐποίησε κακόν, οὐκ ἔρραψε δόλον 45
 τῷ πλησίον, οὐκ εἰς ἀνάγκην ἤλθε φατρίαις μιγῆναι πονη-
 ρουμένων, οὐκ ἐνεπλάκη τοῖς κατ' ἀγορὰν κακοῖς, οὐχ
 ὑπέμεινεν ἀνάγκην ἀμαρτημάτων, οὐ ψευδός, οὐκ ἀγνωμο-
 σύνην, οὐ πλεονεξίαν, οὐ φιληδονίαν, οὐ τὰ τῆς σαρκὸς
 πάθη, ὅσα ταῖς ἀναγώγοις ψυχαῖς ἐγγίνεσθαι πέφυκεν 50
 οὐδεμιᾷ τούτων κηλίδι τὴν ψυχὴν ἀπῆλθε κατεστιγμένος,
 ἀλλὰ καθαρὸς ἀνεχώρησε πρὸς τὴν ἀμείνω λήξιν. Οὐ γῆ
 κατέκρυψε τὸν ἀγαπητόν, ἀλλ' οὐρανὸς ὑπεδέξατο. Θεὸς δ'
 τὰ ἡμέτερα οἰκονομῶν, ὁ τὰς τῶν χρόνων ὁροθεσίας ἐκάστω
 νομοθετῶν, ὁ ἀγαγὼν εἰς τὴν ζωὴν ταύτην, αὐτὸς καὶ 55
 μετέστησεν. Ἐχομεν διδασκαλεῖον ἐν ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν
 συμφορῶν τὴν περιβόητον ἐκείνην φωνὴν τοῦ μεγάλου Ἰώβ·
 «Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὥς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν,
 οὕτω καὶ ἐγένετο. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς
 αἰῶνας.»

60

CCCI

ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΗ

Ὅπως διετέθημεν ἐπὶ τῇ ἀκοῇ τοῦ πάθους οὐδεὶς ἂν
 ἡμῖν λόγος εἰς παράστασιν τῆς ἐναργείας ἀρκέσειε, νῦν μὲν
 τὴν ζημίαν λογιζομένοις ἦν τὸ κοινὸν τῶν εὐλαβῶν ἐζη-

41 συνοικήσουσαν: συνοικοῦσαν L || γάμων: τέκνων LC || κατα-
 μελήσουσαν: καταμελοῦσαν L || 44 πλείον: πλείων C || 46 μιγῆναι:
 καταμιγῆναι LC || 56 διδασκαλεῖον: διδασκαλίον VLC || 58 ἀφείλετο:
 ἀφείλατο B || 59-60 εἴη ... αἰῶνας om. LC.

CCCI. — Non exstat in B. Titulus παραμυθητική: παραμυθη-
 τική ἀνδρὶ LC.

2 ἐναργείας: ἐνεργείας MLC || 3 λογιζομένοις: -νοι LP^s.

μίωθη τὴν προστάτιν τοῦ καθ' ἑαυτὴν τάγματος ἀπολέσαν,
 νῦν δὲ τὴν φαίδρότητα τῆς σῆς σεμνότητος εἰς οἷαν μετέ- 5
 πεσε κατήφειαν ἐννοοῦντες, οἶκον τοῖς πασι μακαριστὸν εἰς
 γόνυ κλιθέντα καὶ συμβίωσιν διὰ τῆς ἄκρας ἁρμονίας συμ-
 πεφυκυῖαν ὀνείρου θάττον διαλυθεῖσαν βλέποντες τῇ δια-
 νοίᾳ. Πῶς οὐκ ἔν, καὶ εἰ ἀδαμάντινοι ἦμεν, τὰς ψυχὰς
 κατεκάμφθημεν; Ἡμῖν δὲ καὶ ἐκ τῆς πρώτης ἰδιότητος 10
 οἰκειότης τις ἐγένετο πρὸς τὴν σὴν σεμνοπρέπειαν, καὶ
 τοσοῦτόν σου τῇ ἀρετῇ προσετέθημεν ὥστε ἐπὶ πάσης ὥρας
 διὰ γλώττης ἔχειν τὰ σά. Ὅτε δὲ καὶ τῆς μακαρίας ψυχῆς
 ἐκείνης ἐγενόμεθα ἐν συνηθείᾳ, ὥντως ἐπεισθημεν τὸν τῆς
 Παροιμίας λόγον ἐφ' ὧμιν βεβαιούμενον, ὅτι παρὰ Θεοῦ 15
 ἀρμόζεται γυνὴ ἀνδρὶ. Οὕτω πρὸς τρόπου ἀλλήλοις ἦτε·
 ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ ἕκαστος τὸ τοῦ ἐτέρου ἦθος ἐν ἑαυτῷ
 προεδείκνυ. Καὶ πολλὰ ἂν εἰπὼν τις οὐδὲ πολλοστοῦ μέρους
 τῆς ἀξίας ἐφίκοιτο. Ἀλλὰ τί δεῖ παθεῖν πρὸς νόμον Θεοῦ
 πάλαι κεκρατηκότα, τὸν ἐλθόντα εἰς γένεσιν τοῖς καθήκουσε 20
 χρόνοις πάλιν ὑπεξελεθεῖν καὶ ψυχὴν ἐκάστην λειτουργήσα-
 σαν τῷ βίῳ τὰ ἀναγκαῖα εἶτα τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος
 ἀπολύεσθαι; Οὕτε πρῶτοι πεπόνθαμεν, ὦ θαυμάσιε, οὔτε
 μόνον, ἀλλ' ὧν γονεῖς πεπείρανται καὶ πάπποι καὶ οἱ ἄνω
 τοῦ γένους ἅπαντες, τούτων καὶ ἡμεῖς ἐν πείρᾳ γεγόναμεν. 25
 Καὶ πλήρης ὁ παρὼν βίος τῶν τοιούτων παραδειγμάτων.
 Σὲ δὲ τοσοῦτον τῇ ἀρετῇ τῶν λοιπῶν διαφέροντα καὶ ἐν
 μέσοις τοῖς πάθεσι προσήκε τὸ τῆς σῆς ψυχῆς μεγαλοφυῆς
 ἀταπεινώτον διασῶσαι μὴ τὴν νῦν ζημίαν δυσχεραίνοντα,

4 προστάτιν: προστάτην M προστασίαν L || ἑαυτὴν: ἑαυτοὺς L ||
 8 ὀνείρου: ὀνειράτος LC || 9 καὶ εἰ: εἰ καὶ LC || 10 πρώτης: πρώτης
 μὲν LCV² || 13-14 ordo ἐκείνης ψυχῆς LC || 14 ἐγενόμεθα: -μην
 L || 16 ordo ἀνδρὶ γυνῇ L || τρόπου: τρόπους LC || 17 ἕκαστος:
 ἐκάτερος LC || τοῦ om. M || 18 προεδείκνυ: προδεικνύς LCP² ||
 19 ἐφίκοιτο: ἐφίκετο P || δεῖ: χρῆ VLC || 22 τῶν δεσμῶν: τὸν
 δεσμόν C || 28 σῆς om. LC || 29 διασῶσαι: διασώζειν LC ||
 τὴν ... ζημίαν: τῇ ... ζημίᾳ LC.

ἀλλὰ τῆς ἐξ ἀρχῆς δωρεᾶς χάριν εἰδότα τῷ δεδωκότι. Τὸ 30
 μὲν γὰρ ἀποθανεῖν κοινὸν τῶν τῆς αὐτῆς μετεσχηκότων
 φύσεως, τὸ δὲ ἀγαθῇ συνοικῆσαι ὀλίγοις τοῖς κατὰ Θεὸν
 μακαρισθεῖσιν ὑπῆρξεν, ἥπου καὶ αὐτὸ τὸ λυπηρῶς ἐνεγκεῖν
 τὴν διάζευξιν ἐν ἔστι τῶν ἐκ Θεοῦ δωρεῶν τοῖς ἐδγνωμό-
 νως λογιζομένοις. Πολλοὺς γὰρ ἔγνωμεν ὥσπερ βάρους 35
 ἀπόθεσιν τὴν διάλυσιν τῆς ἀκαταλλήλου συνοικήσεως δεχο-
 μένους. Ἀπόβλεψον εἰς τὸν οὐρανὸν τοῦτον καὶ τὸν ἥλιον
 καὶ πᾶσαν περίσκεψαι τὴν κτίσιν ἐν κύκλῳ, ὅτι ταῦτα μὲν
 τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ὄντα μικρὸν ὕστερον οὐ φανήσεται·
 ἐκ πάντων τούτων συνάγαγε ἐκεῖνο ὅτι μέρος ὄντες τῆς 40
 ἀποθνησκούσης κτίσεως τὸ ἐκ τῆς κοινῆς φύσεως ἐπιβάλλον
 ἡμῖν ὑπεδεξάμεθα, ἐπεὶ καὶ ὁ γάμος αὐτὸς τοῦ ἀποθνήσκειν
 ἔστι παραμυθία. Διότι γὰρ εἰς τὸ παντελὲς παραμένειν οὐκ
 ἐνῆν, τῇ διαδοχῇ τοῦ γένους τὸ πρὸς τὸν βίον διαρκὲς δ
 Δημιουργὸς ἐμηχανήσατο. Εἰ δὲ ὅτι θάττον προαπῆρεν 45
 ἡμῶν ἀνιώμεθα, μὴ βασκαίνωμεν τῇ μὴ ἐπὶ πολὺ τῶν ὀχλη-
 ρῶν τοῦ βίου ἀναπλησθείη, ἀλλὰ κατὰ τὴν χάριν τὴν τῶν
 ἀνθῶν ἔτι ποθοῦντας ἡμᾶς ἀπολείπουσιν. Πρὸ πάντων δέ σε
 τὸ τῆς ἀναστάσεως δόγμα ψυχαγωγῆσάτω χριστιανὸν ὄντα
 καὶ ἐπ' ἐλπίδι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τὴν ζωὴν διεξάγοντα. 50
 Οὕτως οὖν διανοεῖσθαι προσήκεν ὡς δδόν τινα παρελθούσης
 ἦν καὶ ἡμᾶς δεήσει πορεύεσθαι. Εἰ δὲ ὅτι πρὸ ἡμῶν, οὐκ
 ὀδυρμῶν τοῦτο ἄξιον. Μικρὸν γὰρ ὕστερον τυχὸν τὸ ἡμέτε-
 ρον ἐλεεινότερον, εἰ ἐπὶ πλεῖον παραταθέντες πλείοσι

32 θεόν: τὸν βίον L || 33 ἥπου: ἥπου VP ὅπου L || λυπηρῶς:
 μὴ λυπηρῶς L || 34 ἐν: οὐ μικρὸν LC || 36 ἀκαταλλήλου: καταλλή-
 λου L || 35-36 ordo τὴν διάλυσιν τῆς ἀκαταλλήλου [καταλλήλου L]
 συνοικήσεως ὥσπερ βάρους ἀπόθεσιν LC || 36-37 δεχομένους: δεξα-
 μένους LC || 37 εἰς: πρὸς LC || 38 καὶ πᾶσαν ... κύκλῳ om. L ||
 κτίσιν: κτῆσιν MC || 39 ordo ὄντα καὶ τηλικαῦτα LC || 40 ἐκ: καὶ
 ἐκ LC || ordo ἐκεῖνο συνάγαγε LC || 41 φύσεως: κτίσεως L || 43 γὰρ
 om. L || εἰς: ἕνα εἰς L || 48 ἀνθῶν: ἀνθίων C || ἀπολείπουσιν:
 ἀπολειπούση V ἐπιλείπουσιν LC || 51 παρελθούσης: προελθούσης L ||
 54 παραταθέντες: παρατεθέντες M.

γενοίμεθα τιμωρίαις ὑπόχρεοι. Ἄλλὰ τῆς λύπης τὸ βάρος 55
ὁ λογισμὸς ἡμῶν ἀποσεισάμενος τὴν περὶ τοῦ πῶς ἡμᾶς
προσῆκε πρὸς τὸ ἐφεξῆς εὐαρεστεῖν τῷ Κυρίῳ φροντίδα
μεταλαβέτω.

CCCII

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΜΟΖΥΓΟΝ ΒΡΙΣΩΝΟΣ
ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΗ

Ὅσον μὲν ἐστενάξαμεν ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ πάθους τοῦ
κατὰ τὸν ἄριστον τῶν ἀνδρῶν Βρίσωνα τί χρή καὶ λέγειν;
Πάντως γὰρ οὐδεὶς οὕτως ἔχων τὴν καρδίαν λιθίνην δς εἰς
πεῖραν ἀφικόμενος τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου εἴτ' ἀκούσας αὐτὸν
ἀθρόως ἐξ ἀνθρώπων ἀνηρπασμένον οὐχὶ ὡς κοινὴν ζημίαν 5
τοῦ βίου τὴν τοῦ ἀνδρὸς στέρησιν ἐλογίσατο. Ἡμῶν δὲ
εὐθύς τὴν λύπην ἢ ἐπὶ σοὶ φροντίς διεδέξατο λογιζομένων
ὅτι, εἰ τοῖς πόρρῳ τῆς οἰκειότητος οὕτω βαρὺ καὶ δύσφορον
τὸ συμβάν, πῶς εἰκὸς ὑπὸ τοῦ πάθους τὴν σὴν διατεθῆναι
ψυχὴν οὕτω μὲν φύσει χρηστὴν οὔσαν καὶ πρὸς τὰς συμπα- 10
θείας εὐκόλῳ διὰ τὴν τοῦ τρόπου ἡμερότητα, οὕτω δὲ
ὑποκειμένην τῷ πάθει ὥστε οἶονεὶ διχοτομίας τινὸς αἰσθά-
νεσθαι ἐν τῷ χωρισμῷ τοῦ ὁμόζυγος. Καὶ γάρ, εἰ τῷ ὄντι
κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία,
δηλονότι οὐχ ἥττόν ἐστιν ἀλγεινὴ ἢ τοιαύτη διάζευξις ἢ εἰ 15
τὸ ἥμισυ ἡμῶν τοῦ σώματος ἀπερρήγνυτο. Ἄλλὰ τὰ μὲν
λυπηρὰ τοιαῦτα καὶ μείζω τούτων, ἢ δὲ ἐπὶ τοῖς συμβάσι

55 τιμωρίαις: -ας L || ὑπόχρεοι: -εω MV² || 57 προσῆκε etiam
P²: προσήνεγκε P.

CCCII. — Non exstat in C. In titulo ὁμόζυγον: ὁμόζυγα L ||
βρίσωνος: βρίσωνος χηρεύσασαν M || παραμυθητική om. PB.

1 ὅσον: ὅσα L || 3 οὕτως: οὕτως ἐστὶ L || ordo λιθίνην ἔχων
τὴν καρδίαν L || 5 ἀνηρπασμένον: ἀναρπασθῆντα L || οὐχ: οὐχ L ||
9 διατεθῆναι: -θεῖναι M || 17 τούτων: τοιούτων L.

παραμυθία τίς; Πρῶτον μὲν ἡ ἐξ ἀρχῆς κεκρατηκυῖα τοῦ
 Θεοῦ ἡμῶν νομοθεσία, τὸ χρῆναι πάντως τὸν εἰς γένεσιν
 παρελθόντα τοῖς καθήκουσι χρόνοις ἀπιέναι τοῦ βίου. Εἰ 20
 οὖν οὕτως ἀπὸ Ἀδάμ μέχρις ἡμῶν τὰ ἀνθρώπινα διατέτακ-
 ται, μὴ ἀγανακτῶμεν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς τῆς φύσεως νόμοις,
 ἀλλὰ καταδεχώμεθα τὴν ἐφ' ἡμῖν τοῦ Θεοῦ οἰκονομίαν, ὃς
 ἐκέλευσεν ἐκείνην τὴν γενναίαν ψυχὴν καὶ ἀήττητον μὴ
 νόσφ' ἀπανηθέντος τοῦ σώματος μηδὲ χρόνῳ καταμαραν- 25
 θέντος ἀναχωρῆσαι τοῦ βίου, ἀλλ' ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας καὶ
 ἐν τῇ λαμπρότητι τῶν κατὰ πόλεμον κατορθωμάτων τὴν
 ζωὴν καταλῦσαι. Ὡστε οὐχ ὅτι ἐχωρίσθημεν ἀνδρὸς τοιοῦ-
 του δυσχεραίνειν ὀφειλομεν, ἀλλ' ὅτι τῆς πρὸς τὸν τοιοῦτον
 ἄνδρα συνοικήσεως κατηξιώθημεν εὐχαριστήσωμεν τῷ 30
 Κυρίῳ, οὗ πᾶσα σχεδὸν ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἀρχὴ τῆς ζημίας
 ἐπῆσθετο, ὃν καὶ Βασιλεὺς ἀνεκαλέσατο καὶ στρατιῶται
 ὠδύραντο καὶ οἱ ἐπὶ τῶν μεγίστων ἀξιωματῶν ὡς γνήσιον
 υἱὸν κατεπένθησαν. Ἐπεὶ οὖν κατέλιπέ σοι τὴν μνήμην
 τῆς οἰκείας αὐτοῦ ἀρετῆς, ἀρκοῦσαν νόμιζε ἔχειν παραμυ- 35
 θίαν τοῦ πάθους. Ἐπειτα καὶ ἐκεῖνο εἰδέναι σε βούλομαι,
 ὅτι ὁ μὴ ὑποπεσὼν ταῖς θλίψεσιν, ἀλλὰ διὰ τῆς πρὸς Θεὸν
 ἐλπίδος τῆς λύπης τὸ βάρος ἐνεγκὼν μεγάλην ἔχει παρὰ τῷ
 Θεῷ τῆς ὑπομονῆς τὴν ἀντίδοσιν. Οὐδὲ γὰρ ἴσα τοῖς
 ἔξωθεν ἐπιτετράπημεν λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς κεκοιμημένοις 40
 παρὰ τῆς νομοθεσίας τοῦ Ἀποστόλου. Ἐστῶσαν καὶ οἱ
 παιδῆς σου ὥσπερ εἰκόνες ἔμψυχοι τὴν ἀπουσίαν τοῦ ποθου-
 μένου παραμυθούμενοι. Ὡστε ἡ περὶ τὴν τεκνοτροφίαν
 ἀσχολία ἀπαγέτω σου τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν λυπηρῶν, καὶ
 μεριμνῶσα περὶ τοῦ πῶς εὐαρέστως τῷ Κυρίῳ τὸν λειπό- 45
 μενον ἑαυτῆς χρόνον διενέγκῃς καλὴν ἀσχολίαν ἐπινοήσεις

22 φύσεως: φύσεως ἡμῶν L || νόμοις: παθήμασιν L || 23 θεοῦ: θεοῦ
 ἡμῶν L || 27 κατορθωμάτων: ἀνδραγαθημάτων L || 28-29 τοιού-
 του ... τὸν om. B || 34 κατέλιπέ: -λειπέν PB || 35 αὐτοῦ: ἑαυτοῦ L ||
 36 καὶ ἐκεῖνο: καὶ αὐτὸ L || 38 ἐνεγκὼν: ὑπενεγκὼν LP^a || τῷ om. L ||
 45 μεριμνῶσα: μεριμνῶσα δὲ L || 45-46 λειπόμενον: λιπόμενον M.

τοὺς λογισμοῖς. Ἡ γὰρ ἐτοιμασία τῆς ἐπὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπολογίας καὶ ἡ σπουδὴ τοῦ εὐρεθῆναι
 ἡμᾶς ἐναριθμούς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἱκανὴ ἐστὶν ἐπισκο-
 τῆσαι τῇ λύτῃ ὥστε μὴ καταποθῆναι ἡμᾶς ὑπ' αὐτῆς. 50
 Παράσχοι δὲ Κύριος τῇ καρδίᾳ σου τὴν ἐκ τοῦ Πνεύματος
 αὐτοῦ παράκλησιν τοῦ ἀγαθοῦ, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀκούσαντες
 τὰ περὶ σοῦ ἀνεθῶμεν καὶ πάσαις ταῖς καθ' ἡλικίαν σοι
 ὁμοτίμοις ὑπόδειγμα ᾗς ἀγαθὸν τοῦ κατ' ἀρετὴν βίου.

CCCIII

ΚΟΜΗΤΙ ΠΡΙΒΑΤΩΝ

Οἱ τοῦ χωρίου τοῦδε ἐκ διαβολῆς, οἶμαι, ψευδοὺς ἔπεισαν
 τὴν τιμιότητά σου φοράδων τέλοςμα τοῖσδε ἐπαγαγεῖν.
 Ἐπεὶ οὖν καὶ τὸ γινόμενον ἄδικον καὶ διὰ τοῦτο ἀπαρέσκειν
 ὀφείλον τῇ τιμιότητί σου καὶ ἡμῖν λυπηρὸν διὰ τὴν πρὸς
 τοὺς ἡδικομένους ἡμῖν ὑπάρχουσαν οἰκειότητα, ἔσπεύσαμεν 5
 παρακαλέσαι τὴν χρηστότητά σου μὴ ἔδσαι προβῆναι τοῖς
 ἀδικεῖν ἐπιχειροῦσι τὴν ἐπήρειαν.

CCCIV

ΑΒΟΥΡΓΙΩ

Οὗτός ἐστιν ὑπὲρ οὗ καὶ πρότερον διελέχθην σοι διὰ τοῦ
 διακόνου. Ἐπειδὴ οὖν ἔχων ἦκε τὴν ἐπιστολὴν παρ' ἡμῶν,
 ἀπέλθοι ἔχων ἃ βούλεται παρὰ σοῦ.

49-50 ἐπισκοτῆσαι: ἐπισκοπῆσαι B ἐπισκοτίσαι L || 50 τῇ λύτῃ:
 τὴν λύπην L || 51 κύριος: ὁ κύριος LP^a || 52 τοῦ ἀγαθοῦ etiam P^a:
 ἀγαθοῦ P || 53 σοι: σου L || 54 ὁμοτίμοις: καὶ ὁμοτίμοις L.

CCCIII. — Exstat tantum in VLC.

CCCIV. — Titulus ἀβουργίω: τῷ αὐτῷ VPBM.

CCCV

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΕΠΙ ΕΝΑΡΕΤΟΙΣ ΑΝΔΡΑΣΙΝ

Ἦδη γνώριμος ὑμῖν ἐστὶν ὁ δεῖνα, ὥς αὐτὰ δηλοῖ τὰ διηγήματα τοῦ ἀνδρός. Ἐπὶ πάσης γὰρ ὑμᾶς προφάσεως ἔχει ἡ γλῶττα αὐτοῦ· ἐν ὀρθοδόξων μνήμῃ, ἐν ἀσκητῶν φιλοξενίᾳ, ἐν πάσῃ ἀρετῇ πρῶτους ὑμᾶς ὁ ἀνὴρ ἄγει. Καὶ διδασκάλων τις μνησθῇ, οὐκ ἀνέχεται προθεῖναι ὑμῶν ἐτέρους· ἐὰν ἀγωνιστὰς τῆς εὐσεβείας καὶ ἱκανοὺς τὸ πιθανὸν τῆς αἵρέσεως διελέγξαι, οὐκ ἂν ἔλοιτο ἕτερον πρὸ ὑμῶν ἀριθμῆσαι πρὸς πάντα ἄμαχον ὑμῖν καὶ ἀνανταγώνιστον τὴν ἀρετὴν μαρτυρῶν. Καὶ οὐ πολὺς αὐτῷ πόνος πείσαι ταῦτα λέγοντι. Διηγεῖται γὰρ ἀκοαῖς μείζονα ἐπισταμένων ἀνθρώπων ἢ ὧν ἂν τις νομισθεῖ μεθ' ὑπερβολῆς ἀπαγγέλλειν. Οὗτος τοίνυν ἐπανιὼν πρὸς ὑμᾶς γράμματα ἤτησεν, οὐχ ἵνα ἑαυτὸν ὑμῖν οἰκειώσῃ δι' ἡμῶν, ἀλλ' ἵνα ἐμὲ εὐεργετήσῃ τοῦ προσφθέγγασθαι τοῖς ἀγαπητοῖς μου ἀφορμὴν παρασχόμενος· ὃν ἀμείψεται ὁ Κύριος τῆς ἀγαθῆς προαιρέσεως. Καὶ ὑμεῖς δὲ αὐτῷ εὐχαῖς καὶ τῇ ἀγαθῇ ὑμῶν περὶ πάντας προαιρέσει τὴν κατὰ δύναμιν χάριν διανείματε. **Σημάνετε** δὲ ἑμῖν καὶ τὰ τῶν Ἐκκλησιῶν ὅπως ἔχει.

CCCVI

ΗΓΕΜΟΝΙ ΣΕΒΑΣΤΕΙΑΣ

Αἰσθάνομαι τῆς τιμιότητός σου ἡδέως τὰς ἐπιστολάς ἡμῶν προσιεμένης καὶ τὴν αἰτίαν γνωρίζω. Φιλάγαθος γὰρ ὢν καὶ πρὸς εὐπορίας πρόχειρος, ἐπειδὴ τινα ἐκάστοτε

CCCV. — Exstat tantum in VLC.

3 ὀρθοδόξων: -ξω LC || 8 ἀνανταγώνιστον: ἀνταγώνιστον L || 15 ἀμείψεται: -ψαίτο V^a || 18 σημάνετε δὲ: σημαίνετε LC.

CCCVI. — Exstat tantum in VLC.

ὕλην παρεχόμεθά σοι ἱκανὴν δέξασθαι σου τῆς προαιρέσεως
 τὸ μεγαλοφυές, προστρέχεις ἡμῶν ταῖς ἐπιστολαῖς ὥς 5
 ἔργων ἀγαθῶν ὑποθέσεις ἐχούσαις. Ὅκει τοίνυν καὶ ἄλλη
 ὑπόθεσις δυνάμενη δέξασθαι τῆς σῆς περὶ πάντα δεξιότη-
 τος τοὺς χαρακτηρὰς ὁμοῦ καὶ κήρυκα τῶν σῶν ἀγαθῶν
 ἐπαγομένη. Ἄνδρες γὰρ ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας κινήσαντες
 καθηκόντως ἔνεκεν ἀναγκαίου καὶ κοινῶς πάσῃ τῇ φύσει 10
 τῶν ἀνθρώπων. τοῖς ἀπελθοῦσιν ὀφειλομένου δέονται τῆς
 παρὰ σοῦ προστασίας, ὥστε κελεῦσαι αὐτοῖς σῶμα οἰκείου
 ἀνδρὸς κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ στρατοπέδου τελευτήσαντος
 τὸν βίον ἐν τῇ Σεβαστείᾳ προστάγματι δημοσίῳ συγχωρη-
 θῆναι κινήσαι, ἔπειτα μέντοι καὶ τὴν δυνατὴν αὐτοῖς παρα- 15
 σχεθῆναι βοήθειαν ἐκ τοῦ δημοσίου δρόμου, ὥστε εὐρεσθαι
 τινὰ τῆς μακρᾶς πλάνης διὰ τῆς σῆς μεγαλοφυίας παραμυ-
 θίαν. Ταῦτα δὲ ὅτι μέχρι τῆς μεγάλης διαβήσεται Ἀλεξαν-
 δρείας καὶ τοῖς ἐκεῖ διακονήσει τὸ θαῦμα τῆς σῆς τιμότη-
 τος φανερὸν τῇ συνέσει σου, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω. Ἡμεῖς τε 20
 πρὸς πολλοῖς οἷς εἰλήφαμεν ἤδη καὶ ταύτην τὴν χάριν
 ἐναριθμήσομεν.

CCCVII

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ

Διωθονται πολλάκις καὶ τὰς χρηστὰς διανοίας αἱ φιλό-
 νεικοι φύσεις καὶ κρίνουσι καλὸν καὶ χρήσιμον οὐ τὸ πᾶσι
 τοῖς ἄλλοις δοκοῦν, κἂν ᾗ λυσιτελές, ἀλλὰ τὸ μόνοις αὐτοῖς
 ἀρέσκον, κἂν ἐπιζήμιον ᾗ. Τὸ δὲ αἴτιον ἄνοια καὶ σκαιότης

6 ὑποθέσεις: ὑποσχέσεις L || ἐχούσαις om. VL || 11 ordo ὀφειλο-
 μένου τοῖς ἀπελθοῦσι C || δέονται: δέομαι: L || 17 μακρᾶς: μικρᾶς
 V || 19 θαῦμα: θῶμα V || 20 κἂν: καὶ L.

CCCVII. — Titulus ἀνεπίγραφος: ἀνεπίγραφος παραθετικὴ περὶ
 τοῦ συμβιδᾶσαι τινὰ πρὸς ἕτερον ἔχοντα δίκην φησὶν γὰρ ὅτι αἱ παρὰ
 ἄρχουσιν κρίσεις οὐδὲ τὴν νίκην ἀζήμιον φέρουσιν M ἀνεπίγραφος ἐπὶ
 ἐκκαλύψει κρύπτων LC.

3-4 λυσιτελεῖς ... ᾗ om. L.

τρόπων οὐ προσέχουσα ταῖς παρ' ἑτέρων συμβουλίαις, 5
μόναις δὲ πιστεύουσα γνώμαις οἰκείαις καὶ τοῖς ὑποπί-
πτουσι λογισμοῖς. Ὑποπίπτουσι δὲ οἷς χαίρουσι, χαίρουσι δὲ
οἷς βούλονται. Ὁ δὲ αὖ βούλεται νομίζων λυσιτελεῖν οὐκ ἔστιν
ἀσφαλὲς τοῦ δικαίου κριτῆς, ἀλλ' ἔοικε τυφλοῖς ὑπὸ τυφλῶν
δδηγούμενοις. Ἐντεῦθεν καὶ προσπταίει ζημίαις εὐκόλως 10
καὶ τοῦ συμφέροντος διδάσκαλον ἔχει τὴν πείραν. Τοῦτο
τοίνυν ὑπομένει τὸ πάθος ὃ τῷ παρόντι συνεζευγμένος
ἀνδρί. Δέον γάρ τὴν κρίσιν ἐπιτρέψαι φίλοις κοινοῖς, μᾶλλον
δὲ παρὰ πολλοῖς πολλάκις κριθεὶς οἷς ἔμελε τοῦ δικαίου καὶ
τῆς ἀληθείας, νῦν ἔδραμεν ἐπ' ἄρχοντας καὶ τὴν τῶν 15
δικαστηρίων κρίσιν καὶ αἰρεῖται πολλὰ ζημιωθεὶς ὀλίγα
κερδᾶναι. Αἱ δὲ παρὰ ἄρχουσι κρίσεις οὐδὲ τὴν νίκην ἀζή-
μιον φέρουσι. Γενοῦ δὴ βοηθός, ὃ φίλη κεφαλὴ, μάλιστα
μὲν ἀμφοτέροις τοῖς κρινομένοις (εὐσεβὲς γάρ) κωλύων τὴν
εἴσοδον τὴν πρὸς τὸν ἄρχοντα καὶ γινόμενος αὐτοῖς ἀντ' 20
ἐκείνου δικαστής. Εἰ δὲ ἀπειθεῖ θάτερος καὶ μάχεται ταῖς
ψήφοις, σύμπραξον τῷ ἀδικουμένῳ καὶ πρόσθεος τὴν παρὰ
σοῦ βροτὴν τῷ ζητοῦντι τυχεῖν τῶν δικαίων.

CCCVIII

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΕΠΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Καὶ παρούσης τῆς τιμιότητός σου τοῖς ἀδελφοῖς, τῶν
ἀπὸ τοῦ χωρίου Καπράλεως ἔνεκεν διελέχθην καὶ προσήγα-
γον αὐτοὺς τῇ ἡμερότητί σου παρακαλέσας σε ἔχοντα πρὸ
ὀφθαλμῶν τὴν παρὰ τοῦ Κυρίου μισθαποδοσίαν προϊστασθαι
αὐτῶν ὡς πενήτων καὶ καταπονουμένων ἐν ἅπασι. Καὶ νῦν 5

5 τρόπων: τρόπον B || 12 τοίνυν: νῦν L || ordo τὸ πάθος ὑπομένει
LC || 14 ἔμελε: ἔμελλε ML || 17 οὐδὲ: οὐ L || 18 δὴ om. M ||
21 θάτερος: -ον L.

CCCVIII. — Exstat tantum in C.

πάλιν διὰ τοῦ γράμματος τὴν αὐτὴν ἀνανεοῦμαι παράκλησιν
 εὐχόμενος τῷ ἁγίῳ Θεῷ καὶ τὴν ὑπάρχουσάν σοι περιφά-
 νειαν καὶ λαμπρότητα τοῦ βίου συντηρηθῆναι καὶ ἐπὶ μεί-
 ζονα ἔλθεῖν, ἵνα ἀπὸ μείζονος δυνάμεως πολυτελέστερα
 ἡμᾶς ἔχῃς εὐεργετεῖν. Ὅτι γὰρ μία ἡμῖν εὐχή ἢ παντὸς 10
 τοῦ οἴκου ὑμῶν σωτηρία ἡγοῦμαι πεπεῖσθαι σε.

CCCIX

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΕΠΙ ΕΝΔΕΕΙ

Πάνυ κατέγων τοῦ ἀδελφοῦ τοῦδε φροντίζοντος ἐπὶ τῇ
 ἀπογραφῇ τοῦ οἴκου, ὅς γε προλαβὼν τὴν ἀναγκαίαν ἀτέ-
 λειαν ἔχει ἀπὸ τῆς πενίας. Ἀπὸ γὰρ βίου εὐπόρου, οὕτω
 τοῦ Κυρίου ἐπὶ συμφέροντι τῆς ψυχῆς αὐτοῦ οἰκονομήσαν-
 τος νῦν εἰς τὴν ἐσχάτην πενίαν περιετράπη, ὥς μόλις μὲν 5
 καὶ τῆς ἐφ' ἡμέραν τροφῆς εὐπορεῖν, ἀνδραπόδου δὲ μηδὲ
 ἐνὸς κατάρχειν, ἀπὸ πολλῶν ὧν πρότερον εἶχεν ἐν τῇ
 ἑαυτοῦ δεσποτείᾳ. Τούτῳ τὸ σῶμα περιέλειπται μόνον καὶ
 τοῦτο ἀσθενές καὶ γηραιόν, ὥς καὶ αὐτὸς ὄρεξ, καὶ παῖδες
 τρεῖς, προσθήκη φροντίδων ἀνδρὶ πένητι. Ὅτι μὲν οὖν 10
 οὐδὲν ἔδειτο τῆς ἡμετέρας πρεσβείας ἱκανὴν ἔχων τὴν
 πενίαν δυσωπησαι διὰ τὸ φιλόανθρωπον τοῦ τρόπου ἀκριβῶς
 ἡπιστάμην. Ἐπεὶ δὲ δυσάρεστοι οἱ αἰτούντες, ἐφοβήθη
 μήποτε ἐλλιμπάνῃ τι τῶν εἰς αὐτὸν ὀφειλομένων καὶ ἐπέ-
 στεῖλα εἰδὼς ὅτι ἡ ἡμέρα αὐτῷ ἐν ᾗ ἂν πρῶτον ἴδῃ σου τὴν 15
 σεμνότητα ἀρχὴ εὐθύμου βίου πρὸς τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον
 γενήσεται καὶ δώσει τινὰ βελτίονα τῶν πραγμάτων αὐτοῦ
 μεταβολήν.

CCCIX. — Exstat tantum in VLC. In titulo ἀνεπίγραφος om.
 V || ἐνδεεῖ: ἐνδεοῦς C.

2 ὅς Maur: ὁ VLC || 2-3 ἀτέλειαν om. V || 6-7 μηδὲ ἐνός:
 μηδενός VL || 13 δυσάρεστοι: δυσαρέστεροι L || 14 ἐλλιμπάνῃ: -νειν L.

CCCX

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΥΠΕΡ ΣΥΓΓΕΝΩΝ

Αὐτῷ μοι περισπούδαστον ἦν συντυχεῖν σου τῇ λογιότητι πολλῶν ἔνεκεν· πρῶτον μὲν ὥστε ἀπολαῦσαι τῶν ἐν σοὶ καλῶν διὰ πολλοῦ τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνου, ἔπειτα δὲ καὶ περὶ τῶν κατὰ Ἀριαραθίαν ἀνθρώπων παρακαλέσαι σε, οἷς ἐκ παλαιοῦ θλιβομένοις ἔδωκεν ὁ Κύριος ἀξίαν παραμυθίαν 5 τῆς σῆς ὁρθότητος τὴν ἐπιστάσιαν αὐτοῖς χαρισάμενος. Ἔστι δέ τι καὶ ἕτερον τῶν συγγενῶν τῶν ἐμῶν πάνυ βεβαρημένον καὶ σχεδὸν τὸ καιριώτατον τῆς Ἀριαραθικῆς ἀπορίας ὑπάρχον, ὃ καὶ παρακαλῶ κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἱατρευθῆναι παρὰ τῆς σῆς χρηστότητος, ὥστε φορητὸν τοῦ λοιποῦ 10 γενέσθαι τοῖς κεκτημένοις.

CCCXI

ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ

Πολλὰς ἡμῖν ποιοῦσι τὰς ἐπιστολάς πρὸς τὴν σὴν τιμότητα οἱ ταῖς διαβεβαιώσεσιν ἡμῶν μὴ προσέχοντες, ἀλλ' ἰδίον τι καὶ ἐξαίρετον ἐν τοῖς ἑαυτῶν ἐπιζητοῦντες. Πάλαι γάρ ἡμεῖς αὐτοῖς διεμαρτυράμεθα ὅτι οὕτως ἔση κοινὸς καὶ ἴσος τῶν δικαίων ἡμῖν φύλαξ, ὥστε μηδένα πλεόν ἐπιζητη- 5 σαί τι τῶν εἰς φιланθρωπίαν, ἐὰν μὴ που ὑπερβάλῃ τῇ

CCCX. — Exstat tantum in VLC. In titulo ἀνεπίγραφος om. V.

1 αὐτῷ: αὐτό V || 9 ὃ καὶ: ὃ VL.

CCCXI. — Exstat tantum in VLC.

5 ἴσος: ἴσως L.

ἀπληστία. Ὅμως δὲ πληροφοροῦντες τόνδε ἐδώκαμεν αὐτῷ τὴν ἐπιστολὴν συνιστώντές σοι τὸν ἄνδρα καὶ παρακαλοῦντες καλῶς τε αὐτὸν ἰδεῖν καὶ διὰ τὸ χρόνον κεκμηκέναι αὐτοῦ τὸν οἶκον ἐπὶ ταῖς λειτουργίαις τῆς ἐνδεχομένης 10 αὐτὸν παρακλήσεως ἀξιῶσαι.

CCCXII

ΚΗΝΣΙΤΟΡΙ

Οἶδας τὰς ἐκ τῶν κήσων καὶ ὠφελείας καὶ βλάβας τὰς γινομένας τοῖς ἀνθρώποις. Ὡστε σύγγνωθι τῷδε πολλὴν ποιησαμένῳ σπουδῇ μηδεμίαν ὑπομεῖναι βλάβην καὶ συνάρασθαι αὐτῷ κατὰ δύναμιν πρὸς τὸ δίκαιον προθυμήθητι.

CCCXIII

ΚΗΝΣΙΤΟΡΙ

Οὐκ ἔστι πόρρωθεν ἰδεῖν τὰς οἰκονομίας τὰς τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὑπὸ μικροψυχίας οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸ ἐν ποσὶν ἀποβλέπομεν καὶ πολλάκις ἐπὶ ἀγαθὸν πέρας ἀγόμενοι δυσχεραίνομεν, ἀνεχομένου ἡμῶν τῆς ἀμαθίας τοῦ πάντα ἐν τῇ 5 ἑαυτοῦ σοφίᾳ διοικούντος Δεσπότητος. Μέννησαι γὰρ δὴ πού ποτε 8 εἰς τὴν ἐπιτεθεῖσαν ἡμῖν φροντίδα, ὅσους παρελάβομεν τῶν φίλων εἰς τὸ δι' αὐτῶν ἀπώσασθαι τὴν ἐπήρειαν. Οὕτω γὰρ ὠνομάζομεν τὸ πρᾶγμα. Ἀλλὰ νῦν ὁρῶς ὅποια τὰ παρόντα. Παρέσχε γὰρ σοι ὁ Θεὸς 10 ἀφορμὴν τοῦ τὴν καλοκάγαθίαν τῶν τρόπων εἰς φανερόν

9 τὸ: τῷ L.

CCCXII. — Exstat tantum in VLC. Titulus κηνσίτορι: τῷ αὐτῷ LC.

1 βλάβας: βλάβης C || posterius τὰς om. V.

CCCXIII. — Titulus κηνσίτορι Maur: τῷ αὐτῷ VPBMLC.

1 τὰς τοῦ: τοῦ BLC || 6 ἐδυσχεραίνομεν: ἐδυσχεραίνεμεν LC || 8 ὠνομάζομεν: ὀνομάζομεν LC.

ἀγαγεῖν καὶ παντὶ τῷ ἐφεξῆς βίῳ ἀγαθῆς μνήμης ἀφορμας
 ἐναφεῖναι. Ὅποιαί γάρ ἂν ᾧσιν αἱ ἀποτιμήσεις αὐταί,
 τοιαύτη καὶ ἡ ἐπ' αὐταῖς μνήμη παρὰ τῶν ἐπιγινομένων
 διασώζεσθαι πέφυκεν, ἐπεὶ δὲ οὐδὲ εὐχομένοις Γαλάταις
 ὑπῆρξεν ἂν φιλανθρωποτέρου ἥθους ἐπιτυχεῖν, ἀκριβὺς 15
 ἐγὼ πᾶσαιμαι. Ἐχὼ δὲ οὐ Γαλάτας μακαρίζειν τῆς σῆς
 ἐπιστασίας μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἑαυτόν. Ἔστι γὰρ κάμολ
 οἶκος ἐν Γαλατίᾳ καὶ οἶκων γε ὁ λαμπρότατος σὺν Θεῷ, εἰς
 ὃν εἰ τύχοιμι παρὰ σοῦ τινος βοηθείας (τεύξομαι δὲ ἕως ἂν
 φιλία τὴν οἰκίαν ἰσχύον ἔχῃ), μεγάλην εἰσομαι τῷ Θεῷ τὴν 20
 χάριν. Εἰ οὖν τις λόγος παρὰ τῇ σῇ τιμιότητι τῆς ἐμῆς
 φιλίας, δμολογουμένην τινὰ ὀφέλειαν παρασχέσθαι τῷ οἴκῳ
 τοῦ θαυμασιωτάτου ἄρχοντος Οὐλπικίου ἡμῶν ἔνεκεν παρα-
 κλήθητι, ὥστε ὕφελειν τι τῆς νῦν οὔσης ἀπογραφῆς μάλιστα 25
 μὲν ἀξιόλογον καὶ τῆς σῆς μεγαλονοίας ἄξιον, προσθήσω
 δὲ ὅτι καὶ τῆς ἡμετέρας πρεσβείας τῶν ἀγαπώντων σε. Εἰ
 δὲ μή, ἀλλ' ὅσον οἱ τε καιροὶ συγχωροῦσι καὶ ἡ τῶν πραγ-
 μάτων ἐπιδέχεται φύσις, πάντως δὲ ὕφελειν καὶ μὴ ἔθσαι
 ἐπὶ τῆς ταυτότητος, ὥστε ἡμᾶς μυρίων ὧν ἔχομεν παρὰ
 τοῦ ἀγαθοῦ ἄρχοντος εὐεργεσιδὼν μίαν χάριν ταύτην διὰ τῆς 30
 σῆς σεμνότητος ἀντεκτίσαι.

CCCXIV

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΕΠΙ ΙΚΕΤῆ

Καὶ πῶς ἔμελλον ἐγὼ γραμμάτων οἰκίαν ἀφορμὴν παρό-
 ψεσθαι καὶ προσερεῖν τὴν σὴν τιμιότητα τοῦδε πρὸς ὑμᾶς
 ἀφικνουμένου; Ὅς ἐξήρκει μὲν καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ εἰπεῖν τὰ

13-14 τοιαύτη ... ἡ ... μνήμη ... πέφυκεν: τοιαῦται ... αἱ ... μνη-
 μαί ... πεφύκασιν LC || αὐταῖς: αὐτῆς P || 17 ἑαυτόν: ἑμαυτόν LC ||
 18 οἶκος: ὁ οἶκος B || γαλατίαι: γαλατεία P || 20 φιλία: ἡ φιλία
 LC || 29 ὥστε: ὡς LC.

CCCXIV. — Exstat tantum in VLC.

1 οἰκίαν: οἰκείων VL || 2 ὑμᾶς: ἡμᾶς C.

ἡμέτερα καὶ τὴν τῆς ἐπιστολῆς πληρῶσαι χρεῖαν, ἡβουλῆθη
 δὲ καὶ γραμμάτων διάκονος γενέσθαι διὰ τὸ σφόδρα ἡμᾶς 5
 ἀγαπᾶν καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς προσκεῖσθαι ἡμῖν. Παντὶ τρόπῳ
 καὶ τὰ ὑμέτερα ῥήματα ἐπικομίζεσθαι βούλεται καὶ ὑμῖν
 διακονεῖσθαι. Ἐδῶκαμεν οὖν αὐτῷ τὴν ἐπιστολὴν δι' ἧς
 πρῶτον μὲν ὑμῖν εὐχόμεθα πάντα τὰ ἀγαθὰ ἃ τε ὁ βίος
 οὗτος ἔχει καὶ ὅσα τῶν ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις τὸν μακαρισμὸν 10
 ἀποκείμενον φυλάσσει, ἔπειτα καὶ δεόμεθα Θεοῦ τοῦ ἁγίου
 οἰκονομηθῆναι δεύτερον ἡμῖν τὴν συντυχίαν ὑμῶν, ἕως
 ἐσμέν ὑπὲρ γῆς. Τὴν δὲ εἰς τὸν προειρημένον ἀδελφὸν
 ἀγάπην ὅτι πολυπλασιάζεις ἡμῶν ἔνεκεν οὐκ ἀμφιβάλλω.
 Ὡστε παρακλήθητι ἔργῳ αὐτῷ παρασχέσθαι τὴν πείραν. 15

CCCXV

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΥΠΕΡ ΣΥΓΓΕΝΟΥΣ

Πάνυ πεπεισμένος μηδὲν διαμαρτήσεσθαι περὶ ὧν ἂν
 μετὰ τοῦ δικαίου παρακαλέσω τὴν τιμιότητά σου, προθυμῶς
 ἦλθον ἐπὶ τὸ δοῦναι τὴν ἐπιστολὴν τῇ κοσμιωτάτῃ τῇδε
 ὀρφανῶν προεστῶσῃ καὶ οἰκίαν οἰκούσῃ ὑδρας τινὸς πολυ-
 κεφάλου χαλεπωτέραν. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ὑπάρχει ἡμῖν 5
 τὸ καὶ οἰκείως ἔχειν ἀλλήλοις κατὰ γένος. Διὸ παρακαλοῦ-
 μέν σου τὴν εὐγένειαν καὶ ἡμᾶς τιμῶντα καὶ τῷ πάππῳ
 τῶν ὀρφανῶν τὴν ὀφειλομένην ἀποσώζοντα τιμὴν παρα-
 σχέσθαι τινὰ βοήθειαν, ὥστε φορητὴν τοῦ λοιποῦ τὴν
 κτήσιν αὐτοῖς καταστήσαι. 10

4 πληρῶσαι: ἀποπληρῶσαι C || 10 τῶν: τόν C || τόν om. C ||
 11 ἀποκείμενον: -να C || ordo τοῦ ἁγίου θεοῦ C || 14 ἡμῶν:
 ὑμῶν L.

CCCXV. — Exstat tantum in VLC. In titulo ἀνεπίγραφος
 om. V.

CCCXVI

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΥΠΕΡ ΚΑΤΑΠΟΝΟΥΜΕΝΟΥ

Πάνυ πεπεισμένος μηδὲν δεῖσθαι γραμμάτων τοὺς πρὸς τὴν σὴν χρηστότητα ἀφικομένους, διὰ τὸ πλεῖον ποιεῖν ἐκ τῆς τοῦ τρόπου καλοκάγαθίας ἢ ὅσον ἂν τις παρακαλέσας προτρέψαιτό σε πρὸς τὸ ἀγαθόν, ὁμῶς διὰ τὸ καθ' ὑπερβολὴν φροντίζειν τοῦ υἱοῦ τοῦδε ἐπιστεῖλαι τῇ καθαρᾷ σου καὶ 5 ἀδόλφ ψυχῇ προήχθην συνιστῶν σοι τὸν ἄνδρα καὶ παρακαλῶν, ἐν οἷς ἂν ᾖ δυνατόν, παρασχέσθαι αὐτῷ εἰς τὰ προκείμενα τὴν κατὰ δύναμίν σοι ἐπικουρίαν. Ὅτι δὲ οὐδενὸς ἑτέρου δεηθήσεται προστάτου, σοὺ καταξιώσαντος πάσῃ 10 δυνάμει ἣν ἔδωκέ σοι ὁ Κύριος χρήσασθαι εἰς τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ προστασίαν, ἀκριβῶς ἐπίσταμαι.

CCCXVII

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΥΠΕΡ ΕΝΔΕΟΥΣ

Σπανίας ἡμῖν τὰς πρὸς τὴν σὴν τιμιότητα κατασκευάζει ἐπιστολάς τὸ σπάνιον τῶν αὐτόθι ἀποκρίσεων. Δεῖγμα γὰρ ποιούμεθα ὄχλον ἡμῶν τὸ γράμμα φέρειν τῇ τιμιότητί σου τὸ μὴ δέχεσθαι ἐφ' οἷς ἂν ἐκάστοτε γράφωμεν τὰς ἀποκρί-

CCCXVI. — Exstat tantum in VLC. In titulo ἀνεπίγραφος om. V.

4 προτρέψαιτό: -ψηταί V || 6 προήχθην: -θημεν V.

CCCXVII. — Exstat tantum in VLC. In titulo ἀνεπίγραφος om. V.

4 τὸ μὴ etiam V²: τῷ μὴ V || γράφωμεν: γράζομεν C.

λεις. Πάλιν δὲ εἰς ἑτέραν μεθίστησι διάνοιαν ἢ ἔννοια τοῦ 5
 πλήθους τῶν περὶ σὲ πραγμάτων καὶ συγγνώμην ἔχομεν τῷ
 τοσαύτα διὰ χειρὸς ἔχοντι ἐπιλανθανομένῳ ἡμῶν, ὧν οὐδὲ
 εἰ πᾶσα ἦν σχολή καὶ ἡσυχία διὰ τὸ ταπεινὸν τοῦ βίου
 μεμνησθαι βῆδιον. Σὲ μὲν οὖν ὁ Ἅγιος καὶ ἐπὶ μείζονα τῆς
 περιφανείας ἀγάγοι καὶ τῇ παρούσῃ λαμπρότητι συντηρήσοι 10
 τῇ ἑαυτοῦ χάριτι. Ἡμεῖς δὲ πᾶσαν πρόφασιν ἀμειβόμεθα
 γράμμασιν, οὐχ ἥκιστα δὲ τὴν παροῦσαν διὰ τόνδε ὄν καὶ
 παρακατατιθέμεθά σοι καὶ ἀξιοῦμεν λαβεῖν τινα αὐτὸν τῆς
 τῶν γραμμάτων ἡμῶν διακονίας αἰσθῆσιν.

CCCXVIII

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΕΩΤΟΥ

Τοὺς ἐκ τῆς πατρίδος ἡμῶν ἀφικομένους συνίστησί σοι
 αὐτὸ τὸ τῆς πατρίδος δίκαιον, εἰ καὶ ὅτι τῇ τοῦ τρόπου
 χρηστότητι πάντας ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ ἀγείας πρόνοιαν τοὺς
 δπωσοῦν δεομένους τινὸς ἀντιλήψεως. Καὶ τὸν ἐγχειρίζοντα
 τοίνυν τὴν ἐπιστολὴν τῇ κοσμιότητί σου, τὸν υἱὸν τοῦδε 5
 δέξαι καὶ ὡς πατρεώτην καὶ ὡς δεόμενον ἀντιλήψεως καὶ
 ὡς παρ' ἡμῶν συνιστάμενόν σοι, καὶ ἐκ πάντων τούτων ἐν
 αὐτῷ ὑπαρξάτω, τυχεῖν τῆς ἐνδεχομένης παρὰ σοῦ βοηθείας
 εἰς τὰ προκείμενα. Δῆλον δὲ ὅτι ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις αἱ
 ἀνταποδόσεις οὐ παρ' ἡμῶν τῶν μικρῶν, ἀλλὰ παρὰ τοῦ 10
 Κυρίου τοῦ τὰς ἀγαθὰς προαιρέσεις ἀμειβομένου.

9 ἅγιος : ἅγιος θεός V || μείζονα : μείζον V || 14 ἡμῶν :
 ἡμῖν C.

CCCXVIII. — Exstat tantum in VLC. In titulo ἀνεπίγραφος
 om. V.

1 τῆς om. V || 2-3 ordo χρηστότητι τοῦ τρόπου V || 3 ἑαυτοῦ :
 αὐτοῦ V || 7 ordo τούτων πάντων V.

CCCXIX

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΥΠΕΡ ΞΕΝΟΥ

Κατὰ πόδας τῆς ἀναχωρήσεώς σου ἐπέστη ἡμῖν ὁ υἱὸς οὗτος ὃ τὴν ἐπιστολὴν σοι ταύτην ἀποδιδούς χρεῖαν ἔχων, ὥς ἀνὴρ ἐν ἀλλοδαπῇ διάγων, πάσης τῆς παρὰ τῶν χριστιανῶν ὀφειλομένης τοῖς ξένοις παραμυθίας. Τὸ μὲν οὖν πρᾶγμα οὗτός σοι ἐναργέστερον διηγήσεται, τὴν δὲ βοήθειαν 5 αὐτὸς παρέξεις τὴν σοι κατὰ δύναμιν καὶ ἀναγκαίαν τοῖς προκειμένοις. Ἐὰν μὲν οὖν παρῇ ὁ ἡγεμὼν, αὐτὸς ξαναγήσεις πρὸς αὐτὸν δηλονότι. Ἐπεὶ, διὰ τῶν πολιτευομένων παρέξεις αὐτῷ τὰ σπουδαζόμενα. Οὐ γὰρ μικρῶς μοι μέλει τὸ πάντα αὐτὸν κατὰ γνώμην πράξαντα ἐπανελθεῖν. 10

CCCXX

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΕΠΙ ΠΡΟΣΗΓΟΡΙΑ

Διὰ μακροῦ ἡμῖν ὑπῆρξε προσειπεῖν τὴν τιμιότητά σου τῷ τὸν ἀνακομίζοντα τὰς ἀποκρίσεις πολὺν χρόνον ἐνδιατρίψαι τῇ ἡμετέρᾳ καὶ ἀνδράσι καὶ πράγμασι δυσχερεστέροις περιπεσεῖν. Ἐνιαυτὸν γὰρ ὅλον ἀπεξενώθη τῆς ἐνεγκούσης. Ἀπάταις ἀνθρώπων καὶ διαλύσεσιν ὑπαχθεῖς, εἰ τῆς παρού- 5 σης αὐτῷ κακουργίας κρατήσῃς, τοῦ παντὸς περιέσεσθαι, ὅψε τοῦ κεφαλαίου τῆς ζημίας ἐπήσθετο ἐν τῇ κατὰ μικρὸν ἀπάτῃ τῆς αἰσθήσεως κλεπτομένης. Ἐπεὶ οὖν ἐπάνεισι τῶν τε τοῦ ἀέρος ὀχληρῶν καὶ τῆς τῶν ἀνδρῶν μοχθηρίας ἀπαλλαγείς, ἀσπαζόμεθά σε δι' αὐτοῦ παρακαλοῦντες 10

CCCXIX. — Exstat tantum in VLC. In titulo ἀνεπίγραφος om. V.

1 ἐπέστη: ἐφέστηκεν V || 9 τὸ: τοῦ V || 10 αὐτὸν: αὐτῷ V.

CCCXX. — Exstat tantum in VLC.

5 διαλύσεσιν: διελέσμασιν V || εἰ: εἰ δὲ V.

μεμνησθαι ἡμῶν ἐπὶ τῶν προσευχῶν (πολλῆς γὰρ τῆς ἐκ τῶν
 εὐχῶν βοηθείας δεόμεθα) καὶ ἅμα σημαίνομεν ὅτι οἱ ὑπεύ-
 θυνοι καταλειφθέντες πρὸς τὴν τοῦ θφλήματος ἔκτισιν παρὰ
 τοῦ μακαρίου ἐπισκόπου ἐπιμνησθέντος ἐν ταῖς διαθήκαις
 αὐτοῦ τε τοῦ χρέους καὶ ὅθεν προσήκεν ἔκτισθῆναι καὶ διὰ 15
 τίνων, ὑπεριδόντες τῶν φιλικῶν ὑπομνήσεων τὰς ἐκ τῶν
 δικαστηρίων ἀνάγκας ἐκδέχονται. Διὸ ἄπρακτος ἐπανήλθεν
 ὁ ἑταῖρος ἡμῶν καὶ ταῦτα αὐτὰ ἡξίωσεν αὐτὸν παρ' ἡμῶν
 μαρτυρηθῆναι, ὥς μὴ ἀργίας μηδὲ ῥαθυμίας ἔγκλημα σχεῖν
 παρὰ τῇ τιμιότητι σου. Ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον. Τὰ δὲ τῶν 20
 Ἐκκλησιῶν ὅπως ἔχει, εἴτε συγκεχώρηται μένειν ἐπὶ τῆς
 ὁμοιότητος, εἴτε καὶ πρὸς τὸ χεῖρον ἐκπέπτωκεν, ἢ τινα
 ἐλπίδα τῆς ἐπὶ τὸ βέλτιον ἔχει μεταβολῆς, γνωρίσαι ἡμῖν
 διὰ τίνος τῶν γνησίων ἀδελφῶν καταξίωσον.

CCCXXI

ΘΕΚΛΗ

Τὸ παριππεύσαν ἔτος κρυμδὸς γεγένηται τῇ πατρίδι βαρὺς
 καὶ τῶν ἀμπέλων τὰς βλεφαρίδας πρὸς ὠδίνας λυομένας
 ἀνέκοψεν· αἱ δὲ ἀπομείνασαι στεῖραι αὐχμηράς ἡμῶν καὶ
 ἀδρόχους τὰς φιάλας εἰργάσαντο. Τί δή ποτ' οὖν σοι τῶν
 φυτῶν τὴν ἀκαρπίαν ἐτραγωδῶ; Ἴνα ἡμῖν, κατὰ τὸν 5
 Σολομῶντα, αὐτὴ γένῃ ἄμπελος κυπρίζουσα καὶ κατάκαρπος

18 αὐτὸν om. V || 22 ἡ: εἴ L || 23-24 ordo διὰ τίνος γνωρίσαι
 ἡμῖν L.

CCCXXI. — Non exstat in P e mutilatione manuscripti.

1 γένηται: γέγονε LC || 2 τῶν ἀμπέλων: τῆς ἀμπέλου L ||
 ordo τὰς βλεφαρίδας τῶν ἀμπέλων [τῆς ἀμπέλου L] LC || πρὸς: τὰς
 ἡδὴ πρὸς LC || ὠδίνας: ὠδίνα L || 3 ἡμῶν: ἡμῖν L || 3-4 ordo καὶ
 ἀδρόχους τὰς φιάλας ἡμῶν [ἡμῖν L] LC || 4 εἰργάσαντο: ἐξεργάσαντο
 LC || 4-5 ordo τὴν τῶν φυτῶν LC || 5 ἐτραγωδῶ: ἐτραγωδήσαι
 προήχθημεν LC || 5-6 γένῃ loc. post ἵνα LC || 6 σολομῶντα: σολό-
 μωνα VB || αὐτὴ: καὶ αὐτὴ LC.

κληματίς, οὐ βότρυν ἐξανθήσασα, ἀλλὰ τῶν βοτρώων ἐξοινώσασα τοῖς πόνοις τὴν δρόσον. Εἰσὶ τινες παρ' ἡμῖν ἄνδρες οἱ τὸν περίβολον τῆς συνόδου τειχίζοντες. Τούτους δρεινῶ μεθύσματι ποτίζειν οὐκ ἔχων ἐγὼ ἐπὶ τὴν πολυστάφυλόν σου κεχώρηκα δεξιάν, ἵν' ἡμῖν ἐκ ποταμίας τοὺς τῶν σῶν 10 κελεύσης ἐπιρρεῦσαι κρουνοὺς. Τοῦτο γὰρ ποιήσασα τάχος πολλῶν μὲν ἀναπαύσεις ψυχάς, εὐφρανεῖς δὲ ὡς ἔνι μάλιστα καὶ τὸν ἀττικιστὴν ἐπαίτην ἐμέ.

CCCXXII

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΕΠΙ ΦΙΛΩ ΣΥΜΠΑΣΧΑΣΑΙ

Δεξάμενος τὰ γράμματα τῆς σῆς τιμιότητος ἦσθην, ὡς εἰκός, καὶ εὐχαρίστησα τῷ Κυρίῳ καὶ προθύμως εἶχον ἀντιφθέγξασθαι, ἐάν τις κατὰ καιρὸν περὶ ἀντιγράφων ὑπέμνησε. Τὸ γὰρ πρᾶγμα ὑπὲρ οὗ ἐπέταξας ἡμῖν χρόνῳ ἐλάμβανε τὴν κατάστασιν. Οὐκ ἐνῆν δὲ πρὸ τοῦ πέρατος 5 ἀσφαλὲς οὐδὲν ἀποκρίνασθαι. Αὕτη ἡ αἰτία τῆς σιωπῆς ἡμῶν· οὐ γὰρ δὴ βᾶθυμία οὐδὲ ἀγνοία τοῦ προσήκοντος. Εἰ γὰρ καὶ ὅλως βᾶθυμοι, ἐσπουδάσαμεν πάντως ἐπὶ τῆς σῆς τιμιότητος συσκιάσαι ἡμῶν τὰ ἐλαττώματα. Νῦν δὲ οὐκ ἔστιν ἡμῶν ἐπιλαθέσθαι σου οὐδὲ τὸ βραχύτατον (ἢ πρότε- 10 ρον ἢν τις ἑαυτὸν ἀγνοήσειεν), ἀλλὰ, κἂν ἐπιστέλλωμεν κἂν μὴ, ἐνιδρυμένον σε ταῖς καρδίαις ἑαυτῶν περιφέρομεν

7-8 ἐξοινώσασα: ἐκθλίψασα LC || 8 πόνοις: διψῶσι LC || εἰσὶ τινες παρ' ἡμῖν ἄνδρες: τίνες δὲ εἰσιν οἱ διψῶντες LC || 9 τούτους: τοῦτοις MC || 11 ποταμίας: ποταμίας ποταμηδόν LC || τῶν σῶν: σοὺς LC || 12 ordo τάχος ποιήσασα LC || 13 ἀναπαύσεις ψυχάς: στόματα ξηρὰ θεραπεύσεις LC || δέ: δὲ πρῶτον LC || 14 ἐπαίτην: ἐπαινέτην MC.

CCCXXII. — Exstat tantum in VLC. In titulo ἀνεπίγραφος om. V.

6 ordo οὐδὲν ἀσφαλὲς V || 7 βᾶθυμία ... ἀγνοία: -ία ... -ία V || 10 ἡμῶν: ἡμῖν V.

καὶ πρὸς τὴν μακρὰν ἀπόληψιν τοῦ χειμῶνος οὕτω δυσκόλως
ἔχομεν ὥστε εὐχεσθαι, εἰ μὴ αὐτῷ σοι δυνατόν διὰ τὰς
ἀκουσμένας ἀσχολίας καταλιπεῖν τοὺς ἀγροίκους, ἡμῖν 15
ἐγγενέσθαι πρόφασιν ἐπιστῆναι τοῖς τόποις καὶ τῆς ἀλη-
θινῆς εὐσταθείας τῶν σὼν τρόπων καὶ τῆς κοσμιότητος
ἀπολαύσαι. Πάντως δὲ τὴν σωτήριον ἡμέραν τοῦ Πάσχα
μεθ' ἡμῶν ποιῆσαι προθυμηθήσῃ μετὰ τῆς κοσμιωτάτης
συμβίου σου, ἣν καὶ προσαγορεύομεν διὰ σοῦ καὶ παρακα- 20
λοῦμεν συμπράξαι ἡμῖν εἰς τὸ ἐπεῖξαι σε πρὸς ἡμᾶς.

CCCXXIII

ΦΙΛΑΓΡΙΩ ΑΡΚΗΝΩ

Χάρις τῷ ἀγίῳ Θεῷ· οὐ γὰρ ἂν εἵποιμι χάριν ἔχειν τοῖς
ἡδικοῦσί σε, ὅτι μοι γεγονάσι γραμμάτων ὑπόθεσις. Ἄλλ'
ὁ πανταχόθεν εὐεργετῶν ἡμᾶς Κύριος οἶδε καὶ διὰ τῶν
λυπηρῶν πληροῦν πολλάκις τὰς παρακλήσεις. Ὅθεν καὶ
ἡμῖν τὴν σκαιότητα τῶν ἀποδράντων σε εὐφροσύνης 5
ἐποίησεν ἀφορμὴν. Ἀλλὰ γράφοις ἡμῖν διὰ πάσης προφά-
σεως, τοιαῦτα γράφων οὕτω μὲν ἀπὸ χρηστῆς γνώμης, οὕτω
δὲ ἀπὸ γλώττης κεκαθαρμένης. Καὶ γὰρ εἰ μὴ φαμεν προσ-
ποιεῖσθαι τὸ ἐν τῇ λέξει τερπνόν, ἀλλ' οὖν φυσικῶς πως
κατακηλούμεθα παρ' αὐτοῦ καὶ ἄγετε ἡμᾶς οἱ τὸν λόγον 10
χαρίεντες, ὥσπερ οἱ τὰς μελίσσας διὰ τῶν κρουμάτων.
Πολλὰς γε οὖν πέμπε τὰς ἐπιστολάς καὶ μακράς ὥς ἔνι
μάλιστα· οὐ γὰρ δὴ ἀρετὴ ἐπιστολῆς ἢ βραχύτης, οὐ μᾶλλον
γε ἢ ἀνθρώπου. Γράφε δὲ ἡμῖν τὰ τε κατὰ τὸν οἶκον ὅπως

13 ἀπόληψιν: ἀπολειψιν C || 16 ἐγγενέσθαι etiam V²: γενίσθαι V.

CCCXXIII. — 2 ὑπόθεσις: -σεις M || 3 καὶ om. L || 5 σκαιότητα: εἰσκαιότητα VBMC || ἀποδράντων: ἀποδρασάντων M || 10 τὸν λόγον: τῶν λόγων L || 11 μελίσσας: μελίττας C || κρουμάτων: κρουσμάτων BM || 14 γράφε: γράφετε P.

διάκειται καὶ αὐτό σοι τὸ σῶμα ὅπως ὑγείας ἔχει, καὶ εἰ 15
τὰ τῶν Ἑκκλησιῶν ἡσυχάζει. Μέλει γάρ σοι καὶ τούτων
καλῶς ποιοῦντι. Καὶ μέντοι καὶ εἴ τις δύνάμεις συμπονεῖν
τῇ εἰρήνῃ καὶ τῇ ἐνώσει τῶν διεστηκότων, μὴ παραιτοῦ. Ὁ
δὲ χρηστὸς Κυριακὸς ἤψατο πρότερον τῆς σπουδῆς καὶ
τότε ἡμῖν ἀπέδωκε τὴν ἐπιστολὴν, ἐπὶ δὲ τὰ λείψανα τοῦ 20
πράγματος ἔσχε συναιρομένους τὰ ἡμῖν δυνατά. Ἐπεστεί-
λαμεν γάρ τῷ χωρεπισκόπῳ τῶν τόπων, ὃς ἐὰν ποιήσῃ τι
τῶν προστεταγμένων αὐτὰ γνωρίσει τὰ πράγματα.

CCCXXIV

ΠΑΣΙΝΙΚΩ ΙΑΤΡΩ

Δεῖγμα τοῦ μὴ παρέργως ἔχειν περὶ ἡμᾶς τὸ εὐθὺς ἀπ'
αὐτῶν, ὡς εἶπεῖν, τῶν θυρῶν τῆς εἰσόδου προσφθέγγεσθαι
ἡμᾶς. Ἔστι μὲν οὖν καὶ αὐτὸ σπουδῆς ἄξιον τὸ ἐντυχεῖν
γράμμασι φιλικοῖς· ἐὰν δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς μεγίστοις χρεῖαν
ἀνύῃ τὰ γραφόμενα, πολλῷ πλείονος ἄξια γίνεται δηλονότι. 5
Εὖ τοίνυν ἴσθι ὅτι ὁ πάντα ἄριστος ἀνὴρ Πατρίκιος τοσαυ-
τα ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτοῦ τῆς πειθοῦς φέρει τὰ φάρμακα
ὥστε μὴ ὅτι σὺ ἐπέστεilas, ἀλλὰ καὶ Σαυρομάτην τινὰ ἢ
Σκύθην λάβῃ, πείσῃ ἂν ῥαδίως περὶ ὧν ἐβελήσειεν. Οὐ μὴν
ἀπὸ καρδίας ἐστὶ τὰ τῆς εὐφροσύνης ἐκεῖνα ῥήματα. Πάλαι 10
γάρ ἐπιτετήδευται τὸ σχῆμα τοῦτο· μέχρι φωνῆς εἶναι

15 διάκειται: διάκηται P || ἔχει: ἔχη PBM || 21 συναιρομένους:
συναιρουμένους PBL || 23 γνωρίσει: -ση M.

CCCXXIV. — 1 δεῖγμα: δεῖγμα μέγιστον M || ἔχειν: σε ἔχειν
LC || περὶ: πρὸς LC || 2 εἰσόδου Maur: ὁδοῦ VPBMLC || προσφθέγ-
γεσθαι: προσφθέγγασθαι C || 4-5 ἐὰν ... ἀνύῃ etiam M^a: ἐὰν ... ἀνύει
M εἰ ἀνύει LC || 6 εὖ: σὺ L || ὅτι: ὡς LC || πάντα: τὰ πάντα LC ||
7 τὰ om. LC || 8 μὴ: μὴδ' L || ὅτι: ὅτι οὖν L || σὺ om. L ||
9 πείσῃ: πείσαι LC || μὴν: μὴ L || 11 εἶναι om. LC.

χρηστούς καὶ ἀπειροκάλους δῆθεν καὶ ἐτοιμούς εἶναι ἐπι-
τρέπειν παντὶ δικαστηρίῳ τὰ καθ' ἑαυτούς, ἐπειδὴν δὲ ἐπ'
αὐτῶν γένωνται τῶν πραγμάτων, μὴ σύ γε ἐκεῖ τόχοις. Ἀλλὰ
ταῦτα μὲν μοι πρὸς σὲ εἰρήσθω, ἵν' αὐτός τε εἰδῆς καὶ τὸν 15
ἄνδρα οὔτε ἄλλως ὄντα εὐπαράγωγον, ἔτι καὶ παρὰ σεαυτοῦ
πεισθῆς μὴ τῇ τῶν βημάτων προσέχειν εὐπρεπείᾳ, ἀλλὰ
τούς ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναμένειν ἐλέγχους.

CCCXXV

ΜΑΓΝΙΝΙΑΝΩ

Ἐξήρκει καὶ τὸ γράμμα τῆς σεμνότητός σου πᾶσαν ἡμῖν
ἐξεργάσασθαι εὐφροσύνην. Νυνὶ δὲ καὶ ἡ κοσμιωτάτη γυναι-
κῶν Εἰκέλιον, ἡ κοινὴ θυγάτηρ ἡμῶν, τὴν ἐπιστολὴν ἀπο-
δοῦσα πλέον ἢ εἰς τὸ διπλάσιον τὴν εὐφροσύνην ἐπηύξησεν
οὐ μόνον τῷ ἔμψυχος εἰκὼν εἶναι τῆς ὑμετέρας καλοκάγα- 5
θίας, ἀλλὰ καὶ τῷ παρ' ἑαυτῆς ἐπιδεικνύναι πᾶσαν ἀρετῆς
ἐπιμέλειαν. Ὡστε πρότερον αὐτὴν ἀσμένως δεξάμενοι διὰ
σέ, ὕστερον ἀναστρέψαντες ἐμακαρίσαμεν σε δι' αὐτήν, ὅτι
τοιαύτης τεκνοτροφίας μισθοὶ σε μένουσι παρὰ τοῦ Δεσπό-
του Θεοῦ. Ἀλλ' ἴδοιμέν ποτε καὶ αὐτὸν σέ καὶ τῶν ἐν σοὶ 10
καλῶν ἀπολαύσαιμεν μήτε ἀρρωστίας μήτε ἑτέρας τινὸς
δυσχερείας ἐμποδιζούσης ἡμῶν τῇ συντυχίᾳ.

13 καθ' ἑαυτούς: κατ' αὐτούς LC || 14 ἐκεῖ: τοιοῦτος L || 15 μὲν
om. LC || εἰδῆς: εἰδείης LC || 16 εὐπαράγωγον: οὐ παράγωγον B ||
17 πεισθῆς: πεισθεὶς L.

CCCXXV. — Non exstat in B. Titulus μαγνινιανῶ: μαγνη-
μιανῶ LC.

1 ἐξήρκει: ἐξαρκεῖ C || 2 ἐξεργάσασθαι: ἐπεξεργάσασθαι M || 3
εἰκέλιον: ἐκέλιον LC || 5 τῷ: τὸ P || ὑμετέρας: σῆς LC || 6 τῷ: τὸ
P || ἐπιδεικνύναι: δεικνύναι LC || ordo πᾶσαν δεικνύναι LC || 10 θεοῦ:
χριστοῦ LC.

CCCXXVI

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΕΠΙ ΝΟΥΘΕΣΙΑ

Ἐδωκεν ἡμῖν ὁ ἅγιος Θεὸς οἰκειοτάτην γραμμάτων ὑπόθεσιν τὸν ἀδελφὸν τόνδε γνωρίσας ἡμῖν, τὸν ἄνδρα ᾧ κατὰ τὴν ἐπάνοδον τὴν πρὸς τὴν σὴν τιμιότητα ἐχρησάμεθα τῆς ἐγγράφου ταύτης ὁμιλίας ἡμῶν διακόνῳ, εὐχόμενοι τῷ Θεῷ ἐπὶ μεῖζόν σε περιφανείας καὶ δόξης προϊόντα κοσμεῖν καὶ ἡμᾶς καὶ τὴν πατρίδα πᾶσαν τῇ οἰκείᾳ σεαυτοῦ ἀρετῇ. Παρακαλοῦμεν δέ σε παρὰ πάντα τὸν βίον μεμνησθαι τοῦ κτίσαντός σε Θεοῦ καὶ τιμήσαντος, ἵνα πρὸς τῇ τοῦ βίου τούτου λαμπρότητι ἔτι καὶ τῆς οὐρανόου δόξης ἀξιωθῇς, ἣς ἔνεκεν πάντα ποιητέον ἡμῖν τοῖς πρὸς τὴν μακαρίαν ἐλπίδα τὴν ζωὴν ἡμῶν ἀπευθύνουσιν.

CCCXXVII

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΕΠΙ ΠΑΡΑΚΛΗΣΕΙ

Ὑπὲρ ὧν παρόντας ἡμᾶς ἐτίμησας καὶ ἀπόντας μεμνησθαι καταξιοῖς (ἦλθε γὰρ ὡς ἡμᾶς ἡ ἀκοή) παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ Δεσπότη γένοιτό σοι ἀντίδοσις, καὶ σε ἵδοιμεν ἐν τῇ μεγάλῃ ἡμέρᾳ τῆς δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς εὐδόκιμον, ἵνα, ὥσπερ τῆς ἐνταῦθα περιφανείας

CCCXXVI. — Exstat tantum in VLC.

1 γραμμάτων nos: πραγμάτων VLC || 6 πᾶσαν ... ἀρετῇ om. C || 9 ἔτι om. C.

CCCXXVII. — Exstat tantum in VLC. In titulo ἀνεπίγραφος om. V.

1 ἀπόντας: -των C || 2 ὡς: εἰς C || ἡ om. V || 3 ἵδοιμεν: ἴδωμεν C.

ἡξίωσαι, οὕτω καὶ παρὰ τῷ οὐρανίῳ Βασιλεῖ σεμνότητος ἀπολαύσης. Παρακαλοῦμεν οὖν προηγουμένως τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ διαρκῆ παρασχέσθαι τὴν σπουδὴν, ἔπειτα καὶ τὸ εἰς ἡμᾶς εὐμενὲς ἐπαυξῆσαι μνήμης τε πάσης καὶ προσ-
 τασίας ἡμᾶς ἀξιοῦντα, σεμνῶναι δὲ ἡμᾶς καὶ γράμμασιν, 10
 ὥστε ἀπόδειξιν ἡμᾶς ἔχοντας ὅτι οὐ βαρύνῃ ἡμᾶς ἐπιστέλ-
 λοντας συνεχέστερόν σου τῇ μεγαλονοίᾳ καταθαρρήσειν.

CCCXXVIII

ΥΠΕΡΕΧΙΩ

Καὶ προσαγορεύω τὴν τιμιότητά σου καὶ εὐχομαί σοι τὰ ἀγαθὰ, ἑμαυτὸν δὲ καταμηνύω σπουδὴν ἔχοντι πάντως εἰδέναι τὰ καθ' ἡμᾶς μηδὲν ἄμεινον τῆς συνηθείας πράτ-
 τοντα. Τῶν γὰρ δυσφημοτέρων φείδομαι, ὥς ἂν μὴ πάνυ
 λυποίην τὸν τὰ βέλτιστα ἡμῖν συνευχόμενον. 5

CCCXXIX

ΦΑΛΕΡΙΩ

Πάνυ ἡδέως ἐτέρφθην τοῖς ποταμίοις ἰχθύσι μνησικακή-
 σας αὐτῶν τὴν φυγὴν ἣν ἔφυγον ὑποδραμόντες τὴν σκέπην
 τὴν ἐκ τοῦ κρύους. Ἰχθύων δὲ ἡμῖν τιμιώτερά σου τὰ γράμ-
 ματα. Ὡστε ἐπίστελλε μᾶλλον ἢ ἀπόστελλε. Εἰ δὲ ἡδιόν
 σοι σιωπᾶν, σὺ δὲ ἄλλ' εὐχόμενος ὑπὲρ ἡμῶν μὴ διαλείπης. 5

6 ἡξίωσαι: ἡξίωσεν L || 7 τῇ ἐκκλησίᾳ: τὴν ἐκκλησίαν L || 10 δι
 om. C || ordo καὶ γράμμασιν ἡμᾶς L || 11 prius ἡμᾶς om. V ||
 βαρύνῃ: -νει L || 11-12 ἐπιστέλλοντας: ἐπιστέλλοντάς σοι C.

CCCXXVIII. — 1 σοι: σου L.

CCCXXIX. — 1 ἐτέρφθην: -θης C || 1-2 μνησικακήσας: μὴ μνησι-
 κακήσας; I. μὴ, κακίας C || 5 διαλείπης: διαλείποις M διαλίποις L.

CCCXXX

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ

Ὅτι σε φιλῶ, οἷς ἐπιστέλλω μάθε. Ὅτι με μισεῖς, οἷς σιωπῆς ἔγνων. Γράφε δὲ κἄν τοῦ λοιποῦ, καλάμφ και μέλανι και βραχεῖ χάρτη φιλοφροντας φιλῶν.

CCCXXXI

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ

Μάταιόν ἐστι δις περὶ τῶν αὐτῶν ἐπιστέλλειν. Ἡ γὰρ φύσιν οὐκ ἔχει διορθώσεως τὸ πρᾶγμα και μάτην ἡμῖν ἐνοχλοῦσιν οἱ προσιόντες, ἢ οἱ δεχόμενοι τὰς ἐπιστολάς παρορῶσιν ἡμῶν και οὕτω ματαιοφρονοῦμεν τοῖς καταφρονηταῖς ἐπιστέλλοντες. Ἐπεὶ οὖν ἤδη περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδέξω γράμ- 5 ματα, ἡναγκάσθημεν δὲ και δεύτερον ἐπιστεῖλαι, ἢ διόρθωσαι, εἴ σοι δύναιμις, ἢ γνῶρισον ἡμῖν τὴν αἰτίαν δι' ἣν πάλαι οὐ γέγονε τὰ προστεταγμένα.

CCCXXXII

ΑΛΛΗ ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ

Ἐν γνῶρισμα τοῦ ζῆν δ λόγος. Πῶς γὰρ σὺ ὑπὲρ γῆς εἶναι νομισθείης μηδέποτε φθειγξάμενος; Ἄλλ' ἀπῶσαι τὴν σιωπὴν σου γράψας ἡμῖν και ἐμφανίσας σεαυτὸν ὅτι περ ζῆς.

CCCXXX. — Titulus ἀνεπίγραφος: ἀνεπίγραφος προτρεπτικὴ πρὸς τὸ ἐπιστέλλειν M.

CCCXXXI. — Exstat tantum in VLC. Titulus ἀνεπίγραφος Maur: τῷ αὐτῷ VL ἀνεπίγραφος τῷ αὐτῷ C.

2 ἡμῖν: ὑμῖν LC || 2-3 ἐνοχλοῦσιν: διοχλοῦσιν LC.

CCCXXXII. — Titulus ἄλλη ἀνεπίγραφος: ἄλλη ἀνεπίγραφος ὁμοία M ἄλλη L.

1 γὰρ: δι C || γῆς: γῆν LC || 2 φθειγξάμενος: φθειγγόμενος LC || 3 ὅτι περ: ὅτι LC.

CCCXXXIII

ΝΟΤΑΡΙΩ

Οἱ λόγοι τὴν φύσιν ὑπόπτερον ἔχουσι. Διὰ τοῦτο σημείων
 χρῆζουσιν, ἵνα ἱπταμένων αὐτῶν λάβῃ τὸ τάχος ὁ γράφων.
 Σὺ οὖν, ὦ παῖ, τὰ χαράγματα τέλεια ποίει καὶ τοὺς τόπους
 ἀκολουθῶς κατὰστιζε. Ἐν γάρ μικρῇ πλάνῃ πολὺς ἡμάρτη-
 ται λόγος, τῇ δὲ ἐπιμελείᾳ τῷ γράφοντος κατορθοῦται τὸ 5
 λεγόμενον.

CCCXXXIV

ΠΡΟΣ ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΟΝ

Ὅρθά γράφε καὶ χρῶ τοῖς στίχοις ὀρθῶς καὶ μήτε
 ἑωρείσθω πρὸς ὕψος ἢ χεῖρ μήτε φερέσθω κατὰ κρημνῶν.
 Μηδὲ βιάζου τὸν κάλαμον λοξὰ βαδίζειν ὥσπερ τὸν παρ'
 Αἰσώπῳ καρκίνον, ἀλλ' εὐθὺ χώρει ὥσπερ ἐπὶ στάθμης
 βαδίζων τεκτονικῆς ἢ πανταχοῦ φυλάττει τὸ ἴσον καὶ πᾶν 5
 ἀναιρεῖ τὸ ἀνώμαλον. Τὸ γὰρ λοξὸν ἀπρεπές, τὸ δὲ εὐθὺ
 τερπνὸν τοῖς ὀρθοῖς οὐκ ἔδω ἀνανεῦν καὶ κατανεῦν,
 ὥσπερ τὰ κηλόνεια, τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀναγινωσκόντων,
 ὁποῖόν τι κάμῳ συμβέβηκε τοῖς γράμμασιν ἐντυχόντι τοῖς
 σοῖς. Τῶν γὰρ στίχων κειμένων κλιμακῆδόν, ἥνικα ἔδει 10
 μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερον ἀφ' ἑτέρου, ἀνάγκη ἦν ἐξορθεῖν
 πρὸς τὸ τέλος τοῦ προσιόντος. Ἐν ᾧ μηδαμοῦ φαινομένης
 τῆς ἀκολουθίας ἀνατρέχειν ἔδει πάλιν καὶ τὴν τάξιν ἐπι-
 ζητεῖν ἀναποδίζοντα καὶ παρεπόμενον τῷ αὐλακι, καθάπερ

CCCXXXIII. — Exstat tantum in VLC. Titulus νοταρίῳ:
 νεκταρίῳ L.

1 σημείων: σημείον L.

CCCXXXIV. — 2 ἑωρείσθω: αἰωρείσθω VLCP²M² || 10 κειμέ-
 νων: ἐγκειμένων C.

τὸν Θησέα τῷ μίτῳ τῆς Ἀριάδνης φασί. Γράφε τοῖσιν ὁρθῶς καὶ μὴ πλάνῃ τὸν νοῦν τῷ πλαγίῳ καὶ λοξῷ τῶν γραφομένων.

CCCXXXV

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΙΒΑΝΙΩ

Αἰσχύνομαι καθ' ἓνα σοι προσάγων τοὺς Καππαδόκας, ἀλλὰ μὴ πάντας τοὺς ἐν ἡλικίᾳ πείθων λόγων καὶ παιδεύσεως ἀντιποιεῖσθαι καὶ σοὶ κεχρησθαι τῆς ἀσκήσεως διδασκάλῳ. Ἀλλ' ἐπειδὴ πάντων εἰσάπαξ ἐπιτυχεῖν τὰ προσήκοντα σφίσιν αὐτοῖς αἰρουμένων οὐχ οἷόν τε, τοὺς ἐκάστοτε 5 πειθομένους παραπέμπομαί σοι τοσοῦτον αὐτοῖς χαριζόμενος ὅσον καὶ οἱ τοῖς διψῶσι καθηγούμενοι τὰς πηγάς. Ὁ δὲ νῦν προσιῶν μικρὸν ὕστερον ἑαυτοῦ ἔνεκεν σπουδασθήσεται, ἐπειδὴ σοὶ συγγένηται. Νῦν δὲ ἀπὸ πατρός ἐστι γνῶριμος, μέγα ἐπὶ ὁρθότητι βίου καὶ δυνάμει πολιτικῇ παρ' ἡμῖν 10 λαβόντος ὄνομα, ὃς καὶ ἔμοι εἰς τὴν ἄκραν φιλίαν ἤρμωσται. Ἦς ἀμειβόμενος αὐτὸν τῷ παιδί ταύτην τὴν χάριν δίδωμι σοὶ ποιῶν αὐτὸν γνῶριμον, πρῶγμα μεγίστης εὐχῆς ἄξιον τοῖς ἀρετὴν ἀνδρὸς κρίνειν ἐπισταμένοις.

CCCXXXVI

ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΩ

1 Διὰ χρόνου πρὸς ἡμῶς Καππαδόκης ἦκει νέος. Ἐν τούτῳ κέρδος ὅτι Καππαδόκης. Ἀλλὰ καὶ τοῦ πρώτου γένους οὗτος ὁ Καππαδόκης. Δεύτερον τοῦτο κέρδος. Ἀλλὰ καὶ

CCCXXXV. — Non exstat in B. Titulus βασιλείος λιβανίω: λιβανίῳ σοφιστῇ VPM.

6 παραπέμπομαί: -ομέν LC || 6-7 χαριζόμενος: -οι LC || 8 ἑαυτοῦ: αὐτοῦ V || 11 καὶ ἔμοι: κάμοι LC || ἄκραν: ἄκραν καὶ μεγάλην L || 13 ordo ἄξιον εὐχῆς L.

CCCXXXVI. — Non exstat in B.

γράμμα τοῦ θαυμαστοῦ Βασιλείου κομίζων ἡμῖν. Τοῦτ' ἐν 5
 ὅτ' οὗ τις εἴποι μεῖζον; *Εἰ γὰρ δὴ ἐπιλεχθῆσαι σου νομί-
 ζεις, καὶ πάλαι νέον ὄντα ἡδούμην, σωφροσύνη τε πρὸς
 τοὺς γέροντας ἀμιλλώμενον δρῶν (καὶ ταῦτα ἐν ἐκείνῃ τῇ
 πόλει τῇ ταῖς ἡδοναῖς βρυούσῃ) καὶ λόγων ἤδη μοῖραν
 κεκτημένον μεγάλην. *Ἐπειδὴ δὲ φήθης δεῖν καὶ τὰς *Αθῆ-
 νας ἰδεῖν καὶ τὸν Κέλσον ἔπειθες, συνέχαιρον τῷ Κέλσῳ τῆς 10
 σῆς ἐξηρητημένῃ ψυχῇ. *Ἐπ' ἀνήκοντος δὲ σου καὶ ἔχοντος
 τὴν πατρίδα, ἔλεγον πρὸς ἐμαυτὸν· «Τί νῦν ἡμῖν ὁ Βασι-
 λειος δρῶ καὶ πρὸς τίνα βίον ὥρμηκεν; *Αρ' ἐν δικαστηρίοις
 τρέπεται τοὺς παλαιούς ῥήτορας ζηλῶν, ἢ ῥήτορας εὐδαι-
 μόνων πατέρων ἀπεργάζεται παιδας;» Ὡς δὲ ἡκόν τινες 15
 ἀπαγγέλλοντες ἀμείνω σε πολλῶν τουτωνῶν τῶν δδῶν πορεύ-
 εσθαι καὶ σκοπεῖν ὅπως ἂν γένοιο Θεῶν μᾶλλον φίλος ἢ
 συλλέξεις χρυσίον, εὐδαιμονίᾳ σέ τε καὶ Καππαδόκας· σέ
 μὲν τοιοῦτον βουλόμενον εἶναι, ἐκείνους δὲ τοιοῦτον δυνα-
 μένους δεικνύναι πολίτην. 20

2 Φίρμος δὲ ἐκεῖνος ὡς πανταχοῦ διετέλεσε κρατῶν εὖ
 οἶδα· ἐντεῦθεν γὰρ αὐτῷ τῶν λόγων ἡ δύναμις. Πολλῶν δὲ
 ἐπαίνων ἀπολαύσας, οὐκ οἶδα ὅτι πώποτε τηλικούτων ἡλί-
 κων νῦν ἐν τοῖς σοῖς ἀκήκοα γράμμασι. Τὸ γὰρ μηδένα ἂν 5
 τὴν ἐκείνου δόξαν ὑπερβαλέσθαι σε τὸν λέγοντα εἶναι πόσον
 τι χρὴ νομίζειν ἐκείνῳ; Δοκεῖς δὲ μοι καὶ τούτους ἀπес-
 ταλκέναι πρὶν ἢ τὸν Φιρμῖνον ἰδεῖν. *Ἡ γὰρ ἂν αὐτὸν οὐκ
 εἶχε τὰ γράμματα; Καὶ νῦν τί ποιεῖ ἢ τί μέλλει Φιρμῖνος;
 *Ἐτ' ἔστιν ἐν τοῖς τῶν γάμων πότοις, ἢ ἐκεῖνα μὲν πάλαι 10
 πέπνυται, βαρεῖα δὲ ἢ βουλή καὶ πᾶσα ἀνάγκη μένειν, ἢ
 τίνες εἰσὶν ἐλπίδες ὡς αὖθις ἔσται Λόγων κοινωνός; *Απο-
 κρινάσθω τι ἡμῖν καὶ εἴη μὲν τι χρηστόν. Εἰ δ' οὐκ οὖν τι καὶ

1 5 ὅτ' οὗ: ὅτι L || 16 πολλῶν: πολλῶν M || 18 συλλέξεις: -ξης L ||
 εὐδαιμονίᾳ: εὐδαιμόνησά PMLC.

2 5 ὑπερβαλέσθαι: ὑπερβάλλεσθαι VM || 7 φιρμῖνον: φίρμον L^a ||
 ἦ: ἡ LC || ἂν οἷν. MC || 8 φιρμῖνος: φορμῖνος V φίρμος L^a ||
 10 βαρεῖα: βαρεῖ M || ἦ: εἰ L || 11 τίνες: τινός V.

λυπήσει, τοῦ βλέπειν γε ἡμᾶς πρὸς τὰς πύλας ἀπαλλάξει.
 Εἰ δὲ Ἀθήνησι νῦν δ' Φιρμῖνος ἐτύγχανεν ὦν, τί ἂν ἔδρων
 οἱ βουλευόντες παρ' ὑμῖν; Ἡ τὴν Σαλαμινίαν ἔπεμπον ἂν 15
 ἐπ' αὐτόν; Ὅρθς ὅτι καὶ μόνον ὑπὸ τῶν σῶν ὑβρίζομαι
 πολιτῶν. Οὐ μὴν ἔγωγε τοῦ φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν Καππαδό-
 κας παύσομαι. Ἀλλ' εὐχομαι μὲν αὐτοὺς ἀμείνους γενέσθαι
 περὶ ἐμέ, μένοντας δὲ ἐπὶ τῶν αὐτῶν οἴσω. Φιρμῖνος δὲ
 μῆνας ἡμῖν συνεγένετο τέτταρας, ἡμέραν δὲ ἡργησεν οὐδε 20
 μίαν. Τὸ δὲ συνειλεγμένον ὅσον ἐστὶν αὐτὸς εἴση καὶ ἴσως
 οὐ μέμψῃ. Πρὸς δὲ τὸ πάλιν αὐτὸν δευρο δυνηθῆναι ἐλθεῖν
 τίνα χρή προσπααρακαλεῖν σύμμαχον; Εἴπερ γάρ εἴ φρονοῦ-
 σιν οἱ βουλευόντες (πρέποι δ' ἂν ἀνθρώποις πεπαιδευμέ-
 νοις), τιμήσουσι τοῖς δευτέροις, ἐπειδὴ τοῖς πρώτοις ἐλύ- 25
 πησαν.

CCCXXXVII

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΙΒΑΝΙΩ

Ἴδού σοι καὶ ἕτερος ἦκει Καππαδόκης υἱὸς ἐμὸς καὶ
 αὐτός· πάντας γάρ ἡμῖν εἰσποιεῖ τὸ σχῆμα τοῦτο ἐν ᾧ νῦν
 ἔσμεν. Ὡστε κατὰ γε τοῦτο ἀδελφὸς ἂν εἴη τοῦ προλαβόν-
 τος καὶ τῆς αὐτῆς σπουδῆς ἄξιός ἐμοί τε τῷ πατρὶ καὶ σοί 5
 τῷ διδασκάλῳ, εἴπερ τι πλεόν ὅλως δυνατὸν ἔχειν τοὺς παρ'
 ἡμῶν ἐρχομένους. Τοῦτο δὲ λέγω οὐχ ὥς οὐκ ἂν τῆς σῆς
 λογιότητος πλεόν τι τοῖς παλαιοῖς τῶν ἐταίρων χαριζο-
 μένης, ἀλλ' ὥς ἀφθόνου πᾶσι τῆς ὠφελείας σου προκει-
 μένης. Ἀρκοῦν δ' ἂν εἴη τῷ νεανίσκῳ πρὸ τῆς ἐκ τοῦ

13 τοῦ: τῷ V || 14 φιρμῖνος: φορμῖνος V φέρμος L³ || 15 σαλα-
 μινίαν: σαλαμῖνα L || 16 μόνον: μόνον οὐχ V || 19 φιρμῖνος: φορμῖ-
 νος V φέρμος L³ || 22 μέμψῃ: μέμψει P || 25 τιμήσουσι: τιμήσουσί
 σε LC.

CCCXXXVII. — Non exstat in B.

2 αὐτός: οὗτος LC || ἡμῖν: ἡμᾶς LC || 5 ordi ὅλως πλεόν LC ||
 7 πλεόν: πλείον LC || ἐταίρων: ἐτέρων VPM || 8 πᾶσι: πάσης L.

χρόνου πείρας ἐν τοῖς οἰκείοις τετάχθαι· ὃν ἀποπέμψαι 10
 ἡμῖν ἄξιον τῶν τε ἡμετέρων εὐχῶν καὶ τῆς σαυτοῦ δόξης
 ἦν ἔχεις ἐν τοῖς λόγοις. Ἐπάγεται δὲ καὶ ἡλικιώτην τὴν
 ἴσῃν ἔχοντα περὶ τοὺς λόγους σπουδὴν, εὐπατρίδην καὶ
 αὐτὸν καὶ ἡμῖν οἰκεῖον, ὃν μηδὲν ἑλαττον ἔξιν πιστεύομεν,
 καὶ πλεῖστον τῶν ἄλλων τοῖς χρήμασιν ἀπολείποιο. 15

CCCXXXVIII

ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΩ

Οἶδα ὅτι τοῦτο πολλάκις γράψεις, τὸ « ἰδοὺ σοὶ καὶ ἕτερός
 ἦκει Καππαδόκης ». Πολλοὺς γάρ, οἶμαι, πέμψεις αἰεὶ μὲν
 καὶ πανταχοῦ τοῖς κατ' ἐμοῦ χρώμενος ἐγκωμίοις τούτῳ τε
 αὐτῷ καὶ πατέρας κινῶν καὶ παῖδας. Ἄλλ' ὅγε ἐγένετο περὶ
 τὴν ἐπιστολήν σου τὴν καλὴν οὐ καλὸν σιωπήσαι. Παρεκά- 5
 θηντό μοι τῶν ἐν ἀρχῇ γεγεννημένων ἄλλοι τε οὐκ ὀλίγοι καὶ
 ὁ πάντα ἄριστος Ἀλύπιος, Ἱεροκλέους ἀνεψιὸς ἐκείνου.
 Ὡς οὖν ἔδοσαν οἱ φέροντες τὴν ἐπιστολήν, σιγῇ διὰ πάσης
 ἐλθὼν, νενικήμεθα, ἔφην μειδιῶν ἅμα καὶ χαίρων. Καὶ τίνα
 σὺ νενίκησαι νίκην, ἤροντο, καὶ πῶς οὐκ ἀλγεῖς νενικημέ- 10
 νος; Ἐν κάλλει μὲν, ἔφην, ἐπιστολῶν, νενίκημαι, Βασίλειος
 δὲ κεκράτηκε. Φίλος δὲ ὁ ἀνὴρ καὶ διὰ τοῦτο εὐφραίνομαι.
 Ταῦτα εἰπόντος ἐμοῦ παρ' αὐτῶν μαθεῖν ἡδουλήθησαν τῶν
 γραμμάτων τὴν νίκην. Καὶ ἀνεγίνωσκε μὲν ὁ Ἀλύπιος,

11 σαυτοῦ: αὐτοῦ L || 12 τὴν om. P || 14 καὶ om. VPM ||
 μηδὲν: οὐδὲν LC.

CCCXXXVIII. — Non exstat in B. Titulus λιβάνιος βασιλείω:
 λιβάνιος πρὸς ταῦτα LC.

1 ordo πολλάκις τοῦτο LC || 3 ordo ἐγκωμίοις τοῖς κατ' ἐμοῦ χρώ-
 μενος LC || ἐγκωμίοις: τοῖς ἐγκωμίοις LC || τε: δὲ LC || 4 ordo
 κινῶν καὶ παῖδας καὶ πατέρας L κινῶν καὶ πατέρας καὶ παῖδας C ||
 9 ἅμα: τε ἅμα LCP² || 11 νενίκημαι: ἤττημαι LC || 13 ἡδουλήθη-
 σαν: ἰδ- LCV²P².

ἤκουον δὲ οἱ παρόντες, ψῆφος δὲ ἠνέχθη μηδὲν με ἐψευσθαι. 15
 Καὶ τὰ γράμματα ἔχων ὁ ἀναγνοὺς ἐξήκει δεῖξων, οἶμαι, καὶ
 ἄλλοις καὶ μόλις ἀπέδωκε. Γράφε τοίνυν παραπλήσια καὶ
 νίκαι. Τοῦτί γάρ ἐστιν ἐμὲ νικᾶν. Καλῶς δὲ κακεῖνο εἰκάζεις
 ὥς οὐ χρήμασι πράττεται τὰ παρ' ἡμῶν, ἀλλ' ἄρκει τῷ μὴ
 δυναμένῳ δοῦναι τὸ βουλευθῆναι λαβεῖν. Κἂν γὰρ αἰσθωμαί 20
 τινα ἐν πενίᾳ Λόγων ἐρῶντα, πρὸ τῶν πλουτούντων οὗτος.
 Καίτοι οὐ τοιούτων πεπειράμεθα διδασκάλων, ἀλλ' οὐδὲν
 κωλύει ταύτῃ γε εἶναι βελτίονας. Μηδεὶς οὖν πένης ὀκνεῖτω
 δεῦρο βαδίζειν, εἰ ἐν ἐκείνῳ κέκτηται μόνον τὸ ἐπίστασθαι
 πονεῖν. 25

CCCXXXIX

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΙΒΑΝΙΩ

Τί οὐκ ἂν εἴποι σοφιστῆς ἀνὴρ, καὶ σοφιστῆς τοιοῦτος, ὅ
 γε ἴδιον εἶναι τῆς τέχνης ὁμολογεῖται καὶ τὰ μεγάλα μικρά
 ποιεῖν, ὅποτε βούλεται, καὶ τοῖς μικροῖς περιτιθέναι μέγε-
 θος; Ὅποιον δὴ τι καὶ περὶ ἡμᾶς ἐπεδείξω. Τὴν γὰρ ἐπισ- 5
 τολὴν ἐκείνην τὴν ῥυτίδωσαν, ὥς ἂν ὑμεῖς οἱ τὰ περὶ τοὺς
 λόγους τρυφῶντες εἴποιτε, οὐδὲν οὔσαν τῆς ἐν ταῖς χερσὶ
 σου ταύτης ἀνεκτοτέραν, τοσοῦτον ἦρας τῷ λόγῳ ὥς ἡττη-
 θῆναι δῆθεν αὐτῆς καὶ ἡμῖν τῶν πρωτείων τοῦ γράφειν
 παραχωρεῖν, ὅμοιον ποιῶν ταῖς τῶν πατέρων παιδιαῖς, ὅταν
 ταῖς παρ' ἑαυτῶν νίκαις παρέχωσι τοῖς παισὶν ἐναβρύνουσιν 10

15 ψῆφος: ἡ ψῆφος LC || 19 πράττεται: μετρεῖται: LC || 20
 xān ... αἰσθωμαί: καὶ ... αἰσθομαι L || 21 πρὸ etiam P²: πρὸς P ||
 23 κωλύει: κωλύσει LC || βελτίονας: -ους M -ονα LC || 23-24 ordo
 δεῦρο ὀκνεῖτω VPM || 24 κίκτηται: κίκτημαι C.

CCCXXXIX. — Non exstat in B. In titulo λιβανίῳ: τῷ
 αὐτῷ C.

2 ὁμολογεῖται: ὁμολόγηται MLC || καὶ τὰ: τὰ LC || 3 ὅποτε:
 ὅτε LC || 5 τὰ om. LC || 6 ταῖς om. C || 7 ταύτης: ταύτην L ||
 10 παρέχωσι: παραχωρῶσι LCP².

θαι, οὔτε ἑαυτοὺς τι ζημιούντες καὶ τῶν παιδῶν τρέφοντες
 τὸ φιλότιμον. Τῷ ὄντι δὲ καὶ ἀμύθητον ὄσσην ἡδονὴν εἶχεν ὁ
 λόγος ἐν τῇ πρὸς ἡμᾶς παιδίῳ, οἷον Πολυδάμαντός τινος ἢ
 Μιλωνος παγκρατίου ἢ πάλης ἀγωνίαν παραιτουμένου τὴν
 πρὸς ἐμὲ αὐτόν· πολλὰ γὰρ περισκεψάμενος οὐδὲν εὖρον 15
 εὐσθeneίας ὑπόδειγμα, ὥστε τοὺς τὰς ὑπερβολὰς τῶν λόγων
 ἐπιζητοῦντας ἐνταυθά σε μᾶλλον ἄγασθαι τῆς δυνάμεως
 οὕτω δυνηθέντα ταῖς παιδιαῖς πρὸς ἡμᾶς καταβῆναι, ἢ εἰ
 τὸν βάρβαρον ἦγες ὑπὲρ τὸν Ἄθω πλέοντα. Ἄλλ' ἡμεῖς
 μὲν, ὦ θαυμάσιε, Μωσεῖ καὶ Ἡλίῳ καὶ τοῖς οὕτω μακαρίοις 20
 ἀνδράσι σύνεσμεν ἐκ τῆς βαρβάρου φωνῆς διαλεγόμενοις
 ἡμῖν τὰ ἑαυτῶν, καὶ τὰ παρ' ἐκείνων φβεγγόμεθα νοῦν μὲν
 ἀληθῆ, λέξιν δὲ ἀμαθῆ, ὥς αὐτὰ ταῦτα δηλοῖ. Εἰ γάρ τι καὶ
 ἦμεν παρ' ὑμῶν διδαχθέντες, ὑπὸ τοῦ χρόνου ἐπελαθόμεθα.
 Αὐτὸς δὲ ἐπίστελλε ἡμῖν ἄλλας ὑποθέσεις ἐπιστολῶν ποιού- 25
 μενος, αἱ καὶ σὲ δείξουσιν καὶ ἡμᾶς οὐκ ἐλέγξουσιν. Τὸν υἱόν.
 Ἄνυσίου ἤδη σοι προσήγαγον ὥς ἑμαυτοῦ υἱόν. Εἰ δὲ ἐμός
 ἐστι παῖς, τοῦ πατρός ἐστι τὸ παιδίον, πένης ἐκ πένητος.
 Γνώριμον δὲ τὸ λεγόμενον ἀνδρὶ σοφῷ καὶ σοφιστῇ.

CCCXL

ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΩ

Εἰ πάνυ πολὺν χρόνον ἐσκόπεις πῶς ἂν ἄριστα συνείποις
 τοῖς περὶ τῶν σῶν γραμμάτων ἡμετέροις γράμμασιν, οὐκ ἂν

11 παιδῶν: νηπίον LC || 15 ἐμὲ αὐτόν etiam P²: ἑμαυτόν VPM
 ἑαυτὸν C || 16 εὐσθeneίας: ἀσθeneίας VM || ὑπόδειγμα om. M ||
 19 ἦγες: εἶγες L || 20 μωσεῖ: μωσῇ ML || 26 καὶ σὲ: σὲ L ||
 27 ἀνυσίου Maur: ἀνύσιον VPMLC || 29 καὶ: τε καὶ LCP².

CCCXL. — Non exstat in B. Titulus λιβάνιος βασιλείω: λιβάν-
 νιος πρὸς ταῦτα LC.

ἄμεινον τοῦτό μοι ποιῆσαι ἐδόκεις ἢ τοιαῦτα γράφων ὅπο-
 νον ἔγραψας. Καλεῖς μὲν γάρ με σοφιστήν, τοῦ δὲ τοιούτου
 εἶναι φῆς τὸ δύνασθαι τὰ μικρὰ μεγάλα ποιεῖν, τὰ δ' αὖ 5
 μεγάλα μικρά. Καὶ δὴ τὴν ἐμὴν ἐπιστολὴν βεβουλησθαι φῆς
 δεῖξαι τὴν σὴν καλὴν οὐκ οὖσαν καλὴν, εἶναι τε οὐδὲν ἦς
 νον ἔπεμψας βελτίω, ὅλως τε οὐδεμίαν εἶναι παρὰ σοὶ λόγων
 δύναμιν, τῶν μὲν νον ὄντων ἐν χερσὶ βιβλίων τοῦτο οὐ ποι-
 ούντων, ὧν δὲ εἶχες πρότερον λόγων ἐξερρυηκότων. Καὶ 10
 ταῦτα πείθειν ἐπιχειρῶν οὕτω καλὴν καὶ ταύτην ἦν λέγεις
 κακῶς εἰργάσω τὴν ἐπιστολὴν ὥσθ' οἱ παρόντες οὐκ εἶχον
 μὴ πηδᾶν ἀναγινωσκομένης. Ἐθαύμασα οὖν ὅτι ταύτῃ τὴν
 προτέραν καθελεῖν ἐπιχειρήσας τῷ φάναι εἰσκέναι ταύτῃ
 τὴν προτέραν ἐκόσμησας. Ἐχρῆν δὲ ἄρα τὸν τοῦτο βουλό- 15
 μενον ἀφορμὴν ποιῆσαι ταύτῃ ἐπὶ διαβολῇ τῆς πρόσθεν.
 Ἄλλ' οὐκ ἦν, οἶμαι, σὸν ἀδικῆσαι τὴν ἀλήθειαν. Ἡδίκητο δ'
 ἂν γράφοντος ἐξεπίτηδες φαυλότερα καὶ οὐ χρωμένου τοῖς
 οὔσι. Τοῦ αὐτοῦ τοίνυν ἂν εἴη τὸ μῆτε ψέγειν ἂ δίκαιον
 ἐπαινεῖν, ἵνα μὴ σε τὸ πρᾶγμα φέρον εἰς σοφιστὰς ἐμβάλη 20
 πειρώμενον ταπεινὰ τὰ μεγάλα ποιεῖν. Βιβλίων μὲν οὖν ὧν
 φῆς εἶναι χεῖρω μὲν τὴν λέξιν, ἀμείνω δὲ τὴν διάνοιαν,
 ἔχου καὶ οὐδεις κωλύοι. Τῶν δὲ ἡμετέρων μὲν αἰεὶ, σῶν
 δὲ πρότερον, αἰ ρίζαι μένουσί τε καὶ μενοσιν ἕως ἂν
 ἦς καὶ οὐδεις μῆποτε αὐτὰς ἐκτέμωι χρόνος, οὐδ' ἂν 25
 ἦκιστα ἄρδοις.

3 τοῦτό μοι: τούτου LCP^a || 4 μὲν om. LC || ordo τοιούτου δὲ
 LC || 5 εἶναι φῆς: λέγεις εἶναι LC || μικρὰ: μικρὰ μὲν LC || ordo
 ποιεῖν μικρὰ μὲν τὰ μεγάλα LC || 7 τε: τε γὰρ LC || 8 οὐδεμίαν:
 μηδεμίαν LC || 12 κακῶς: καλῶς LP^a || παρόντες: παρόντες ἡμῖν
 LCP^a || 13 μὴ om. LC add. L^a || 14 φάναι: φάναι ταύτῃ [ταύτην C]
 τὴν προτέραν LC || εἰσκέναι: καθελεῖν L || 15 ἐχρῆν: χρῆν VMLC ||
 16 ἀφορμὴν: χεῖρονα LCP^a || 17 ἡδίκητο: ἡδικεῖτο LC || 18 χρωμέ-
 νου: -νω C || 19 ψέγειν: λέγειν V || 23 κωλύοι: κωλύει C κωλύσει
 V^a || 25 ἐκτέμωι: -μη LC || 26 ἄρδοις: ἄρδῃς L.

CCCXLI

ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΩ

Οὕτω μοι τῆς λύπης ὑφῆκας, ὥστε με μεταξὺ γράφοντα
τρέμειν. Εἰ μὲν οὖν ὑφῆκας, τί οὐκ ἐπιστέλλεις, ὦ ἄριστε;
Εἰ δὲ κατέχεις ἔτι, ὁ πάσης λογίας ψυχῆς καὶ τῆς σῆς
ἀλλότριον, ὁ κηρύττων μέχρι δυσμῶν ἡλίου μὴ χρῆναι
φυλάττειν λύπην ἐν πολλοῖς ἡλίοις ἐφύλαξας. Ἡ τάχα 5
τιμωρεῖσθαι με βούλει τῆς μελιχρᾶς σου φωνῆς ἀποστερῶν;
Μὴ σύ γε, ὦ γενναῖε, ἀλλὰ γενοῦ πρᾶος καὶ δὸς ἀπολαύσαι
τῆς παγχρύσου σου γλώττης.

CCCXLII

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΙΒΑΝΙΩ

Οἱ πρὸς τὸ ῥόδον ἔχοντες, ὥς τοὺς φιλοκάλους εἰκός,
οὐδὲ τὰς ἀκάνθας ὧν τὸ ἄνθος ἐκφύεται δυσχεραίνουσι. Καί
τινος ἤκουσα τοιοῦτόν τι περὶ αὐτῶν παίζοντος ἢ τάχα που
καὶ σπουδάζοντος, ὅτι καθάπερ κνίσματα τοῖς ἐρασταῖς τοῦ
ἄνθους ἢ φύσις τὰς λεπτὰς ἐκείνας ἀκάνθας προσέφυσε. 5

CCCXLI. — Non exstat in B.

1 με om. P add. P² || 1-2 γράφοντα τρέμειν: τρέμοντα γράφειν
LC || 2 εἰ μὲν οὖν: ἀλλ' εἰ μὲν LC || ὑφῆκας: ἀφῆκας L || 3 ὁδο ἔτι
κατέχεις LC || πάσης λογίας: περλογίας LC || 4 ἀλλότριον: ἐστὶν
ἀλλότριον LC || ἀλλότριον: ἀλλότριον πῶς ἄλλοις LCP² || ὁ om.
LCP² || 4-5 ὁδο μὴ χρῆναι μέχρι δυσμῶν ἡλίου λύπην φυλάττειν
LC || 5 ἐν: αὐτὸς ἐν LC || 6 τιμωρεῖσθαι: ζημιῶσαι LC || βούλει:
προεῖλου LC || σου om. L || ὁδο ἀποστερῶν φωνῆς LC.

CCCXLII. — Non exstat in B.

2 οὐδὲ: οὐδὲ πρὸς αὐτὰς LCP² || 3 ὁδο τάχα ἢ LC || που om.
LC || 4 καθάπερ: καθάπερ ἐρωτικά τινα LCP² || κνίσματα: κνήσματα
MLCP² || 4-5 τοῦ ἄνθους om. LCP² || 5 ὁδο τὰς λεπτὰς ἐκείνας
ἀκάνθας ἢ φύσις LCP² || προσέφυσε: τῷ ἄνθει προσέφυσε LCP² || προσ-
έφυσε: προσέφυσε πρὸς μείζονα πόθον τοῖς ἀπλήχτοις [ἀπλήστοις C]
κέντροις τοὺς δρεπομένους ὑπερεπιζούσα LCP².

Τί μοι δὴ βούλεται τοῖς γράμμασι τὸ ῥόδον ἐπεισαγόμενον;
 Πάντως οὐδέν σε χρή διδαχθῆναι τῆς ἐπιστολῆς μεμνη-
 μένον τῆς σῆς ἢ τὸ μὲν ἄνθος ἡμῖν ἔφερε τοῦ ῥόδου, τῆς
 εὐγλωττίας τὸ ἔαρ, μέμψεσι δέ τισι καὶ ἐγκλήμασι καθ' 10
 ἡμῶν ἐξηκάνθωτο. Ἄλλ' ἐμοὶ τῶν σῶν ῥόδων καθ' ἡδονὴν
 ἔστι καὶ ἡ ἄκανθα εἰς μείζονα πόθον τῆς φιλίας ἐκκαίονσα.

CCCXLIH

ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΩ

Εἰ ταῦτα γλώττης ἀργότερας, τίς ἂν εἴης αὐτὴν ἀκονῶν;
 Σοὶ μὲν γάρ ἐν τῷ στόματι λόγων οἰκοῦσι πηγαὶ κρείσσους
 ναμάτων ἐπιρροῆς, ἡμεῖς δέ, εἰ μὴ καθ' ἡμέραν ἀρδοίμεθα,
 λείπεται τὸ σιγᾶν.

CCCXLIV

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΙΒΑΝΙΩ

Τὸ μὴ συνεχῶς με γράφειν πρὸς τὴν σὴν παιδευσιν πεί-
 θουσι τό τε δέος καὶ ἡ ἀμαθία, τὸ δέ σε καρτερικώτατα
 σιωπᾶν τί τῆς μέμψεως ἐξαίρησεται; Εἰ δέ τις λογίσαιτο

6 μοι δὴ βούλεται: βούλεται μοι LC || ordo τὸ ῥόδον τοῖς γράμμασι
 LC || 7 σε χρή: δεῖ σε LC || 8 ἡμῖν ἔφερε τοῦ ῥόδου: εἶχε τοῦ ῥόδου
 ὅλον ἡμῖν LCP² || 8-9 τῆς εὐγλωττίας τὸ ἔαρ: τὸ ἔαρ τῇ εὐγλωττίᾳ
 LCP² || 9 μέμψεσι: διαπετάσασα μέμψεσι LCP² || 10 ῥόδων: λόγων
 LCP² || 11 εἰς: πρὸς LC.

CCCXLIII. — Titulus λιβάνιος βασιλείω: λιβανίω βασίλειος L.

2 σοί: σοῦ BC αἰ L || τῷ om. V || 3 ἐπιρροῆς om. L add. L² ||
 ἀρδοίμεθα: ἀρδόμεθα VM || 4 τὸ om. BCP².

CCCXLIV. — Titulus βασιλείος λιβανίω: λιβανίω σοφιστῇ VPBM.

3 ἐξαίρησεται om, P add. P².

τὸ καὶ ἐν λόγοις σε βιοῦντα δκνεῖν ἐπιστέλλειν, καταψη-
 φιεῖται σου λήθην τὴν πρὸς ἡμᾶς. *Ὡ γὰρ τὸ λέγειν πρόχει- 5
 ρον καὶ τὸ ἐπιστέλλειν οὐκ ἀνέτοιμον. Ὁ δὲ ταῦτα κεκτη-
 μένος, εἴτ᾽ αὖ σιγῶν, εὐδηλον ὡς ὑπεροψία ἢ λήθῃ τοῦτο
 ποιεῖ. *Εγὼ δὲ σου τὴν σιωπὴν ἀμείψομαι προσρήσει. Χαῖρε
 τοῖνυν, Τιμιώτατε, καὶ γράφε εἰ βούλοιο, καὶ μὴ γράφε εἰ
 τοῦτό σοι προσφιλές. 10

CCCXLV

ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΩ

Μᾶλλον ὅτι μὴ πάλαι σοι γράφειν ἡρξάμην οἶμαί μοι δεῖν
 ἀπολογίας, ἢ νῦν παραιτήσεως ὅτι τοῦτο ποιεῖν ἡρξάμην.
 *Εγὼ γὰρ ἐκεῖνος ὃ προσθέων, ὅποτε φανείης, καὶ ὡς ἡδιστα
 ὑπέχων τὰ ὅσα τῷ βεύματι τῆς γλώττης καὶ λέγοντος
 εὐφραινόμενος καὶ μόλις ἀπαλλαττόμενος καὶ πρὸς τοὺς 5
 ἑταίρους λέγων ὡς· « Οὗτος ἀνὴρ τοσούτῳ καλλίων τῶν
 *Ἀχελφου θυγατέρων ὅσῳ θέλγει μὲν ἥπερ ἐκεῖναι, βλάπτει
 δὲ οὐχ ὥσπερ ἐκεῖναι. Καὶ μικρόν γε τὸ μὴ βλάπτειν, ἀλλ'
 ὅτι τὰ τοῦδε μέλη κέρδος τῷ δεξαμένῳ. » Τὸν οὖν οὕτως
 ἔχοντα μὲν γνώμης, νομίζοντα δὲ καὶ φιλεῖσθαι, λέγειν δὲ 10
 δοκοῦντα μὴ τολμᾶν ἐπιστέλλειν ἐσχάτης ἀργίας καὶ τοῦτ'
 ἂν εἴη ἅμα ζημιούντος αὐτόν. Δῆλον γὰρ ὡς ἀμείψει μου
 τὴν ἐπιστολὴν τὴν μικρὰν καὶ φαύλην καλῇ γε καὶ μεγάλῃ
 καὶ φυλάξει δῆπου μὴ με καὶ δεύτερον ἀδικῆς. Οἶμαι γάρ

4 λόγοις: τοῖς λόγοις C || 4-6 καταψηφιεῖται ... ἐπιστέλλειν om.
 L add. L².

CCCXLV. — 3 προσθέων: πρὸς θεῶν ὧν C || φανείης: φανεΐσης
 B || 5 ἀπαλλαττόμενος: ἀπαλασσόμενος LC || 6 ἑταίρους: ἐτέρους
 P || 7-8 βλάπτει δὲ οὐχ ὥσπερ ἐκεῖναι om. C || 10 μὲν: με
 VBMLC || 11 οὐδὲ ἀργίας ἐσχάτης L || 12 ἀμείψει: -ψη VLC ||
 13 γε: τε C || 14 φυλάξει: -ξη VLCP².

πολλοὺς βοήσεσθαι πρὸς τὸ ῥῆμα καὶ περιστήσεσθαι πρὸς
 τὰ πράγματα κεκραγότες· «Βασίλειος ἡδίκηκέ τι κἄν σμι-
 κρόν; Οὐκοῦν καὶ Αἰακὸς καὶ Μίνως καὶ ὁ τούτου δὲ
 ἀδελφός.» Ἐγὼ δέ σε τῇ μὲν ἄλλῃ νενικηκέναι συγχωρῶ.
 Τίς δὲ ἰδὼν τε σέ καὶ οὐ φθονῶν; Ἐν δέ τί σοι ἡμαρτησθαι
 πρὸς ἡμᾶς κἄν σε τοῦτ' ἀναμνήσω, πείθῃς τοὺς ἀγανακτοῦν-
 τας μὴ βοᾶν. Οὐδεὶς σοι προσελθὼν καὶ χάριν ἐπαγγείλας
 ἦν δοῦναι ῥῆστον ἀτυχῆς ἀπῆλθεν. Εἰμὶ τοίνυν τῶν χάριν
 αἰτησάντων μὲν, οὐ λαθόντων δέ. Τί οὖν ἤτουν; Πολλάκις
 ἐν Στρατηγίου σοι συγγενόμενος ἡβουλήθην διὰ τῆς σῆς
 σοφίας εἰς τὸ βάθος τῆς Ὀμήρου μανίας εἰσελθεῖν. «Εἰ δὲ
 τὸ πᾶν οὐ δυνατόν, σὺ δὲ ἄλλ' εἰς μέρος ἡμᾶς εἰσάγαγε τοῦ
 κλήρου.» Μέρους δὲ ἐπεθύμουν ἐν ᾧ, τῶν Ἑλλήνων κακῶς
 πεπραχότων, ὃν ὑβρίζεν Ἀγαμέμνων θεραπεύει δώροις.
 Ταῦτ' ἐμοῦ λέγοντος ἐγέλας ἀρνείσθαι μὲν οὐκ ἔχων ὥς οὐκ
 ἂν δύναιο βουληθεὶς, δωρήσασθαι δὲ οὐκ ἐθέλων. Ἄρά σοι
 καὶ τοῖς ἀγανακτοῦσιν ὅτι σε ἔφην ἀδικεῖν ἡδικῆσθαι δοκῶ;

CCCXLVI

ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΩ

Εἰ μὲν τι περὶ τοὺς λόγους τοῖς νέοις οἷς ἔπεμψας
 προσεθήκαμεν αὐτός κρινεῖς. Ἐλπίζω δὲ αὐτό, κἄν μικρὸν
 ᾧ, μεγάλου λήψεσθαι δόξαν διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλίαν. Ὁ
 δὴ πρὸ τῶν λόγων ἐπαινεῖς, τὴν σωφροσύνην καὶ τὸ μὴ

18 τῇ ... ἄλλῃ: τὴν ... ἄλλην B || 24 ἡβουλήθην: ἐβ- MV^a ||
 25 βάθος: βάρος L || 28 ὃν om. VPBMC || θεραπεύει: θεραπεύων
 VPBMC || ordo δώροις θεραπέων C || 31 ἡδικῆσθαι: ἀδικεῖσθαι
 LC.

CCCXLVI. — 3 μεγάλου: -λα L || λήψεσθαι: λήφεται B || ordo
 δόξαν λήψεσθαι C || 4 δὴ: δε VC.

παραδοῦναι τὰς ψυχὰς ταῖς οὐ καλαῖς ἡδοναῖς, πᾶν τοῦ-
του πεποίηται πρόνοιαν καὶ διήγαγον, ὥς εἰκὸς ἦν, τοῦ
πέμψαντος μεμνημένοι. Δέχου δὴ τὰ σεαυτοῦ καὶ ἐπαίνει
τοὺς σέ τε κάμει τῷ τρόπῳ κεκοσμηκότας. Παρακαλεῖν δέ
σε πρὸς τὸ βοηθεῖν ὅμοιον ἦν τῷ πατέρει παισὶ παρακαλεῖν
βοηθεῖν.

10

CCCXLVII

ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΩ

Πᾶς μὲν ἐπίσκοπος πρᾶγμα δυσγρίπιστον· σὺ δὲ ὄσῳ
τοὺς ἄλλους παρελήλυθας λογιότητι, τοσούτῳ μοι καὶ φόβον
παρέχεις μὴ πως ἔξαρνος στής πρὸς τὴν αἵτησιν, κάπειδὴ
στρωτήρων δέομαι, κάμακας δ' ἂν ἢ χάρακας ἄλλος εἴπῃ
σοφιστῆς οὐ χρήζων, ἀλλὰ τοῖς ῥηματίοις ἐγκαλλωπιζό- 5
μενος ἢ τῆς χρείας γινόμενος. Ἐγὼ δέ, εἰ μὴ σὺ παράσχοιο,
ὑπαιθρος διαχειμᾶσω.

CCCXLVIII

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΙΒΑΝΙΩ

Εἰ τὸ κερδαίνειν τοῦτο γριπίζειν λέγεται καὶ ταύτην ἔχει
τὴν σημασίαν ἢ λέξις ἦν ἐκ τῶν Πλάτωνος ἀδύτων ἢ σοφισ-
τικῇ σου ἡμῖν προεχειρίσατο, σκόπησον, ὦ θαυμάσιε, τίς

6 πεποίηται πρόνοιαν : πεποίηται πρόνοια L || 7 μεμνημένοι : -νου
L -νους C || 8 δὴ : δι BL || 9 τὰ σεαυτοῦ : τοὺς ἑαυτοῦ V² || 9 τῷ : τὸ LC.

CCCXLVII. — Titulus λιθάνιος βασιλείῳ Maur : βασιλείῳ λιθά-
νιος VPBLC τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν περὶ τοῦ πεμφθῆναι αὐτῷ
στρωτήρας M.

1 δυσγρίπιστον : δυσγρήπιστον C || 2 ordo καὶ φόβον μοι V || 4 ἂν
om. B || 6 δι om. B || παράσχοιο : παράσχοις V.

CCCXLVIII. — Titulus βασιλείος λιθανίῳ Maur : λιθανίῳ βασι-
λείος VPBLC βασιλείου πρὸς λιθάνιον ἀμοιβαῖα M.

1 γριπίζειν : γρηπίζειν C || 3 προεχειρίσατο : προεχειρήσατο B.

μᾶλλον ἔστι δυσγρίπιστος· ἡμεῖς οἱ οὕτω δι' ἐπιστολιμαίας
 δυνάμεως ἀποχαρακούμενοι, ἢ τὸ τῶν σοφιστῶν γένος οἷς 5
 τέχνη τὸ τελωνεῖν τοὺς λόγους ἔστί. Τίς τῶν ἐπισκόπων
 τοὺς λόγους ἐφοροθέτησε; Τίς τοὺς μαθητευομένους μισθο-
 φόρους κατέστησεν; Ὑμεῖς οἱ προτιθέντες τοὺς λόγους
 ὧνια ὥσπερ οἱ τοῦ μέλιτος ἐψηται τὰ μελίπηκτα. Ὅρθς ὥς 10
 καὶ τὸν γέροντα ὑποσκιρτᾶν παρεκίνησας; Ἐγὼ δέ σοι τῶ
 ταῖς μελέταις ἐμπομπεύοντι ἰσαριθμούς τοῖς ἐν Θερμο-
 πύλαις ἀγωνιζομένοις στρατιώταις στρωτήρας χρησθῆναι
 προσέταξα ἅπαντας εὐμήκεις, κατὰ τὸν σὸν Ὅμηρον δολι-
 χοσκίους, οὐχ Ὅμηρος δ' ἀποκαταστήσειν κατεπηγγεिलाτο.

CCCXLIX

ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΩ

Οὐ παύσῃ, Βασίλειε, τὸν ἱερὸν τοῦτον τῶν Μουσῶν
 σηκὸν μεστὸν ποιῶν Καππαδοκῶν καὶ ταῦτα ἀποζόντων
 γριτῆς καὶ χιόνος καὶ τῶν ἐκεῖθεν καλῶν; Μικροῦ δέ με καὶ
 Καππαδόκην ἔθηκαν ἀεὶ μοι τὸ «προσκυνῶ σε» προσάδον-
 τες. Δεῖ δὲ ὁμῶς ἀνέχεσθαι Βασιλείου κελεύοντος. Ἴσθι 5
 τοίνυν ὥς τῆς μὲν χώρας τοὺς τρόπους ἐξακριβάζω, τὴν δὲ
 εὐγένειαν καὶ τὸ ἐμμελὲς τῆς ἐμῆς Καλλιόπης μεταμφιάσω
 τοὺς ἄνδρας, ἵν' ὀφθεῖεν ὑμῖν ἀντὶ φασσῶν περιστερὰ.

4 δυσγρίπιστος: δυσγρήπιστος C || 9 ἐψηται: ἐλιχται M || 10 σοι: σε C || 11 τοῖς: τοὺς B || 11-12 τοῖς ... ἀγωνιζομένοις: τοὺς ... ἀγωνιζομένους C || 14 οὐχ: οὐς PLC || ὁμηρος: ὁ ἱερὸς LCP² || δ' om. P.

CCCXLIX. — Titulus λιβάνιος βασιλεῖ ὦ Maur: βασιλείῳ λιβάνιος VPBLC λιβανίου πρὸς βασιλεῖον νέους αὐτῷ συστήσαντα M.

1 παύσῃ: παύσει BL || 6 ἐξακριβάζω: -ζων PLC || 8 ὑμῖν: ἡμῖν C.

CCCL

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΙΒΑΝΙΩ

Λέλυταί σοι τὸ δύσθυμον. Τοῦτο γὰρ ἔστω τῆς ἐπιστολῆς
τὸ προοίμιον. Σὺ δὲ σκῶπτε καὶ διάσυρε τὰ ἡμέτερα εἴτε
γελῶν εἴτε σπουδάζων. Τί δὲ χιόνος ἢ γριτῆς ἐμνημόνευσας,
παρὸν ἐντρυφᾶν ἡμῶν τοῖς σκώμμασιν; Ἐγὼ δέ, ὦ Λιβάνιε,
ἵνα σοι καὶ πλατὺν κινήσω τὸν γέλωτα, ὑπὸ παραπετάσματι 5
καλυπτόμενος χιόνος τὴν ἐπιστολὴν ἔγραψα, ἣν δεξάμενος
ψαύων χερσὶ γνώσει ὡς κρυερά τις αὐτῇ καὶ τὸν πέμψαντα
χαρακτηρίζει ἐμφωλεύοντα καὶ μὴ δυνάμενον ἔξω τῶν
δωματίων προκύπτειν. Τάφους γὰρ τοὺς οἴκους κεκτῆμεθα,
μέχρις ἐπιλάβοι τὸ ἔαρ καὶ νεκροὺς ἡμῶς ὄντας πρὸς ζῶην 10
ἐπανάξει πάλιν τὸ εἶναι ὥσπερ φυτοῖς χαρίζομενον.

CCCLI

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΙΒΑΝΙΩ

Πολλοὶ περιτυχόντες ἡμῖν τῶν αὐτόθι ἐθαύμασάν σου τὴν
ἐν τοῖς λόγοις ἀρετὴν. Ἔλεγον γὰρ ἐπίδειξιν τινα γεγενῆσ-
θαι λαμπρὰν ἄγαν, καὶ ἁγὼν ἦν, ὡς ἔφασκον, μέγιστος, ὡς
πάντας μὲν συνδραμεῖν καὶ μηδένα ἕτερον ἐν τῇ πόλει
φανῆναι ἢ μόνον Λιβάνιον ἀγωνιζόμενον καὶ πᾶσαν ἡλικίαν 5
ἀκρωμένην. Οὐ γὰρ ἡξίου τις ἔξω τῶν ἀγώνων γενέσθαι,
οὐκ ἀξιώματος ὄγκῳ συνών, οὐ στρατιωτικοῖς καταλόγοις
ἐμπρέπων, οὐ βαναύσοις τέχναις σχολάζων. Ἡδὲ δὲ καὶ

CCCL. — Titulus βασιλείου λιβανίῳ Maur: λιβανίῳ βασιλείου
VPBLC βασιλείου πρὸς λιβάνιον φιλικὴ μετὰ τινος παιδιᾶς M.

1 σοι: σου ML || ἔστω: ἔσται LC || 5 σοι: σὺ M² || 7 γνώσει:
γνώση VLCP²M² || 8-9 τῶν δωματίων: τοῦ δωματίου L || 10
μέχρις: μέχρις ἂν M || 11 ἐπανάξει: -ξη L.

CCCLI. — Titulus βασιλείου λιβανίῳ Maur: λιβανίῳ βασιλείου
VPBLC τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν ὥστε πεμπεῖσθαι αὐτῷ τὸν τοῦ
δυσκόλου λόγον ὃν ἐπεδείξατο M.

γυναῖκες παρεῖναι κατηπείγοντο τοῖς ἀγῶσι. Τίς δὲ ὁ ἀγων;
 Τίς δὲ ὁ λόγος ὁ τὴν πάνδημον συναγείρας πανήγυριν; Καὶ 10
 δὴ μοι ἡγγεῖλαν δυσκόλου τρόπον ἀνδρὸς τὸν λόγον ἐνστή-
 σασθαι. Ὅν οὕτω θαυμασθέντα μὴ κατόκνει μοι πέμψαι,
 ἵνα καὶ γὼ τῶν λόγων ἐπαινέτης εἶην τῶν σῶν. Ὁ γὰρ Λιβάν-
 νιον ἐπαινῶν καὶ τῶν ἔργων ἐκτὸς τίς ἂν γένωμαι νῦν
 ὑπόθεσιν ἐπαινῶν εὐδράμενος. 15

CCCLII

ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΩ

Ἰδοὺ πέπομφα τὸν λόγον ἰδρῶτι περιρρεόμενος. Πῶς γὰρ
 οὐκ ἔμελλον ἀνδρὶ τοιούτῳ πέμπω τὸν λόγον, ὃς ἱκανός
 ἐστὶ τὴν Πλάτωνος σοφίαν καὶ Δημοσθένους δεινότητα τῇ
 περὶ τοὺς λόγους εὐμαθείᾳ δεῖξαι θρυλουμένας μάτην; Τὸ
 δὲ ἔμὸν τοιοῦτον οἷον κώνωψ ἐλέφαντι παραβαλλόμενος. 5
 Ὅθεν πέφρικα καὶ τρέμω τὴν ἡμέραν λογιζόμενος καθ' ἣν
 ἐπισκέψῃ τοὺς λόγους· μικροῦ δὲ καὶ τῶν φρενῶν ἐκπέ-
 πτωκα.

CCCLIII

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΙΒΑΝΙΩ

Ἀνέγνω τὸν λόγον, σοφώτατε, καὶ ὑπερτεθαύμακα.
 ὦ Μοῦσαι καὶ Λόγοι καὶ Ἀθηναί, οἷα τοῖς ἐρασταῖς
 δωρεῖσθε. Οἷους κομίζονται τοὺς καρποὺς οἱ βραχύν τινα

15 εὐδράμενος: εὐρόμενος VBM².

CCCLII. — Titulus λιβάνιος βασιλείω Maur: βασιλείω λιβάνιος
 VPBLC λιθανίου πρὸς βασιλεῖον ἀμοιβαῖα M.

4 εὐμαθεία: -θεία M || θρυλουμένας: θρυλλ- M || 7 δὲ om. M.

CCCLIII. — Titulus βασιλείος λιθανίω Maur: λιθανίω βασιλείος
 VPBLC βασιλείου πρὸς λιβάνιον ἔπαινος ἐπὶ τῷ αὐτῷ λόγῳ πάνυ
 ὥραῖα M.

1 λόγον: λόγον σου M.

λῆσαν ὑμῖν συγγινόμενοι. Ὡ πηγῆς πολυχεύμονος, οἷους
 ἔδειξε τοὺς ἀρυσμένους. Αὐτὸν γὰρ ἐδόκουν δρᾶν ἐν τῷ 5
 λόγῳ λάλῳ συνόντα γυναίῳ. Ἐμπνουν γὰρ λόγον ἐπὶ χθονὸς
 Λιβάνιος ἔγραψεν, ὃς μόνος τοῖς λόγοις ψυχὴν ἐχαρίσατο.

CCCLIV

ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΩ

Νῦν ἔγνων εἶναι ὃ λέγομαι· Βασιλείου γὰρ με ἐπαινέσαν-
 τος, κατὰ πάντων ἔχω τὰ νικητήρια. Καὶ τὴν ψῆφον δεξά-
 μενος τὴν σὴν ἔπεστί μοι βαδίζειν μετὰ σοδαροῦ τοῦ βαδισ-
 ματος, οἷά τις ἀλαζὼν τοὺς πάντας περιφρονῶν. Ἐπεὶ οὖν
 καὶ σοὶ κατὰ μέθης λόγος πεποιήται, βουλόμεθα τούτῳ 5
 περιτυχεῖν. Ἀλλὰ κομπὸν μὲν τι λέγειν οὐκ ἐθέλω, ὃ δὲ
 λόγος δφθελς διδάξει με τὴν τοῦ λέγειν τέχνην.

CCCLV

ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΩ

*Ἄρα, Βασίλειε, μὴ τὰς Ἀθήνας οἰκεῖς καὶ λέληθας
 σεαυτόν; Οὐ γὰρ τῶν Καισαρέων οἱ παῖδες ταῦτα ἀκούειν
 ἡδύναντο. Ἡ γλῶττα γὰρ μοι τούτων ἐθὰς οὐκ ἦν, ἀλλ'

CCCLIV. — Titulus λιθάνιος βασιλείῳ Maur: βασιλείῳ λιθάνιος
 VPBLC λιθανίου πρὸς βασιλείον ὥστε τῶν καταμεθυόντων λόγον
 ἀποσταλῆναι αὐτῷ Μ.

2-3 δεξιόμενος: -νφ VBM || 4 τοὺς πάντας: τῶν πάντων LP² ||
 5 πεποιήται: πεπόνηται LC || ordo πεπόνηται λόγος L.

CCCLV. — Titulus λιθάνιος βασιλείῳ Maur: βασιλείῳ λιθάνιος
 VPBLC τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν ἔπαινος ἐπὶ τῷ αὐτῷ λόγῳ Μ.

3 ἡδύναντο: ἐδ- V².

ὥσπερ εἴ τινα κρημνὸν διοδεύοντος πληγεῖσα τῇ τῶν ὀνομάτων καινοτομίᾳ ἐμοί τε τῷ πατρὶ ἔλεγε· « Πάτερ, οὐκ ἐδίδας. 5
 Ὁμηρὸς οὗτος ἀνὴρ, ἀλλὰ Πλάτων, ἀλλ' Ἀριστοτέλης, ἀλλὰ Σουσαρίων ὃ τὰ πάντα ἐπιστάμενος. » Καὶ ταῦτα μὲν ἡ γλῶττα, σὲ δὲ εἶη, Βασίλειε, τοιαῦτα ἡμᾶς ἐπαινεῖν.

CCCLVI

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΙΒΑΝΙΩ

Δεχομένοις μὲν ἡμῖν ἃ γράφεις χαρά, ἀπαιτούμενοις δὲ πρὸς ἃ γράφεις ἀντεπιστέλλειν ἄγῳ. Τί γάρ ἂν εἴποιμεν πρὸς οὕτως ἀττικίζουσαν γλῶσσαν, πλὴν ὅτι ἀλιέων εἰμι μαθητής, ὁμολογῶ καὶ φιλῶ;

CCCLVII

ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΩ

Τί παθὼν Βασίλειος ἐδυσχέρανεν τὸ γράμμα, τῆς φιλοσοφίας τὸ γνῶρισμα; Παίζειν παρ' ὁμῶν ἐδιδάχθημεν, ἀλλ' ὅμως τὰ παίγνια σεμνὰ καὶ οἶονεὶ πολὺ πρέποντα. Ἀλλὰ πρὸς τῆς φιλίας αὐτῆς καὶ τῶν κοινῶν διατριβῶν λυσόν μοι τὴν ἀθυρίαν ἦν μοι ἔτεκεν ἡ ἐπιστολή. 5
 οὐδὲν διαφέρουσα.

6 ἀλλ' om. B || 8 γλῶττα : γλῶσσα C.

CCCLVI. — Exstat neque in P, neque in M. Titulus βασιλείος λιβανίου : πρὸς ταῦτα βασιλείος V.

1 μὲν om. B || 3 ἀττικίζουσαν : -ζοντας B.

CCCLVII. — Exstat in nullo manuscriptorum quae S. Basilii epistolas continent. Textus a Benedictinis editus tantum transcriptus est a nobis.

CCCLVIII

ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΩ

ὦ χρόνων ἐκείνων ἐν οἷς τὰ πάντα ἤμεν ἀλλήλοις. Νῦν
 διωκόμεθα πικρῶς· ὑμεῖς μὲν ἔχοντες ἀλλήλους, ἐγὼ δὲ
 ἀνθ' ὑμῶν οἰοίμην ὑμεῖς οὐδένα. Τὸν δὲ Ἀλκιμον ἀκούω τὰ
 νέων ἐν γῆρα τολμᾶν καὶ πρὸς τὴν Ῥώμην πέτεσθαι περι-
 θέντα σοι τὸν τοῦ συνεῖναι τοῖς παιδαρίοις πόνον. Σὺ δὲ τὰ 5
 τε ἄλλα πρῶς τις καὶ τοῦτο οἶσεις οὐ χαλεπῶς, ἐπεὶ καὶ
 ἡμῖν τοῦ γράψαι πρότερον οὐκ ἔσχες χαλεπῶς.

CCCLIX

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΙΒΑΝΙΩ

Σὺ μὲν ὅλην τὴν τῶν παλαιῶν τέχνην ἐν τῇ σαυτοῦ κατα-
 κλείσας διανοίᾳ τοσοῦτον σιγῆς ὥς μηδ' ἐν ἐπιστολαῖς ἡμῖν
 διδόναι τι κερδαίνειν. Ἐγὼ δέ, εἴπερ ἦν ἀσφαλές ἡ τοῦ
 Δαιδάλου τέχνη, ἦλθον ἂν παρὰ σοὶ ποιησάμενος Ἰκάρου
 πτερόν. Ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ οὐκ ἔστι πιστεῦσαι ἡλίω κηρόν, 5
 ἀντὶ τῶν Ἰκάρου πτερῶν ἐπιστέλλω σοὶ λόγους δεικνύοντας
 τὴν ἡμετέραν φιλίαν. Φύσις δὲ λόγων μηνύουσα τοὺς κατὰ
 ψυχὴν ἔρωτας. Καὶ ταῦτα μὲν οἱ λόγοι. Σὺ δὲ αὐτοὺς ἄγοις
 ὅπου βούλει, καὶ τηλικούτου κράτος κεκτημένος σιωπῆς.
 Ἀλλὰ μετástησον καὶ ἐφ' ἡμᾶς τὰς ἀπὸ τοῦ στόματός σου 10
 τῶν λόγων πηγάς.

CCCLVIII. — Exstat tantum in Parisino 967.

CCCLIX. — Exstat tantum in Parisino 967.

4 δαιδάλου suggestit Maur: διδασκάλου Par.

CCCLX

ΕΚ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣ
ΙΟΥΛΙΑΝΟΝ ΤΟΝ ΠΑΡΑΒΑΤΗΝ

Κατὰ τὴν θεόθεν ἐπικεκληρωμένην ἡμῖν ἀμώμητον πίστιν
 τῶν χριστιανῶν δμολογῶ καὶ συντίθημι πιστεύειν εἰς ἕνα
 Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα, Θεὸν τὸν Πατέρα, Θεὸν τὸν
 Υἱόν, Θεὸν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ἕνα Θεόν, τὰ τρία προσ-
 κυνῶ καὶ δοξάζω. Ὁμολογῶ δὲ καὶ τὴν τοῦ Υἱοῦ ἕνσαρκον 5
 οἰκονομίαν καὶ Θεοτόκον τὴν κατὰ σάρκα τεκοῦσαν αὐτὸν
 ἁγίαν Μαρίαν. Δέχομαι δὲ καὶ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους,
 προφῆτας καὶ μάρτυρας, καὶ εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ἰκεσίαν
 τούτους ἐπικαλοῦμαι, τοῦ δι' αὐτῶν, ἡγουν διὰ τῆς μεσι-
 τείας αὐτῶν, ἵλεῶν μοι γενέσθαι τὸν φιλόνηθρωπον Θεὸν καὶ 10
 λύτρον μοι τῶν πταισμάτων γενέσθαι καὶ δοθῆναι· ὅθεν καὶ
 τοὺς χαρακτηῖρας τῶν εἰκόνων αὐτῶν τιμῶ καὶ προσκυνῶ,
 κατ' ἐξαίρετον τούτων παραδεδομένων ἐκ τῶν ἁγίων Ἀπο-
 στόλων καὶ οὐκ ἀπηγορευμένων, ἀλλ' ἐν πάσαις ταῖς
 ἐκκλησίαις ἡμῶν τούτων ἀνιστορουμένων. 15

CCCLXI

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΩ

Τῷ δεσπότῃ μου τῷ αἰδεσίμωτάτῳ Ἀπολιναρίῳ Βασί-
 λειος. Πρῶτερον μὲν σοι περὶ τῶν ἐν ταῖς Γραφαῖς ἀσαφῶν
 ἐπεστέλλομεν καὶ ἠὺφραίνόμεθα οἷς τε ἔπεμπες καὶ οἷς

CCCLX. — Exstat in nullo manuseriptorum quae S. Basilii
 epistolas continent. Textus a Benedictinis editus tantum trans-
 criptus est a nobis.

CCCLXI. — Exstat tantum in Parisino Supp. gr. 1020 = H.

ὑπισχυνοῦ. Νῦν δὲ μείζων ἡμῖν ὑπὲρ μειζόνων ἡ φροντίς
 προσελήλυθεν, εἰς ἣν οὐδένα ἕτερον ἔχομεν ἐν τοῖς νῦν 5
 ἀνθρώποις τοιοῦτον κοινωνὸν καὶ προστάτην ἐπικαλέσασθαι
 ὁποῖόν σε καὶ ἐν γνώσει καὶ ἐν λόγῳ ἀκριβῆ τε δημοῦ καὶ
 εὐπρόσιτον ὁ Θεὸς ἡμῖν ἐδωρήσατο. Ἐπεὶ οὖν οἱ πάντα
 φύροντες καὶ λόγων καὶ ζητημάτων τὴν οἰκουμένην ἐμπλή-
 σαντες τὸ τῆς οὐσίας ὄνομα ὡς ἀλλότριον τῶν θείων λογίων 10
 ἐξέβαλον, καταξίωσον ἡμῖν σημαίνει ὅπως τε οἱ Πατέρες
 αὐτῷ ἐχρήσαντο καὶ εἰ μηδαμοῦ εὐρες ἐν τῇ Γραφῇ κείμε-
 νον. Τὸν γὰρ ἐπιούσιον ἄρτον καὶ τὸν λαὸν τὸν περιούσιον
 καὶ εἴ τι τοιοῦτον ὡς οὐδὲν ἔχοντα κοινὸν διαπτύουσιν.
 Ἐπειτα μέντοι καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ δημοουσίου (οὗ ἔνεκεν 15
 ἡγοῦμαι ταῦτα κατασκευάζειν αὐτοὺς βαθέως τὴν οὐσίαν
 διαβάλλοντας ὑπὲρ τοῦ μηδεμίαν χώραν τῷ δημοουσίῳ κατα-
 λιπεῖν) διαλαβεῖν ἡμῖν πλατύτερον βουλήθητι τίνα τὴν
 διάνοιαν ἔχει καὶ πῶς ἂν ὑγιῶς λέγοιτο ἐφ' ὧν οὔτε γένος
 κοινὸν ὑπερκείμενον θεωρεῖται οὔτε ὕλικὸν ὑποκείμενον 20
 προϋπάρχον, οὐκ ἀπομερισμὸς τοῦ προτέρου εἰς τὸ δεύτε-
 ρον. Πῶς οὖν χρή λέγειν δημούσιον τὸν Υἱὸν τῷ Πατρὶ εἰς
 μηδεμίαν ἔννοιαν τῶν εἰρημένων καταπίπτοντας θέλησον
 ἡμῖν πλατύτερον διαρβῶσαι. Ἡμεῖς μὲν γὰρ ὑπειλήφαμεν
 ὅπερ ἂν εἶναι καθ' ὑπόθεσιν ἢ τοῦ Πατρὸς οὐσία ληφθῇ, 25
 τοῦτο εἶναι πάντως ἀναγκαῖον καὶ τὴν τοῦ Υἱοῦ λαμβάνεσ-
 θαι. Ὡστε εἰ φῶς νοητόν, αἰδίου, ἀγέννητον τὴν τοῦ
 Πατρὸς οὐσίαν τις λέγοι, φῶς νοητόν, αἰδίου, γεννητὸν καὶ
 τὴν τοῦ Μονογενοῦς οὐσίαν ἔρει. Πρὸς δὲ τὴν τοιαύτην
 ἔννοιαν δοκεῖ μοι ἢ τοῦ ἀπαραλλάκτως ὁμοίου φωνὴ μᾶλλον 30
 ἢ περ ἢ τοῦ δημοουσίου ἀρμόττειν. Φῶς γὰρ φωτὶ μηδεμίαν
 ἐν τῷ μᾶλλον καὶ ἥττον τὴν διαφορὰν ἔχον ταῦτὸν μὲν οὐκ
 εἶναι, διότι ἐν ἰδίᾳ περιγραφῇ τῆς οὐσίας ἐστὶν ἐκάτερον,
 ὅμοιον δὲ κατ' οὐσίαν ἀκριβῶς καὶ ἀπαραλλάκτως ὁρθῶς ἂν
 οἶμαι λέγεσθαι. Εἴτε οὖν ταύτας χρή διαλέγεσθαι τὰς 35

ἐννοίας εἴτε ἐτέρας μείζους ἀντιλαβεῖν, ὥς σοφὸς ἱατρός
(καὶ γὰρ ἔξεφηνάμεν σοι τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ) τὸ μὲν ἀρρωστοῦν
ἴασαι, τὸ δὲ σαθρὸν ὑποστήριξον, παντὶ δὲ τρόπῳ βεβαίω-
σον ἡμᾶς. Τοὺς μετὰ τῆς εὐλαβείας σου ἀδελφούς ἀσπάζο-
μαι καὶ ἀξιῶ μετὰ σοῦ εὐχεσθαι ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα σωθῶμεν. 40
Ὁ ἑταῖρος Γρηγόριος τὸν μετὰ τῶν γονέων ἐλόμενος βίον
αὐτοῖς σύνεστιν. Ὑγιαίνων ἐπὶ πλεῖστον φυλαχθείης ἡμῖν
ὄφελων ἡμᾶς καὶ ταῖς εὐχαῖς καὶ τῇ γνώσει.

CCCLXII

ΒΑΣΙΛΕΙΩ ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΣ

Φιλοθέως πιστεύεις καὶ φιλολόγως ζητεῖς, καὶ παρ' ἡμῶν
τὸ πρόθυμον ὀφείλεται διὰ τὴν ἀγάπην, εἰ καὶ τὸ ἱκανὸν τῷ
λόγῳ μὴ ἔποιτο διὰ τε τὸ ἡμέτερον ἐνδεές καὶ τὸ τοῦ πράγ-
ματος ὑπερφυές. Οὐσία μία οὐκ ἀριθμῷ μόνον λέγεται,
ὥσπερ λέγεις, καὶ τὸ ἐν μιᾷ περιγραφῇ, ἀλλὰ καὶ ἰδίως 5
ἀνθρώπων δύο καὶ ἄλλου ὁποιοῦν τῶν κατὰ γένος ἐνιζομέ-
νων, ὥστε ταύτῃ γε καὶ δύο καὶ πλείονα ταυτὸν εἶναι κατὰ
τὴν οὐσίαν, καθὼς καὶ πάντες ἄνθρωποι Ἀδὰμ ἔσμεν εἰς
ὄντες καὶ Δαβὶδ ὁ τοῦ Δαβὶδ υἱὸς ὡς ταυτὸν ὦν ἐκεῖνον,
καθὰ καὶ τὸν Υἱὸν λέγεις καλῶς τοῦτο εἶναι κατὰ τὴν 10
οὐσίαν ὅπερ ὁ Πατήρ. Οὐδὲ γὰρ ἐτέρως ἂν ἦν Θεὸς ὁ Υἱός,
ἐνὸς ὁμολογουμένου καὶ μόνου Θεοῦ τοῦ Πατρὸς, ὥς πού
καὶ εἰς Ἀδὰμ ὁ ἀνθρώπων γενάρχης καὶ εἰς Δαβὶδ ὁ τοῦ
βασιλείου γένους ἀρχηγέτης. Ταύτῃ γέ τοι καὶ ἐν εἶναι
γένος ὑπερκείμενον ἢ μίαν ὕλην ὑποκειμένην ἐπὶ Πατρός 15
καὶ Υἱοῦ περιαιρεθήσεται τῶν ὑπονοιῶν, ὅταν τὴν γεναρχι-
κὴν παραλάβωμεν ἰδιότητα τῆς ἀνωτάτῳ ἀρχῆς καὶ τὰ ἐκ
τῶν γενάρχων γένη πρὸς τὸ ἐκ τῆς μιᾶς ἀρχῆς μονογενές

γέννημα. Μετρίως γάρ τὰ τοιαῦτα εἰς ὁμοίωσιν ἔρχεται. Καθὸ μὴδὲ τοῦ Ἀδάμ ὡς θεοπλάστου καὶ ἡμῶν ὡς ἀνθρω- 20 πογεννήτων ἐν ὑπέρκειται γένος, ἀλλ' αὐτὸς ἀνθρώπων ἀρχή· μήτε ὕλη κοινὴ αὐτοῦ τε καὶ ἡμῶν, ἀλλ' αὐτὸς ἡ πάντων ἀνθρώπων ὑπόθεσις. Μήτε μὴν τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ γένους τοῦ ἐκ Δαβὶδ προεπινοεῖται καθὸ Δαβὶδ, ἐπεὶ περ ἡ τοῦ Δαβὶδ ιδιότης ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ ἄρχεται καὶ ἡ ὑπόθεσις 25 τῶν ἐξ αὐτοῦ πάντων αὐτός, ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα ἀπολείπεται καθὸ εἰσιν ἕτεραι κοινότητες ἀνθρώπων ἀπάντων πρὸς ἀλλήλους, οἵτι ἀνδελφῶν· ἐπὶ δὲ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ τοιοῦτον οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ τὸ ὅλον Πατὴρ ἀρχὴ καὶ Υἱὸς ἐκ τῆς ἀρχῆς. Οὐκοῦν οὐδὲ ἀπομερισμὸς τοῦ προτέρου εἰς τὸ δεύ- 30 τερον ὥσπερ ἐπὶ σωμάτων, ἀλλ' ἀπογέννησις. Οὐδὲ γάρ ἡ Πατρὸς ιδιότης καθάπερ εἰς Υἱὸν ἀπομεμέριται, ἀλλ' ἡ τοῦ Υἱοῦ ἐκ τῆς τοῦ Πατρὸς ἐκπέφηνε· ταῦτόν ἐν ἑτερότητι καὶ ἕτερον ἐν ταυτότητι, καθὸ λέγεται Πατέρα εἶναι ἐν Υἱῷ καὶ Υἱὸν ἐν Πατρί. Οὕτε γάρ ἡ ἑτερότης ἀπλῶς φυλάξει 35 τὴν ἀλήθειαν τῆς υἰότητος οὔτε ἡ ταυτότης αὐτὸ τὸ ἀμέριστον τῆς ὑποστάσεως, ἀλλ' ἐκάτερον σύμπλοκον καὶ ἐνοσιδές· ταῦτόν ἑτέρως καὶ ἕτερον ὡσαύτως, ἵνα τις τὰ ῥήματα, μὴ ἐφικνούμενα τῆς δηλώσεως, ἐκβιάσῃται, βεβαιούντος ἡμῖν τοῦ Κυρίου τὴν ἔννοιαν καὶ ἐν τῷ μείζων μὲν ἰσότητι παρι- 40 στάναι τὸν Πατέρα, τὸν δὲ Υἱὸν ἐν ὑποβάσει τὸ ἴσον ἔχοντα· ὅπερ ἐδίδαξεν ἐν ὁμοειδεῖ μὲν, ὀφειμένῳ δὲ φωτὶ νοεῖν τὸν Υἱὸν μὴ τὴν οὐσίαν ἐξαλλάττοντας, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπερβεβληκὸς καὶ ἐν ὀφέσει θεωροῦντας. Οἱ μὲν γάρ τὴν οὐσίαν ἐν οὐδεμιᾷ ταυτότητι παραδεξάμενοι τὴν ὁμοίωσιν ἔξωθεν 45 φέροντες τῷ Υἱῷ προστιθέασιν, ὃ δὴ καὶ ἕως ἀνθρώπων διαβαίνει τῶν ὁμοιουμένων τῷ Θεῷ. Οἱ δὲ τὴν ὁμοίωσιν

τοῖς ποιήμασι πρόπουσαν εἰδότες ἐν ταυτότητι μὲν τὸν
 Υἱὸν συνάπτουσι Πατρί, ὑφειμένη δὲ τῇ ταυτότητι, ἵνα μὴ
 αὐτὸς ὁ Πατὴρ ᾗ μέρος Πατρός, & δυνατῶς παρίσταται τῷ 50
 « ἄλλος Υἱός », οὕτω Θεός, οὐχ ὥς ἐκεῖνος, ἀλλ' ὥς ἐξ ἐκεί-
 νου, οὐ τὸ πρωτότυπον, ἀλλ' εἰκὼν. Οὗτος ὁμοούσιος ἐξηρη-
 μένως παρὰ πάντα καὶ ἰδιαζόντως, οὐχ ὥς τὰ ὁμογενῆ, οὐχ
 ὥς τὰ ἀπομεριζόμενα, ἀλλ' ὥς ἐκ τοῦ ἑνὸς γένους καὶ
 εἰδους τῆς θεότητος ἐν καὶ μόνον ἀπογέννημα ἀδιαιρέτῳ 55
 καὶ ἀσωμάτῳ προόδῳ, καθ' ἣν μένον τὸ γεννῶν ἐν τῇ γεννη-
 τικῇ ιδιότητι προήλθεν εἰς τὴν γεννητικὴν ιδιότητα.

CCCLXIII

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΩ

Τῷ δεσπότῃ μου τῷ αἰδεσιμωτάτῳ ἀδελφῷ Ἀπολιναρίῳ
 Βασιλείῳ. Διημάρτομεν τῶν προφάσεων δι' ὧν ἐνῆν προσ-
 εἰπεῖν σου τὴν εὐλάβειαν, καίτοιγε ἡδέως ἂν ἐπὶ τοῖς
 γράμμασιν ἐκείνοις ἐπιστείλαντες. Σὲ γὰρ ἐν σιωπῇ κατέ-
 χειν τὴν ἡδονὴν ἐπ' ἐκείνοις ἥσθημεν. Ὅντως γὰρ ἡμῖν 5
 ἔδοξας οἷος πεπνύσθαι, τῶν ἐρμηνευόντων δὲ σκιαὶ αἰσσου-
 σιν, οὕτως ἐπ' ἀσφαλούς τῆς διανοίας τὴν ἐξήγησιν ἄγων.
 Καὶ νῦν δὴ πλέον ὁ ἔρως τῆς γνώσεως τῶν θείων λογίων
 ἄπτεται τῆς ψυχῆς μου. Προβαλεῖν μὲν οὖν σοι τῶν ἀπο-
 ρουμένων τινὰ ἀποκνῶ, μὴ δόξω πέρα τοῦ μέτρου ἐμφορεῖ- 10
 σθαι τῆς παρρησίας. Σιωπᾶν δὲ πάλιν οὐ καρτερῶ ὠδίνων
 καὶ ἔτι προσλαβεῖν ἐφιέμενος. Ἄριστον οὖν μοι κατεφάνη
 πυθέσθαι σου πότερον ἐφίης ἡμῖν, ᾧ θαυμάσιε, ἐρωτᾶν τι
 τῶν ἀπορουμένων ἢ χρῆ τὴν ἡσυχίαν ἄγειν. Ὅπότερον δ'
 ἂν ἀποκρίνῃ, τοῦτο φυλάξομεν τοῦ λοιποῦ. Ἐρρώμενόν τε 15
 καὶ εὐθυμον καὶ ὑπερευχόμενον ἔχοιμέν σε διὰ παντός.

CCCLXIV

ΒΑΣΙΛΕΙΩ ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΣ

Τῷ δεσπότῃ μου τῷ ποθεινοτάτῳ ἀδελφῷ Βασιλείῳ Ἀπο-
 λινάριος ἐν Κυρίῳ χαίρειν. Ποῦ μὲν ἴμην αὐτός, δέσποτα,
 ποῦ δὲ ἡ ποθεινοτάτη φωνὴ καὶ γράμμα τὸ σύνηθες; Τί δὲ
 οὐ παρῶν ἀμύνεις ἢ καὶ ἀπῶν παρακελεύεις, πολέμου τοσοῦ-
 του κατὰ τῆς εὐσεβείας ἐρρωγότες καὶ ἡμῶν οἷον ἐν μέσῃ 5
 παρατάξει βοῶντων πρὸς τοὺς ἐταίρους διὰ τὴν ἐκ τῶν
 πολεμίων βίαν; Σὲ δὲ οὐδ' ὅπως ἂν ζητήσωμεν ἔχομεν,
 ἐπεὶ μηδὲ οὐ τυγχάνεις διατρίβων εὐρίσκομεν. Ἄλλ' ἐζή-
 τησα μὲν ἐν τῇ Καππαδοκῶν, ἐπεὶ καὶ οὕτως ἡγγελλον οἱ
 ἐν Πόντῳ σοι περιτυχόντες ἐπηγγέλθαι σε θάττον ἐπανήξειν, 10
 οὐχ εὖρον δὲ ἔνθα ἡλπιζον. Νῦν δὲ ἔτι σε κατὰ τὴν αὐτὴν
 διαγόντα χώραν ἀκούσας εὐθὺς τῷ μηνυτῇ καὶ τὸ γράμμα
 ἐνεχείρισα. Ὅπερ δεξιόμενος μὴ καὶ τοῦ ἀντιγράφειν ἀπό-
 σχῇ ὥς καὶ τούτου συναποδημούντος. Ἰσθι δὲ ὥς ἐν τῷ
 μεταξὺ γέγονεν ἐπισκόπων ἐπιδημία τῶν ἀπ' Αἰγύπτου καὶ 15
 γράμματα διεδόθη σύμφωνα παλαιοῖς γράμμασιν τοῖς τε
 θείοις αὐτοῖς καὶ τοῖς καθ' ὁμοφωνίαν τῶν θείων ἐν Νικαίᾳ
 γραφεῖσιν. Ἀναγκαῖα δὲ ἦν ἡ μετ' ἐξηγήσεως τῶν αὐτῶν
 ἐπανάληψις, διὰ τὴν οὐχ ὕγιῃ τῶν κειμένων παρεξήγησιν
 ἣν εἰσήγον οἱ πάλοι μὲν ἄντικρυς ἀντιλέγοντες, νῦν δὲ τὴν 20
 ἀντιλογίαν ἐξηγήσεως σχήματι μεθοδεύσαντες· ἔνθα ἦν ἡ
 τοῦ δημοουσίου κακοῦργος ἀναίρεσις ὥς οὐκ ὀφείλοντος νοεῖ-
 σθαι κατ' οὐδεμίαν ἄρνησιν Ἑλληνικὴν ἀντεισαγωγή δὲ τοῦ
 δημοουσίου τὸ ὅμοιον κατ' οὐσίαν, ὅπερ ἐπετηδέυθη χυδαῖως
 ὀνομασθέν καὶ κακοῆθως νοηθέν, ἐπειδὴ ἡ ὁμοιότης τῶν ἐν 25
 οὐσίᾳ ἐστίν, οὐ τῶν οὐσιωδῶν, ἵνα δὴ οὕτως ὁμοιωμένη

οὐσία νοηται, οἷος ἂν εἴη καὶ ἀνδριάς πρὸς Βασιλέα. Πρὸς
 ἅπερ ἀντεγράφη τὸ ὑπὸ τῶν εὐσεβεῖν εἰδόντων καὶ βουλο-
 μένων, ὅτι οὐχ ὅμοιον Θεῷ, ἀλλὰ Θεὸν δηλοῖ τὸ δημοσίον,
 ὡς ἂν γέννημα γνήσιον καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας τῷ γεγεννη- 30
 κότι. Συνεισῆγето δὲ καὶ τὸ περὶ Πνεύματος ὡς ὑπὸ τῶν
 Πατέρων· ἐν τῇ αὐτῇ πίστει τῷ Θεῷ καὶ τῷ Υἱῷ κειμένου,
 ὅτι ἐστὶν ἐν τῇ αὐτῇ θεότητι. Τὴν οὖν τῆς εὐσεβείας ταύ-
 της πρεσβείαν τίνα εἰκὸς ἦν οὕτω μετεῖναι ὡς τὸν σπου-
 δαιότατον ἅμα τῷ δεσπότη μου Γρηγορίῳ, ὃς οὐδ' αὐτὸς 35
 οὐδαμῶθεν γράφει οὐδὲ σημαίνει καθάπαξ οὐδέν; Ἐρρωσο,
 δέσποτα ποθεῖνότατε.

CCCLXV

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Τῷ ΜΕΓΑΛῷ ΒΑΣΙΛΕΙ ΘΕΟΔΟΣΙῷ

Πάθος ἀπήντησε τῇ καθ' ἡμᾶς χώρᾳ οὐκ ἐκ σωματικῆς
 περιπετείας, ἀλλ' ἐξ ὑδάτων ἐπιρρύσεως. Πόθεν δὲ τοῦτο
 δηλώσω. Γέγονε καταβολὴ χιόνος πολλὴ τῇ καθ' ἡμᾶς λίμνῃ.
 Μήπω δὲ αὐτῆς κρυστάλλῳ παγείσης ἐπιγίνεται πνευμα
 θερμὸν καὶ ὄμβρος νότιος συμπίπτει αὐτῇ. Ἀθρόας οὖν 5
 γενομένης τῆς τήξεως ἀνείκαστα ἐκινήθη βεύματα ἀενάφ
 ποταμῷ συνεπιμιγνύμενα, τῷ ἅλυν ἐναύλῳ τε ὄντι ὑπερβάλ-
 λοντα γλώσση καὶ ὀφθαλμῷ. Οὗτος δ' λαχὼν ἡμῖν γείτων
 ποταμός· ἐκβλύζων μὲν ἐκ τῆς τῶν Ἀρμενίων, ἐμβιβαζόμε-
 νος δὲ ἐν τῇ ἱερωτάτῃ λίμνῃ τῶν Σεβαστηνῶν, εἰς ἣν οἱ 10
 φερώνυμοι καὶ γενναῖοι τεσσαράκοντα τοῦ Χριστοῦ στρα-
 τιῶται βορέου δεινοῦ ἐπιπνεύσαντος ἐνεπάρησαν. Κάκειθεν
 (δέξαι με τὸ ἀληθὲς λέγοντα, κράτιστε) οὗτος δ' περικυκλῶν

CCCLXV. — Exstat tantum in VL. Titulus βασιλείος τῷ
 μεγάλῳ βασιλεῖ θεοδοσίῳ Maur: βασιλεῖ μεγάλῳ VL.

3 καταβολή: -λή L || χιόνος: χιόνων L || 7-8 ὑπερβάλλοντα:
 ὑπερβαίνοντα L.

ἡμᾶς ὥσπερ ἔθνος πολέμιον τῶν φοβερῶν οὐ μικρῶς ἡμᾶς
 ἐκφοβεῖ. Ποσὶ γὰρ μηδέπω περῶμενος κατὰ τινα τρόπον ἢ 15
 χρόνον τὰς ἀναγκαίας ἡμῖν καὶ λυσιτελεῖς πατρίδας οὐ
 συγχωρεῖ διακομίζειν τὰ ἐμπορευόμενα ἐπιτήδεια. Λέγω δὲ
 τῶν Γαλατῶν καὶ Παφλαγόνων καὶ Ἑλληνοποντίων, δι' ὧν
 καὶ ἐξ ὧν τὰ ἀναγκαῖα ἡμῖν πρόσσεστι, μάλιστα ἢ τοῦ ἄρτου
 θαψιλεία, κρυμῶδους οὔσης τῆς περικύκλω γῆς καὶ ἐκ τοῦ 20
 περιέχοντος ἁέρος, ἐκ τῆς ἀστραποβροντοχαλαζορειθροδα-
 μάστου ὀργῆς δεσμουμένης. Οὐ μικρῶς δὲ ἀπειλεῖ καὶ ἡ τοῦ
 πατρίου ἄλγους Ἀργέου ὑπεροψία. Σὺ οὖν ἐκδυσωπηθεῖς,
 κράτιστε, φιλοτιμεισθαι θέλησον τὴν ὑπόφορόν σου γῆν, ἵν'
 οὕτω τούτῳ ἐν ἀφθονίᾳ γεφύρας περαιουσθαι ἐφαρμοσά- 25
 μενος δείξης αὐτὸν νέαν Ἐρυθρὰν ὁδοιπόριστον. Καὶ γὰρ
 τὸν πολυστένακτον βίον τῶν Ἰουδαίων σπλαγχνισθεὶς ὁ
 Κύριος τούτους ἀθρόοις ποσὶ βαδίζειν εὐδόκησεν ὥς διὰ
 ξηρᾶς ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ δεδωκὼς αὐτοῖς προηγῆτορα τὸν
 Μωσέα. Πολὺς ἦν ἡμῖν ὁ τοῦ ποταμοῦ τρόπος· ἀνθρώποις 30
 μὲν γέγονεν ὄλεθρος, ἄνω δὲ πελαγίζοντος αὐτοῦ καὶ πᾶσαν
 χλοηφόρον γῆν ἐκθλίβοντος καὶ ἐκ τῆς ἰλύος σκεπομένης
 τῆς ἀρούρας ἀνάγκη λιμώττειν τὸν ἀροτήρα βοῦν καὶ πάντα
 τὰ ὑποζύγια τῆς περικύκλω γῆς. Καὶ εἰ μὲν ἦν ἄνθρωπος
 ἄνθρωπον ἀδικῶν, οὐκ ἂν ἐπαυσάμεθα τοῖς δικαστηρίοις 35
 χρώμενοι. Τὸν δὲ νόμοις μὴ πειθόμενον μέγιστον ποταμὸν
 τί ἂν ἄρα δέοι τις ἐφαρμόσασθαι; Σοὶ οὖν εὐχεσθαι δεῖ,
 κράτιστε, τῷ ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ ἀναστεῖλαι δυναμένῳ τὸν
 τῶν ὁδοιπόρων κίνδυνον.

15 μηδέπω: μηδέποτε L || τρόπον om. L || 15-16 ordo χρόνον ἢ
 L || 17 δὲ: δι L || 20 θαψιλεία: -ας L || 28 τούτους: τούτοις L.

CCCLXVI

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΡΟΣ ΟΥΡΒΙΚΙΟΝ
ΜΟΝΑΖΟΝΤΑ ΠΕΡΙ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΣ

Καλῶς ποιεῖς ὄρους ἡμῖν εὐθεῖς ὀρίζων, ἵνα μὴ μόνον ἐγκράτειαν ἴδωμεν, ἀλλὰ καὶ τὸν καρπὸν αὐτῆς. Ἔστιν οὖν ὁ καρπὸς αὐτῆς Θεοῦ μετουσία. Τὸ γὰρ μὴ φθεῖρεσθαι Θεοῦ μετέχειν ἐστίν, ὥσπερ τὸ φθεῖρεσθαι βίου μετουσία. Ἐγκράτεια γάρ ἐστιν σώματος ἄρνησις καὶ ὁμολογία πρὸς Θεόν. 5 Ἀποβαίνει τοῦ θνητοῦ παντός, ὥσπερ σῶμα ἔχουσα τοῦ Θεοῦ τὸ Πνεῦμα, καὶ Θεῷ μίσησθαι ποιεῖ οὔτε ζῆλον ἔχουσα οὔτε φθόνον. Ὁ γὰρ ἐρῶν σώματος ἐτέρῳ διαφθονεῖται· ὁ δὲ μὴ κομισάμενος εἰς καρδίαν τῆς φθορᾶς τὴν νόσον ἔρρωται λοιπὸν πόνῳ παντί, καίπερ ἀποθανὼν μὲν τῷ 10 σώματι. Ζῶν δὲ τῇ ἀφθαρσίᾳ. Καὶ μοι τελείως καταμανθάνοντι ἐγκράτεια δοκεῖ ὁ Θεὸς εἶναι, ὅτι μηδενὸς ἐπιθυμεῖ, ἀλλὰ πάντα ἔχει ἐν ἑαυτῷ, καὶ οὐδενὸς δρέγεται οὐδὲ ἔχει πάθος περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς οὐδὲ περὶ τὰ ὦτα, ἀλλὰ ἀνενδεὴς ὢν πλήρης δι' ὅλου ἐστίν. Ἐπιθυμία νόσος ἐστὶ ψυχῆς, ὕγεια 15 δὲ ἐγκράτεια. Οὐ μόνον δὲ περὶ ἐν εἶδος τὴν ἐγκράτειαν δεῖ δρᾶν οἷον ἔνεκεν ἀφροδισίων, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχὴ κακῶς οὐκ ἀρκουμένη τοῖς ἀναγκαίοις· γίνεται φθόνος διὰ χρυσίου καὶ ἀδικήματα μυρία δι' ἐτέρας ἐπιθυμίας. Καὶ τὸ μὴ μεθύειν ἐγκράτεια ἐστὶν καὶ τὸ μὴ 20 διαρρηγνυσθαι ὑπερεμπιμπλάμενον. Καὶ τὸ κρατεῖν τοῦ σώματος ἐγκράτεια ἐστὶν καὶ τὸ κυριεύειν λογισμῶν πονηρῶν. Ποσάκις ἐτάραξεν ψυχὴν ἔννοια οὐκ ἀγαθὴ οὔσα οὔτε

CCCLXVI. — Exstat tantum in PM. Titulus βασιλεῖος πρὸς οὐρβίκιον μονάζοντα περὶ ἐγκρατείας: πρὸς οὐρβίκιον περὶ ἐγκρατείας P.

1 εὐθεῖς: καλοῦς P || 2 καὶ τὸν om. P || 2-3 ἐστὶν ... αὐτῆς om. P || 3 μετουσία: -ίαν P || 11 καὶ μοι: ἅμοι P || 13 οὐδὲ ἔχει πάντα P || 22-23 λογισμῶν πονηρῶν: πονηρῶν λογισμῶν πάντως P.

αληθής καὶ καρδίαν ἐμέρισεν εἰς πολλὰ φροντίζειν κενῶς;
 Πάντως ἐλευθεροῖ ἢ ἐγκράτεια ἅμα θεραπεύουσα καὶ δύνα- 25
 μιν οὔσα· οὐ γὰρ διδάσκει σωφροσύνην, ἀλλὰ παρέχει. Χάρις
 ἐστὶν Θεοῦ ἐγκράτεια. Ἰησοῦς ἐγκράτεια ἐφάνη καὶ γῇ καὶ
 θαλάσῃ κοῦφος γενόμενος. Οὔτε γὰρ γῇ ἐδάστασεν αὐτὸν
 οὔτε πελάγη, ἀλλ' ὥσπερ ἐπάτησεν θάλασσαν, οὕτως οὐκ
 ἐθάρησεν τὴν γῆν. Εἰ γὰρ ἐκ τοῦ φθείρεσθαι τὸ ἀποθανεῖν, 30
 ἐκ δὲ τοῦ φθορὰν μὴ ἔχειν τὸ μὴ ἀποθανεῖν, θεότητα δ'
 Ἰησοῦς εἰργάζετο, οὐ θνητότητα. Ἦσθιεν καὶ ἔπιπεν ἰδίως
 οὐκ ἀποδιδούς τὰ βρώματα· τοσαύτη ἐν αὐτῷ ἢ ἐγκράτεια
 δύναμις ἦν ὥστε μὴ φθαρῆναι τὴν τροφήν ἐν αὐτῷ, ἐπεὶ τὸ
 φθείρεσθαι αὐτὸς οὐκ εἶχεν. Ὀλίγον τι ἐν ἡμῖν ἐὰν ᾖ ἐγκρά- 35
 τεια, ἀνώτεροι ἀπάντων ἐσμέν. Καὶ γὰρ ἀγγέλους ἠκούσαμεν
 ἀκρατεῖς γενομένους κατασπασθέντας οὐρανοῦ δι' ἐπιθυμίαν.
 Ἐάλωσαν γάρ, οὐχὶ κατέβησαν· τί γὰρ ἔπραττεν ἐκεῖ αὕτη
 ἢ νόσος, εἰ μὴ τις ἐκεῖ τοιοῦτος ὀφθαλμὸς ἦν; Διὰ τοῦτο
 ἔφην· Ὀλίγον ἐγκράτειαν ἐὰν ἔχωμεν καὶ τοῦ βίου μὴ 40
 ἐρασθῶμεν, ἀλλ' αἰώνων τῶν ἀνωτέρων, ἐκεῖ εὖρεθησόμεθα
 ὅπου ἀναπέμπομεν τὸν νοῦν. Δοκεῖ γὰρ ὀφθαλμὸν εἶναι
 τοῦτον τὸν τὰ ἀφανῆ ἰδεῖν δυνάμενον. Καὶ γὰρ λέγεται·
 Νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. Ταῦτά σοι ὀλίγα δοκοῦντα πολλὰ
 γέγραφα, ὅτι ἐκάστη λέξις νοῦς ἐστίν, καὶ οἶδα ὅτι ἀνα- 45
 γνοὺς αἰσθηθήσῃ.

24 καρδίαν: καρδίας M || 25 πάντως: πάντων P || 27 ordo θεοῦ
 ἵστιν P || ἐγκράτεια ἰησοῦς sunt ultima verba in P. Reliqua desunt.